

การถอดบทเรียนกระบวนการเรียนรู้ชุมชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น
จาก กิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน กรณีศึกษาคลองสองต้นนุ่น

โดย
นางสาววัฒนา พองโนนสูง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาพัฒนศึกษา

ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2558

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

การถอดบทเรียนกระบวนการเรียนรู้ชุมชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่ผู้รู้
จากกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน กรณีศึกษาคองสองต้นนุ่น

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาพัฒนศึกษา

ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2558

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

LESSONS LEARNED ON THE LEARNING PROCESS OF THE COMMUNITIES IN BUILDING
SOCIAL IMMUNITY OF TEEN PARENTS FROM THE QUALITY OF CHIDLIFE
DEVELOPMENT ACTIVITIES BY COMMUNITY: A CASE STUDY OF THE COMMUNITIES
KLONGSONGTONNUN

By
Miss Wattana Phongnunsung

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree
Master of Education Program in Development Education
Department of Education Foundations
Graduate School, Silpakorn University
Academic Year 2015
Copyright of Graduate School, Silpakorn University

55260313:สาขาวิชาพัฒนศึกษา

คำสำคัญ: กระบวนการเรียนรู้, การเรียนรู้ชุมชน, ภูมิคุ้มกันทางสังคม, คุณภาพชีวิตวัยรุ่น

วัฒนา พงษ์โนนสูง: การถอดบทเรียนกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น จากกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน กรณีศึกษาคลองสองต้นนุ่น. อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: อ.ดร.รัชฎาพร เกตานนท์ แนวแห่งธรรม, รศ.ดร. ชีรศักดิ์ อุ่นอารมย์เลิศ และ ผศ.ดร.ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม .200 หน้า

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ถอดบทเรียนกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น จากกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน 2) ศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขที่ส่งผลต่อกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนที่สร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น และ 3) เสนอแนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนในการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ คณะทำงานเด็ก เจ้าหน้าที่รัฐ เจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชน และพ่อแม่วัยรุ่นและเพื่อนเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เริ่มด้วยการวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการตีความ (Interpretation) เรื่องราวที่ปรากฏและเชื่อมโยงความเกี่ยวข้องของข้อมูลในวัฒนธรรมนั้นๆ

ผลการวิจัย พบว่า

1. บทเรียนกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น จากกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน พบว่า การที่ชุมชนเปลี่ยนทัศนคติเชิงลบต่อพ่อแม่วัยรุ่นและวิธีการแก้ปัญหาที่พ่อแม่วัยรุ่นเพียงอย่างเดียว เป็นการสร้างการเรียนรู้เชิงบวกสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น ครอบครัวและชุมชน ทำให้การการเรียนรู้ชุมชนนำไปสู่การสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับเด็ก วัยรุ่น และพ่อแม่วัยรุ่น

2. ปัจจัยและเงื่อนไขที่ส่งผลต่อกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนที่สร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น มี 3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนที่สร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น ได้แก่ (1) ปัจจัยที่เป็นสาเหตุให้เด็กวัยรุ่นกลายเป็นพ่อแม่ (2) ปัจจัยที่สนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ของชุมชน (3) เงื่อนไขที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ของชุมชน

3. แนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนในการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น ได้แก่ การพัฒนาระบบบริการสุขภาพสำหรับพ่อแม่ร่วมกับชุมชน ส่งเสริมให้เกิดการสร้างต้นทุนชีวิตเด็ก และ พัฒนากลไกการปกป้องคุ้มครองเด็กอย่างมีส่วนร่วม ด้วยการบูรณาการการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างหน่วยงานรัฐ องค์กรพัฒนาเอกชนและชุมชน

ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ลายมือชื่อนักศึกษา.....

ปีการศึกษา 2558

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ 1.....2.....3.....

55260313: MAJOR: DEVELOPMENT EDUCATION

KEY WORDS:LEARNING PROCESS/ LEARNING COMMUNITIES/ SOCIAL IMMUNITY /QUALITY OF TEENAGE.

WATTANA PHONGNONSUNG:LESSONS LEARNED ON THE LEARNING PROCESS OF THE COMMUNITIES IN BUILDING SOCIAL IMMUNITY OF TEEN PARENTS FROM THE QUALITY OF CHILDLIFE DEVELOPMENT ACTIVITIES BY COMMUNITY: A CASE STUDY OF THE COMMUNITY KLONGSONGTONNUN.THESIS ADVISORS: RATCHADAPORN KETANON NEAWHEANGTHAM Ph.D. , ASSOC.PROF.THIRASAK UNAROMLERT Ph.D. AND ASST.PROF.CHAIYOS PAIWITHAYASIRITHAM,Ed.D. 200 pp.

This research was qualitative research. The purpose of the research were 1) To collecting the lessons learned on the learning process of communities in building social immunity of teen parents from the quality of childlife development activities by community. 2) To study the factors and conditions that affected the learning process of community in building social immunity for teen parents. And 3) To propose the development approach on community learning process of communities in building social immunity for teen parents. Key informants were Child Action Group:CAGs,government officer, non government organization's staff and teen mother and friends. Methodology of the research starts with documentary analysis, non-participant observation, participant observation, focus group discussion, in-depth Interview and content analysis. Then interpretation all information relevancy in the culture

The results of the research were as follow;

1. To collecting lessons learned on the learning process of communities in building social immunity of teen parents from the quality of childlife development activities by community. Found that the communities change negative attitudes and focus on solved teen-parents only towards to create positive learning for teen-parents teenage family and communities. The learning process of communities could build social immunity for children teenage and teen parents.
2. To study the factors and conditions that affected the learning process of community in building social immunity for teen parents. Were 3 factors affected the learning process of communities in building social immunity for teen parents including.(1)The factors that cause teens to become teen parents.(2)The factors that contribute to the learning community. (3) Condition that causes learning community.
3. Approaches to development community learning process of social immunity for teen parents. Were the development of health services for teen-parents with participation communities. Were the development of Life Assets and develop participatory child protection mechanisms in communities to integration with government agencies and NGO (non-organization development).

Department of Education Foundations

Graduate School,Silpakorn University

Student's signature.....

Academic year 2015

Thesis Advisors' signature 1.....2.....3.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จลงได้ด้วยดี เพราะได้รับความกรุณาจาก อาจารย์ ดร. รัชฎาพร เกตานนท์ แนวแห่งธรรม, รองศาสตราจารย์ ดร. ธีรศักดิ์ อุณารมย์เลิศ, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ลุยง วีระนาวัน, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ไชยยศ ไพบุทธิธรรม, และศาสตราจารย์พิเศษ ดร. กาญจนา คุณารักษ์ ที่ได้กรุณาเสียสละเวลาให้คำปรึกษาหารือทั้งตรวจสอบแก้ไขวิทยานิพนธ์ตลอดระยะเวลา ดำเนินการวิจัยให้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี

ขอขอบคุณ คณะทำงานเด็ก คณะทำงานห้องเรียนพ่อแม่ ชุมชนคลองสองต้นนุ่น เขต ลาดกระบัง กรุงเทพฯ ที่ได้ให้ข้อมูลและแนวคิดที่มีประโยชน์ต่องานวิจัยเป็นอย่างมาก และเปิดโอกาส ให้ผู้วิจัยได้เรียนรู้ประสบการณ์จากทุกท่าน ขอขอบคุณปราวณี รัตนาไกรศรี ที่กรุณาเป็นทั้งผู้ให้ข้อมูล ให้ข้อเสนอแนะ ช่วยเหลือตลอดการตลอดระยะเวลาดำเนินการวิจัยให้สำเร็จได้ด้วยดี และขอขอบคุณ คุณสลิทธิพย์ เชียงทอง ที่ช่วยให้งานวิจัยนี้ได้นำไปสู่การปฏิบัติการในชุมชนคลองสองต้นนุ่น และ เพื่อนๆ พัฒนศึกษา รุ่น 10 มหาวิทยาลัยศิลปากรทุกท่านที่เป็นกำลังใจและให้การสนับสนุนในการทำ วิทยานิพนธ์ด้วยดีตลอดมา โดยผู้วิจัยหวังว่าความรู้ที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้จะมีส่วนช่วย พัฒนาการเรียนรู้ของชุมชนต่อไปในอนาคต

ผู้วิจัยขอขอบคุณคุณแม่สายทอง พองโนนสูง คุณพ่อจรัญ พองโนนสูง ผู้เป็นที่รักและเคารพ สูงสุดในชีวิต และนายเชษฐากร พองโนนสูง น้องชายอันเป็นที่รัก ที่คอยเป็นกำลังใจในความสำเร็จ ครั้งนี้ รวมทั้งครู อาจารย์ทุกท่านที่ประสิทธิ์ ประสาทวิชาความรู้ ประสบการณ์ แก่ผู้วิจัยถึงทุกวันนี้

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
บทที่	
1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์.....	6
ขอบเขตการวิจัย.....	7
นิยามศัพท์.....	8
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	9
2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	11
แนวคิดเกี่ยวกับถอดบทเรียน.....	11
แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ชุมชน.....	15
แนวคิดเกี่ยวกับภูมิคุ้มกันทางสังคม.....	22
แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตเด็ก.....	25
แนวคิดเกี่ยวกับกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน.....	29
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	36
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	47
พื้นที่ในการวิจัยและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ.....	47
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	48
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	49
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	50
การตรวจสอบข้อมูล.....	51

บทที่	หน้า
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	51
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	53
ตอนที่ 1 บทเรียนกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน ทางสังคมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น จากกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก โดยชุมชน.....	53
ตอนที่ 2 ปัจจัยและเงื่อนไขที่ส่งผลต่อกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน ที่สร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น.....	153
ตอนที่ 3 แนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนในการ สร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น.....	159
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	160
สรุปผลการวิจัย.....	161
อภิปรายผล.....	166
ข้อเสนอแนะ.....	179
ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้.....	179
ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป.....	181
รายการอ้างอิง.....	182
ภาคผนวก.....	190
ภาคผนวก ก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	191
ภาคผนวก ข รายชื่อผู้ให้ข้อมูลหลัก.....	197
ประวัติผู้วิจัย.....	200

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมและเศรษฐกิจในปัจจุบัน เชื่อมโยงไปทุกระบบของสังคม ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง ส่งผลให้เกิดปัญหาตามมาตามมาวัยรุ่นเป็นวัยคาบเกี่ยวระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่ การตั้งครม.ในวัยรุ่นมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายอย่าง เช่น ค่านิยมให้ผู้หญิงแต่งงานตั้งแต่อายุยังน้อย ผู้หญิงไม่ต้องเรียนสูงเป็นแม่บ้านรับใช้สามี การขาดโอกาสด้านการศึกษา คุณภาพการศึกษาในเมืองใหญ่กับสังคมชนบทห่างไกลยังไม่เท่าเทียม การมีเพศสัมพันธ์เกิดจากอิทธิพลของแอลกอฮอล์ สารเสพติด แรงกดดันหรือแรงยุจากเพื่อน การขาดความรู้ด้านอนามัยเจริญพันธุ์ เป็นต้น (กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติ, 2557:21) เส้นทางการดำเนินชีวิตของวัยรุ่นช่วงทศวรรษที่ผ่านมาเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็วและรุนแรงเผชิญกับสถานการณ์การแข่งขันในสังคมสูง การดำเนินชีวิตตามค่านิยมกระแสหลักที่เน้นการพัฒนาทางด้านวัตถุมากกว่าคุณธรรมจริยธรรม หลงลืมคุณค่าชุมชนท้องถิ่นของตนเอง โดยเฉพาะทัศนคติทางเพศที่เปลี่ยนไป เช่น แข่งกันเก็บแต้ม คือ การแข่งกับเพื่อนในกลุ่มว่าใครสามารถมีเพศสัมพันธ์ได้มากกว่ากัน นำไปสู่การมีพฤติกรรมทางเพศที่เสี่ยง เป็นต้น วัยรุ่นถือเป็นทรัพยากรอันมีค่าของสังคมที่ควรได้รับการดูแลเอาใจใส่อย่างดีที่สุด การพัฒนาวัยรุ่นเป็นภารกิจแห่งอนาคตที่ดำเนินไปสู่ความรุ่งเรืองหรือความหายนะของประเทศชาติในยุคต่อไป

การตั้งครม.ในวัยรุ่นหรือพ่อแม่วัยรุ่นเป็นอีกปัญหาหนึ่งที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นและกำลังเป็นปัญหาสำคัญมิได้เกิดขึ้นในสังคมไทยเท่านั้น แต่กำลังเป็นประเด็นใหญ่ระดับโลก การรวบรวมข้อมูล สถิติการตั้งครม.ที่แท้จริงของวัยรุ่นในประเทศไทยทำได้ยาก เนื่องจากข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการคลอดและการแท้งมีทั้งที่เกิดขึ้นในระบบ แจ้งเกิด คลอดตามสถานบริการสาธารณสุขทั่วไป และนอกระบบที่ปกปิด โดยเฉพาะการเปิดเผยการตั้งครม.ขณะเรียนเป็นเรื่องไม่เปิดเผย เพราะคิดว่าเป็นเรื่องเสื่อมเสีย จากข้อมูลสถิติสาธารณสุข ในปี 2543 จากจำนวนการคลอดทุกอายุ 776,018 คน จำนวนการคลอดบุตรของผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปีบริบูรณ์ จำนวน 2,031 คน และจำนวนการคลอดบุตรของผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์ จำนวน 92,706 คนและมีจำนวนเพิ่มขึ้นในปี 2552 จากจำนวนการคลอดทุกอายุ 787,793 คน จำนวนการคลอดบุตรของผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปีบริบูรณ์ จำนวน 3,299 คน และจำนวนการคลอดบุตรของผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี

บริบูรณ์ จำนวน 106,726 คนอายุของแม่วัยรุ่นน้อยที่สุด 8 ปี ซึ่งสะท้อนให้เห็นขนาดความรุนแรงของปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นที่เพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน (แสงจันทร์ เมธาตระกูล และโสภิตา สุวรรณโสภิต, 2556:22-23) การตั้งครรภ์ในวัยรุ่นดูเหมือนจะเป็นเรื่องส่วนตัว เกี่ยวกับ ความรัก ความพึงพอใจ อารมณ์พาไป การเรียนรู้เรื่องสุขภาพทางเพศไม่ถูกต้องและขาดความรับผิดชอบ เช่น ความเชื่อของวัยรุ่นเกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกไม่ท้อง นับวันก่อนมีประจำเดือนหน้าเจ็ดวันหลังเจ็ดวันจะปลอดภัย การใช้ถุงยางไม่ถูกต้อง เช่น ผิดขนาด ฉีกของถุงยางผิดวิธีทำให้ถุงยางฉีกขาด ไม่กล้าขอถุงยางจากแหล่งให้บริการ ไม่กล้าขอคำปรึกษาเรื่องเพศจากผู้ใหญ่แต่เลือกที่จะปรึกษาเพื่อนและความไม่พร้อมด้านทักษะชีวิตในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ทักษะการดำเนินชีวิตอย่างเท่าทันตนเอง สังคม (เบญจพร ปัญญาฯ, 2553:20-37) เมื่อเกิดการตั้งครรภ์ขึ้นผู้หญิงมักจะเป็นด่านแรกที่ได้รับผลกระทบจากสังคม เช่น ถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้หญิงสำส่อน ไม่รักดี มัวผู้ชาย บางรายปรับตัวไม่ได้จะนำการกล่าวหาของสังคมมาซ้ำเติมตนเองให้มีพฤติกรรมตามที่สังคมกล่าวหา บางรายหาทางออกด้วยยาเสพติด ในรายที่ตั้งครรภ์ขณะเรียนส่วนใหญ่มักออกเรียนกลางคันส่วนผู้ชายที่ทำให้ตั้งเกิดการตั้งครรภ์ยังสามารถเรียนต่อได้ตามปกติ การตัดสินใจตั้งครรภ์ต่อจนกระทั่งคลอดหรือการทำแท้งของแม่วัยรุ่นขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย หากผู้ชายที่มีเพศสัมพันธ์ด้วยยอมรับให้กำลังใจครอบครัวเข้าใจ ก็จะมีการเตรียมตัวเลี้ยงดูลูกที่กำลังจะเกิดมาโอกาสที่เด็กในครรภ์จะรอดมีสูง ส่วนบางรายผู้ชายปฏิเสธ ทางออกสุดท้ายมักจบลงที่การตัดสินใจทำแท้ง มีทั้งการทำแท้งด้วยตนเองและการทำแท้งโดยหมอเถื่อน หรือแวนโน้มทั้งเด็กหลังคลอดสูง ซึ่งจะมีปัญหาข้อบกพร่องด้านกฎหมายห้ามทำแท้ง และศีลธรรมที่คอยตอกย้ำความรู้สึกผิดไปของผู้หญิงตลอดชีวิต มีความวิตกกังวลจากการตั้งครรภ์โดยผู้ใหญ่ไม่รู้รู้ กังวลถึงอนาคตของตนเองและลูก ปัญหาภาวะอารมณ์เสี่ยงต่อการเกิดความเครียด ภาวะซึมเศร้าดำดิ่งถึงฆ่าตัวตาย หรือฆ่าทารก หากตัดสินใจตั้งครรภ์ต่อปัญหาที่จะตามมาเป็นคุณภาพชีวิตของมารดาและทารก บางรายไม่ได้ฝากครรภ์และขาดการดูแลครรภ์อย่างเหมาะสม (พีระยุทธ สาณกุล, และคณะ, 2551: 97-102) คลอดก่อนกำหนดและอัตราทารกมีน้ำหนักตัวน้อยกว่าเกณฑ์ (น้อยกว่า 2,500 กรัม) จะมีภาวะแทรกซ้อนเกี่ยวกับระบบทางเดินหายใจ ตา และการติดเชื้อในกระแสโลหิตมากกว่าทารกน้ำหนักแรกคลอดปกติ การตั้งครรภ์ในวัยรุ่นส่งผลกับอนาคตทั้งการเรียน การงาน รวมถึงความสามารถในการรับผิดชอบต่อตนเองและบุตรในอนาคต (กระทรวงสาธารณสุข, 2553-2557) ปรากฏการณ์พ่อแม่วัยรุ่นมิใช่เรื่องส่วนตัวอีกต่อไป เมื่อจำนวนพ่อแม่วัยรุ่นในประเทศไทยเพิ่มขึ้นเป็นอันดับต้นๆของโลกและผลกระทบระยะยาวที่ตามมาทั้งปัญหาสังคมและเศรษฐกิจที่มีต่อคุณภาพชีวิตของแม่วัยรุ่นและแม่วัยเด็กที่ตั้งครรภ์ไม่พร้อมสะท้อนให้เห็นความล้มเหลวหลายๆ ด้านในสังคมไทย พ่อแม่วัยรุ่นส่วนใหญ่มาจากครอบครัวแตกแยก ใช้เวลาส่วน

ใหญ่ในการทำงานเพื่อให้มีรายได้เพียงพอเลี้ยงครอบครัว พ่อแม่ที่ทำงานหนักมีทางเลือกไม่มากนัก เช่น ฝากญาติให้ดูแลลูก หรือฝากสถานรับเลี้ยงเด็ก ครอบครัวที่ไม่เข้าใจการเจริญเติบโตตามวัยของเด็ก เป็นต้น ในขณะที่สถาบันครอบครัวอ่อนแอ สถานบันการศึกษาซึ่งหวังจะเป็นที่พึ่งก็มีข้อจำกัด หากโรงเรียนจัดหลักสูตรดูแลเด็กที่พลาดทางเพศไปแล้ว สังคมจะมองว่าโรงเรียนส่งเสริมให้เด็ก กระทำผิดพลาดอีก ทักษะคติของสังคมมีส่วนผลักดันให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการเลือกปฏิบัติ ระหว่างเพศหญิง เพศชาย โดยเฉพาะประเด็นเพศภาวะ (gender) คุณค่าของความเป็นผู้หญิงถูกให้คุณค่าไว้ต่ำกว่าผู้ชาย การเลี้ยงดูกล่อมเกลางานสังคมแตกต่างกัน เช่น ผู้หญิงต้องรักษานวลสงวนตัว รักเดียวใจเดียว รับใช้สามี ในขณะที่ผู้ชายถูกสอนให้เป็นผู้นำ การมีเมียหลายคนเป็นการแสดงความ เป็นชาย แต่ผู้หญิงที่จะมาเป็นแม่ของลูกต้องเป็นหญิงพรหมจรรย์ เป็นต้น (นิวัตร สุวรรณพัฒนา และคณะ, 2555: 101-112) ด้วยการให้คุณค่าที่แตกต่างกันระหว่างชายหญิง เมื่อหญิงชายมีเพศสัมพันธ์ถึงตั้งครรภ์ผู้หญิงจะเป็นผู้แบกรับการกล่าวหาจากสังคม บุคคลรอบข้างรวมทั้งผู้ ให้บริการสุขภาพบางคนตำหนิตีเตียนหรือให้บริการอย่างไม่เป็นมิตร สังคมตัดสินแม่วัยรุ่นว่า เป็นผู้หญิงไม่ดี ส่ำสอนทางเพศ ไม่รักษานวลสงวนตัว นำไปสู่การเลือกปฏิบัติในสังคม เช่น เมื่อวัยรุ่นไปฝาก ครรภ์เจ้าหน้าที่จะให้บริการไม่ดีเท่าที่ควร ด้วยทัศนคติที่ตัดสินไปแล้วว่าวัยรุ่นตั้งครรภ์เป็นหญิงไม่ดี นำไปสู่การแสดงออกในการให้บริการไม่ดีไปด้วย เจ้าหน้าที่บริการสาธารณสุขบางคนพูดจาไม่ดี ซ้ำเติมทำให้หมดกำลังใจ หากพ่อแม่วัยรุ่นเหล่านี้ไม่สามารถเลี้ยงลูกได้เต็มศักยภาพ สร้างโอกาสที่ ดีกว่าให้กับลูกของตนเอง ความเสี่ยงในอนาคตของเด็กที่เติบโตจากพ่อแม่วัยรุ่นเหล่านี้จะสร้าง ครอบครัวพ่อแม่วัยรุ่นต่อไปเป็นวงจรพ่อแม่วัยรุ่นที่จะเกิดขึ้นอย่างไม่สิ้นสุด (นันทา อ่วมกุล , 2555: 22-24)

จากสถานการณ์พ่อแม่วัยรุ่นที่ส่งผลกระทบต่อในวงกว้างทับซ้อนกับข้อจำกัด ทางเลือกที่ไม่ มากนัก หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาควิชาการ มีความพยายามแก้ปัญหาป้องกันการมี เพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ป้องกันการตั้งครรภ์ แต่กิจกรรมเหล่านั้นยังไม่มีพลังเพียงพอที่จะสร้าง การเปลี่ยนแปลงลดจำนวนการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นได้ กระทรวงศึกษาร่วมกับภาคีเครือข่ายขับเคลื่อน นโยบายและยุทธศาสตร์พัฒนานาอนามัยเจริญพันธุ์แห่งชาติฉบับที่ 1 พ.ศ. 2553-2557 เน้นการ ส่งเสริมครอบครัวอบอุ่น มีลูกเมื่อพร้อม สนับสนุนให้โรงเรียนจัดการเรียนการสอน และจัดกิจกรรม เพื่อเสริมสร้างความรู้เรื่องเพศศึกษา รวมทั้งการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน อีกทั้งยังส่งเสริมให้ โรงพยาบาลทุกแห่งพัฒนาระบบบริการสาธารณสุข เน้นการเข้าถึงการใช้บริการในกลุ่มวัยรุ่น การ จัดบริการสุขภาพและอนามัยการเจริญพันธุ์ที่เป็นมิตรสำหรับวัยรุ่นและเยาวชน พร้อมทั้งส่งเสริมการ เข้าถึงการบริการด้านอนามัยเจริญพันธุ์ในกลุ่มวัยรุ่นทั้งในและนอกสถานศึกษา ด้วยการพัฒนา

ระบบการให้คำปรึกษา การดูแลช่วยเหลือเบื้องต้น และระบบส่งต่อเพื่อเชื่อมโยงระหว่างชุมชน สถานศึกษา และคลินิกวัยรุ่นในโรงพยาบาล ผ่านการดำเนินการโครงการ 1 โรงเรียน 1 โรงพยาบาล และอำเภออนามัยการเจริญพันธุ์ ตลอดจนสนับสนุนให้ทุกจังหวัดจัดตั้งคณะกรรมการหรือ คณะทำงานแก้ไขปัญหาอนามัยการเจริญพันธุ์ระดับจังหวัด โดยเฉพาะประเด็นการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น และเยาวชน มีแผนยุทธศาสตร์และนำสู่การปฏิบัติ เพื่อพัฒนาสุขภาพและอนามัย การเจริญพันธุ์ใน วัยรุ่นและเยาวชนอย่างยั่งยืน (สำนักงานอนามัยเจริญพันธุ์ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข,2554)

โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน (CHILDLIFE) เป็นโครงการหนึ่งที่ช่วยส่งเสริม การตัดวงจรแม่วัยรุ่นในชุมชน จุดเริ่มต้นเล็กๆ จากคนไม่กี่คนแต่มีความมุ่งมั่นที่จะทำงานอย่าง ต่อเนื่อง นำไปสู่การสร้างเครือข่ายที่ประสบความสำเร็จในการจัดการปัญหาการตั้งครรภ์ของวัยรุ่น (สุพิธา เริงจิต,2555:127-130) ได้รับการสนับสนุนจากกองทุนโลกเพื่อต่อสู้โรคเอดส์ วัณโรค และ มาเลเรีย(The Global Fund to fight AIDS,Tuberculosis and Malaria:GFATM) จัดตั้งโดยองค์การ สหประชาชาติเป็นกองทุนพิเศษ ถูกพัฒนาขึ้นเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็ง พัฒนาระบบการดูแล ช่วยเหลือและให้การคุ้มครองทางสังคมแบบองค์รวม สำหรับเด็กผู้ได้รับผลกระทบจากการติดเชื้อเอช ไอวี Human immunodeficiency virus (HIV) เอดส์ Acquired immunodeficiency syndrome (AIDS) และเด็กที่อยู่ในภาวะเปราะบาง เช่น การติดยา พ่อแม่วัยรุ่น ติดยาเสพติด ถูก ทอดทิ้ง ฯลฯ การดำเนินการโครงการเน้นการทำงานร่วมกัน 3 ระบบ คือ ระบบสุขภาพ เพื่อพัฒนา คุณภาพบริการให้ครอบคลุมด้านร่างกาย ด้านพัฒนาการ ด้านจิตใจ และด้านสังคมระบบปกป้อง คุ้มครองสิทธิ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งและประสิทธิภาพการทำงานของระบบปกป้องคุ้มครอง สิทธิ ผ่านกลไกคณะทำงานคุ้มครองเด็ก และระบบชุมชน เพื่อสร้างกลไกประสานเชื่อมโยงระหว่าง หน่วยงานภาครัฐกับชุมชน และพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กทุกคนในชุมชนของตนเอง การดำเนินงานทั้ง สามระบบมีความเชื่อมโยงกัน เพื่อให้เกิดการดูแลเด็กอย่างรอบด้าน โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้ เพื่อ เสริมสร้างความเข้มแข็งของระบบ กลไก การทำงานเชื่อมโยงระบบสุขภาพ การมีส่วนร่วมของชุมชน การปกป้องคุ้มครอง เพื่อพัฒนาระบบบริการในชุมชนให้มีคุณภาพค้ำถึงประเด็นความอ่อนไหวใน เด็กเพื่อเพิ่มการเข้าถึงบริการที่มีคุณภาพทางด้านสุขภาพและด้านสังคมที่จำเป็นอย่างเท่าเทียม เพื่อ เพิ่มการยอมรับทางสังคม ลดการตีตรา เลือกปฏิบัติต่อภาวะเปราะบางของเด็ก และเพื่อส่งเสริม ศักยภาพชุมชนด้านระบบฐานข้อมูล พัฒนาระบบข้อมูลเชิงยุทธศาสตร์ในการเชื่อมประสานนโยบาย พัฒนาระบบบริการให้แก่เด็ก พื้นที่ดำเนินโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน 29 จังหวัดทั่ว ประเทศ ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครดำเนินการ 8 ชุมชน คือ ชุมชนมีนบุรี ชุมชนลาดกระบัง ชุมชน

คลองสองต้นนุ่น ชุมชนสะพานสูง ชุมชนสวนหลวง ชุมชนบึงกุ่ม ชุมชนจันทระเกษมชุมชนแสนแสบ (แสงจันทร์ เมธาตระกูล และคณะ, 2556:3-6)

ชุมชนในแขวงคลองสองต้นนุ่น เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร เป็นหนึ่งในพื้นที่ดำเนินโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน CHILDLIFE ชุมชนกำลังเผชิญกับการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นและปัญหาต่างๆ มากมายไม่ต่างจากชุมชนอื่น เช่น ครอบครัวแตกแยกเด็กขาดผู้ปกครองอบรมสั่งสอน ขาดการส่งเสริมพัฒนาการตามวัยทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม ความรุนแรงในครอบครัว หมดกำลังใจในการดำเนินชีวิตเพราะได้รับเชื้อ HIV จากพ่อแม่ มีพฤติกรรมยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด มีพฤติกรรมทางเพศที่เสี่ยงต่อการติดโรคและการตั้งครรภ์ไม่พร้อม ก้าวร้าวทะเลาะวิวาท ลักขโมย ชุมชนเห็นพฤติกรรมเหล่านั้นของวัยรุ่นก็ได้สืบค้นถึงสาเหตุที่ผลักดันให้วัยรุ่นกลุ่มนี้แสดงพฤติกรรมที่สังคมไม่พึงประสงค์ แต่ชุมชนจะกล่าวหาว่าวัยรุ่นเหล่านั้นเป็นตัวปัญหา บ่อนทำลายความเจริญและเป็นอันตรายต่อสังคม ต้องกำจัดให้หมดไปจากชุมชนด้วยการจับผิด แจ้งความให้ตำรวจตรวจหาสารเสพติดจากปัสสาวะ เมื่อวัยรุ่นกลุ่มนี้นั่งรวมกลุ่มกัน ไม่ว่าจะรวมกลุ่มกันทำอะไรก็ตาม คนในชุมชนด่าทอด้วยถ้อยคำหยาบคายเมื่อวัยรุ่นเหล่านั้นเดินผ่าน ทำให้วัยรุ่นรู้สึกด้อยค่า ไม่มีพื้นที่ในครอบครัว ชุมชน สังคม จากปรากฏการณ์ในชุมชนคุณยายอายุประมาณ 30 ปี เลี้ยงหลานอายุ 2 ขวบ ซึ่งแม่ของหลานออกไปทำงานที่อื่น สะท้อนให้เห็นว่าจนพ่อแม่วัยรุ่นในชุมชนได้เริ่มขึ้นแล้ว แต่ชุมชนมิได้นิ่งนอนใจ มีการประสานความร่วมมือกับองค์กรพัฒนาเอกชน หน่วยงานภาครัฐ สร้างกระบวนการเรียนรู้ให้วัยรุ่นปรับตัวให้เข้ากับสังคม รู้เท่าทันตนเอง รู้เท่าทันสังคมมีทักษะชีวิต ไม่ดึงตัวเองเข้าสู่สถานการณ์พ่อแม่วัยรุ่น สร้างความเข้าใจคนในครอบครัว ปรับทัศนคติของคนในชุมชนให้เข้าใจปัญหาของวัยรุ่น

ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะเป็นนักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาพัฒนศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ ซึ่งมีการนำการศึกษาไปพัฒนาสังคม จึงมีความสนใจที่จะศึกษาและถอดบทเรียนกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น จากกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน กรณีศึกษาคลองสองต้นนุ่น ให้เป็นแนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อถอดบทเรียนกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนโดยชุมชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น จากกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก
2. เพื่อศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขที่ส่งผลต่อกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนที่สร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น

3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนโดยชุมชนในการสร้าง ภูมิคุ้มกันทางสังคมให้กับพ่อแม่วัยรุ่น

คำถามการวิจัย

1. กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนในการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมให้กับพ่อแม่วัยรุ่นมี อะไรบ้าง
2. ปัจจัยและเงื่อนไขที่ส่งผลต่อกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนที่สร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม สำหรับพ่อแม่วัยรุ่นมีอะไรบ้าง
3. แนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนโดยชุมชนในการสร้าง ภูมิคุ้มกันทางสังคมให้กับพ่อแม่วัยรุ่นเป็นอย่างไร

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยนี้โดยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ(Qualitative Research) เพื่อศึกษาข้อมูลเชิงลึกของชุมชน ผ่านความรู้ ประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรม ปฏิบัติการพัฒนาคูณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน ในชุมชนคลองสองต้นนุ่น ประกอบด้วย การศึกษาและ วิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม(Non-Participant Observation) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) พลังการเล่าเรื่อง (Storytelling) การวิเคราะห์หลังปฏิบัติการ (After Action Review: AAR) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เป็นพ่อแม่วัยรุ่นหรือเคยเป็นพ่อแม่วัยรุ่นมีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมพัฒนาคูณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน เช่น ผู้ให้กำเนิด ญาติ พี่น้อง ผู้ปกครอง และผู้ที่ เกี่ยวข้องทางอ้อม เป็นที่พึงพอใจ ให้คำปรึกษา สร้างแรงจูงใจส่งเสริมสนับสนุนให้ทำสิ่งที่สร้างสรรค์ เช่น ผู้นำชุมชน องค์กรทำงานด้านเด็กในชุมชนผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความแตกต่างและหลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วนจากมุมมองที่หลากหลาย ประกอบด้วย

1. ผู้นำชุมชน เช่น คณะทำงานเด็กในชุมชน ผู้นำกลุ่มออมทรัพย์ กรรมการหมู่บ้าน สมาชิกสภาองค์กรชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุข (ออส.) ฯลฯ จำนวน 9 คน
2. พ่อแม่วัยรุ่น เพื่อนของพ่อแม่วัยรุ่น ในชุมชน ผู้ให้กำเนิด ญาติ พี่น้อง และผู้ปกครอง จำนวน 3 คน

3. เจ้าหน้าที่รัฐที่มีส่วนร่วมดำเนินกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน เช่น เจ้าหน้าที่ศูนย์บริการสาธารณสุข 45 ร่มเกล้า จำนวน 1 คน

4. เจ้าหน้าที่องค์กรเอกชนที่มีส่วนร่วมดำเนินกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชนในชุมชนคลองสองต้นนุ่น เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร จำนวน 4 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาในการศึกษาการสร้างการเรียนรู้ของชุมชนในการปรับตัวของพ่อแม่วัยรุ่นให้เข้ากับสังคม ผู้วิจัยศึกษาใน 3 ด้าน ดังนี้

1. ศึกษาบทเรียนกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น จากกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน กรณีศึกษาชุมชนคลองสองต้นนุ่น เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร

2. ศึกษาปัจจัยเงื่อนไขที่ส่งผลต่อกระบวนการเรียนรู้ปฏิบัติการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น ได้แก่

- 2.1 ด้านสังคมวงกว้าง
- 2.2 ด้านชุมชน ท้องถิ่น
- 2.3 ด้านครอบครัว
- 2.4 ด้านตัวตนของวัยรุ่น

3. ศึกษาแนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนในการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น

ขอบเขตด้านพื้นที่

การถอดบทเรียนกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น จากกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน โดยใช้กรณีศึกษาคลองสองต้นนุ่น เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ด้วยเหตุผลหลักๆ ดังนี้

1. ชุมชนมีความหลากหลายของประชากรและวัฒนธรรม
2. ชุมชนมีกิจกรรมที่น่าสนใจและหลากหลายในการสร้างการเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหาพ่อแม่วัยรุ่นของชุมชนอย่างต่อเนื่องร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน
3. ชุมชนมีการดำเนินกิจกรรมคลินิกพ่อแม่วัยรุ่น

4. ชุมชนมีการพัฒนากลไกความร่วมมือในการสร้างการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น 3 ระบบ คือ ระบบสุขภาพ ระบบชุมชน และระบบปกป้องคุ้มครองสิทธิ

ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาในการลงพื้นที่เก็บข้อมูลระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2557 – เดือนเมษายน 2558

นิยามศัพท์เฉพาะ

การถอดบทเรียน หมายถึง กระบวนการทบทวน สรุปเหตุการณ์และเงื่อนไขที่เกิดขึ้น ประมวลผลผลลัพธ์เชื่อมโยงหลายมิติทั้งภายในและภายนอก สะท้อนสิ่งที่ส่งผลให้เกิดความแตกต่าง แสวงหาบทเรียนที่ดีที่สุด หรือวิธีการปฏิบัติที่ดีที่สุด เพื่อให้เกิดวิถีคิดค่านิยมใหม่ๆ นำไปสู่การสร้างสรรค์ปฏิบัติการใหม่ๆที่ดีขึ้นในครั้งต่อไป ก่อให้เกิดผลต่อพฤติกรรม การถอดบทเรียนกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน 3 ระยะ คือ เริ่มต้นโครงการ ระหว่างดำเนินโครงการ และสิ้นสุดโครงการ

กระบวนการเรียนรู้ชุมชน หมายถึง การเผชิญปัญหาใกล้ตัว เช่น ยาเสพติด ครอบครัวแตกแยก พ่อแม่วัยรุ่น เด็กติดเกมส์ ซึ่งเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตประจำวันของชุมชนอย่างเห็นได้ชัดเจนจากครอบครัวตนเองและครอบครัวเพื่อนบ้าน สถานการณ์พ่อแม่วัยรุ่นเป็นปัญหาหนึ่ง ที่กระตุ้นให้ชุมชนคลองสองต้นนุ่นลุกขึ้นมาสร้างการเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหา ด้วยการวิเคราะห์ปัญหา สาเหตุหากชุมชนไม่มีความรู้ก็จะแสวงหาความรู้ นำความรู้มาสร้างการเรียนรู้ของชุมชนอย่างต่อเนื่อง เกิดทักษะประสบการณ์การจัดการปัญหานั้นๆ และสร้างการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องปรับเปลี่ยนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับยุคสมัยเพื่อแก้ปัญหานั้นให้ทุเลาเบาบางลงหรือหมดไปจากชุมชน

ภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น หมายถึง การที่วัยรุ่นมีศักยภาพการเผชิญปัญหา การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ ด้านครอบครัว ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้แรกของชีวิต หากครอบครัวมีความรัก ความอบอุ่น มีทักษะในการสร้างการเรียนรู้ให้เด็กมีศักยภาพต่อสู้ปัญหาและความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ครอบครัว ด้านตนเอง ที่มีความเข้าใจ รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของตนเอง และเข้าใจผู้อื่น ด้านการเรียนรู้ เป็นการเรียนรู้ตั้งแต่เกิดถึงเชิงตะกอน การเรียนรู้ที่ไม่จำกัดอยู่ที่ระบบการศึกษาเท่านั้น แต่เป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้านชุมชน ชุมชนเป็นแหล่งเรียนต่อมาเมื่อเด็กเริ่มเติบโตมีสังคมภายนอก ชุมชนเข้มแข็งส่งผลให้สังคมในชุมชนสามารถต้านทานโรคต่างๆทาง

สังคมไม่ให้มาทำร้ายได้ และด้านสังคม ทุกคนในสังคมร่วมมือกันสร้างภูมิคุ้มกันให้กับเด็กและวัยรุ่น รวมถึงรัฐกำหนดแผนพัฒนาประเทศในการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม

คุณภาพชีวิตเด็กในชุมชนคลองสองต้นนุ่น หมายถึง การให้ความดูแลเอาใจใส่ต่อเด็กอย่างเป็นองค์รวมในชุมชนคลองสองต้นนุ่นภายใต้บริบทของการอยู่รอด การคุ้มครอง การพัฒนา และการมีส่วนร่วมที่เหมาะสมกับวัย การวางรากฐานชีวิตที่ดีของเด็กตลอดชีวิต สอนให้เป็นผู้ให้และผู้รับ พัฒนาให้เด็กมีทักษะชีวิต มีความรู้ทั้งวิชาการและความรู้ในการจัดการชีวิตตนเองได้ รู้เท่าทันตนเองรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง สามารถอยู่ร่วมกับคนอื่นได้ และทักษะอาชีพ ความรู้ความสามารถประกอบอาชีพสุจริตได้ กระบวนการพัฒนาคุณภาพชีวิตมี 3 ระดับ คือ ระดับปัจเจก ระดับสังคมแวดล้อม และระดับโครงสร้างชุมชน สังคม

กิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน หมายถึง กิจกรรมที่ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก ให้ได้รับการเลี้ยงดูอย่างเป็นองค์รวมตั้งแต่การมีชีวิตอยู่รอด การปกป้องคุ้มครอง การพัฒนา และการมีส่วนร่วมที่เหมาะสมกับวัย โดยการทำงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ผ่านการสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ 3 ระบบ คือ ระบบชุมชน โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น กิจกรรมตลาดนัดพ่อแม่ กิจกรรมรักการอ่าน เป็นต้น ระบบปกป้องคุ้มครองเด็ก โดยสร้างการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานรัฐและชุมชนคลองสองต้นนุ่น ในการจัดการความเสี่ยงรายกรณี โดยการสำรวจข้อมูลชุมชน การส่งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการปกป้องคุ้มครองเด็กเพื่อให้ได้รับความช่วยเหลือรายกรณี ได้อย่างเหมาะสม กิจกรรมครอบครัวสัมพันธ์ และระบบสุขภาพ โดยการส่งเสริมข้อมูลความรู้อนามัยเจริญพันธ์ อนามัยแม่และเด็ก และส่งเสริมทักษะชีวิต เช่น กิจกรรมวาดภาพแม่ กิจกรรมการวางแผนชีวิต เป็นต้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. การถอดบทเรียนกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่ วัยรุ่น จากกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน กรณีศึกษาคลองสองต้นนุ่น จะช่วยสะท้อนภาพรวมการสร้างการเรียนรู้ของชุมชนที่มีอยู่อย่างกระจัดกระจายในกลุ่มคนทำงานด้านเด็กและครอบครัวในชุมชน แต่การสร้างการเรียนรู้ต่างๆเหล่านั้น ยังขาดการเชื่อมโยงให้เห็นอย่างเป็นระบบ และเผยแพร่ในวงกว้างให้คนภายในชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการสร้างการเรียนรู้ของชุมชน ได้รับรู้และเข้าใจถึงศักยภาพของชุมชนในการสร้างการเรียนรู้ เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น
2. ทำให้ชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการสร้างการเรียนรู้ให้แก่ชุมชน ได้รับรู้และเข้าใจถึง

ปัจจัยและเงื่อนไขที่ส่งผลต่อกระบวนการเรียนรู้การสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น สามารถนำไปเป็นแนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้ของชุมชนได้อย่างสอดคล้องกับศักยภาพและสถานการณ์ที่ชุมชนกำลังเผชิญอยู่

3. แนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนในการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม สำหรับพ่อแม่วัยรุ่น สามารถนำไปเป็นแนวทางการพัฒนาคนทำงานด้านเด็กและครอบครัว และพัฒนาการส่งเสริมการเรียนรู้ของชุมชนในการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่นของชุมชน คลองสองต้นนุ่นให้มีความชัดเจนมากขึ้น

บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การถอดบทเรียนกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่
วัยรุ่น จากกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน กรณีศึกษาคลองสองต้นนุ่น ผู้วิจัยศึกษา
ค้นคว้าและรวบรวมแนวคิด ทฤษฎีจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยกำหนดเนื้อหา
สาระสำคัญ ดังหัวข้อต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการถอดบทเรียน
2. แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ชุมชน
3. แนวคิดเกี่ยวกับภูมิคุ้มกันทางสังคม
4. แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตเด็ก
5. แนวคิดเกี่ยวกับกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กในชุมชน
6. แนวคิดเกี่ยวกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
7. กรอบแนวคิดในการวิจัย

1. แนวคิดเกี่ยวกับการถอดบทเรียน

เครื่องมือที่ใช้ถอดบทเรียนมีหลากหลายที่ถูกพัฒนาขึ้น และประยุกต์จากหลายสาขาวิชา
เพื่อนำมาพัฒนากระบวนการเรียนรู้ โดยใช้“การถอดบทเรียน”(Lesson-Learned) เป็นเครื่องมือ
หนึ่งที่น่ามาใช้ในการพัฒนาสังคม กระบวนการถอดบทเรียนเป็นกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับ
ปฏิบัติการใดๆที่ดำเนินการไปแล้ว เพื่อเรียนรู้จุดแข็งจุดอ่อนหลีกเลี่ยงความผิดพลาดซ้ำรอยเดิม
แสวงหาแนวทางการดำเนินงานที่ดีที่สุด การศึกษาบทเรียนกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อสร้าง
ภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น จากกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน กรณีศึกษา
คลองสองต้นนุ่น ศึกษาวงจรการดำเนินกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน 3 ระยะ ดังนี้
(ชูเกียรติ ลีสุวรรณ,2554:121)

1. การเรียนรู้เมื่อเริ่มต้นโครงการ (Learn Before Doing) การเรียนรู้ในช่วงนี้เป็นการ
เรียนรู้ก่อนที่จะเกิดปฏิบัติการที่เป็นรูปธรรม จึงเป็นการเรียนรู้ระหว่างเพื่อนร่วมงาน (Learning
from your Peers) หรือแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้รู้
2. การเรียนรู้ระหว่างโครงการ (Learning during Doing) เป็นการเรียนรู้จาก

ประสบการณ์ที่ได้ลงมือปฏิบัติจริงสะท้อนกลับทันทีเมื่อกิจกรรมจบลง (After Action Review: AAR) เพื่อพัฒนาให้การดำเนินการกิจกรรมต่อไปดียิ่งขึ้น

3. การเรียนรู้หลังสิ้นสุดโครงการ(Learning After Doing) เป็นการเรียนรู้จากการทบทวน การดำเนินโครงการตั้งแต่ต้นจนกระทั่งสิ้นสุดโครงการ โดยพิจารณาว่าจะทำอะไรให้แตกต่างไป จากที่เคยทำไปแล้วเพื่อให้งานดีขึ้น หากต้องมีการดำเนินการซ้ำอีกครั้ง

แนวคิดเกี่ยวกับการถอดบทเรียนมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1.1 ความหมายของการถอดบทเรียน

ออร์ศรี งามวิทยาพงศ์(2549:122) ให้ความหมายการถอดบทเรียนว่า กระบวนการทบทวน สรุปประสบการณ์ที่ผ่านมาในแง่มุมต่างๆ เพื่อให้เห็นถึงรายละเอียดอันชัดเจนและความรู้ในเหตุ ปัจจัยอย่างเชื่อมโยงทั้งภายในและภายนอกซึ่งทำให้เกิดผลอย่างที่เห็นอยู่ในปัจจุบัน ไม่ว่าจะผลนั้น จะเป็นผลด้านบวกหรือด้านลบ จุดมุ่งหมายการถอดบทเรียนเพื่อประมวลผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นในมิติ ต่างๆ จากทัศนะ มุมมองอันหลากหลายเพื่อให้ได้ “บทเรียน” จากประสบการณ์จริงที่มีประโยชน์ นำมาพัฒนาและปรับปรุงงานให้ก้าวหน้าสอดคล้องกับเปลี่ยนแปลงของกลุ่ม องค์กรและ สภาพแวดล้อม และพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับงานนั้นให้มีศักยภาพสูงขึ้น การถอดบทเรียนจึง ต้องได้ทั้งบทเรียน และการเรียนรู้ อย่างน้อยในระดับของความเข้าใจ(Comprehension) ที่สามารถ เชื่อมโยงเหตุผลของปัจจัยต่างๆในชุดประสบการณ์ หรือก่อเกิดวิธีคิดอย่างใหม่ ค่านิยมใหม่ที่ นำไปสู่การคิดสร้างสรรค์ต่างๆ ที่สามารถนำไปต่อยอดออกไปได้อย่างต่อเนื่อง

วีระ นิจุไตรรัตน์ (2551:10) ให้ความหมายการถอดบทเรียนว่าการสรุปทบทวน กระบวนการทำงานผ่านผู้ที่เกี่ยวข้อง ผ่านการวิเคราะห์กระบวนการทำงานของเรื่องนั้นๆ ทั้งในเชิง บวกและเชิงลบ เพื่อค้นหาสิ่งสมควรดำเนินการต่อหรือสิ่งที่ไม่ควรดำเนินการต่อ

วิจารณ์ พานิช(2548:163) ให้ความหมายการถอดบทเรียนว่าการถอดบทเรียนจะช่วยให้ เกิดการเรียนรู้จากความสำเร็จหรือความผิดพลาดในการทำงาน บทเรียนจะสะท้อนสาเหตุที่ทำให้ การทำงานประสบความสำเร็จหรือผิดพลาด มีปัจจัยเงื่อนไขอะไรบ้างที่ทำให้เกิดความสำเร็จหรือ ผิดพลาดในการทำงานนั้นๆ ซึ่งผู้ปฏิบัติที่กำลังปฏิบัติในแนวเดียวกันสามารถนำบทเรียนที่ได้ไปใช้ ในการปฏิบัติงานให้ดียิ่งขึ้นกว่าเดิม และไม่เกิดความผิดพลาดซ้ำในการปฏิบัติครั้งต่อไป

ประภาพรรณ อุ่อบ (2552:42) ให้ความหมายการถอดบทเรียนว่า การถอดบทเรียนเป็น วิธีการจัดการความรู้รูปแบบหนึ่งที่เน้นการสร้างการเรียนรู้ในกลุ่มเพื่อสกัดความรู้ในตัวบุคคลและ องค์ความรู้ที่งอกออกมาเป็นบทเรียนที่สามารถนำไปสังเคราะห์เป็นชุดความรู้ คู่มือ สื่อการเรียนรู้

รูปแบบต่างๆ นอกจากนี้ผู้เข้าร่วมกระบวนการถอดบทเรียนจะต้องเกิดการเรียนรู้ร่วมกันนำไปสู่การปรับวิธีคิด และวิธีการทำงานที่สร้างสรรค์ และมีคุณภาพยิ่งขึ้น

สรุปได้ว่า การถอดบทเรียน หมายถึง วิธีการจัดการความรู้รูปแบบหนึ่งที่เน้นการทบทวนประสบการณ์ ความรู้จากบุคคลทั้งความสำเร็จหรือผิดพลาด มีปัจจัยเงื่อนไขอะไรบ้างที่เป็นเหตุให้เกิดความสำเร็จหรือผิดพลาดในการทำงานนั้นๆ สังเคราะห์บทเรียน ประสบการณ์สู่การพัฒนาวิธีคิด กระบวนการทำงานใหม่อย่างสร้างสรรค์ไม่ให้เกิดข้อผิดพลาดซ้ำเหมือนเดิมและนำบทเรียนไปยกระดับการเรียนรู้ต่อยอดออกไปได้อย่างต่อเนื่องการถอดบทเรียนกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน 3 ระยะ คือ เริ่มต้นโครงการ ระหว่างดำเนินโครงการ และสิ้นสุดโครงการ

1.2 วิธีการถอดบทเรียน

วิธีการถอดบทเรียนโครงการทั้งสามระยะมีเครื่องมือการถอดบทเรียนที่หลากหลายแตกต่างกัน ไม่มีการกำหนดตายตัวในการใช้วิธีวิทยาในถอดบทเรียน หากจะเลือกใช้วิธีวิทยาใดๆ นั้นก็ต้องพิจารณาให้ดีทำความเข้าใจแนวคิดของเทคนิคที่จะนำมาใช้ให้ชัดเจน มีความตรงในการสรุปบทเรียน ทั้งความตรงภายใน (Internal Validity) ที่สามารถสรุปได้ตรงกับความจริงที่เกิดขึ้นและความตรงภายนอก (External Validity) ที่สามารถอ้างอิงใช้ประโยชน์ได้ บทเรียนที่มีความตรงภายนอกจะถือว่าเป็นบทเรียนที่มีคุณภาพสูง (High Quality Lesson Learned) วิธีที่ใช้ในการถอดบทเรียน มีดังนี้

1.2.1 การเรียนรู้จากบทเรียนที่ดี (Good/Better/Best Practice)

วิจารณ์ พานิช(2557:21-24)กล่าวว่า Best Practice คือ วิธีการทำงานที่ดีที่สุดในแต่ละเรื่อง ทำให้เกิดการพัฒนาคือความเป็นเลิศขององค์กร ซึ่งสามารถเกิดขึ้นได้ในทุกหน่วยงานจากหลายช่องทางทั้งตัวผู้นำ ผู้ร่วมงาน ผู้มีส่วนได้เสีย มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้การทำงานร่วมกันในระดับบุคคล ระดับกลุ่ม และระดับหน่วยงาน บันทึก Best Practice ที่ได้เป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อการศึกษาพัฒนาและเผยแพร่ในโอกาสต่อไป

ประพนธ์ ผาสุกยี่ด(2547:48) กล่าวว่า สิ่งดีๆเกิดขึ้นจากการทำงานมากมายภายในองค์กรที่เรียกว่า Best Practice แต่คนในองค์กรกับไม่รู้ถึงสิ่งดีๆที่เกิดขึ้น เมื่อต้องการจะลงมือทำอะไรก็ต้องเริ่มต้นใหม่หมดทั้งๆที่มีเรื่องที่สามารถต่อยอดไปได้เลยโดยไม่ต้องเริ่มต้นใหม่ตั้งแต่ศูนย์เสมอไป ซึ่งอาจจะเป็นสิ่งดีๆที่มีอยู่ในองค์กรหรือองค์กรอื่น ผู้บริหารต้องส่งเสริมให้มีการพัฒนา Best Practice ให้มากขึ้นเพื่อพัฒนางาน พัฒนาการให้ดียิ่งขึ้นกว่าเดิมเป็นวงจรความก้าวหน้าที่ไม่มีวันสิ้นสุด แล้วนำไปเผยแพร่ให้ได้เรียนรู้กันในวงกว้าง

ปฏิบัติการที่ดีที่สุด(Best Practice) เป็นข้อสรุปวิธีการทำงานที่ค้นพบแนวทางของตนเอง แต่ละคนค้นพบแตกต่างกัน วัตถุประสงค์บทเรียนที่ดีที่สุด ดังนี้

1. เพื่อสร้างความมั่นใจในการปฏิบัติงานว่าเป็นไปตามเป้าหมาย กระบวนการที่กำหนดไว้ได้อย่างดีที่สุด
2. เพื่อให้เกิดการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ ยกเว้นการปฏิบัติงานโดยการเรียนรู้จากประสบการณ์ในอดีต เรียนรู้วิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศของคนอื่น นำมาทดลองปฏิบัติในองค์กรของตนเอง
3. เพื่อตรวจสอบกระบวนการที่นำไปใช้ปฏิบัติการในองค์กรและนำมาแลกเปลี่ยนความก้าวหน้าในการทำงาน

ชาย โพธิ์สีตา(2554:153-159) กล่าวถึง วิธีการเลือกกรณีศึกษา (Cases Study Approach) พิจารณาจากคุณสมบัติของกรณีศึกษาที่ต้องการศึกษา สามารถกำหนดขอบเขตได้ชัดเจน มีความสมบูรณ์ในตัวเอง คือ มีบุคคล เวลา และสถานที่ที่ชัดเจนแน่นอน สามารถจำแนกกรณีศึกษาออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. กรณีศึกษาเพื่อสนองความอยากรู้ (Intrinsic Cases) ผู้วิจัยเลือกตามความสนใจ อยากรู้ อยากทำความเข้าใจ ศึกษารายละเอียดของกรณีนั้นๆ เป็นกรณีที่น่ารู้และสมบูรณ์ในตัวเอง
 2. กรณีศึกษาที่เป็นตัวแทนของกรณีอื่น (Instrumental Cases) ผู้วิจัยต้องการแสดงเพื่อสนับสนุนแนวคิด ข้อสรุป หรือข้อเสนอลักษณะใดอย่างหนึ่งของนักวิจัย
 3. กรณีศึกษาหลายๆ กรณี (Collective Cases) เพื่อให้แน่ใจว่าสิ่งที่ต้องการแสดงนั้นมีความชัดเจนและเพื่อความมั่นใจในข้อสรุปที่ได้จากหลายๆกรณี
- วิธีการดำเนินการวิจัยของกรณีศึกษามีขั้นตอนสำคัญ ดังนี้

1. การเลือกกรณีสำหรับศึกษา คือ นักวิจัยเลือกกรณีศึกษาที่มีขอบเขตชัดเจนและสมบูรณ์ในตัวเอง สามารถให้ข้อมูลได้หลากหลายและครอบคลุมเกี่ยวกับประเด็นที่ต้องการศึกษาเป็นสำคัญ สะท้อนความหลากหลายในกลุ่มประชากร
2. การรวบรวมข้อมูลหลายชนิดโดยใช้เทคนิคหลายแบบ คือ นักวิจัยรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกต การสัมภาษณ์ การค้นคว้าจากเอกสาร ทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ใช้ทุกวิธีการที่เหมาะสมและรวบรวมข้อมูลทุกชนิดที่ให้ภาพสมบูรณ์ที่สุดตามกรอบแนวคิดการวิจัยที่กำหนดไว้
3. การวิเคราะห์ และการตีความข้อมูล คือ การเลือกใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลเหมาะสมกับลักษณะของข้อมูลและคำนึงถึงวัตถุประสงค์ในการศึกษา ตลอดจนบริบทของกรณีศึกษา

จากที่กล่าวมาพอสรุปได้ว่า การถอดบทเรียน (Lesson Learned) คือ การทบทวน สรุปประสบการณ์ทั้งเชิงบวกและเชิงลบจากมุมมองและทัศนคติที่หลากหลาย เพื่อนำไปสู่การพัฒนา

และปรับปรุงงานให้ก้าวหน้าสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของบุคคลากร กลุ่ม องค์กร และสภาพแวดล้อม ด้วยวิธีการถอดบทเรียนจากบทเรียนที่ดี (Good Practice) โดยการพิจารณาจากคุณสมบัติของกรณีศึกษาที่สามารถกำหนดขอบเขตได้อย่างชัดเจน มีความสมบูรณ์ในตัวเอง

2. แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ชุมชน

การเรียนรู้ของชุมชนไม่มีรูปแบบที่แน่นอนตายตัว การสร้างการเรียนรู้ของชุมชนเป็นการพัฒนาตนเอง สร้างสรรค์ภูมิปัญญาในการแก้ปัญหา พัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างต่อเนื่องเป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผ่านการลองผิดลองถูกสร้างการเรียนรู้ใหม่อย่างต่อเนื่องสอดคล้องกับสถานการณ์ที่ชุมชนกำลังเผชิญอยู่ การเรียนรู้ยังสร้างความภาคภูมิใจให้แก่ผู้เรียนรู้และผู้จัดการเรียนรู้ แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ชุมชนมีรายละเอียด ดังนี้

2.1 ความหมายของการเรียนรู้ชุมชน

ครุฑจิต พุทธโกษา (2554:1-4) กล่าวว่า การเรียนรู้ชุมชน คือ การที่สมาชิกในชุมชนสามารถคิดวิเคราะห์หรืออย่างเป็นเหตุเป็นผล และประสานความรู้ที่มีอยู่ในชุมชนและความรู้จากภายนอก หรือเทคโนโลยีใหม่ๆจากภายนอกชุมชนผสมผสานเข้าด้วยกัน เพื่อแก้ปัญหาโดยยึดความต้องการของชุมชนเป็นหลัก ส่วนหน่วยงานรัฐหรือองค์กรพัฒนาเอกชนเป็นเพียงผู้มีบทบาทในการประสานงานและผลักดันกระบวนการมีส่วนร่วมจะทำให้เกิดการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน

ประดิษฐ์ อุปรมัย (2540: 121) กล่าวว่า การเรียนรู้ คือ การเปลี่ยนแปลงของบุคคลอันมีผลเนื่องมาจากการได้รับประสบการณ์ โดยการเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นเหตุทำให้บุคคลเผชิญสถานการณ์เดิมแตกต่างไปจากเดิม ประสบการณ์ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหมายถึงทั้งประสบการณ์ทางตรงและประสบการณ์ทางอ้อม กล่าวคือ

ประสบการณ์ทางตรง คือ ประสบการณ์ที่บุคคลได้พบหรือสัมผัสด้วยตนเอง เช่น เด็กเล็กๆที่ยังไม่เคยรู้จักหรือเรียนรู้คำว่า “ร้อน” เวลาที่คลานเข้าไปใกล้กาน้ำร้อน แล้วผู้ใหญ่บอกว่าร้อนและห้ามคลานเข้าไปหา เด็กยอมไม่เข้าใจและคงคลานเข้าไปหาอยู่อีก จนกว่าจะได้ใช้มือหรืออวัยวะส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกายไปสัมผัสกาน้ำร้อน จึงจะรู้ว่ากาน้ำที่ว่าร้อนนั้นเป็นอย่างไรต่อไป เมื่อเขาเห็นกาน้ำอีกผู้ใหญ่บอกว่ากาน้ำนั้นร้อนเขาจะไม่คลานเข้าไปจับกาน้ำนั้น เพราะเกิดการเรียนรู้คำว่าร้อนที่ผู้ใหญ่บอกแล้ว เช่นนี้กล่าวได้ว่า ประสบการณ์ ตรงมีผลทำให้เกิดการเรียนรู้ เพราะมีการเปลี่ยนแปลงที่ทำให้เผชิญกับสถานการณ์เดิมแตกต่างไปจากเดิม ในการมีประสบการณ์ตรงบางอย่างอาจทำให้บุคคลมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม แต่ไม่ถือว่าเป็นการเรียนรู้ได้แก่

1. พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงเนื่องจากฤทธิ์ยา หรือสิ่งเสพติดบางอย่าง
2. พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงเนื่องจากความเจ็บป่วยทางกายหรือทางใจ
3. พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงเนื่องจากความเหนื่อยล้าของร่างกาย
4. พฤติกรรมที่เกิดจากปฏิกิริยาสะท้อนต่างๆ

ประสบการณ์ทางอ้อม คือ ประสบการณ์ที่ผู้เรียนมิได้พบหรือสัมผัสด้วยตนเองโดยตรง แต่อาจได้รับประสบการณ์ทางอ้อมจาก การอบรมสั่งสอนหรือการบอกเล่า การอ่านหนังสือต่างๆ และการรับรู้จากสื่อมวลชนต่างๆ

สุพัตรา ชาติบัญญัติ(2548:99) กล่าวว่า การเรียนรู้ชุมชนเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากความจำ ความเข้าใจ การนึกคิด การวิเคราะห์ และการแก้ปัญหา การเรียนรู้เป็นการทำความเข้าใจกับความสัมพันธ์และการเชื่อมโยงกับเป้าหมายการเรียนรู้กระบวนการคิดกับการปฏิบัติ เพื่อค้นหาข้อสรุปในการสร้างการเรียนรู้ที่ชัดเจน สามารถนำไปประยุกต์ใช้ประโยชน์ได้จริง

จิตรา วสุวานิช(2531:70) กล่าวว่า การเรียนรู้ชุมชน คือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมซึ่งเป็นผลของปฏิกิริยาตอบสนองที่มีต่อสิ่งเร้า ส่งผลให้เกิดการปรับปรุง ในการปรับปรุงนั้นอาจจะเป็นการปรับปรุงที่เป็นไปในทางที่มีคุณค่าหรืออาจจะไม่ก็ได้

สรุปได้ว่า การเรียนรู้ชุมชน เป็นการที่คนในชุมชนร่วมกันคิดวิเคราะห์หรืออย่างเป็นเหตุเป็นผล ประสานความรู้ ประสบการณ์ของชุมชนทั้งทางตรงและทางอ้อม หรือเทคโนโลยีใหม่ๆผสมผสานเข้าด้วยกัน สร้างการเปลี่ยนแปลงความคิด ความเชื่อ พฤติกรรมนำไปสู่การแก้ปัญหาที่แตกต่างไปจากเดิม

2.2 จุดมุ่งหมายของการเรียนรู้

พฤติกรรมการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายของนักการศึกษากำหนดโดย บลูม และคณะ(Bloom and Others(1972:17-20)มุ่งพัฒนาผู้เรียนใน 3 ด้าน ดังนี้

1. ด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) คือ ผลของการเรียนรู้ที่เป็นความสามารถทางสมองครอบคลุมพฤติกรรมประเภท ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์และประเมินผล
2. ด้านเจตพิสัย (Affective Domain) คือ ผลของการเรียนรู้ที่เปลี่ยนแปลงด้านความรู้สึก ครอบคลุมพฤติกรรมประเภท ความรู้สึก ความสนใจ ทศนคติ การประเมินค่าและค่านิยม
3. ด้านทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) คือ ผลของการเรียนรู้ที่เป็นความสามารถด้านการปฏิบัติ ครอบคลุมพฤติกรรมประเภท การเคลื่อนไหว การกระทำ การปฏิบัติงาน การมีทักษะและความชำนาญ

2.3 องค์ประกอบสำคัญของการเรียนรู้

มาซีโรว์(Mezirow 1978:100-110) เสนอว่า การเรียนรู้มีองค์ประกอบ 4 ประการคือ

1. ประสบการณ์(experience) เป็นการเรียนจากประสบการณ์ที่ตนเองกำลังเผชิญอยู่ แล้วสร้างการเรียนรู้

2. การใคร่ครวญด้วยวิจารณญาณ (Critical reflection)

3. สิ่งที่เกิดขึ้นจากการใคร่ครวญด้วยวิจารณญาณ (Reflective discourse)

4. การนำไปสู่การลงมือปฏิบัติ (Action)

ดอลลาร์ด และมิลเลอร์ (Dallard and Miller 1941:11-12) เสนอว่า การเรียนรู้มีองค์ประกอบ 4 ประการ คือ

1. แรงขับ (Drive) เป็นความต้องการที่เกิดขึ้นภายในตัวบุคคล เป็นความพร้อมที่จะเรียนรู้ของบุคคลทั้งสมอง ระบบประสาทสัมผัสและกล้ามเนื้อ แรงขับและความพร้อมเหล่านี้จะก่อให้เกิดปฏิกิริยา หรือพฤติกรรมที่จะชักนำไปสู่การเรียนรู้ต่อไป

2. สิ่งเร้า (Stimulus) เป็นสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ต่างๆ ซึ่งเป็นตัวการที่ทำให้บุคคลมีปฏิกิริยา หรือพฤติกรรมตอบสนองออกมา ในสภาพการเรียนการสอน สิ่งเร้าจะหมายถึงคู่มือกิจกรรมการสอน และอุปกรณ์การสอนต่างๆ ที่ครูนำมาใช้

3. การตอบสนอง (Response) เป็นปฏิกิริยา หรือพฤติกรรมต่างๆ ที่แสดงออกมาเมื่อบุคคลได้รับการกระตุ้นจากสิ่งเร้า ทั้งส่วนที่สังเกตเห็นได้และส่วนที่ไม่สามารถสังเกตเห็นได้ เช่น การเคลื่อนไหว ท่าทาง คำพูด การคิด การรับรู้ ความสนใจ และความรู้สึก เป็นต้น

4. การเสริมแรง (Reinforcement) เป็นการให้สิ่งที่มีอิทธิพลต่อบุคคลอันมีผลในการเพิ่มพลังให้เกิดการเชื่อมโยง ระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนองเพิ่มขึ้น การเสริมแรงมีทั้งทางบวกและทางลบ ซึ่งมีผลต่อการเรียนรู้ของบุคคลเป็นอันมาก

ประเวศ วะสี(2553:ก-ข) กล่าวว่า การเรียนรู้ชุมชน หมายถึง การเรียนรู้ในสถานการณ์จริง ซึ่งแต่ละคนมีความแตกต่างกัน การเรียนรู้จึงต้องยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดการเรียนรู้จะต้องทำให้เกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงในชีวิตของผู้เรียนผู้ ด้วยการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาทักษะ ศักยภาพตามความถนัดของผู้เรียนผู้

เมซีโรว์(Mezirow 2003:58) ให้ความหมายของการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง (transformative learning) ว่า เป็นการเรียนรู้เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงกรอบการอ้างอิง (frame of reference) ทางความคิดเพื่อจัดการกับปัญหา กรอบการอ้างอิงได้แก่ ชุดของฐานคติที่มีอยู่เดิม และความคาดหวัง ความรู้สึกด้านจิตใจ มุมมองการให้ความหมาย เพื่อจะทำการสรุปเลือกเปิด

สะท้อน กรอบการอ้างอิงทางความคิดเดิม เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงกรอบการอ้างอิงทางความคิดให้ดีขึ้น ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงเป็นกระบวนการที่ว่าเมื่อมนุษย์เราต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงฐานคติและมุมมองใหม่ เมื่อมนุษย์ประสบปัญหาแล้วพบว่าความรู้ที่มีอยู่เดิม (formative knowledge) ไม่เพียงพอต่อการจัดการกับปัญหานั้น ๆ ได้ มนุษย์จึงจำเป็นต้องตรวจสอบฐานคติ การสะท้อนตนเองเชิงวิพากษ์ และการให้ความหมายใหม่ การสำรวจตรวจสอบจำเป็นจะต้องมีการกำหนดสถานการณ์และการสะท้อนความคิดต่อสถานการณ์นั้น ๆ มนุษย์จะมีการเปลี่ยนแปลงพื้นฐานของมุมมองในการให้ความหมายเพื่อก้าวไปสู่การให้ความหมายใหม่ การสะท้อนตนเองเชิงวิพากษ์ หมายถึงการพิจารณาใคร่ครวญไตร่ตรองผ่านระบบความคิด ความเชื่อ และฐานคติ พร้อมทั้งประเมินความเที่ยงตรงของความคิด ความเชื่อ และฐานคตินั้นโดยใช้กรอบประสบการณ์และองค์ความรู้ชุดใหม่ในการพิจารณาตรวจสอบมุมมองนั้นๆ

ออร์ศรี งามวิทยาพงศ์ (2549 : 109-121) กล่าวว่า กระบวนการเรียนรู้ หมายถึง กลไกสำคัญในการปรับตัวของมนุษย์ เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างสอดคล้องกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรอบตัวที่มีอิทธิพลต่อชีวิตมนุษย์ทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและระดับสังคมในทุกๆ ตั้งแต่ครอบครัว กลุ่ม องค์กร ชุมชน ประเทศ และระบบนิเวศ การเรียนรู้ทำให้มนุษย์มีศักยภาพแตกต่างจากสัตว์โลกทั่วไป การปรับตัวของมนุษย์ผ่านการเรียนรู้มิได้จำกัดเพียงด้านกายภาพตามสัญชาตญาณทางธรรมชาติ คือ การสืบเผ่าพันธุ์ การกิน การเอาตัวรอดจากภัยคุกคามต่างๆ เท่านั้น หากครอบคลุมไปถึงการปรับตัวให้สอดคล้องกับความรู้สึนึกคิด จิตใจ อุดมคติ ฯลฯ ของสังคมที่มนุษย์สร้างขึ้นด้วยสติปัญญา ความสามารถและจินตนาการที่มีอยู่ตามธรรมชาติ กระบวนการเรียนรู้จึงเป็นการถ่ายทอดหรือผลิตซ้ำเพื่อรักษาสังคมให้คงอยู่พร้อมกับการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เกิดจากการปฏิสัมพันธ์เพื่อปรับตัวจากสิ่งเดิม ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาอย่างไม่หยุดนิ่ง กระบวนการเรียนรู้จึงมีอิทธิพลโดยตรงต่อการผลิตซ้ำสิ่งเดิมหรือการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ของสังคมขึ้นอยู่กับคุณลักษณะของกระบวนการเรียนรู้และระดับปฏิสัมพันธ์ในกระบวนการเรียนรู้ของมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมในห้วงเวลานั้นๆ ได้กล่าวถึงขั้นตอนการเรียนรู้ ดังนี้

1. การรับรู้ (Reception) เป็นขั้นตอนพื้นฐานที่บุคคล "รับ" ข้อมูลข่าวสาร องค์ความรู้ต่างๆ จากแหล่งความรู้มาสัมผัสไว้เป็นประสบการณ์ของตนเอง
2. การเข้าใจ (Comprehension) บุคคลเข้าใจถึงความหมาย จำแนกแยกแยะ จัดหมวดหมู่อย่างเป็นระบบเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน อธิบายเชิงเหตุผลได้

3. การปรับเปลี่ยน (Transformation) เป็นระดับการเรียนรู้ที่แท้จริง เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวบุคคล เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีคิด (Conceptualization) เกิดการเปลี่ยนแปลงระบบคุณค่า (Values) เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม (Behavior) ในสิ่งที่รับรู้และเข้าใจ

ลักษณะของกระบวนการเรียนรู้มีความหลากหลายตามที่มาของแหล่งเรียนรู้ เนื้อหาวิธีการ เครื่องมือ การเรียนรู้ที่อยู่ในวิถีชีวิตจริง เนื้อหาการเรียนรู้จึงสอดแทรกในวิถีชีวิตและเรียนรู้ได้ตลอดเวลา เช่น เรียนรู้การปกครองผ่านครอบครัว กลุ่ม ชุมชน สังคม เรียนรู้ศาสนธรรมผ่านประเพณี พิธีกรรม เรียนรู้ระบบค่านิยมผ่านวิถีคิด วิธีการจัดการสรรพชีวิต เรียนรู้ระบบนิเวศวิทยาผ่านการใช้ทรัพยากร การอยู่ใกล้ชิดธรรมชาติ เป็นต้น ส่วนช่องทางการเรียนรู้นั้นก็มีความหลากหลาย การพูด การเล่า การเทศน์ การสังเกต การอ่าน การฟัง การถาม การทดลองทำ การเลียนแบบ การค้นหา การคิดไตร่ตรอง ทบทวน การแลกเปลี่ยนระหว่างบุคคล เป็นต้น

กระบวนการเรียนรู้ที่จะนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ต้องการ คือ ศักยภาพและความสามารถในทางสร้างสรรค์ มีเงื่อนไขอย่างน้อย 4 ประการ คือ

1.เงื่อนไขของเวลาที่พอเพียง การเรียนรู้ต้องอาศัยเวลาที่เพียงพอ มีความต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ เกิดการประจักษ์แจ้ง เกิดความหยั่งรู้และสำนึกที่งอกงามจากภายใน

2.เงื่อนไขของการจัดการจัดการเรียนรู้ เป็นการจัดการเพื่อเพิ่มคุณภาพการเรียนรู้ มีการกำหนดเป้าหมาย วางแผน กำหนดกลไก กระบวนการที่จะทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ที่สืบเนื่อง เกิดเป็นวัฒนธรรมการเรียนรู้

3.เงื่อนไขของกระบวนการทัศน์เป็นชุดความเชื่อพื้นฐานที่มนุษย์ใช้ในการมองชีวิต โลกหรือสรรพสิ่งที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดระบบคุณค่า ทัศนคติ ความเชื่อและการจัดการของบุคคลต่อสิ่งต่างๆ กระบวนทัศน์ที่เชื่อต่อกระบวนการเรียนรู้คือเชื่อว่ามนุษย์มีศักยภาพและความสามารถในการเรียนรู้ที่สูงกว่าสัตว์โลกทั่วไป การจัดการกระบวนการเรียนรู้จึงเน้นการจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้

4.เงื่อนไขของกลไกการเรียนรู้ กลไกการเรียนรู้ทำหน้าที่รวบรวมส่งผ่านเนื้อหากการเรียนรู้โดยอาศัยแหล่งเรียนรู้และช่องทางการเรียนรู้ กลไกการเรียนรู้จึงเป็นองค์ประกอบสำคัญในการผลักดันให้เกิดการขับเคลื่อนกระบวนการเรียนรู้ให้ต่อเนื่อง กลไกของการเรียนรู้มีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับเนื้อหากการเรียนรู้ บริบทการเรียนรู้ เช่น ครอบครัว โรงเรียน รัฐ สื่อมวลชน สถาบันสังคม

Cynthia Clay and Ray Olitt (1955:11-12)กล่าวถึง การเรียนรู้จากเพื่อน (Peer Assist : PA) ถูกนำไปใช้ในหลายสาขาอาชีพทั้งการพัฒนาธุรกิจ พัฒนาการศึกษา พัฒนาสังคม

กระบวนการเรียนรู้เน้น การมีส่วนร่วมของกลุ่มคนในสังคมที่มีความคล้ายกัน คนที่เป็นผู้ช่วยเหลือคนอื่นให้ได้เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง หลักการและหลักปฏิบัติการ 4 ข้อ ดังนี้

1.ความเป็นจริง การตระหนักของตนเอง รับรู้ความจริงที่เกิดขึ้น แบ่งปันความคิด และเป้าหมายในชีวิต

2.ความรับผิดชอบตระหนักถึงพลังอำนาจในการกำหนดชีวิตของตนเอง ไม่มีใครบังคับให้คิด แสดงออก ประสบการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งที่ปรารถนาจะให้เกิดในชีวิต การรักษาคำมั่นสัญญาที่ให้ไว้กับคนอื่น เคารพความต้องการของตนเองและของผู้อื่น สื่อสารกับผู้อื่นอย่างระมัดระวัง

3.การสร้างความสัมพันธ์ เชื่อมสัมพันธ์กันคนอื่น เพิ่มเติมประสบการณ์ในการค้นหาการแก้ปัญหาที่ได้ประโยชน์สูงสุด สร้างเกราะป้องกันตนเองด้วยการตระหนักถึงคุณค่าของตนเอง และมีความเห็นองเห็นใจผู้อื่น

4.การให้ความเคารพ ให้เกียรติผู้อื่นแม้จะมีความแตกต่างกัน มีความเห็นไม่ตรงกัน รับฟังความคิดเห็นผู้อื่น เปิดโอกาสให้ผู้อื่นแก้ปัญหาตนเองมากกว่าการทำแทน

Theresa Mackey, Ed.D., ATC, CindraKamphoff, Ph.D.,* Joseph Armstrong, Ph.D.(2010:12-19) ค้นพบการสร้างกระบวนการเรียนรู้จากการพัฒนาการสร้างการเรียนรู้ของนักเรียน พบปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้ 6 ปัจจัย ดังนี้

- 1.การรับข้อมูลข่าวสาร
- 2.การจดจำ นำไปใช้ และความเข้าใจ
- 3.การทำตามหน้าที่
- 4.การเปลี่ยนแปลงของบุคคล
- 5.กระบวนการเรียนรู้
- 6.ศักยภาพของสังคมที่มีผลกระทบต่อการเรียนรู้จากเพื่อน

ข้อจำกัดของการเรียนรู้จากเพื่อน คือ เมื่อถามผู้เข้าร่วมถึงข้อจำกัดในการเรียนรู้จากเพื่อน ทำให้ผู้เข้าร่วมกดดันไม่กล้าที่จะกล่าวถึงข้อจำกัด เช่น ผู้รู้ที่ความช่วยเหลือคนอื่นให้เกิดการเรียนรู้ไม่ได้มีความรู้ในเรื่องนั้นๆจริงมีความมั่นใจในความรู้ของตนเองมากเกินไป

สีลาภรณ์ นาครทรรพ(2538:38-48) กล่าวว่า การเรียนรู้มีทั้งที่เรียนรู้เองโดยธรรมชาติ และเรียนรู้จากการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยการศึกษาทั้งในระบบโรงเรียนและการเรียนรู้ของชุมชน ซึ่งการเรียนรู้ทั้งสองรูปแบบแตกต่างกันอย่างมาก โดยเสนอเป็นตารางเปรียบเทียบไว้ ดังนี้

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบการศึกษาในระบบโรงเรียนกับระบบการเรียนรู้ของชุมชน

	ระบบโรงเรียน	ระบบการเรียนรู้ของชุมชน
องค์กร	โรงเรียน	องค์กรชุมชน
กลุ่มเป้าหมาย	นักเรียน	คนในชุมชนทั้งเด็กผู้ใหญ่
ผู้สอน	ครู	วิทยากรท้องถิ่น, ปรากฏ ช่างบ้าน
วิธีการจัดการเรียนการสอน	มีชั้นเรียน	ไม่มีชั้นเรียน
การสอน	เนื้อหาวิชาที่สอนเป็นตัวตั้ง	ปัญหาของชุมชนเป็นตัวตั้ง
การวัดผล	มีการสอบ	ไม่มีการสอบ วัดผลด้วยตัวเองว่า สามารถแก้ปัญหาได้หรือไม่
ระยะเวลา	มีระยะเวลาเรียนจบ หลักสูตรแน่นอน	ไม่มีระยะเวลาแน่นอน การเรียนรู้ไม่สิ้นสุด

ที่มา: สีลาภรณ์ นาครทรรพ.(2557).“ระบบการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน กรณีศึกษาชุมชนอีสานใต้”.วารสารสุขุทัยธรรมมาธิราช ปีที่ 4,ฉบับที่ 8 (ตุลาคม) :38-48

สรุปได้ว่า กระบวนการเรียนรู้ชุมชน คือ การเปลี่ยนแปลงของบุคคลอันมีผลเนื่องมาจากการได้รับความรู้ ทักษะประสบการณ์นำมาสร้างการเปลี่ยนแปลงในระดับของวิถีคิด ระบบคุณค่า และพฤติกรรม ซึ่งเป็นเหตุทำให้บุคคลเผชิญสถานการณ์เดิมแตกต่างออกไป การเรียนรู้ของชุมชนเป็นการเรียนรู้ปัญหาและการแก้ปัญหาเรียนรู้ไม่รู้จบโดยมีชีวิตเป็นเดิมพัน วัดผลด้วยความสำเร็จในการแก้ปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่ หากปัญหานั้นมีทางออกที่จะนำไปสู่ชีวิตที่ดีขึ้นก็ถือเป็นก้าวแห่งความสำเร็จที่ชุมชนจะค่อย ๆ สะสม และสร้างการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องปรับเปลี่ยนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับยุคสมัยเพื่อแก้ปัญหานั้นให้ทุเลาลงหรือหมดไปจากชุมชน

3.แนวคิดเกี่ยวกับภูมิคุ้มกันทางสังคม

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมืองการปกครองเกินกว่าศักยภาพของชุมชนในการควบคุมยับยั้งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นไม่ให้เกิดผลกระทบกับชุมชนได้ การสร้างกลไกปกป้องตนเองให้มีศักยภาพในการรับมือกับความเปลี่ยนแปลง

ที่เกิดขึ้นในทุกรูปแบบเป็นการสร้างการสร้างความภูมิคุ้มกันทางสังคมของชุมชนให้สามารถรับมือได้อย่างรู้เท่าทันแนวคิดเกี่ยวกับภูมิคุ้มกันทางสังคมมีรายละเอียด ดังนี้

3.1 ความหมายของภูมิคุ้มกันทางสังคม

ประเวศ วะสี (2542:30-32) ภูมิคุ้มกันทางสังคม คือ ครอบครัวยุบย่นและชุมชนเข้มแข็ง จะทำให้โรคต่างๆทางสังคมทำอันตรายไม่ได้ ทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคประชาชน และภาคเอกชน กำลังพยายามแก้ปัญหาสังคมด้วยวิธีต่างๆมากมายแต่ก็ไม่สำเร็จ ควรหันมาใช้วัคซีนทางสังคม คือ การส่งเสริมให้ครอบครัวเป็นปึกแผ่นและชุมชนเข้มแข็ง ช่วยกันสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม ทั้งที่ทำได้ด้วยตนเอง และทำโดยการผลักดันให้เป็นนโยบายและทิศทางการพัฒนาประเทศ เมื่อสังคมมีภูมิคุ้มกัน ก็จะไม่เกิดโรคติดเชื้อหรือโรคมะเร็งทางสังคมทำชีวิตให้ยืนยาวมีคุณภาพ

วิจารณ์ พานิช (2557:21-24) ภูมิคุ้มกันทางสังคม คือ การเรียนรู้ของคนทุกคน “ตั้งแต่เกิดถึงเชิงตะกอน” หากกระบวนการเรียนรู้อ่อนแอ สังคมจะอ่อนแอต่อผู้ปัญหาและความเปลี่ยนแปลงผันผวนไม่ได้ สาเหตุของภูมิคุ้มกันทางสังคมบกพร่องในปัจจุบันคือ ระบบการเรียนรู้ที่อ่อนแอ ทั้งการเรียนในระบบการศึกษา และการเรียนของคนทำงานแล้วหรือคนแก่แล้ว กำลังอ่อนแออย่างยิ่งในปัจจุบันคือ ต้นเหตุสำคัญของสภาพภูมิคุ้มกันทางสังคมบกพร่อง ที่สังคมไทยกำลังเผชิญอยู่ในปัจจุบันนี้ เพราะระบบการศึกษาผลิตพลเมืองที่คิดสั้น มองเรื่องที่ซับซ้อนและเลือนไหลไม่ออก ไม่มีทักษะการเรียนรู้ ไม่มีอิทธิบาท(ฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น วิริยะ ความพากเพียรในสิ่งนั้น จิตตะ ความเอาใจใส่ฝึกฝนในสิ่งนั้น วิมังสา ความหมั่นสอดส่องในเหตุผลของสิ่งนั้น) ของการเรียนรู้

อภิชัย พันธเสน (2551:10) กล่าวว่า ภูมิคุ้มกันทางสังคม คือ เครื่องมือในการป้องกันตนเองไม่ให้ตกอยู่ในภาวะความเสี่ยง ความไม่มั่นคง หรือการไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ในภาวะที่สังคมมีการเปลี่ยนแปลง หากเกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างรุนแรง บุคคลที่มีภูมิคุ้มกันจะสามารถปรับตัวให้ดำรงชีวิตอยู่ได้ ภูมิคุ้มกันเป็นเครื่องมือช่วยบรรเทาความรุนแรงที่ได้รับจากผลกระทบในชีวิต ดังนั้น ความสามารถในการพึ่งตนเองและความสามารถในการปรับตัวเมื่อเกิดวิกฤติเป็นภูมิคุ้มกันชีวิตให้สามารถรับมือกับสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นรอบๆตัวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ทวิศักดิ์ สิริรัตน์เรขา(2549:1-3) กล่าวว่า ภูมิคุ้มกันทางสังคม คือพลังทางสุขภาพจิตเป็นภูมิคุ้มกันทางใจ(Resilience Quotient: RQ)ที่จะนำพาบุคคลให้ผ่านพ้นภาวะวิกฤตหรือเหตุการณ์ร้ายๆไปได้ โดยมีการฟื้นฟูสภาพอารมณ์และจิตใจให้รวดเร็วที่สุด ไม่จมอยู่กับความทุกข์ที่มีความยืดหยุ่นในการปรับตัวได้เป็นอย่างดี สามารถกลับมาดำเนินชีวิตได้อย่างปกติสุขอีกครั้ง ซึ่งภูมิคุ้มกันทางใจเป็นคุณสมบัติเฉพาะตัวของบุคคลที่ทำให้สามารถรับมือกับเหตุการณ์ไม่คาดฝัน

ได้อย่างแข็งแกร่ง โดยมีองค์ประกอบสำคัญ คือ หนึ่ง การมีความเข้มแข็งทางจิตใจ สามารถทนทานต่อภาวะกดดันได้เป็นอย่างดี สามารถจัดการกับความเครียดได้อย่างเหมาะสม ควบคุมอารมณ์ได้ดีในทุกสถานการณ์ สอง มีศรัทธา กำลังใจที่ดี เชื่อว่าสิ่งเลวร้ายต่างๆ สามารถผ่านพ้นไปได้ด้วยกำลังใจของตนเอง และได้รับกำลังใจของคนรอบข้าง สาม ความสามารถในการต่อสู้กับปัญหาอุปสรรคอย่างชาญฉลาด มีทักษะการแก้ปัญหา สามารถค้นหาทางออกให้กับชีวิตตนเองได้อย่างเหมาะสมสามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่กำลังเผชิญอยู่ได้เป็นอย่างดี

3.2 วิธีการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11(พ.ศ.2555-2558) มีกรอบแนวคิดการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่มีคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนามีการเชื่อมโยงทุกมิติของการพัฒนาอย่างบูรณาการ ทั้งมิติตัวคน สังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และการเมือง เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้พร้อมเผชิญการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งในระดับปัจเจก ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติอย่างมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคมในกระบวนการพัฒนาประเทศ วิธีการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของประเทศ 5 ประการ คือ การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข การพัฒนาประเทศให้อยู่บนฐานความรู้และเทคโนโลยีทันสมัย สังคมไทยมีค่านิยมและวัฒนธรรมที่ดีงาม ภาคเกษตรเป็นฐานรายได้หลักและความมั่นคงด้านอาหารของประเทศ และชุมชนท้องถิ่นเป็นกลไกที่มีความสามารถในการบริหารจัดการ มีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและเชื่อมโยงกันเป็นสังคมสวัสดิการ

สุวรรณีย์ คำมั่น.(2557:28) กล่าวถึงแนวทางการสร้างภูมิคุ้มกันในสังคมประกอบด้วย การสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม ด้วยการสร้างความแข็งแกร่งให้เศรษฐกิจฐานราก ปรับระบบการคุ้มครองทางสังคมให้ครอบคลุมเป็นธรรม การส่งเสริมความสัมพันธ์ของคนในสังคมให้เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ด้วยการพัฒนาความสัมพันธ์ของกลุ่มต่างๆในสังคมให้เข้มแข็ง อนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรมที่ดีงาม เสริมสร้างความสัมพันธ์อันดี ส่งเสริมวัฒนธรรมการเมืองที่มีธรรมาภิบาล สร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจให้เกิดขึ้นกับคนในสังคม และการส่งเสริมคุณภาพสังคม ด้วยการสร้างโอกาสให้กลุ่มด้อยโอกาสเข้าถึงบริการทางสังคมอย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม เสริมสร้างความมั่นคงให้คนยากจนมีความพร้อมรับผลกระทบจากวิกฤต เสริมสร้างพลังทางสังคมให้ทุกคนสามารถแสดงออกทางความคิดอย่างอิสระ เสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนให้สามารถจัดการตนเอง ส่งเสริมให้ภาคเอกชนเป็นพลังร่วมในการพัฒนาสังคมไทย ซึ่งจะเน้นการสร้างภูมิคุ้มกันระดับปัจเจกและสร้างการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจในการพัฒนาประเทศ และเพิ่มทางเลือก

การใช้ชีวิตในสังคมและสร้างการมีส่วนร่วมในเชิงเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองได้อย่างมีศักดิ์ศรี และคุณค่า

จากที่กล่าวมาพอจะสรุปได้ว่า ภูมิคุ้มกันทางสังคมเป็นเครื่องมือในการป้องกันตนเองไม่ให้ตกอยู่ในภาวะความเสี่ยง ความไม่มั่นคง หรือการไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ในภาวะที่สังคมเปลี่ยนแปลง การเรียนรู้ตั้งแต่เกิดถึงเชิงตะกอน การเรียนรู้ที่ไม่จำกัดอยู่ที่ระบบการศึกษาเท่านั้น แต่เป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต ช่วยเสริมศักยภาพการเผชิญปัญหาความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น สามารถนำพาตนเองหลุดพ้นวิกฤตการณ์ การสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม ประกอบด้วยตนเอง ที่มีความเข้าใจ รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของตนเอง สังคม ครอบครัว ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้แรกของชีวิต หากครอบครัวอบอุ่น มีทักษะในการสร้างการเรียนรู้ให้เด็กมีศักยภาพต่อสู้ปัญหาและความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ชุมชนซึ่งเป็นแหล่งเรียนต่อมาเมื่อเด็กเริ่มเติบโตมีสังคมนอกเหนือจากครอบครัว ชุมชนเข้มแข็งสามารถต้านทานโรคต่างๆทางสังคมไม่ให้มาทำร้ายได้ คนในสังคมช่วยกันสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม และรัฐกำหนดการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมไว้อย่างชัดเจนในแผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11

4. แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตเด็ก

คุณภาพชีวิตเป็นลักษณะเด่นของบุคคลทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม ในการดำรงชีวิตในระดับที่เหมาะสมของมนุษย์ให้ได้รับการดูแลบนพื้นฐานสิทธิเด็ก 4 ด้าน คือ สิทธิการมีชีวิตรอด สิทธิการพัฒนา สิทธิการปกป้องคุ้มครอง และสิทธิการมีส่วนร่วม แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตเด็กมีรายละเอียด ดังนี้

4.1 ความหมายของคุณภาพชีวิตเด็ก

สุริยเดว ทรีปาตี(2556:8-12) เสนอนานาชาติเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตเด็กไทยที่พึงประสงค์ ของนักวิชาการ นักพัฒนา ดังนี้

ประเวศ วะสี กล่าวว่า “เด็กไทยทุกคนมีโอกาสเติบโตในสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยให้เกิดพัฒนาการที่สมบูรณ์ ทั้ง 4 มิติ คือ กาย จิต สังคม และปัญญา เพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เต็มตามศักยภาพและคุณค่าแห่งความเป็นมนุษย์ เป็นคนฉลาด คนดี และมีความสุข”

ศรีศักดิ์ ไทยอารี กล่าวว่า “เด็กไทยและเด็กที่อยู่ในประเทศไทยทุกคน ได้รับการเลี้ยงดูอย่างเป็นองค์รวมในบริบทของการอยู่รอด การคุ้มครอง การพัฒนา และการมีส่วนร่วมที่เหมาะสมกับวัย ทำให้มีสุขภาพกายสมบูรณ์และสุขภาพใจมั่นคงเข้มแข็ง มีครอบครัวอบอุ่น มีสติปัญญาดี ใฝ่รู้ใฝ่เรียน คิดวิเคราะห์เชื่อมโยง ตัดสินใจได้ถูกต้องเหมาะสม มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และมีคุณลักษณะความเป็นผู้นำ มีศีลธรรม จริยธรรม ความประพฤติดีงาม และรู้จักรับผิดชอบ มี

รากฐานทางวัฒนธรรมและความสัมพันธ์ระหว่างวัย รวมทั้งเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ และมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาสังคม”

กฤษฎา เรื่องอารีย์รัชต์ กล่าวว่า “คุณภาพชีวิตเด็กในยุคปัจจุบัน เด็กจะต้องแข็งแรง เป็นคนดี มีความสุข และขณะเดียวกันต้องมีทักษะชีวิต โดยทั้งหมดนี้รวมเข้าด้วยกันเพื่อที่จะสามารถพึ่งพาตนเอง และอยู่บนสังคมที่สุจริตได้ ถ้าเพียงแค่มองมิตินี้เพียงอย่างเดียวคงไม่พอ ต้องมองทักษะในการอยู่ร่วมกับสังคม รวมทั้งปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของตนเองให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของโลก และเทคโนโลยีที่มีอยู่อย่างเหมาะสม”

เกื้อ แก้วเกตุ กล่าวว่า “คุณภาพชีวิตเด็กต้องมองภาพรวม ร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์และสังคม มีการพัฒนาที่รอบด้านและสมดุล ด้านร่างกาย กินอาหารที่มีคุณภาพ เด็กเลือกกินอาหารเป็นภูมิคุ้มกัน ออกกำลังกาย ด้านจิตใจ มีคุณธรรม จริยธรรม จิตอาสา มีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือคนอื่น ด้านสติปัญญา แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง มีกระบวนการคิดที่เป็นระบบ วางแผน แก้ไขเมื่อเผชิญปัญหาด้วยตนเอง ด้านอารมณ์ มีความสุข ปรับตัวเข้ากับสังคมได้ ยอมรับความแตกต่าง ยอมรับในกฎระเบียบของสังคมและมีส่วนร่วมในการสร้างกฎระเบียบของสังคม ด้านสังคม สามารถเข้าร่วมกลุ่มได้ ทำงานร่วมกับคนอื่นได้ มีทักษะการอยู่ร่วมกัน ยอมรับความแตกต่าง เป็นเด็กฉลาดคิด ฉลาดทำ”

สมศักดิ์ ชุณหรัศมิ์ กล่าวว่า “คุณภาพชีวิตเด็กไทย เป็นผลของสองปัจจัยสำคัญ ปัจจัยแรกคือ คุณภาพของตัวเด็กเอง ที่จะเป็นผู้ไปสร้างปัจจัยที่สอง คือ ระบบที่ดีในสังคมทุกคนจึงมีหน้าที่ร่วมกันที่ทำให้เด็กไทยเติบโตเป็นเด็กที่มีคุณภาพ ซึ่งไม่ได้หมายความว่าเพียงเป็นผู้มีความรู้ในวิชาการสมัยใหม่ แต่เป็นผู้รู้จักตัวเอง รู้ทันการเปลี่ยนแปลงในโลก รู้จักสิ่งแวดล้อมและเพื่อนร่วมสังคม รักการทำงานและมีจิตสาธารณะที่เชื่อว่า ชีวิตตัวเองจะดีขึ้นก็เมื่อไม่มึงดูตาย สร้างสิ่งที่ดีกว่า เพื่อความสุขของตนเองและสิ่งแวดล้อม”

สรรพสิทธิ์ คุ้มประพันธ์ กล่าวว่า “คุณภาพชีวิตเด็กไทยที่ควรจะเป็นนั้น ครอบครัว ชุมชน และโรงเรียน ต้องมีบทบาทในการปกป้องให้เด็กปลอดภัย รวมทั้งส่งเสริมกระตุ้นให้เด็กมีพัฒนาการตามวัยที่ควรจะเป็น หากสภาพแวดล้อมส่วนไหนทางสังคมทำไม่ได้ รัฐต้องมีกลไกมาดูแลจัดการแก้ไขปัญหา แก้ไขสภาพแวดล้อมใหม่ หรือหากแก้ไขไม่ได้จริงๆ ก็ต้องหาสภาพแวดล้อมใหม่ให้ เช่น ครอบครัวทดแทน ซึ่งการทำเช่นนี้ต้องมีการบริหารจัดการ”

ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ์ กล่าวว่า “คุณภาพชีวิตเด็กเริ่มต้นจากครอบครัวที่มีความอบอุ่น เข้มแข็ง มีความเข้าใจในการเลี้ยงดูเด็ก จัดกิจกรรมที่มีคุณค่าที่เหมาะสมกับเด็ก ถ้าครอบครัวไม่มีความพร้อมก็ให้มีสถาบันหรือหน่วยงานเข้าไปช่วยเหลือดูแลสนับสนุน โรงเรียน มีบรรยากาศการ

เรียนรู้จัดสิ่งแวดล้อมให้เด็กได้เรียนรู้หลากหลาย สร้างความเข้มแข็งให้กับเด็ก มีกิจกรรมการเรียนรู้ที่ทำทาย พัฒนาความสามารถ ความสนใจและความภูมิใจที่ตนเองมีกิจกรรมในหลักสูตรแลเสริมหลักสูตรที่หลากหลาย(CO-CURRICULUM, EXTRA-CURRICULUM) ชุมชน สังคม สิ่งแวดล้อม ต้องมีแหล่งเรียนรู้ที่เด็กและครอบครัวสามารถไปใช้ได้ ห้องสมุดสำหรับเด็ก กิจกรรมในสวนสาธารณะ พิพิธภัณฑ์การเรียนรู้ ใช้พื้นที่วัดสร้างแหล่งเรียนรู้ และแหล่งเรียนรู้ผ่านสื่อทั้งหมด (SOCIAL MEDIA)

วิจารณ์ พานิช กล่าวว่า “เด็กที่มีคุณภาพชีวิตต้องมีความสมดุลระหว่างผู้บริโภคนและผู้สร้างสรรค์ การสร้างสรรค์เป็นมิติของความเป็นมนุษย์ที่ธรรมชาติให้ศักยภาพของความสร้างสรรค์มากกว่าสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ ในยุคปัจจุบันเป็นความท้าทายที่ว่า “ไม่ต้องสร้างสรรค์ก็อยู่ได้ ไม่ต้องทำอะไร รอบริโภค รอบรับ ก็สามารถเป็นชีวิตที่ดี ซึ่งถือว่าเป็นมิจชาติภูมิ เป็นความเข้าใจผิด” ชีวิตที่ดีของเด็ก หมายถึงการวางรากฐานที่ดีตลอดชีวิต เด็กต้องมีพัฒนาการเต็มศักยภาพ เพื่อฝ่าฟันอุปสรรคและด้านแรงดึงฝ่ายต่ำ แรงเหนี่ยวนำที่ผิด ซึ่งวิธีการเลี้ยงดูเด็ก การศึกษาต้องเข้าใจในประเด็นนี้เพื่อเอาชนะแรงดึงฝ่ายต่ำ ขั้นตอนในแต่ละช่วงวัยก็จะแตกต่างกัน ถ้ามองในชีวิตของเด็ก เราจะต้องมีการติดอาวุธให้เด็กมีความสามารถในการต้านแรงดึงฝ่ายต่ำให้ได้ไปตลอดชีวิต คุณภาพของเด็กไม่ได้ขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของเด็ก คุณภาพชีวิตของมนุษย์เรามองชีวิตของตนเองเป็นตัวตั้งไม่ได้ การพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กต้องให้เด็กฝึกเข้าใจคนอื่น เข้าใจความดี ความบริสุทธิ์ การเลี้ยงดูเด็กให้เป็นศูนย์กลางจะทำให้เด็กไม่สามารถมองเห็นสิ่งที่เหนือกว่าตนเองได้ ไม่สามารถเข้าถึงสิ่งที่สูงส่งกว่ามนุษย์ในเรื่องของโลก จักรวาล และความดีงามได้ เด็กจะไม่เข้าใจการทำเพื่อคนอื่น เราต้องฝึกให้เด็กรู้จักและเข้าใจทั้งการเป็นผู้ให้และผู้รับ”

4.2 กระบวนการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก

กระบวนการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยทั่วไป มีโครงสร้างของระบบการพัฒนาที่เกี่ยวข้อง3 ระดับ ได้แก่

ระดับที่หนึ่ง บัณฑิตบุคคล(MICROSYSTEM) เป็นระบบที่มุ่งเน้นการพัฒนาตัวตนของเด็กและคุณภาพชีวิตเป็นหลัก

ระดับที่สอง สังคมแวดล้อมรอบตัวเด็กที่มีอิทธิพลต่อตัวเด็ก(MESOSYSTEM) เป็นระบบที่สะท้อนความเชื่อมโยงและปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ทั้งในครอบครัว โรงเรียน ชุมชน และกลุ่มเพื่อน เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก

ระดับที่สาม การพัฒนาโครงสร้างของชุมชนและสังคม(MACROSYSTEM)ให้สอดคล้องรับกับบริบทของสังคมไทยเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก

ปัจจัยในการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กมีหลายปัจจัยที่มีอิทธิพล กล่าวคือ เทคโนโลยีสารสนเทศทุกรูปแบบ รวมไปถึงบุคคลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับระดับปัจเจกบุคคล ระดับสังคม สิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็ก ระดับโครงสร้างของชุมชนและสังคม อีกทั้งระดับสังคมโลกได้อีกด้วย ซึ่งเทคโนโลยีสารสนเทศสามารถเข้าถึงตัวเด็กได้อย่างรวดเร็วทุกสถานที่ทุกเวลา จึงเรียกอีกอย่างว่า SUPER PEER

จากที่กล่าวมาพอจะสรุปได้ว่า คุณภาพชีวิตเด็ก หมายถึง การเลี้ยงดูเด็กอย่างองค์รวมในบริบทของการอยู่รอด การคุ้มครอง การพัฒนา และการมีส่วนร่วมที่เหมาะสมกับวัย การวางรากฐานชีวิตที่ดีของเด็กตลอดชีวิต สอนให้เป็นผู้ให้และผู้รับพัฒนาให้ เด็กมีทักษะชีวิต มีความรู้ทั้งวิชาการและความรู้ในการจัดการชีวิตตนเองได้ รู้เท่าทันตนเองรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง สามารถอยู่ร่วมกับคนอื่นได้ และทักษะอาชีพ ความรู้ความสามารถประกอบอาชีพสุจริตได้ กระบวนการพัฒนามีสามระดับ คือ ระดับปัจเจก ระดับสังคมแวดล้อม และระดับโครงสร้างชุมชน สังคม

5. แนวคิดเกี่ยวกับกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน

กิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน เป็นกระบวนการหนึ่งของชุมชนที่ใช้ในการสร้างการเรียนรู้ชุมชนด้วยกิจกรรมหลายรูปแบบ ผ่านการดำเนินกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน เน้นการสร้างกลไกการเรียนรู้ชุมชน 3 ระบบ คือ ระบบชุมชน ระบบปกป้องคุ้มครองเด็ก และระบบสุขภาพ แนวคิดเกี่ยวกับกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชนมีรายละเอียด ดังนี้

5.1 ความหมายของกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน

แสงจันทร์ เมฆาตระกูล และคณะ(2556:3-89) กล่าวว่า กิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก (Child life) เป็นโครงการที่เกิดจากสถานการณ์เอดส์ในชุมชนและการให้บริการด้านสุขภาพที่ยังไม่ทั่วถึง เด็กผู้ได้รับผลกระทบจากการติดเชื้อ HIV/AIDS ได้รับการปฏิบัติแตกต่างจากเด็กทั่วไป และสังคมไม่ยอมรับ สถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัว เด็กถูกทอดทิ้ง ตั้งครรภ์ในวัยรุ่น โครงการนี้ได้รับการสนับสนุนจากกองทุนโลกเพื่อต่อสู้โรคเอดส์ วัณโรค และมาเลเรีย(The Global Fund to fight AIDS, Tuberculosis and Malaria:GFATM) กลุ่มเป้าหมายในการดำเนินกิจกรรม คือ เด็กที่ได้รับผลกระทบจาก HIV/AIDS และเด็กที่อยู่ในภาวะเปราะบาง เช่น การติดยา พ่อแม่วัยรุ่น ติดยาเสพติด ลักขโมย เป็นต้น พื้นที่ดำเนินการ 29 จังหวัดทั่วประเทศและชุมชนคลองสองต้นนุ่น เขตลาดกระบัง แขวงลาดกระบัง กรุงเทพฯ เป็นหนึ่งในพื้นที่ดำเนินกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน

5.2 จุดมุ่งหมายกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน

การดำเนินกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชนมีการกำหนดทิศทางการดำเนินงาน 2 ระดับ คือ ระดับของเป้าประสงค์กิจกรรม เป็นการกำหนดทิศทางภาพรวมระยะยาวในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน และระดับวัตถุประสงค์กิจกรรม เป็นแนวทางในการสร้างปฏิบัติการอย่างเป็นรูปธรรม โดยมีรายละเอียด ดังนี้

5.2.1 เป้าประสงค์กิจกรรมคือ พัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือและให้การคุ้มครองทางสังคมแก่เด็กและครอบครัวแบบองค์รวมให้เด็กกลุ่มเปราะบางได้รับการส่งเสริมพัฒนาการมีคุณภาพชีวิตที่ดี ได้รับการยอมรับในสังคมในมาตรฐานเดียวกันกับเด็กทั่วไป

5.2.2 วัตถุประสงค์กิจกรรมคือ

1. เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของระบบ กลไก การทำงานเชื่อมโยงระบบสุขภาพ การมีส่วนร่วมของชุมชน การปกป้องคุ้มครอง เพื่อพัฒนาระบบบริการในชุมชนให้มีคุณภาพ คำนึงถึงประเด็นความอ่อนไหวในเด็ก

2. เพื่อเพิ่มการเข้าถึงบริการที่มีคุณภาพทางด้านสุขภาพและด้านสังคมที่จำเป็น อย่างเท่าเทียม

3. เพื่อเพิ่มการยอมรับทางสังคม ลดการตีตรา เลือปฏิบัติต่อภาวะเปราะบางของเด็ก

4. เพื่อส่งเสริมศักยภาพชุมชนด้านระบบฐานข้อมูล พัฒนาระบบข้อมูลเชิงยุทธศาสตร์ในการเชื่อมประสานนโยบาย พัฒนาระบบบริการให้แก่เด็ก

5.3 กรอบคิดการดำเนินการกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก(Childlife)

การดำเนินการกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก(Childlife) ทำงานร่วมกับหน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลเด็ก 3 ระบบหลัก คือ

1. ระบบสุขภาพ เน้นการบูรณาการระบบการจัดการรายกรณีสู่ระบบการดูแลเชิงตั้งครมร์เด็ก ที่ติดเชื้อ HIV และเด็กที่ได้รับผลกระทบจากเอดส์ เพื่อพัฒนาคุณภาพบริการให้ครอบคลุมด้านร่างกาย พัฒนาการ จิตใจ และสังคม ซึ่งหน่วยงานที่ดำเนินระดับประเทศที่ดำเนินการดูแลเด็กด้านสุขภาพ ประกอบด้วย กระทรวงสาธารณสุข ทำงานผ่านกรมอนามัยร่วมกับหน่วยงานในพื้นที่ คือ ศูนย์อนามัย สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด โรงพยาบาลประจำจังหวัด โรงพยาบาลชุมชน และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เชื่อมการทำงานกับระบบปกป้องคุ้มครอง และระบบชุมชนยกระดับคุณภาพระบบสุขภาพให้เข้มแข็งผ่านการบูรณาการการทำงานร่วมกัน

2. ระบบปกป้องคุ้มครองเด็ก เน้นเสริมสร้างความเข้มแข็งและประสิทธิภาพการทำงานของระบบปกป้องคุ้มครองผ่านกลไกคณะทำงานคุ้มครองเด็กจังหวัด ซึ่งหน่วยงานที่ดำเนินใน

ระดับประเทศ ประกอบด้วย กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ รับผิดชอบด้านการเพิ่มความเข้มแข็งของระบบการคุ้มครองทางสังคม ส่งเสริมความเข้มแข็ง พัฒนากลไกระบบการปกป้องคุ้มครองทางสังคมภายใต้กลไกการปกป้องคุ้มครองเด็กที่มีอยู่ในระดับจังหวัดและระดับชาติ

3. ระบบชุมชน เน้นการสร้างกลไกการประสานเชื่อมโยงระหว่างชุมชนกับหน่วยงานภาครัฐที่ทำหน้าที่ดูแลและช่วยเหลือเด็กทั้งด้านสุขภาพการปกป้องคุ้มครองทางสังคม เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กให้พ้นจากความเสี่ยง แต่ละกลุ่มจะได้รับการพัฒนาตามสภาพปัญหาที่ตนเองกำลังเผชิญ

สำหรับเด็กตั้งครรภ์ไม่พร้อมจะมีการพูดคุยประเมินข้อมูลพื้นฐานและค้นหาความต้องการที่แท้จริง ให้คำปรึกษาให้การสนับสนุนด้านจิตใจ ทำงานกับครอบครัว ชุมชนให้เข้าใจโดยไม่ตำหนิเด็กให้รู้สึกผิด ให้คำปรึกษาโดยให้ข้อมูลอย่างรอบด้านประกอบการตัดสินใจของตัวเองว่าจะตั้งครรภ์ต่อหรือยุติการตั้งครรภ์ กรณีตั้งครรภ์ต่อ ประสานกับทีมศูนย์ช่วยเหลือทางสังคม หรือศูนย์พึ่งได้ของโรงพยาบาลชุมชน ซึ่งมีระบบช่วยเหลือตามความต้องการของเด็กที่ตั้งครรภ์สนับสนุนให้ดูแลสุขภาพและทารกในครรภ์ การเตรียมตัวก่อนคลอด การเป็นพ่อแม่เลี้ยงดูบุตรเตรียมครอบครัว ชุมชนในการดูแลและสนับสนุนและลดการตีตรา เตรียมให้เด็กกลับไปเรียนหนังสือต่อทั้งเรียนในระบบหรือนอกระบบ หากไม่ต้องการเรียนต่อจะประเมินความต้องการด้านทักษะอาชีพ เพื่อการพึ่งตนเองในระยะยาว หากเด็กไม่สามารถอยู่กับครอบครัว ชุมชนได้ ประสานส่งต่อบ้านพักฉุกเฉิน หากไม่พร้อมเลี้ยงดูเด็กสามารถส่งต่อเด็กให้สถานสงเคราะห์เลี้ยงดูเด็กได้ ส่วนกรณียุติการตั้งครรภ์ ประสานกับทีมศูนย์ช่วยเหลือทางสังคม หรือศูนย์พึ่งได้ของโรงพยาบาลชุมชนส่งต่อให้ยุติการตั้งครรภ์อย่างปลอดภัยตามเกณฑ์ สนับสนุนด้านจิตใจ ลดความรู้สึกผิด ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการช่วยเหลืออย่างรอบด้าน เช่น ทีมแพทย์ โรงพยาบาลบ้านพักเด็กและครอบครัว ศูนย์ช่วยเหลือทางสังคม ฯลฯ การให้ข้อมูลเพื่อดูแลสุขภาพทางเพศ การวางแผนครอบครัว การคุมกำเนิด ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเด็กและครอบครัวให้การวางแผนชีวิตและการวางแผนครอบครัว เพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พร้อมซ้ำอีก และรณรงค์สร้างการเรียนรู้เรื่องเพศสำหรับเด็ก เยาวชน ครอบครัวและคนในชุมชนเพื่อป้องกันปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พร้อม และรณรงค์ลดการตีตราเด็กตั้งครรภ์ไม่พร้อม

5.4 กระบวนการให้คำปรึกษา

สุริยเดว ทรีปาตี และคณะ(2554:30-67) กล่าวว่า กระบวนการให้คำปรึกษา ซึ่งประกอบด้วยทักษะต่างๆ ในแต่ละขั้นตอน ดังนี้

5.4.1 ขั้นตอนการสร้างสัมพันธภาพ เป็นจุดเริ่มต้นแสดงความจริงใจของผู้ให้คำปรึกษา เพื่อให้ผู้รับการปรึกษาไว้วางใจเปิดเผยความรู้สึก ความคิดให้ความร่วมมือต่อการให้คำปรึกษา ทักษะที่ใช้ในการสร้างสัมพันธภาพ เช่น ทักษะการใส่ใจ พูดด้วยภาษาง่าย ๆ จัดสถานที่พูดคุยเป็นสัดส่วน บรรยากาศเป็นกันเอง ยิ้มแย้มแจ่มใส ประสานสายตาวเวลาพูด จังหวะน้ำเสียงพูดไม่เร็วไม่ช้าเกินไป จัดที่นั่งไม่ควรลักษณะเผชิญหน้ากัน เป็นต้น ทักษะอื่นๆ เช่น การกล่าวทักทาย การให้ความสนใจผู้รับคำปรึกษา แสดงสีหน้าให้สอดคล้องกับเรื่องที่พูด การโน้มตัว สบตา ใช้ท่าทีสบายๆ

5.4.2 ขั้นตอนการสำรวจปัญหาและทำความเข้าใจปัญหา สาเหตุ ความต้องการ เมื่อสร้างสัมพันธภาพได้แล้วก็เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้รับการปรึกษาเล่าถึงปัญหาต่างๆ เพื่อให้ตัวผู้รับการปรึกษาได้รับรู้ ความคิด เข้าใจอารมณ์ ความรู้สึก และพฤติกรรมของตนเอง ทำให้เห็นปัญหาที่แท้จริง พบสาเหตุของปัญหา และรับรู้ความต้องการของตนเอง โดยผู้ให้การปรึกษาใช้ทักษะต่างๆ ที่เหมาะสมช่วยให้ผู้รับการปรึกษาพิจารณาตนเอง ค่อยๆ เห็นและเข้าใจถึงปัญหานั้นๆ อย่างชัดเจน ผู้ให้คำปรึกษาต้องเอื้ออำนวยให้ผู้รับการปรึกษาใช้ความพยายามพิจารณาชีวิตและปัญหาที่เกิดขึ้นโดยการให้โอกาสพูด ได้ระบายสิ่งที่อยู่ในใจ เพื่อให้ผู้รับการปรึกษามองเห็นแง่มุมต่างๆ ได้อย่างชัดเจนขึ้น โดยผู้รับการปรึกษาต้องไวต่อความรู้สึกโดยสังเกตพฤติกรรมต่างๆ ของผู้รับการปรึกษา สิ่งที่ต้องสำรวจ หรือข้อมูลที่ควรได้ คือ ภูมิหลังและความเป็นมาที่จำเป็น เช่น สาเหตุที่มาปรึกษา ครอบครัว อาชีพ ชีวิตความเป็นอยู่ ฯลฯ องค์ประกอบของปัญหา คือ เนื้อหาปัญหา ที่มาของปัญหา ลำดับเหตุการณ์ ผู้เกี่ยวข้อง ต้นเหตุความรุนแรงของปัญหา ผลกระทบต่อชีวิตประจำวัน การทำงาน การเรียน ที่เป็นสาเหตุให้ต้องมารับการปรึกษา ผลกระทบต่อผู้รับการปรึกษา เช่น ความรู้สึก อាកารทางกายที่ทำให้รู้สึกไม่สบาย ความคิดที่มีต่อปัญหา ความเชื่อ ความรู้ สัมพันธภาพของผู้รับการปรึกษากับผู้ที่เกี่ยวข้องกับปัญหา เช่น บุคคลในครอบครัว เพื่อน คนที่ทำให้เกิดปัญหา และศักยภาพของผู้รับการปรึกษาในการจัดการปัญหา เกณฑ์ที่แสดงว่าผ่านขั้นตอนการสำรวจปัญหา คือ ผู้รับการปรึกษาสามารถสรุปประเด็นต่างๆ เกี่ยวกับปัญหาได้ เริ่มมีอารมณ์สงบลง ผ่อนคลาย และเริ่มมองเห็นแนวทางที่จะจัดการกับปัญหา ทักษะที่ใช้ในการสำรวจปัญหา คือ ทักษะการฟัง แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ ระดับการฟังอย่างตั้งใจ รับฟังเพียงอย่างเดียว เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้รับการปรึกษาได้เล่าปัญหาได้เต็มที่ ระดับการฟังและการโต้ตอบอย่างมีสติ คือ การฟังเพื่อจับประเด็นว่าผู้รับการปรึกษากำลังทุกข์เรื่องอะไร หนักเบาแค่ไหน และตั้งคำถามเพื่อให้ผู้รับการปรึกษาเข้าใจสาเหตุของปัญหา และอารมณ์ความรู้สึกของตนเอง ระดับการฟัง การโต้ตอบและเสริมทักษะด้วย คือ การฟังและโต้ตอบอย่างมีสติ และเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์

ปัญหา สาเหตุ และการแก้ปัญหา ทักษะการถาม เพื่อให้ผู้รับการปรึกษาได้บอกถึงความรู้สึก ความคิด และเรื่องราวๆต่างๆที่ต้องการปรึกษา คำถามแบ่งออกเป็น คำถามเปิด เพื่อให้ถามข้อมูล เฉพาะ เช่น อายุเท่าไร บ้านอยู่ไหน ไม่ควรใช้คำถามว่า “ทำไม” เพราะจะทำให้ผู้รับการปรึกษา รู้สึกผิดและหาเหตุผลมาอธิบายซึ่งบางส่วนอาจจะไม่เป็นจริง และคำถามเปิด เป็นการถามที่ทำให้ ผู้ตอบได้พูดมากขึ้น คิดกว้างขึ้น ได้มีโอกาสพูดถึงความรู้สึก สิ่งที่เป็นปัญหาอยู่ในใจ เช่น ทำไป เพราะอะไร ที่คิดว่าแม่ไม่รักแม่ทำอะไรให้รู้สึกอย่างนั้น เป็นต้น ทักษะการทวนความ คือการพูด ทวนในสิ่งที่ผู้รับการปรึกษาได้เล่า โดยคงเนื้อหา อารมณ์และความรู้สึกไว้ ไม่มีการเพิ่มเติมความคิด เห็น ไม่มีการตีความใดๆทั้งสิ้น เพื่อตรวจสอบความเข้าใจเนื้อหา หรือประเด็นที่สำคัญระหว่างผู้ เล่ากับผู้ฟังให้ตรงกัน ทักษะการสะท้อนความรู้สึก คือการสะท้อนความหมาย หรือความรู้สึกจาก คำพูด และการแสดงออกของผู้รับการปรึกษา ผู้ให้การปรึกษาทำหน้าที่เหมือนเป็นกระจกเงาให้ มองเห็นตัวเอง และนำไปสู่ทิศทางการแก้ปัญหา ทักษะการเจียบ ซึ่งต้องสังเกตว่าเป็น “เจียบ ทางบวก” คืออาจจะในช่วงที่ผู้รับการปรึกษากำลังทบทวน คิดถึงเรื่องที่จะพูดต่อไป ความ เจียบบวกกับเรื่องที่พูด รอคอยให้ผู้ให้การปรึกษาพูดอะไรบางอย่าง หากผู้รับการปรึกษาเจียบเพราะ คิดไม่ออก สับสนกับตนเอง ผู้ให้การปรึกษาควรสรุปเรื่องที่พูดไปแล้วและใช้คำถามปลายเปิด เพื่อให้ได้พูดต่อ หรือ “เจียบทางลบ” คือการเจียบแบบไม่ต้องการจะพูด ไม่มีอะไรสานสัมพันธ์ต่อ เป็นวิธีการต่อต้านที่พบบ่อยในเด็กที่ถูกบังคับหรือหลอกให้มาโดยไม่รู้ตัวมาก่อน แต่บางคนไม่พูด เพราะไม่คุ้นเคย ขลาดอาย หรือกำลังหงุดหงิด ไม่สบายใจวิธีแก้ปัญหาสำหรับเด็กเจียบ ให้เริ่มจาก การสร้างสัมพันธ์ ท่าทีของผู้ให้การปรึกษาที่อบอุ่น น่าเชื่อถือ เป็นกันเอง แยกเด็กออกจาก ผู้ปกครองแล้วทำความเข้าใจให้รู้สึกว่าเป็นฝ่ายเดียวกัน ยึดเด็กเป็นศูนย์กลางข้อมูลที่พูดคุยกัน เป็นความลับ พูดภาษาง่ายๆ อดทนต่อท่าทีต่อต้าน การให้คำปรึกษาจะเริ่มไม่ได้หากไม่สามารถ สร้างสัมพันธ์ได้ ทักษะการสรุปความ คือ การช่วยให้ผู้รับการปรึกษาได้ทราบบรรยากาศทั้งหมด รวมทั้งสาระสำคัญด้วยการย่อ และรวบรวมเฉพาะใจความสำคัญ ทำความเห็นความเข้าใจให้ ตรงกัน และทักษะการสังเกต สิ่งที่ต้องสังเกต คือ ภาษากาย ภาษาพูด สิ่งที่ได้จากการสังเกตผู้ให้ คำปรึกษาอาจเก็บไว้ในใจ และใช้เป็นข้อมูลเพื่อนำไปสู่ทิศทางการให้การปรึกษาต่อไป

5.4.3 ขั้นตอนการวางแผนแก้ไขปัญหา ภายใต้แนวคิดที่เชื่อว่าคนเรามีศักยภาพที่จะช่วยตนเองได้แต่บางคนไม่ได้ใช้ศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ ผู้ให้การปรึกษาอาจจะสรุปสั้นๆ ว่า เมื่อพิจารณาถึงตอนนี้แล้ว ผู้รับการปรึกษาจะหาทางออกหรือแก้ปัญหอย่างไร เป้าหมายที่ ต้องการคืออะไร เช่น ต้องการเรียนให้เก่ง ซึ่งเป้าหมายนั้นต้องมีความเป็นไปได้ ไม่สูงเกินไป มี ตัวชี้วัดชัดเจน เช่น ผลการเรียนดีขึ้น และเป้าหมายนั้นต้องมีกำหนดเวลาที่จะถึงเป้าหมาย ทักษะ

ในการวางแผนแก้ปัญหา เช่น ทักษะการให้กำลังใจ เชื่อใจและหาแรงจูงใจ โดยให้ผู้รับการปรึกษา พูดหรือแสดงความรู้สึกออกมา เมื่อผู้รับการปรึกษาขาดความมั่นใจ วิตกกังวล มองดูตัวเองด้อย เกินกว่าจะแก้ปัญหาได้ วิธีการใช้ทักษะการให้กำลังใจเป็นการสำรวจอารมณ์ ความรู้สึก ความคิด โดยใช้ทักษะการฟัง การถาม สะท้อนความรู้สึก การสรุปความ เมื่อผู้รับการปรึกษาเข้าใจปัญหา สาเหตุ ก็เริ่มค้นหาศักยภาพของผู้รับการปรึกษา แล้วให้กำลังใจ ทักษะการพิจารณาทางเลือก ให้ผู้รับการปรึกษาคิดทบทวนโดยใช้ทักษะการถาม ทักษะทวนความ ทักษะการสรุปความ ทบทวน ผลดี ผลเสีย แล้วเสนอให้ผู้รับการปรึกษาตัดสินใจหลังจากพิจารณาทางเลือกทั้งหมดถึงผลดี ผลเสียของแต่ละทางเลือก และแก้ปัญหาที่จะตามมาหลังจากการตัดสินใจ เช่น มารดาวัยรุ่น ตั้งครรภ์ไม่พร้อมตัดสินใจตั้งครรภ์ต่อ หลังจากการพิจารณาทางเลือกแล้ว ผลที่ตามมาจะเกิดอะไร ขึ้น สิ่งที่ต้องทำหลังจากนี้ไปจะเริ่มทำอะไรก่อน หลัง เป็นต้น และทักษะการเสนอแนะ เป็นการชี้แนะแนวทางการปฏิบัติให้แก่ผู้รับการปรึกษาให้เลือกแนวทางด้วยตนเอง โดยการใช้คำถามเปิด เพื่อสำรวจแนวทางการปฏิบัติของผู้รับการปรึกษาใช้คำถามปิด เพื่อสำรวจว่าผู้รับการปรึกษาเคยมี ประสบการณ์แก้ปัญหาประเภทนี้บ้างไหม แล้วให้การเสนอแนะโดยบอกถึงวิธีปฏิบัติหรือสนับสนุน ให้ปฏิบัติตามประสบการณ์ ตรวจสอบปฏิบัติการโต้ตอบของผู้รับการปรึกษาต่อข้อเสนอแนะ และ อาจมีการซ่อมปฏิบัติ

5.4.4 ขั้นตอนการยุติการให้การปรึกษา ควรยุติด้วยการวางแผนร่วมกันระหว่าง 2 ฝ่าย โดยให้โอกาสผู้รับการปรึกษาได้ใช้ความคิด ตัดสินใจด้วยศักยภาพของเขาเองโดยได้รับการ พัฒนาแล้วจากกระบวนการให้การปรึกษา และการยุติควรมีทำที่ที่อบอุ่น เป็นมิตร ควรสรุปสาระสำคัญที่ได้จากการปรึกษาแต่ละครั้ง โดยเฉพาะให้ตรงกับจุดมุ่งหมายของผู้รับการปรึกษา โดยทั่วไปการยุติ เมื่อถึงเวลาที่ตกลงกันในการให้การปรึกษาแต่ละครั้งไม่ควรเกิน 30-60 นาที เมื่อ มีการหาทางออกได้แล้ว ผู้ให้การปรึกษาสังเกต การเปลี่ยนแปลงผู้รับการปรึกษา ดูเข้มแข็งขึ้น หน้าตาแจ่มใสขึ้น และการนัดครั้งต่อไป ซึ่งการปรึกษาอาจมีหลายครั้ง

ทั้งนี้ปัจจัยในการส่งผลต่อการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น มีได้อยู่ที่วัยรุ่นหรือบุคคลเพียงคนเดียว เท่านั้น แต่ยังมีองค์ประกอบทั้งพ่อแม่วัยรุ่น ครอบครัว ชุมชน สังคมที่มีส่วนผลักดันให้เกิดการ ตั้งครรภ์ในวัยรุ่น

UNEFPA.(2014). กล่าวว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น มาจากหลายส่วน ดังนี้

1.ด้านสังคมในวงกว้าง ที่ขาดกฎหมายคุ้มครองสิทธิวัยรุ่น กฎหมายยอมรับการแต่งงาน ของเด็ก วัยรุ่น ขาดกลไกบูรณาการของหน่วยงานภาครัฐในการปกป้องคุ้มครองเด็ก วัยรุ่น ความ เหลื่อมล้ำทางสังคมที่แตกต่างกัน

2.ด้านชุมชนและท้องถิ่น ความเชื่อทัศนคติของชุมชนต่อวัยรุ่นหญิง ที่คิดว่าควรหวั่นอ่อน เชื้อพึง ไม่ควรมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร วัยรุ่นชอบลองเรื่องเพศต้องคอยห้ามปราม ทำให้ชุมชน ไม่ให้ความสำคัญในการแก้ปัญหา ขาดระบบหรือแนวทางการสร้างการเรียนรู้สำหรับพ่อแม่วัยรุ่น

3.ด้านโรงเรียนและเพื่อน สถานศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้เรื่องเพศศึกษาที่รอบด้าน ระบบช่วยเหลือดูแลเรื่องเพศและความสัมพันธ์ระหว่างวัยรุ่น และค่านิยมในกลุ่มเพื่อนเกี่ยวกับค่านิยม การมีคูครอง

4.ด้านครอบครัว ทัศนคติของครอบครัวมีอิทธิพลต่อการเติบโตของวัยรุ่น การขาดความรู้ ความเข้าใจวัยรุ่น ขาดทักษะการสื่อสารเรื่องเพศ ทัศนคติเชิงลบต่อเรื่องเพศในวัยรุ่น การแก้ปัญหา การตั้งครรภ์ในวัยรุ่นด้วยการจับแต่งงานไม่ได้ทำให้ปัญหาการตั้งครรภ์วัยรุ่นลดลง การบีบบังคับทาง เศรษฐกิจส่งผลกับความสัมพันธ์ในครอบครัว

5.ด้านวัยรุ่น ซึ่งมีอายุเข้าสู่วัยรุ่นหญิง ที่มีความเชื่อเรื่องเพศแบบผู้หญิงต้องเป็นแม่เมื่อ ตั้งครรภ์ผู้ชายเป็นพ่อ โดยไม่ตระหนักถึงศักยภาพของตนเองในการเลี้ยงดูบุตรให้มีคุณภาพ

จะเห็นได้ว่า แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กในชุมชน เป็นการช่วยให้เด็กเพิ่มต้นทุน ชีวิตในแต่ละช่วงวัย ทั้งก่อนวัยเรียน วัยประถม วัยรุ่น ต่างก็มีความต้องการพัฒนาและสร้าง รากฐานคุณภาพชีวิตที่ต่างกัน การเพิ่มต้นทุนชีวิตมีองค์ประกอบ 5 พลัง คือ พลังตนเอง เป็นการ สร้างต้นทุนภายในให้กับเด็กเอง และการสร้างต้นทุนภายนอก คือ พลังครอบครัว พลังปัญญา พลัง เพื่อนและกิจกรรม และพลังชุมชน พลังภายนอกมีความเชื่อมโยงกันเสริมสร้างพลังภายในของเด็ก ให้เข้มแข็ง รู้สึกถึงคุณค่าของตนเอง มีความภูมิใจในตนเอง มีความรู้สึกรับผิดชอบ มีทักษะ การจัดการปัญหาของตนเอง และมีระบบการสนับสนุนช่วยเหลือเด็กจากคนรอบข้าง (สุริยเดว ปรีปัติ, 2554:11-16)

จากที่กล่าวมาพอจะสรุปได้ว่า การพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือและให้การคุ้มครองทาง สังคม แก่เด็กและครอบครัวแบบองค์รวมให้เด็กกลุ่มเป้าหมายได้รับการส่งเสริมพัฒนาการมี คุณภาพชีวิตที่ดี ได้รับการยอมรับในสังคมในมาตรฐานเดียวกันกับเด็กทั่วไปโดยการดำเนินการ กิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กร่วมกับหน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลเด็ก 3 ระบบหลัก คือ ระบบ สุขภาพ ระบบปกป้องคุ้มครองเด็ก และระบบชุมชน การแก้ปัญหาวัยรุ่นตั้งครรภ์ไม่พร้อมจะมีการ ประเมินสถานการณ์ ค้นหาความต้องการของวัยรุ่น ให้คำปรึกษาให้การสนับสนุน ทำความเข้าใจ กับครอบครัวของวัยรุ่นตั้งครรภ์ไม่พร้อมและชุมชนให้เข้าใจไม่ตำหนิให้รู้สึกผิด แต่หาทางแก้ปัญหา ร่วมกัน แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กประกอบด้วย 5 พลัง คือ พลังตนเอง พลังครอบครัว

พลังปัญญา พลังเพื่อน และพลังชุมชน ส่วนปัจจัยที่ส่งผลต่อการตั้งครรรค์ไม่พร้อม ประกอบด้วย สังคมวงกว้าง ชุมชน โรงเรียนและเพื่อน ครอบครัว และตัวของวัยรุ่นเอง

6.งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การถอดบทเรียนกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่ วัยรุ่น มีทั้งงานวิจัยในประเทศและงานวิจัยต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งตามเป็นหัวข้อที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกรวิจัยครั้งนี้

6.1 งานวิจัยในประเทศ

6.1.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์พ่อแม่วัยรุ่นในสังคมไทย ดังนี้

เฉลิมศรี อานกำปัง (2552:111-126) วิจัยเรื่อง การตั้งครรรค์ก่อนวัยอันควรของวัยรุ่นหญิง ในตำบลแห่งหนึ่งของจังหวัดนครราชสีมา โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาภาวะการตั้งครรรค์ก่อนวัยอันควรของวัยรุ่นหญิง ในตำบลแห่งหนึ่งของจังหวัดนครราชสีมา เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตั้งครรรค์ก่อนวัยอันควร และเพื่ออธิบายผลกระทบของการตั้งครรรค์ก่อนวัยอันควร พบว่า ปัจจัยที่ทำให้เกิดการตั้งครรรค์ก่อนวัยอันควรมาจากการเปลี่ยนแปลงตามวัยของวัยรุ่น มีความต้องการเรียนรู้ตามธรรมชาติ และมีปัจจัยแวดล้อมอื่นๆที่กระตุ้นให้วัยรุ่นหญิงตั้งครรรค์ก่อนวัยอันควร ได้แก่ ความเจริญด้านเศรษฐกิจ และการสื่อสารที่ทันสมัย ลักษณะครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์ ครอบครัวแตกแยกทำให้วัยรุ่นขาดความอบอุ่นด้านจิตใจ ผู้ปกครองไม่มีทักษะในการดูแลวัยรุ่น ทำให้วัยรุ่นมีปัญหาด้านพฤติกรรม เมื่อเกิดการตั้งครรรค์ทำให้ไม่สามารถแก้ปัญหาได้ เป็นต้น ในขณะที่สังคมโดยรวมยังไม่ให้ความสำคัญต่อปัญหาไม่มีการจัดระบบเพื่อรองรับวัยรุ่นหญิงที่ตั้งครรรค์ก่อนวัยอันควร เช่น ระบบสาธารณสุขที่กลุ่มวัยรุ่นตั้งครรรค์เข้าไม่ถึงบริการสถานบันการศึกษาที่ผลักดันให้วัยรุ่นตั้งครรรค์ออกเรียนจากโรงเรียน องค์การบริหารส่วนตำบลไม่มีแผนการแก้ปัญหาองรับ วัยรุ่นหญิงและครอบครัวไม่เข้าใจในสิทธิทางกฎหมาย และคนในสังคมมีทัศนคติด้านลบต่อวัยรุ่นตั้งครรรค์ก่อนวัยอันควร เป็นต้น ผลกระทบที่ตามมาของการตั้งครรรค์ก่อนวัยอันควร คือ เสียโอกาสทางการศึกษา ออกเรียนกลางคันไปแต่งงานเนื่องจากการตั้งครรรค์ ถูกล่อลวงให้แต่งงานกับชาวต่างชาติ ขายบริการทางเพศและขายบุตร มีปัญหาด้านอาชีพและการเงิน มีปัญหาการหย่าร้าง

วัลยา ธรรมพนิชวัฒน์ (2553:5-9) วิจัยเรื่อง ความต้องการในการเรียนรู้เรื่องเพศศึกษาของวัยรุ่นไทยในจังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่น และเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อค่านิยมและพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่น พบว่า ความรู้ที่จำกัดในเรื่องเพศศึกษา ค่านิยมทางเพศที่เป็นอิสระ และมีพฤติกรรมทางเพศที่ไม่ปลอดภัยของวัยรุ่นไทย ทำให้

มีโอกาสเสี่ยงสูงที่จะได้รับโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และโรคเอดส์รวมทั้งการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ ส่งผลกระทบกับการเรียนของวัยรุ่น งานวิจัยนี้ค้นพบ ปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อค่านิยมและพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่นมี 5 ประการคือ 1) บทบาททางสังคมที่คลุมเครือซึ่งนำไปสู่การรับรู้เอกลักษณ์ที่สับสน (confused identity), 2) มีความอยากรู้อยากเห็นและการรับรู้ทางเพศที่สูงขึ้น, 3) ขาดความรู้และทักษะชีวิต (life skills) ที่จำเป็น, 4) บิดามารดาไม่ค่อยมีส่วนร่วม, และ 5) ขาดการควบคุมตนเองและชอบความเสี่ยงและขาดทักษะชีวิตที่จะช่วยให้สามารถจัดการกับความต้องการทางเพศของตนเองหรือเจรจาต่อรองในสถานการณ์ที่อาจถูกบังคับให้มีเพศสัมพันธ์โดยไม่เต็มใจ

ชญาดา คล่องการ (2556:119-133) วิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพโปรแกรมสุขศึกษาในการประยุกต์ใช้การสร้างเสริมทักษะชีวิตร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคมเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นในโรงเรียนแห่งหนึ่ง อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา วัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาประสิทธิภาพโปรแกรมสุขศึกษาในการประยุกต์ใช้การสร้างเสริมทักษะชีวิตร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคมเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พบว่า ภายหลังจากทดลอง กลุ่มทดลองใช้โปรแกรมสุขศึกษามีระดับคะแนนสูงกว่าก่อนทดลองและสูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบกับกลุ่มทดลอง ทักษะชีวิตของกลุ่มทดลองเปลี่ยนไปในด้านความคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ ด้านความตระหนักรู้ในตนเอง ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ความภาคภูมิใจในตนเอง ความรับผิดชอบต่อสังคม ด้านการจัดการอารมณ์ความเครียด ด้านการตัดสินใจการแก้ปัญหา ด้านการสร้างสัมพันธ์ภาพการสื่อสาร และแรงสนับสนุนทางสังคมสูงกว่าก่อนการทดลอง

วาทีนีย์ วิชัยยา(2555:182-196) วิจัยเรื่อง แม่วัยรุ่นประสบการณชีวิตเพศภาวะโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาประสบการณชีวิตและบทบาทของแม่วัยรุ่น พบว่า มีเงื่อนไขอื่นนอกเหนือจากสภาพทางเศรษฐกิจที่อธิบายระดับความสามารถในการเลี้ยงดูลูกและเงื่อนไขทางสังคมเหล่านั้นมักทำให้วัยรุ่นส่วนใหญ่มีประสบการณแยกห่างจากลูกในทางกายภาพขณะที่แม่ต้องแยกห่างจากลูกได้รับความช่วยเหลือในการเลี้ยงดูบุตรจากแม่ในเชิงสังคม (Social Mothers) นอกจากนี้พบว่าแม่การตั้งครรภ์เป็นสิ่งที่ผู้หญิงไม่ได้เลือกให้เกิดขึ้นแต่แม่วัยรุ่นพยายามเป็นแม่ที่ดีรวมทั้งปรากฏบทบาทของการจํานนผลิตซ้ำและต่อรองกับเพศวิถีเพศภาวะไม่ได้เป็นแม่วัยรุ่นที่ถูกกดทับบรรทัดฐานอย่างที่เราเข้าใจกันโดยผิวเผิน

ศศิณาภรณ์ ชูดำ(2555:45-60)วิจัยเรื่อง ทักษะการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น และพฤติกรรมการพยาบาลต่อมารดาวัยรุ่นของพยาบาลสูติกรรมในสถานพยาบาลของรัฐในสามจังหวัดชายแดนใต้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทัศนคติต่อการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นและพฤติกรรมบริการต่อแม่วัยรุ่นของ

พยาบาลแผนกสูติกรรมในสถานพยาบาลของรัฐในสามจังหวัดชายแดนใต้ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบทัศนคติต่อการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น และพฤติกรรมบริการต่อมารดาวัยรุ่นของพยาบาลแผนกสูติกรรมในสถานพยาบาลของรัฐในสามจังหวัดชายแดนใต้ที่มีความแตกต่างด้านอายุ ประสบการณ์การทำงานในแผนกสูติกรรมและการเข้าร่วมอบรมเกี่ยวกับการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น และเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่อการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นกับพฤติกรรมบริการต่อมารดาวัยรุ่นของพยาบาลแผนกสูติกรรมในสถานพยาบาลของรัฐในสามจังหวัดชายแดนใต้ พบว่า มุมมองต่อการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นของครูที่เป็นมุสลิม มีทัศนคติที่ดีต่อการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น แต่ทางสูติศาสตร์มองว่าการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นเป็นภาวะเสี่ยงที่อาจเกิดภาวะแทรกซ้อนต่อมารดาและทารกในครรภ์ แพทย์และพยาบาลทางสูติกรรมจึงไม่สนับสนุนให้เกิดการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น สะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติที่แตกต่างกันระหว่างผู้ให้บริการ และผู้รับบริการซึ่งส่วนใหญ่เป็นมุสลิม

6.1.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนรู้ชุมชนและสถาบันการศึกษา

ชัชฎา ทรรณลักษณ์(2556: 46-48)วิจัยเรื่อง การออกแบบการจัดการเรียนรู้แบบนำตนเอง (Self-directed Learning) เพื่อพัฒนาผู้เรียนในรายวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ 3 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย นนทบุรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อออกแบบและศึกษาผลการจัดการเรียนรู้แบบนำตนเอง และเพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบนำตนเอง พบว่า การเรียนรู้ประกอบด้วย

- 1.การเปิดโอกาสต่อการเรียนรู้ ได้แก่ ความสนใจในการเรียนรู้ ความภูมิใจเมื่อเรียนสำเร็จ ชอบศึกษาค้นคว้า
- 2.ความเชื่อของตนเองด้านการเป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ ได้แก่ มีความสามารถในการที่จะเรียนเมื่อมีความต้องการเรียน สามารถจัดสรรเวลาสำหรับการเรียนรู้ได้
- 3.ความคิดริเริ่มและอิสระในการเรียนรู้ ไม่ทิ้งงอຍต่ออุปสรรคที่กำลังเผชิญอยู่ชอบที่จะเรียนรู้ มีความกระตือรือร้นในการเรียน
- 4.ความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง พิจารณาความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของตนเอง ยอมรับประสบการณ์การเรียนรู้ที่ตนเองได้รับ
- 5.การรักในการเรียนรู้ มีความชื่นชอบ ยกย่องบุคคลที่ศึกษา ค้นคว้าอยู่เสมอ มีความต้องการเรียนรู้อย่างเสมอ และมีความสนุกกับการศึกษาค้นคว้า
- 6.ความคิดสร้างสรรค์ มีความคิดที่จะทำสิ่งต่างๆ ได้ดี สามารถหาวิธีการแก้ปัญหาต่างๆ ได้
- 7.การมองอนาคตในแง่ดี มีความต้องการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีความสุขในการคิดถึงอนาคต และคิดว่าการแก้ปัญหาเป็นความท้าทาย

8. ความสามารถในการใช้ทักษะพื้นฐานในการเรียนและการแก้ปัญหา

กัญยาภรณ์ โพธิกาวิณ(2553:230-237) วิจัยเรื่อง กระบวนการเรียนรู้และการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านดนตรีประเภทขลุ่ยและแคน เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาภูมิปัญญาและกระบวนการเรียนรู้และการถ่ายทอดภูมิปัญญาในการทำเครื่องดนตรีขลุ่ย แคน และเพื่อศึกษาเงื่อนไขของกระบวนการเรียนรู้และการถ่ายทอดภูมิปัญญาในการทำเครื่องดนตรีขลุ่ยและแคนที่นำไปสู่การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี พบว่า การเรียนรู้จากครอบครัว เป็นเงื่อนไขในการเรียนรู้และถ่ายทอดดนตรีและแคนลูกหลาน โดยมีการเรียนรู้จากพ่อแม่ที่มีความรู้ความชำนาญลูกหลานเห็นและมีความสนใจจึงได้รับการถ่ายทอด การเรียนรู้จากชุมชน เป็นการเริ่มการเรียนรู้จากการสังเกตและจดจำ ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้งานในทุกขั้นตอนจากผู้ถ่ายทอดความรู้ เป็นการเรียนรู้จากการฝึกปฏิบัติจริงจนสามารถนำไปสร้างเป็นอาชีพได้ การเรียนรู้พิธีกรรม เป็นเงื่อนไขการเรียนรู้การเล่นดนตรีขลุ่ยและแคนในรูปแบบของการต่อเพลงโดยมีหัวหน้าวงเป็นผู้ถ่ายทอดเนื้อเพลงให้แก่ลูกวง

พัฒนชิตา โยคะนิษฐ์(2553:204-218) วิจัยเรื่อง “ถอดบทเรียนการเรียนรู้สุขภาพชุมชนตำบลหนองสาหร่าย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อถอดบทเรียนการเรียนรู้ด้านสุขภาพชุมชนตำบลหนองสาหร่าย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี เพื่อศึกษากระบวนการปฏิบัติที่ดีด้านสุขภาพของชุมชนตำบลหนองสาหร่าย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า มีการสร้างการเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดแนวทางการปฏิบัติที่เป็นธรรมชาติไปสู่ชุมชนเข้มแข็งมีปัจจัยเงื่อนไขของกระบวนการพัฒนาที่สำคัญคือ ผู้นำชุมชนที่เป็นทางการมีบทบาทในการจัดการเรื่องต่างๆในชุมชนมากกว่าผู้นำตามธรรมชาติ การมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนมากทำให้ประสบความสำเร็จสูงกว่าการมีส่วนร่วมของสมาชิกน้อย การพัฒนาแบบบูรณาการที่พัฒนาทุกด้านไปพร้อมๆกัน และมีการจัดทำยุทธศาสตร์ของชุมชนอยู่ดีมีสุขอย่างมีส่วนร่วม

6.1.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับปัจจัยและเงื่อนไขการสร้างการเรียนรู้และแนวทางการแก้ปัญหา ดังนี้

มาลีวัล เลิศสาครศิริ (2557:90-98) วิจัยเรื่อง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ของสตรีวัยรุ่นตามการรับรู้ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยเซนต์หลุยส์ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัจจัยภายในเกี่ยวกับการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ของสตรีวัยรุ่น เพื่อศึกษาปัจจัยภายนอกที่เกี่ยวข้องกับการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ของสตรีวัยรุ่น และเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัย

ภายในและปัจจัยภายนอกที่เกี่ยวข้องกับการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ของสตรีวัยรุ่นตามการรับรู้ของ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยเซนต์หลุยส์ พบว่า ปัจจัยภายใน ได้แก่ ทศนคติต่อการมีเพศสัมพันธ์ พฤติกรรมของวัยรุ่น ความรู้การคุมกำเนิด ลักษณะครอบครัว และปัจจัยภายนอก ได้แก่ สังคม สิ่งแวดล้อม สื่อ และวัฒนธรรม ค่านิยมมีความสัมพันธ์ต่อการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ของสตรีวัยรุ่น ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญของการตั้งครรภ์ของสตรีวัยรุ่น

มณีรัตน์ ประกัน(2550:158) วิจัยเรื่อง กระบวนการเรียนรู้ของบุคคลในการจัดการ ทรัพยากรอย่างยั่งยืน ศึกษากรณีสมาชิกศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเครือข่ายป่าตะวันออก โดยมี วัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการเรียนรู้ของศูนย์การเรียนรู้วนเกษตรของชุมชน และเพื่อศึกษา ปัจจัยสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ของบุคคล พบว่า ปัจจัยสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ของบุคคล ขึ้นอยู่กับ ปัจจัยด้านผู้นำการเรียนรู้ ที่มีความรู้ในการจัดการเรียนรู้ มีทักษะในการถ่ายทอดความรู้ มีความสามารถในการกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้โดยมีผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ปัจจัยด้านเนื้อหาการ เรียนรู้ ซึ่งกำหนดจากเรื่องใกล้ตัวและกำลังเป็นความทุกข์ร้อนที่กำลังเผชิญอยู่รู้สึกถึงทางตัน หาทางออกไม่ได้ ปัจจัยด้านรูปแบบหรือวิธีการเรียนรู้ มีความหลากหลายเน้นการมีส่วนร่วม มีความต่อเนื่องของการเรียนรู้ และมีรูปแบบอย่างไม่เป็นทางการมีความสัมพันธ์เชิงสังคม ปัจจัย ด้านความสุขทางจิตวิญญาณของผู้เรียนรู้

ณรงค์ฤทธิ์ นีละโยธิน(2555:127-129) วิจัยเรื่อง ตัวแบบความสำเร็จในอาชีพวิทยากร กระบวนการในการจัดการเรียนรู้ชุมชนของนักวิชาการพัฒนาชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จอาชีพวิทยากรกระบวนการของ นักวิชาการพัฒนาชุมชนในการจัดการเรียนรู้ในชุมชน เพื่อสร้างตัวแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ สำหรับการอธิบายความสำเร็จในอาชีพวิทยากรกระบวนการในการจัดการเรียนรู้ชุมชนของนัก วิชาการพัฒนาชุมชน พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในอาชีพวิทยากรกระบวนการในการ จัดการเรียนรู้ชุมชน ประกอบด้วย ปัจจัยด้านบุคคลการสร้างการมีส่วนร่วมและความสัมพันธ์ที่ดี การออกแบบกิจกรรมที่เหมาะสม การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม การชี้แนะเพื่อให้ กระบวนการเรียนรู้บรรลุเป้าหมาย และการคิดเชิงบวกและมีเจตคติของการเป็นมืออาชีพปัจจัย ด้านสภาพแวดล้อม ประกอบด้วย เครือข่าย และการยอมรับนวัตกรรม ปัจจัยด้านการรับรู้ ความสามารถแห่งตน เป็นการรับรู้ความสามารถแห่งตนในการเรียนรู้ และปัจจัยด้านความมุ่งมั่น สู่ความสำเร็จด้านการทำงาน การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความสำเร็จด้านการเงิน

สุวลัย เมืองเจริญ(2554:183-185) วิจัยเรื่อง บริบททางวัฒนธรรมกับการพัฒนาชุมชนโดย มีเด็กเป็นศูนย์กลางพื้นที่ตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย:การวิเคราะห์เชิงนโยบาย

ชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาพัฒนาการเด็กในบริบทของความหลากหลายทางวัฒนธรรม เพื่อศึกษาพัฒนาการด้านการพัฒนา เพื่อศึกษาพัฒนาการด้านความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการพัฒนากับรูปแบบการพัฒนาชุมชน โดยมีเด็กเป็นศูนย์กลางของกลุ่มขับเคลื่อนการพัฒนา และเพื่อศึกษามาตรการและแนวทางของแผนท้องถิ่นเพื่อเด็ก พบว่า แนวทางของแผนท้องถิ่นด้านเด็ก เป็นการจัดทำแผนพัฒนาเด็กโดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของเด็ก ให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่มีต่อเด็ก ไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะการแก้ปัญหา แต่เน้นการส่งเสริมพัฒนาการเด็กและการปกป้องคุ้มครองเด็กในพหุวัฒนธรรมตามสิทธิเด็ก เพื่อเป็นแผนงานท้องถิ่นด้านเด็กที่บรรจุในแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลที่นำไปสู่การปฏิบัติ

6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

6.2.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยการเกิดสถานการณ์พ่อแม่วัยรุ่น ดังนี้

องค์การแพนอินเตอร์เนชันแนล ปากีสถาน (2013:19-40) วิจัยเรื่อง การแต่งงานในวัยเด็กในประเทศปากีสถาน โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสาเหตุของการแต่งงานในเด็กในหลายระดับในสังคมปากีสถาน เพื่อศึกษาแนวทางการออกแบบกิจกรรมที่จำเพาะเจาะจงในการแก้ปัญหาการแต่งงานในเด็ก พบว่า เด็กผู้หญิงแต่งงานในวัยประมาณอายุ 14-18 ปี ส่วนเด็กผู้ชายจะประมาณอายุ 18-22 ปี ซึ่งการแต่งงานในวัยเด็กมี สาเหตุจากศาสนาและประเพณีทางสังคมที่ตัดสินว่า เมื่อไหร่ที่ผู้หญิงกับผู้ชายควรแต่งงานกัน สำหรับผู้ชาย โดยปกติเด็กผู้ชายจะแต่งงานเมื่อสามารถหาเงินเองได้และดูแลครอบครัวของตนเองได้นั้นคือช่วงเวลาที่เหมาะสม ส่วนเด็กผู้หญิงเมื่ออย่างเข้าสู่วัยกระเตาะ รูปร่างที่ปรากฏแก่สายตาตามมาตรฐานว่าพร้อมที่จะแต่งงาน ซึ่งอายุประมาณ 13-14 ปี หรืออาจจะอายุน้อยกว่านั้น ซึ่งการแต่งงานในวัยเด็กไม่ใช่ความลับในสังคมและไม่ได้เป็นเรื่องผิดกฎหมาย สังคมคิดว่า การแต่งงานกับเด็กมีความเสี่ยงน้อยกว่าการไม่ซื้อสัตย์หรือการนอกใจ ซึ่งปัจจัยที่ทำให้เกิดการแต่งงานในวัยเด็ก คือ ความยากจนทางเศรษฐกิจ การแต่งงานของลูกสาวจะช่วยให้ครอบครัวอยู่รอด การขาดการศึกษา การขาดความตระหนักถึงผลกระทบในการแต่งงานในวัยเด็ก และขาดนโยบายที่มีประสิทธิภาพในการขัดขวางการแต่งงานในวัยเด็ก และการขาดความตระหนักถึงอายุที่ควรแต่งงานที่กำหนดไว้ในกฎหมาย จากประสบการณ์ในประเทศโลกที่สามที่แสดงให้เห็นว่า ประสบการณ์ผู้หญิงส่วนใหญ่ที่แต่งงานในวัยเด็ก มีความเปราะบางต่อการถูกเอาเปรียบ และเกิดความรุนแรงทางเพศในการแต่งงาน เกิดการคลอดก่อนกำหนด และสูญเสียโอกาสทางการศึกษา และการดำเนินชีวิตที่ไม่เหมาะสมกับการเจริญเติบโตตามวัยของบุคคลที่แต่งงานในวัยเด็ก

Elizabeth McDermott, Hilary Graham, Val Hamilton (2004:25-39) วิจัยเรื่อง รายงานการทบทวนเชิงคุณภาพเกี่ยวกับประสบการณ์แม่วัยรุ่นในประเทศอังกฤษ วัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการดำเนินชีวิตของแม่วัยรุ่นที่อายุต่ำกว่า 22 ปีในช่วงระหว่างปี 2533 – 2546 ในประเทศอังกฤษ พบว่า นโยบายการแก้ปัญหาของประเทศอังกฤษในการกีดกันทางสังคมและความไม่เท่าเทียมกันด้านการให้ บริการสุขภาพของแม่วัยรุ่น ยังมีข้อจำกัด การเป็นแม่วัยรุ่นมีข้อจำกัดในการดำเนินชีวิต และปฏิบัติการที่แม่วัยรุ่นพัฒนาในการเผชิญกับข้อจำกัด ซึ่งปัจจัยที่เป็นข้อจำกัดของแม่วัยรุ่น คือ ความยากจน การดูแลลูกในสถานการณความยากจนของแม่วัยรุ่น เป็นเรื่องยากมากที่จะปรับตัวให้หลุดพ้นจากสภาพที่เป็นอยู่แม่วัยรุ่นต้องเผชิญกับอคติของสังคมที่คิดว่าการเป็นแม่วัยรุ่นเป็นการขาดความรับผิดชอบและทำหน้าที่มารดาได้ไม่เพียงพอ ด้วยปัจจัยที่บังคับเหล่านี้ทำให้แม่วัยรุ่นมีความยืดหยุ่นในการปฏิบัติตัวเป็นแม่ โดยหวังว่าแม่วัยรุ่นจะได้รับการสนับสนุนจากครอบครัวของตนเองโดยเฉพาะการสนับสนุนของแม่ของตนเองทั้งทางด้านอารมณ์ และด้านการเงิน และแม่วัยรุ่นเองสามารถพัฒนาความสามารถเป็นมารดาที่ดี

Jorge Lyra (1997:4-7) วิจัยเรื่อง ความเป็นพ่อในวัยรุ่น ในการสร้างวาระทางการเมืองในสถานการณ์พ่อแม่วัยรุ่นในบราซิล โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาบทบาทของพ่อวัยรุ่นในโครงสร้างทางสังคม และเพื่อศึกษาแนวทางการทำความเข้าใจกับสังคมในบทบาทของพ่อแม่วัยรุ่น พบว่า สังคมปฏิเสธความเป็นพ่อของวัยรุ่นโดยเฉพาะครอบครัว โรงเรียน สถาบันสุขภาพ ปฏิเสธการแสดงความรับผิดชอบต่อพื้นฐานความเป็นพ่อ การเลี้ยงดูบุตรถูกจำกัดให้เป็นของมารดา ซึ่งพ่อวัยรุ่นมีความกลัวเหมือนกับพ่อทั้งหลายโดยไม่คำนึงถึงอายุ การเป็นพ่อมือใหม่ของวัยรุ่นเป็นการกลัวความไม่รู้ กลัวจะไม่ประสบความสำเร็จในการเป็นพ่อและยากที่จะรับมือกับสิ่งไม่คาดคิดที่เกิดขึ้น การส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ระหว่างพ่อ แม่ บุตร ความเสมอภาคทางเพศและความสำคัญของอายุในพ่อแม่ ด้วยเหตุนี้จึงต้องการสร้างการตรวจสอบอคติที่สร้างขึ้นเกี่ยวกับความเชื่อถือในพ่อวัยรุ่น การสร้างกระบวนการเรียนรู้ทำ 2 ทาง คือ สร้างการเรียนรู้กับพ่อแม่วัยรุ่น เกี่ยวกับความเข้าใจ อนามัยเจริญพันธ์ และการปฏิเสธเพื่อไม่ให้ตั้งครรรภ์ มีการส่งเสริมให้เกิดการให้การปรึกษาสนับสนุน ให้ความเชื่อถือพ่อแม่วัยรุ่น เพื่อช่วยให้ทั้งคู่สามารถก้าวผ่านปัญหาที่เผชิญอยู่ได้ ในการส่งเสริมนี้จะลดผลกระทบต่อกาย จิตใจ และสังคมของพ่อแม่วัยรุ่นและอันตรายต่อเด็กที่จะเกิดมา นอกจากนี้ยังมีการสร้างการเรียนรู้ต่อสังคม ผ่านสื่อ เวทีสัมมนา เพื่อสร้างความเข้าใจต่อสังคมลดอคติต่อพ่อแม่วัยรุ่น ปัจจุบันสังคมตระหนักและเห็นความสำคัญเกี่ยวกับผู้ชายเป็นส่วนหนึ่งของวงจรการเจริญพันธ์ และมีส่วนในการดูแลสุขภาพของเด็ก ความรุนแรงทางเพศ กรวางแผน

ครอบครัว และปัญหาของผู้หญิงและประเด็นพ่อแม่วัยรุ่นได้กลายเป็นนโยบายสาธารณะสำหรับรัฐบาลในการแก้ปัญหาและพัฒนาคุณภาพพ่อแม่วัยรุ่น

6.2.2 การสร้างการเรียนรู้สำหรับพ่อแม่วัยรุ่น และแนวทางการแก้ปัญหาพ่อแม่วัยรุ่น ดังนี้

Morag McArthur Erin Barry (2013:23-72) ได้ทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการเรื่อง แม่วัยรุ่นกับการตีตราและการสนับสนุน โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาประสบการณ์แม่วัยรุ่นในการเข้ารับบริการและการให้ความช่วยเหลือจากบริการสาธารณะ และเพื่อให้ข้อเสนอแนะการพัฒนาระบบการบริการสนับสนุนสำหรับแม่วัยรุ่น พบว่า ความท้าทายในการเป็นแม่วัยรุ่น ความรู้สึกเหนื่อยไม่ได้เตรียมตัวเป็นแม่และจมอยู่กับปัญหา ไม่มีเวลาสำหรับตัวเอง ซ้ำซากจำเจ รู้สึกแยกตัวจากสังคม และยุ่งยากในการให้นมบุตร สิ่งที่ทำทนายมากที่สุดคือ แม่วัยรุ่นที่แยกตัวจากสังคมและกำลังเผชิญปัญหาเหล่านี้ได้อย่างโดดเดี่ยว ปัญหาส่วนใหญ่ที่พบในแม่วัยรุ่น เช่น สุขภาพจิต ความเครียดด้านเศรษฐกิจ ขาดความมั่นคงในที่อยู่อาศัยและเข้าไม่ถึงบริการต่างๆของรัฐ และมีศักยภาพที่จำกัดในการศึกษาและการทำงานในอนาคต ประสบการณ์แม่วัยรุ่น ในเรื่องการตีตราและการตัดสินใจ ส่วนใหญ่ของแม่วัยรุ่นรู้สึกถูกตีตราและตัดสินใจในความสามารถของการเป็นแม่ เช่นทัศนคติที่ตัดสินและการปฏิบัติที่รวมไปถึงการมองอย่างดูถูก ซึ่งแม่วัยรุ่นเหล่านี้ถูกละเมิดทางวาจา สังคมมองว่าแม่วัยรุ่นไม่มีความรับผิดชอบ เป็นภาระสังคมไม่สามารถเลี้ยงดูบุตรให้ดีได้ ความรู้สึกของแม่วัยรุ่นหลายคน สะท้อนถึงผลกระทบต่อการตีตราว่า ตนเองรู้สึกกระอายใจและขาดความมั่นใจในการเป็นพ่อแม่ บางคนรู้สึกว่าต้องทำงานให้หนักกว่าพ่อแม่ที่อายุมากกว่าเพื่อพิสูจน์ตัวเอง และรู้สึกเครียด หลายคนปฏิเสธการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม เช่น การพาบุตรไปเล่นที่สนามเด็กเล่นของชุมชน เพราะรู้สึกตัวเองแปลกแยก ส่วนประสบการณ์การรับบริการ บางคนสามารถบอกได้ว่าใครที่ให้การสนับสนุน บางคนเคยได้รับการปรึกษาด้านสุขภาพจิต บางคนเคยเป็นคนแยกตัวออกจากการสนับสนุนทางสังคมทั้งในระบบและนอกระบบ พ่อแม่วัยรุ่นส่วนใหญ่มีแนวโน้มในการเข้าถึงการบริการสากล เช่น การบริการทางการแพทย์ และสวัสดิการบุตร ซึ่งช่วยค่าใช้จ่ายในการดูแลบุตรเกิดใหม่ การพัฒนาระบบการบริการสนับสนุนสำหรับแม่วัยรุ่น ข้อเสนอแนะ ดังนี้

- 1.ลดการตีตราและตระหนักถึงความสำคัญของการดูแลบุตรของแม่วัยรุ่นการตีตราและการเลือกปฏิบัติ แสดงให้เห็นถึงอันตรายต่อแม่วัยรุ่นในการเข้าถึงการบริการและการสนับสนุนนโยบายและการบริการควรระมัดระวังที่จะตีตราแม่วัยรุ่นที่มาใช้บริการ เจ้าหน้าที่ให้บริการควรมีความรู้ความเข้าใจ

2. การบริการด้านสุขภาพและคุณภาพชีวิตของเด็กไปถึงพ่อแม่วัยรุ่น ซึ่งพ่อแม่วัยรุ่นจะเข้ารับบริการหากมีความเข้าใจอย่างชัดเจนในบริการนั้นๆ เกี่ยวกับสุขภาพของบุตร และคุณภาพชีวิต

3. ทำให้การเข้าถึงบริการเป็นเรื่องง่ายสำหรับพ่อแม่วัยรุ่นผ่านสถานบริการและการประชาสัมพันธ์

4. จัดลำดับความสำคัญสัมพันธ์กับการช่วยเหลือพ่อแม่วัยรุ่น ส่วนใหญ่ไม่ได้วางแผนในการมีบุตรและความสัมพันธ์ที่เปราะบางระหว่างพ่อแม่วัยรุ่น

6.2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสนับสนุนการวางแผนอนาคตรายบุคคล

Marco Francesconi(2007:17-26) วิจัยเรื่อง ผลการศึกษาเด็กที่เกิดจากแม่วัยรุ่น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเบื้องหลังชีวิตของผู้ใหญ่ตอนต้นหรือวัยรุ่นและการกลายเป็นแม่วัยรุ่นเกิดผลกระทบต่อเด็กที่มีแม่วัยรุ่น พบว่า เด็กที่เกิดมาจากผู้ใหญ่ตอนต้นหรือวัยรุ่นที่เกิดมาเพื่อเป็นแม่มีเบื้องหลังชีวิตที่หลากหลายแตกต่างกันโดยเทียบกับพี่น้องที่เกิดจากแม่เดียวกันในแม่วัยรุ่นที่ต่างกันรวมถึงผลกระทบต่อเด็กในการมีแม่วัยรุ่น คือ

1. การให้กำเนิดบุตรมักจะมาจากความไม่พร้อมและการเผชิญกับเรื่องเลวร้ายเมื่อเทียบกับแม่ที่ไม่ใช่วัยรุ่น เด็กที่เกิดจากแม่วัยรุ่นมีโอกาสสำเร็จการศึกษาน้อยกว่า มีความเสี่ยงที่จะกลายเป็นแม่วัยรุ่น ความเป็นไปได้ที่น้อยมากที่จะมีรายได้สูง

2. การส่งผ่านปัญหาของแม่วัยรุ่นสู่บุตรเป็นผลกระทบต่อโครงสร้างครอบครัวในวัยเด็กของบุตร ซึ่งเป็นครอบครัวที่ยากจน เมื่อเด็กเติบโตในครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์ก็มีแนวโน้มที่จะได้รับผลกระทบในทางลบจากการมีแม่วัยรุ่น

3. ในทางตรงกันข้ามการให้กำเนิดบุตรในช่วงแรกของแม่วัยรุ่นกับแม่ที่มีอายุมากกว่าแต่ไม่เกิน 24 ปีต้องเผชิญกับปัญหาที่ไม่ต่างกัน บ่อยครั้งในการวิเคราะห์ปัญหาเชื่อมโยงกับช่วงเวลาเจริญพันธุ์ของแม่วัยรุ่นส่งผลให้ตั้งครรรภ์ โดยไม่คำนึงถึงความจริงที่ว่าแม่วัยรุ่นมาจากครอบครัวยากจนทำให้เด็กด้อยโอกาส การแก้ปัญหาโดยการลดการให้กำเนิดบุตรในวัยรุ่นไม่ได้ขจัดปัญหาความด้อยโอกาสของเด็ก การรับมือกับผลกระทบของการเติบโตในครอบครัวที่ยากจนเป็นยุทธศาสตร์ในการขยายโอกาสในชีวิตของเด็กด้อยโอกาสอยู่แล้วให้มีชีวิตที่ดีขึ้น

Susan McKay(2010:23-72) วิจัยเรื่อง วิจัยเชิงปฏิบัติการผลกระทบแม่วัยรุ่นในการกลับคืนสู่ชุมชนในไลบีเรีย เซียร์ราลีโอน ทางตอนเหนือของยูกันดา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาสาเหตุของการแม่วัยรุ่นในในกองกำลังติดอาวุธ และเพื่อศึกษาแนวทางการสนับสนุนการดำเนินการคืนแม่วัยรุ่นในในกองกำลังติดอาวุธสู่สังคม พบว่า การตั้งครรรภ์ของแม่วัยรุ่นในกองกำลังติดอาวุธมาจากถูกข่มขืน บังคับแต่งงานกับผู้ชายพลเรือน แม่วัยรุ่นส่วนใหญ่กลับไปยังชุมชน

ที่ตนเองจากมา แม่วัยรุ่นและลูกกลายเป็นคนชายขอบของชุมชน ถูกครอบครัวและชุมชนตีตรา และมีความเสี่ยงทางเพศ การเลือกปฏิบัติและการละเมิดสิทธิมนุษยชน การวิจัยเชิงปฏิบัติการ พัฒนาค้นที่การกลับคืนสู่ชุมชน โดยไม่เฉพาะเจาะจงเป็นกลุ่มแม่วัยรุ่นที่กลับคืนชุมชนเท่านั้นแต่ ครอบคลุมไปถึงแม่วัยรุ่นทั่วไปในชุมชนด้วย ซึ่งวิจัยเชิงปฏิบัติการนี้ให้ความสำคัญในการมีส่วนร่วมภายใต้บริบทของประเทศนั้นๆ และไม่มีอันตราย บทบาทหลักสนับสนุนแม่วัยรุ่นได้ทำในสิ่งที่ตนเองคิดโดยมีนักวิชาการ และองค์กรพัฒนาเอกชนให้ความช่วยเหลือ จากการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ในพื้นที่ค้นพบว่า

1. แม่วัยรุ่นที่กลับคืนสู่ชุมชนต้องการให้ลูกของตนเองได้รับการยอมรับ นับถือ และเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัวและชุมชน
2. การเอื้ออำนวยให้การกลับคืนสู่ชุมชนของแม่วัยรุ่นได้รับการยอมรับควรสร้างการมีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้นและสร้างกระบวนการเป็นเจ้าของวิจัยเชิงปฏิบัติการร่วมกัน
3. กลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อนสำหรับแม่วัยรุ่นเป็นการสนับสนุนทางจิตสังคมให้สามารถเผชิญปัญหาในทางบวกและกลับคืนสู่สังคมได้
4. กลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อนสำหรับแม่วัยรุ่น ได้รับการส่งเสริมจากองค์กรที่มีเจ้าหน้าที่ที่มีความเชี่ยวชาญในการเอื้ออำนวยให้แม่วัยรุ่นเปลี่ยนแปลงการตัดสินใจให้การตัดสินใจนั้นมีพลังในการเปลี่ยนแปลงชีวิต
5. สนับสนุนการสร้างรายได้ที่หลากหลายของแม่วัยรุ่นเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของครอบครัวแม่วัยรุ่น สถานะในชุมชน และความสัมพันธ์ในชุมชนอย่างยั่งยืน
6. ความสัมพันธ์ในครอบครัวของแม่วัยรุ่นดีขึ้นหลังจากที่เข้าร่วมวิจัยเชิงปฏิบัติการ
7. แม่วัยรุ่นแสดงออกให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ พฤติกรรม จิตสังคมดีขึ้น และมีความมั่นใจมากขึ้น
8. ความไม่ต้องการตั้งครุฑเป็นความท้าทายของแม่วัยรุ่น เพราะสามีไม่ยอมคุมกำเนิด
9. เด็กที่เกิดจากแม่วัยรุ่นได้รับการพัฒนาและปรับตัวได้ดีกับสังคม เนื่องจากแม่วัยรุ่นสามารถดูแลลูกให้มีอาหาร เสื้อผ้า ทำให้ชุมชนยอมรับและได้รับการปฏิบัติเหมือนกับเด็กทั่วไป
10. เพศสัมพันธ์มีความซับซ้อน แฟน/สามีไม่ให้ความดูแลลูกของแม่วัยรุ่น
11. แม่วัยรุ่นพัฒนาเครื่องมือลดความรุนแรงทางเพศและสนับสนุนสมาชิกในกลุ่ม แต่ยากที่จะหาหน่วยงานให้การสนับสนุน

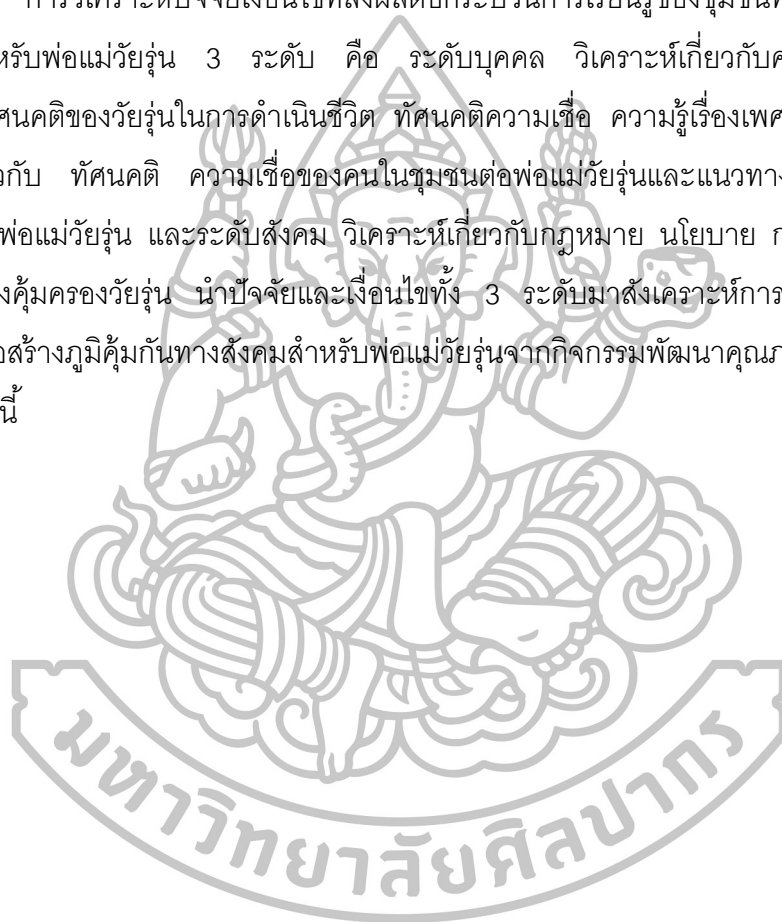
12. การมีส่วนร่วมในการวิจัยเชิงปฏิบัติการทำให้การขายบริการลดลงและเกิดการเปลี่ยนแปลงแม่วัยรุ่นมีความมั่นใจมากขึ้น เคารพตนเองเห็นคุณค่าของตนเอง เปลี่ยนการดำเนินชีวิตใหม่

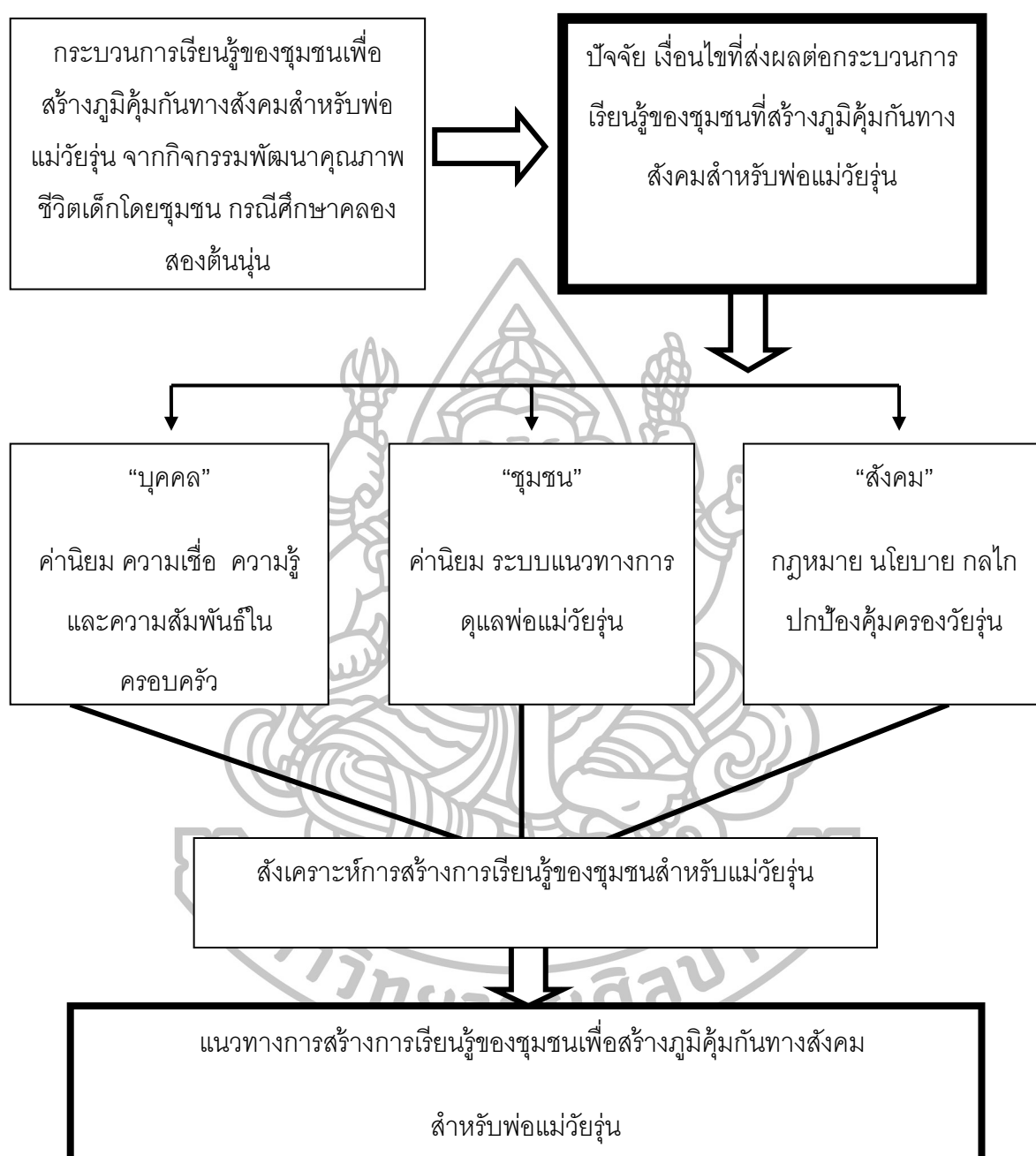
Celeste A. Lemay, Suzanne B. Cashman, Dianne S. Efenbein, and Marianne E. Felice (2010:221-231) วิจัยเรื่อง คุณภาพการศึกษาในการให้ความหมายของความเป็นพ่อ ภายในกลุ่มพ่อวัยรุ่นในเมือง โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อสำรวจความเชื่อ ทศนคติ และความต้องการของวัยรุ่นชายเกี่ยวกับบทบาทการเป็นพ่อ พบว่า การสำรวจความเชื่อและทัศนคติของพ่อวัยรุ่นส่วนใหญ่ต้องการเป็นพ่อที่ดี รวมไปถึงความต้องการทำงาน มีการศึกษาและเป็นตัวอย่างที่ดีของลูก พยายามในสถานบริการสุขภาพสาธารณะที่ทำงานในพื้นที่ได้มีโอกาสมีส่วนร่วมกับพ่อเด็กและประเมินความต้องการของพวกเขา พยายามสามารถประสานการสนับสนุนพ่อแม่วัยรุ่นให้ดูแลครอบครัวได้ผ่านการจ้างงาน พ่อวัยรุ่นระบุความต้องการของตนเองที่จะทำหน้าที่ของพ่อให้เต็มที่ การเพิ่มการมีส่วนร่วมของพ่อวัยรุ่นในการเลี้ยงดูลูกไม่ได้มีประโยชน์ต่อเด็กเท่าที่นั่นแต่พ่อวัยรุ่นเองก็ต้องการเปลี่ยนแปลงตนเองให้ดีขึ้นเช่นกันซึ่งการแก้ปัญหาต้องไม่พร้อมควรสร้างการมีส่วนร่วมของพ่อแม่วัยรุ่นและเด็กด้วย

จากที่กล่าวมาพอจะสรุปได้ว่า สถานการณ์พ่อแม่วัยรุ่นในประเทศไทยมีหลายปัจจัยที่ผลักดันให้หญิงตั้งครรภ์ไม่พร้อม ทั้งความเปลี่ยนแปลงตามวัยของวัยรุ่น มีความต้องการเรียนรู้เรื่องเพศ ด้วยความรู้ที่จำกัดในการคุมกำเนิด รวมถึงปัจจัยแวดล้อมที่กระตุ้นให้วัยรุ่นหญิงตั้งครรภ์ไม่พร้อม ทักษะการอบรมเรื่องเพศของครอบครัว สถานการณ์พ่อแม่วัยรุ่นมีแนวโน้มรุนแรงขึ้น แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์บริการสุขภาพสำหรับหญิงตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร พ่อแม่วัยรุ่นส่วนใหญ่มักไม่ได้เลี้ยงดูบุตรด้วยตนเอง แต่จะฝากญาติให้เลี้ยงดู ส่วนสถานการณ์พ่อแม่วัยรุ่นในต่างประเทศ เช่น ประเทศปรากีสถานเป็นไปตามศาสนาและประเพณี สังคมตัดสินว่าหญิงอายุ 13-14 ปีควรแต่งงานเนื่องจากมีความซื่อสัตย์มีความเสี่ยงน้อยที่จะนอกใจ ส่วนผู้ชายแต่งงานเมื่อสามารถหารายได้ด้วยตนเอง ส่วนในประเทศอังกฤษ แม่วัยรุ่นต้องเผชิญกับอคติของสังคม มีข้อจำกัดในการดำเนินชีวิต ค่าครองชีพสูงมากทำให้ยากต่อการดูแลบุตรด้วยตนเอง การสร้างกระบวนการเรียนรู้แตกต่างกันตามบริบทของแต่ละพื้นที่ เช่น การส่งเสริมความรู้อนามัยเจริญพันธ์ ส่งเสริมระบบบริการสุขภาพอย่างเป็นมิตรสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น การให้คำปรึกษา ซึ่งมีปัจจัยที่ทำให้เกิดการเรียนรู้มีทั้งปัจจัยภายในของวัยรุ่น เช่น ทัศนคติ ความรู้เรื่องเพศ และปัจจัยภายนอก เช่น ผู้นำ สังคม ชุมชน ครอบครัว วิธีการและเนื้อหาการเรียนรู้ บรรยากาศการเรียนรู้

7.กรอบแนวคิดการวิจัย

การเลือกสรรแนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้วิเคราะห์บนฐานของสถานการณ์พ่อแม่วัยรุ่นที่เกิดขึ้นในสังคมเชื่อมโยงกับประเด็นต่าง ๆ ให้มีความสัมพันธ์กันในการถอดบทเรียนกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น จากกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน กรณีศึกษาคลองสองต้นนุ่น กรอบแนวคิดการวิจัยประกอบด้วย การวิเคราะห์ปัจจัยเงื่อนไขที่ส่งผลต่อกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนที่สร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น 3 ระดับ คือ ระดับบุคคล วิเคราะห์เกี่ยวกับความสัมพันธ์ในครอบครัว ทักษะคติของวัยรุ่นในการดำเนินชีวิต ทักษะคติความเชื่อ ความรู้เรื่องเพศ ระดับชุมชน วิเคราะห์เกี่ยวกับ ทักษะคติ ความเชื่อของคนในชุมชนต่อพ่อแม่วัยรุ่นและแนวทางการสร้างการเรียนรู้สำหรับพ่อแม่วัยรุ่น และระดับสังคม วิเคราะห์เกี่ยวกับกฎหมาย นโยบาย กลไกที่เกี่ยวข้องกับการปกป้องคุ้มครองวัยรุ่น นำปัจจัยและเงื่อนไขทั้ง 3 ระดับมาสังเคราะห์การสร้างการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่นจากกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน ดังนี้

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยเรื่องกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่ผู้ปกครอง จากกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน กรณีศึกษาคลองสองต้นนุ่น เป็นการวิจัยที่ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ทำการศึกษาวิเคราะห์ทั้งข้อมูลเอกสาร ตำรา (document analysis) และเก็บข้อมูลภาคสนาม (field study) โดยวิธีการถอดบทเรียนเพื่อศึกษากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่ผู้ปกครอง จากกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน กรณีศึกษาคลองสองต้นนุ่น โดยมีกระบวนการและวิธีการวิจัยดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. พื้นที่ในการวิจัยและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การตรวจสอบข้อมูล
6. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. พื้นที่ในการวิจัยและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.1 พื้นที่ในการวิจัย

พื้นที่สำหรับการศึกษารถถอดบทเรียนกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน จากชุมชนที่มีการดำเนินกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน โดยพิจารณาจาก

1. ชุมชนเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายของประชากรและวัฒนธรรม
2. ชุมชนสร้างการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชนกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนอย่าง

ต่อเนื่อง

3. ชุมชนมีการพัฒนากลไกความร่วมมือ ในการสร้างการเรียนรู้ของชุมชน เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันสำหรับพ่อแม่ผู้ปกครอง 3 ระบบ คือ ระบบปกป้องคุ้มครองสิทธิ ระบบสุขภาพ ระบบชุมชน จึงได้กรณีศึกษา คือ ชุมชนคลอง สองต้นนุ่น เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร

1.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key Informants)

ผู้วิจัยกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อทำการสัมภาษณ์แบบสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) โดยมีเกณฑ์ในการเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ต้องเป็นผู้ที่มีความเกี่ยวข้อง และมีความเข้าใจกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่นจากกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน กรณีศึกษาคลองสองต้นนุ่น ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย

1. ผู้นำชุมชน เช่น คณะทำงานเด็กในชุมชน ผู้นำกลุ่มออมทรัพย์ กรรมการหมู่บ้าน สมาชิกสภาองค์กรชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุข (ออส.) ฯลฯ จำนวน 9 คน
2. พ่อแม่วัยรุ่น เพื่อนของพ่อแม่วัยรุ่น ในชุมชน ผู้ให้กำเนิด ญาติ พี่น้อง และผู้ปกครอง จำนวน 3 คน
3. เจ้าหน้าที่รัฐที่มีส่วนร่วมดำเนินกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน เช่น เจ้าหน้าที่ศูนย์บริการสาธารณสุข 45 ร่มเกล้า จำนวน 1 คน
4. เจ้าหน้าที่องค์กรเอกชนที่มีส่วนร่วมดำเนินกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชนในชุมชนคลองสองต้นนุ่น เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร จำนวน 4 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured interview) ซึ่งกำหนดเป็นแนวคำถามที่สามารถปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ สถานการณ์เฉพาะหน้าหรือเพิ่มคำถามตามประเด็น (follow-up Question) เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 2 กลุ่ม ได้แก่

2.1 กลุ่มพ่อแม่วัยรุ่น เพื่อนของพ่อแม่วัยรุ่น ผู้ให้กำเนิด ญาติ พี่น้อง ผู้ปกครอง ของพ่อแม่วัยรุ่น ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ศูนย์บริการสาธารณสุข 45 ร่มเกล้า เจ้าหน้าที่องค์กรเอกชน เป็นการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง ประกอบด้วย

1. ข้อมูลทั่วไปของพื้นที่วิจัย
 - 1.1 สถานการณ์พ่อแม่วัยรุ่นในชุมชน
 - 1.2 ทศนคติ และการปฏิบัติของชุมชนต่อพ่อแม่วัยรุ่น
2. ข้อมูลสัมภาษณ์กระบวนการเรียนรู้กิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน
 - 1.1 แนวคิดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน
 - 1.2 กระบวนการดำเนินพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน มีส่วนส่งเสริมการ

เรียนรู้ชุมชนสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมให้กับพ่อแม่วัยรุ่น

1.3 กลไกสร้างการเรียนรู้การเรียนรู้ชุมชนสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมให้กับพ่อแม่
วัยรุ่น

1.4 ความเปลี่ยนแปลงต่อพ่อแม่วัยรุ่น ครอบครัว ชุมชน

1.5 ปัญหาอุปสรรคในการสร้างการเรียนรู้การเรียนรู้ชุมชนสร้างภูมิคุ้มกันทาง
สังคมให้กับพ่อแม่วัยรุ่น

3. ข้อเสนอแนะการสร้างการเรียนรู้ชุมชนในการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมให้กับพ่อแม่
วัยรุ่น

2.2 กลุ่มพ่อแม่วัยรุ่น เพื่อนของพ่อแม่วัยรุ่น ผู้ให้กำเนิด ญาติ พี่น้อง ผู้ปกครอง ของพ่อแม่
วัยรุ่น เป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ประกอบด้วย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
2. ข้อมูลทัศนคติ พฤติกรรมทางเพศ ความรู้อนามัยเจริญพันธ์

2.1 ค่านิยมเรื่องเพศในกลุ่มเพื่อน

2.2 บทบาทชายหญิงในครอบครัว

2.3 ความสัมพันธ์ของครอบครัว ชุมชนต่อพ่อแม่วัยรุ่น

2.4 การปฏิบัติต่อพ่อแม่วัยรุ่นของครอบครัว ชุมชน

3. ข้อมูลวิธีการเรียนรู้การสร้างภูมิคุ้มกันของพ่อแม่วัยรุ่น

1.1 การเรียนรู้เรื่องเพศ อนามัยเจริญพันธ์ของวัยรุ่น

1.2 การเรียนรู้ในการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมต่อพ่อแม่วัยรุ่น

4. ข้อเสนอแนะการสร้างการเรียนรู้ชุมชนในการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมให้กับพ่อ
แม่วัยรุ่น

3.การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสร้างแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured interview) ในการเก็บข้อมูล
แบบสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และการเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก
(In-depth Interview) มีขั้นตอนในการดำเนินการ ดังนี้

1.1 ศึกษาค้นคว้าเอกสาร ทฤษฎี แนวคิด หลักการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และลงพื้นที่
ศึกษาบริบทชุมชนเป็นพื้นฐานข้อมูลในการสร้างเครื่องมือ

1.2 นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในขั้นตอนแรกประมวลและออกแบบในการสร้างแบบ

สัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง(Unstructured interview) เพื่อใช้เก็บข้อมูลผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ พ่อแม่วัยรุ่น เพื่อนของพ่อแม่วัยรุ่น ผู้ให้กำเนิด ญาติ พี่น้อง ผู้ปกครอง ของพ่อแม่วัยรุ่น ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ศูนย์บริการสาธารณสุข 45 ร่มเกล้า เจ้าหน้าที่องค์กรเอกชน

1.3 นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบและให้คำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไข

1.4 นำแบบสัมภาษณ์ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

1.5 นำแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.6 วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

4.การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลมีการดำเนินการ ดังนี้

4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาและวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) เพื่อศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ(Secondary) จากแหล่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น จากกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน กรณีศึกษาชุมชนคลองสองต้นนุ่น เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ได้แก่ บริบทชุมชน รายงานการดำเนินกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน สถานการณ์ทั่วไปของพ่อแม่วัยรุ่น

4.2 เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์(ภาคสนาม) โดยใช้กระบวนการถอดบทเรียน ได้แก่ การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) ระหว่างการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้พ่อแม่วัยรุ่นในการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมในชุมชน จัดบันทึกพฤติกรรม การแสดงความคิดเห็นระหว่างดำเนินกิจกรรม ปฏิสัมพันธ์ของผู้เข้าร่วมกิจกรรม การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) โดยการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชนในชุมชนคลองสองต้นนุ่น เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ทั้งในบทบาทของผู้สังเกตที่มีส่วนร่วม (observer-as-participant) ผู้วิจัยค้นหาข้อมูลของชุมชน และตระหนักถึงความสัมพันธ์กับคนในชุมชนเท่าที่จะได้รับความร่วมมือและความไว้วางใจในการเก็บข้อมูลเท่านั้น วิธีการเก็บข้อมูลแตกต่างกันไปตามบริบทของผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) สำหรับผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่รัฐ เจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการสร้างการเรียนรู้ของชุมชน เพื่อทบทวนเป้าหมาย กระบวนการ และผลลัพธ์ ความแตกต่างก่อนและหลังดำเนินกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน รวมไปถึงปัจจัยเงื่อนไขและข้อเสนอแนะเพื่อค้นหาแนวทางพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น ส่วนผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นวัยรุ่นรวมทั้งพ่อแม่วัยรุ่น ใช้วิธีการการเล่าเรื่อง

(Storytelling) ผ่านการเล่าประสบการณ์การเป็นพ่อแม่วัยรุ่นเพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ในวงสนทนา และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก(In-depth Interview) ถึงประสบการณ์ ทศนคติ พฤติกรรมของผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีประสบการณ์ ความรู้ในการสร้างการเรียนรู้ของชุมชนอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งพ่อแม่วัยรุ่นที่พร้อมเปิดเผยประสบการณ์เชิงลึก และวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) หลังการรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญและข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary) จากแหล่งต่าง ๆ นำมารวบรวมจัดเป็นกลุ่มแยกเป็นเรื่องๆ (themes) จำแนกข้อมูลประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญกับข้อมูลทุติยภูมิ สรุปเนื้อหาให้เห็นโครงสร้างและความหมายของประสบการณ์นั้นๆ ในวัฒนธรรมได้วัฒนธรรมหนึ่งโดยรวม สกัดเป็นกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น โดยมีขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ผู้วิจัยทำหนังสือถึงคณบดีบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศิลปากร เพื่อออกหนังสือขอความร่วมมือถึงชุมชนที่เป็นกรณีศึกษา เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้เก็บข้อมูล
2. ผู้วิจัยประสานผู้ให้ข้อมูลสำคัญและสัมภาษณ์ภาคสนามผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยตนเอง
3. ตรวจสอบข้อมูลและนำมาวิเคราะห์ข้อมูล

5. การตรวจสอบข้อมูล

การตรวจสอบเครื่องมือเชิงคุณภาพ มีขั้นตอนการดำเนินงานโดยการตรวจสอบข้อมูลเพื่อให้เกิดความเชื่อถือได้ของข้อมูลด้วยการใช้การตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) นำไปตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่แตกต่างกัน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลมีความสอดคล้องหรือขัดแย้งกันของข้อมูล และเพิ่มเติมข้อมูลที่ขาดหายไปจนกระทั่งข้อมูลที่ได้มา มีความอิ่มตัว (Saturated Data) คือ ข้อมูลที่เก็บมาไม่มีความแตกต่าง วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) ทำโดยการตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งบุคคล ด้วยการถามคำถามเดียวกันกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 2-3 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของข้อมูล

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

- 4.1 นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารและข้อมูลจากการสัมภาษณ์รวบรวมให้ครบถ้วนตาม วัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษา
- 4.2 นำข้อมูลที่ได้มาจำแนกแยกแยะและจัดหมวดข้อมูล เพื่อศึกษาบทเรียนการสร้างการเรียนรู้ของชุมชนให้พ่อแม่วัยรุ่นในการปรับตัวเข้ากับสังคม และนำข้อมูลมาเชื่อมโยงให้เห็นข้อสรุปที่ได้จากการศึกษา ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา(Content analysis) จำแนกแยกแยะข้อมูลโดยใช้หลัง

ความเป็นเหตุเป็นผล อาศัยการตีความ(Interpretation) เนื้อหาจากรื่องราวที่ปรากฏ และเชื่อมโยง
ความเกี่ยวข้องของข้อมูล

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาบทเรียนกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น จากกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน กรณีศึกษาคลองสองต้นนุ่นมิได้มุ่งศึกษาผลผลิต หรือผลลัพธ์ในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน แต่ใช้กิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชนเป็นเครื่องมือค้นหากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมให้กับพ่อแม่วัยรุ่น โดยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษาข้อมูลเชิงลึกของชุมชนในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น เพื่อให้เข้าใจข้อเท็จจริงของปรากฏการณ์อย่างชัดเจน จึงแบ่งการนำเสนอออกเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 บทเรียนกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น จากกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน

ตอนที่ 2 ปัจจัยและเงื่อนไขที่ส่งผลต่อกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนที่สร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น

ตอนที่ 3 แนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนในการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น

ตอนที่ 1 บทเรียนกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น จากกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน

1.บริบททั่วไปชุมชนคลองสองต้นนุ่น กรุงเทพมหานคร

1.1 ประวัติความเป็นมาของชุมชน

ชุมชนคลองสองต้นนุ่นเป็นชุมชนหนึ่งในเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร จำนวนประชากรไม่มากนัก สมาชิกในชุมชนพึ่งพาอาศัยกันทุกคนในชุมชนรู้จักคุ้นเคยให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกันเป็นอย่างดี พื้นที่ในชุมชนยังมีที่ดินว่างเปล่าจำนวน 4.6 ตารางกิโลเมตร รัฐเห็นว่าพื้นที่ดังกล่าวมีผู้ถือครองที่ดินเพียงไม่กี่ราย สามารถใช้พื้นที่ว่างเปล่าดังกล่าวจัดรูปที่ดินได้ รัฐจึงมอบหมายให้การเคหะแห่งชาติจัดรูปที่ดิน เพื่อพัฒนาพื้นที่สร้างที่อยู่อาศัยได้มาตรฐานสำหรับประชาชนผู้มีรายได้น้อย ในปีพุทธศักราช 2527 เคหะชุมชนร่วมเกล้าจึงเกิดในชุมชนคลองสองต้น

นุ่นชุมชนแบ่งย่อยเป็น 9 ชุมชน ชุมชนดั้งเดิมมี 6 ชุมชน ลักษณะที่อยู่อาศัยมีทั้งบ้านเดี่ยว อาคารสูง สามารถเลือกซื้อได้ตามกำลังทรัพย์ราคาไม่แพงเหมือนบ้านจัดสรรทั่วไป ประชากรส่วนใหญ่ที่ย้ายเข้ามาอาศัยอยู่ที่เคหะร่มเกล้าเป็นคนทำงานวัยหนุ่มสาวอายุ 25-30 ปี กำลังสร้างครอบครัวเมื่อกรุงเทพมหานครมีนโยบายฟื้นฟูพื้นที่นครเกิดขึ้นได้ย้ายประชากรจากชุมชนแออัดในเขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร เข้ามาที่เคหะชุมชนร่มเกล้า แต่ที่พักอาศัยไม่เพียงพอจึงขยายการก่อสร้างที่พักขึ้นอีก 3 ชุมชน ลักษณะบ้านเรือนเป็นห้องแถวติดต่อกัน ทำให้จำนวนประชากรชุมชนคลองสองต้นนุ่นเพิ่มจำนวนมากขึ้นอย่างรวดเร็ว สังคมเปลี่ยนไปจากเดิมที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกันเปลี่ยนเป็นต่างคนต่างอยู่การพึ่งพาอาศัยกันของเพื่อนบ้านลดน้อยลง รวมถึงการขยายตัวอย่างรวดเร็วของเศรษฐกิจ บริษัท ห้างร้าน โรงงานอุตสาหกรรมเกิดขึ้นทั้งภายในชุมชนและบริเวณรอบๆชุมชน ในปีพุทธศักราช 2539 สร้างสนามบิสสุวรรณภูมิใกล้ชุมชนคลองสองต้นนุ่น ทำให้เกิดการจ้างแรงงานจำนวนมาก เริ่มมีคนแปลกหน้าเข้ามาเช่าที่พักในเคหะร่มเกล้ามากขึ้น เนื่องจากราคาไม่แพง การเดินทางสะดวก จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1, 3 พ.ย 57

“สุวรรณภูมิเข้ามาก็เริ่มมีการสร้างงานเกิดขึ้น คนก็เริ่มเข้าไปทำงานที่นั่นกันเยอะ คนมาจากที่โน้นที่นี้ก็เยอะ เค้ารับคนทำงานเยอะ ที่อยู่อาศัยอยู่แถบนั้นมันแพงเค้าก็เข้าไปรุ่มเกล้าง่ายที่สุด ไปมาสะดวก ที่อยู่อาศัยแพงด้วย บ้านเช่าแพงก็เลยเกิดแฟลตขึ้นมา มีคนย้ายถิ่นเข้ามาจากข้างนอก คนจากรอบๆร่มเกล้า แถวคลองจั่นเต็มแล้ว หาซื้อไม่ได้แล้ว ก็เริ่มมาหาซื้อบ้านก็ซื้อไม่ทันเลยซื้อแฟลตกัน คือพื้นที่เต็มแล้วขยายอะไรไม่ได้แล้ว”

และจากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้คนที่ 3, 22 พ.ย 57

“เมื่อก่อนชุมชนเราไม่เป็นแบบนี้อยู่กันแบบง่าย ๆ รู้จักกันช่วยเหลือกัน เดียวนี้ชุมชนใหญ่ขึ้นต่างคนต่างอยู่ ไม่ได้ช่วยเหลือกันเหมือนเมื่อก่อน”

ชุมชนคลองสองต้นนุ่นมีการบริหารจัดการในรูปแบบคณะกรรมการชุมชนของแต่ละชุมชน ซึ่งได้รับงบประมาณพัฒนาชุมชนจากกรุงเทพมหานคร ส่วนเคหะชุมชนร่มเกล้าเมื่อจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลในปีพุทธศักราช 2547 บริหารจัดการโดยนิติบุคคล ซึ่งกรรมการนิติบุคคลมาจากสมาชิกเคหะชุมชนร่มเกล้า งบประมาณในการพัฒนาชุมชนมาจากการเก็บค่าส่วนกลางของเคหะชุมชนร่มเกล้า 9 ชุมชนในพื้นที่เคหะชุมชนร่มเกล้า จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3, 3 พ.ย 57

“แต่ละชุมชนจะมีกรรมการชุมชน ร่มเกล้าก็จะมีนิติบุคคล ตัวแทนก็จากสมาชิกในชุมชนนั้นแหละ ชุมชนก็จะได้งบประมาณชุมชนจาก กทม. มากน้อยแล้วแต่ขนาดของชุมชน ถ้าเป็นเคหะก็จะมาจากค่าส่วนกลางของแต่ละชุมชนในร่มเกล้า”

1.2 ข้อมูลกายภาพทั่วไป เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร มีเนื้อที่ทั้งหมด 123.859 ตารางกิโลเมตร ประกอบด้วย 6 แขวง คือ แขวงลาดกระบัง แขวงคลองสามประเวศ แขวงลำปลาทิว แขวงทับยาว แขวงชุมทอง และแขวงคลองสองต้นนุ่น มีอาณาเขตดังนี้

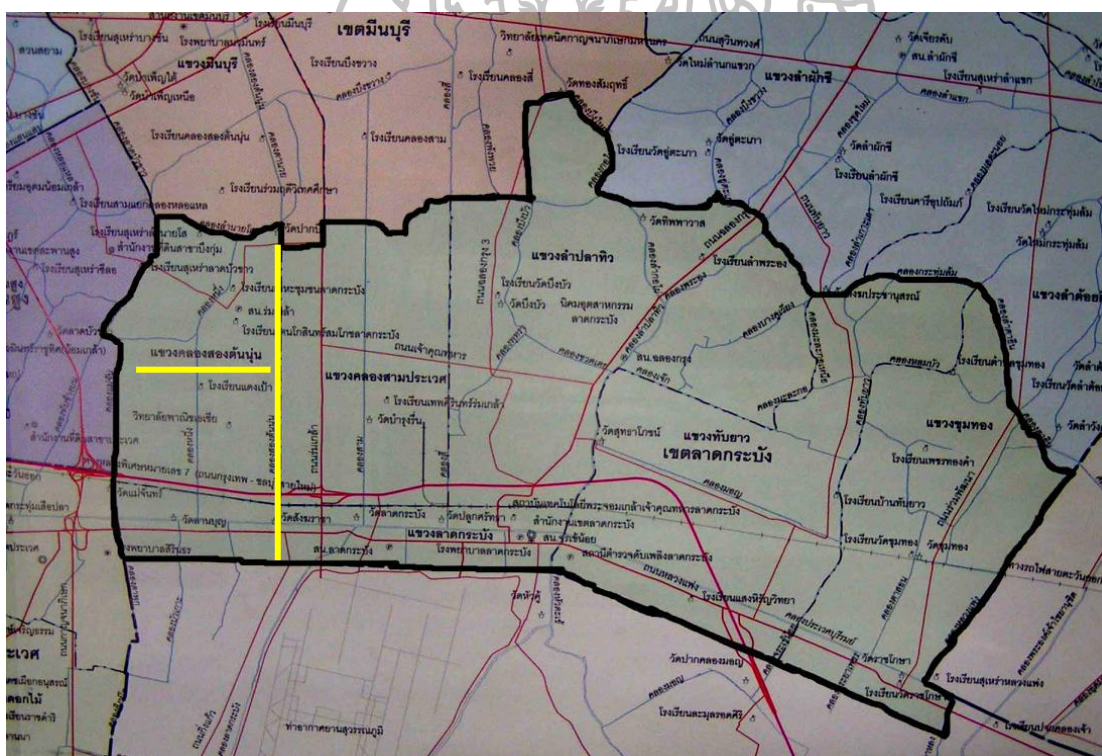
ทิศเหนือ ติดกับ เขตมีนบุรีและเขตหนองจอก

ทิศตะวันออก ติดกับ แขวงคลองสามเสนประเวศ

ทิศตะวันตก ติดกับ เขตสะพานสูง

ทิศใต้ ติดกับ เขตลาดกระบัง

แขวงคลองสองต้นนุ่นมีเนื้อที่ทั้งหมด 14.297 ตารางกิโลเมตร ลักษณะที่อยู่อาศัยเป็นบ้านจัดสรร อาคารพาณิชย์ในเนื้อที่ 9.697 ตารางกิโลเมตร เคหะร่วมเกล้าในเนื้อที่ 4.6 ตารางกิโลเมตร

ภาพที่ 1 แผนที่ชุมชนคลองสองต้นนุ่น เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร

(ที่มา: สำนักงานเขตลาดกระบัง ข้อมูลทั่วไปเขตลาดกระบัง (2557)

1.3 ข้อมูลประชากร เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร จำนวนประชากร 664,228 หลังคาเรือน ส่วนประชากรในแขวงคลองสองต้นนุ่น จำนวนประชากรชาย 28,420 คน หญิง 30,911 คน รวมทั้งหมด 59,331 คน จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ชาย 20,178 คน หญิง 23,220 คน รวมทั้งหมด 42,398 คน นอกจากนี้ยังมีแรงงานต่างชาติดังที่ลงทะเบียนทั้งคนลาว พม่า เขมรจำนวน

9,866 คน (ข้อมูล ณ 31 มีนาคม 2557) ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม และบางส่วนนับถือศาสนาคริสต์

1.4 ข้อมูลสถานที่สำคัญ

1.4.1 วัดจำนวน 3 แห่ง ได้แก่ วัดสถานบุญ วัดแม่จันทร์ วัดสังฆราชา มัสยิดจำนวน 3 แห่ง ได้แก่ มัสยิดน้ำพือหะห์(ล้านนายโส) มัสยิดดาอ์ลุมุฮ์บีบีน มัสยิดอันนุร

1.4.2 สถานศึกษาจำนวน 6 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนแดงเป้า โรงเรียนรัตนโกสินทร์ สมโภชลาดกระบัง โรงเรียนเคหะชุมชนลาดกระบัง โรงเรียนสุเหร่าลาดบัวขาว โรงเรียนเทพศิรินทร์ ร่มเกล้า และวิทยาลัยพาณิชย์เอเชีย ศูนย์เด็กเล็ก 1 แห่ง

1.4.3 สถานบริการสาธารณสุข ได้แก่ โรงพยาบาลสิรินธร และศูนย์บริการสาธารณสุข 45 ร่มเกล้า ลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ชาวบ้านเรียกสั้นๆว่า “ศูนย์45”

1.4.4 สถานีตำรวจจำนวน 1 แห่งได้แก่สถานีตำรวจร่มเกล้า (สน. ร่มเกล้า)

1.4.5 สวนสาธารณะจำนวน 1 แห่ง ได้แก่ สวน 60 พรรษามหาราชินีนางชาวบ้านเรียกสั้นๆว่า “สวน 60”

1.4.6 ห้องสมุดสีเขียวตั้งอยู่ในสวน 60

1.5 ข้อมูลด้านเศรษฐกิจประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ ค้าขาย ขับรถแท็กซี่ รับจ้างทั่วไป และรับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม

1.6 ข้อมูลสถานการณ์พ่อแม่วัยรุ่นในชุมชนสถานภาพของเด็กและวัยรุ่นในชุมชนจะเปลี่ยนไปเมื่อกลายเป็นพ่อแม่ คนในชุมชนคิดว่าการมีครอบครัวถือว่าเป็นผู้ใหญ่แล้วหากจะมีครอบครัวอายุควรจะอย่างน้อย 20-25 ปีขึ้นไป เพราะเรียนจบมีการศึกษาเพียงพอที่จะหาเลี้ยงครอบครัวและมีความรับผิดชอบเลี้ยงดูครอบครัวได้ด้วยตนเอง จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 9,22 มี.ค 58

“ไม่ควรจะมีครอบครัวในวัยเด็ก เพราะยังเลี้ยงลูกไม่เป็น หาเลี้ยงครอบครัวยังไม่ได้”

จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7, 22 พ.ย 57

“การมีครอบครัวถ้าจะให้ดีก็น่าจะสัก 20-25 ปี เรียนจบทำงาน มีความรับผิดชอบ เลี้ยงดูครอบครัวได้”

และจากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1, 3 พ.ย 57

“วัยรุ่นตอนที่ยังไม่มีครอบครัวเราก็เห็นเค้าเป็นเด็กอยู่ แต่ถ้าวัยรุ่นมีครอบครัวก็ถือว่าเค้าโตแล้ว ”

ทัศนคติของคนในชุมชนคิดว่าวัยรุ่นที่อาศัยอยู่ต่างจังหวัดมีลูกและสร้างครอบครัวเร็วได้ เพราะมีความรับผิดชอบ สามารถเลี้ยงดูลูกของตนเองได้ และการมีครอบครัวเกิดขึ้นอย่างถูกต้อง

ตามประเพณีเป็นความยินยอมพร้อมใจกันทั้งฝ่ายหญิงและฝ่ายชาย ผู้ใหญ่ของทั้งสองฝ่ายรับรู้ร่วมกัน ซึ่งต่างจากวัยรุ่นในชุมชนที่มีลูกแล้วปล่อยให้ลูกเป็นภาระของพ่อแม่ตนเองที่ต้องเลี้ยงดูหลาน และกลายเป็นปู่ ย่า ตายายโดยไม่รู้ตัว จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3, 22 พ.ย 57

“พ่อแม่วัยรุ่นถ้าอยู่ต่างจังหวัดเค้ามีลูกตั้งแต่วัยรุ่นแต่เค้าเลี้ยงดูลูกเค้า ไม่เหมือนที่นี้วัยรุ่นมีลูกก็ปล่อยให้ยาย ย่า ตา ปู่ เลี้ยง”

สถานการณ์พ่อแม่วัยรุ่นยังไม่รุนแรงมากนักในชุมชน ยังเป็นเพียงปัญหาภายในครอบครัวที่ยังมีจำนวนไม่มากนัก เป็นเรื่องใหม่ที่ชุมชนยังไม่เข้าใจและขนาดความรุนแรงของปัญหายังไม่ส่งผลกระทบต่อชุมชนเป็นวงกว้าง การที่เด็กและวัยรุ่นหนีเรียนเข้าร้านเกมส์ รวมกลุ่มเสพยาเสพติดและเกิดการติดยาเสพติดรายใหม่เพิ่มขึ้น การทะเลาะวิวาทของวัยรุ่นในชุมชน สิ่งเหล่านี้เป็นปัญหาที่เห็นได้อย่างชัดเจนและส่งผลกระทบต่อชุมชนมากกว่า จนกระทั่งเกิดการตั้งครมภิในวัยรุ่นหลายรายในชุมชน และเริ่มเกิดวงจรพ่อแม่วัยรุ่นขึ้นในครอบครัว ลูกของพ่อแม่วัยรุ่นกลายเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในช่วงวัยเดียวกันกับพ่อแม่ตนเอง ซึ่งมีหลายครอบครัวที่คนหนุ่มสาวอายุ 30 ปีเริ่มมีหลานอายุ 1-2 ขวบ วงจรพ่อแม่วัยรุ่นจุดประกายให้ชุมชนสร้างการเรียนรู้พ่อแม่วัยรุ่นด้วยหวังจะตัดวงจรไม่ให้เกิดการผลิซ้ำพ่อแม่วัยรุ่นรุ่นต่อไป จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3, 22 พ.ย 57

“คำว่าพ่อแม่วัยรุ่นเป็นเรื่องใหม่ ป้าก็ยังไม่ค่อยรู้เห็นว่าเป็นปัญหามากนักเพราะตอนนั้นแต่เห็นปัญหาเด็กหนีเรียนเยอะมาก แล้วก็เกิดเรื่องอื่นตามมา พ่อแม่วัยรุ่นถ้าอยู่ต่างจังหวัดเค้ามีลูกตั้งแต่วัยรุ่นแต่เค้าเลี้ยงดูลูกเค้า ไม่เหมือนที่นี้วัยรุ่นมีลูกก็ปล่อยให้ยาย ย่า ตา ปู่ ดูแล ยายย่าตาก็ยังหนุ่มสาววัยทำงาน อายุ 30 กว่าๆ มีหลานเล็กๆขวบ สองขวบกระเตาะๆแหละ”

2. กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น จากกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน

การสร้างการเรียนรู้ของชุมชนเป็นการสร้างกลไกการปรับตัวให้รู้เท่าทันสถานการณ์ปัญหาที่ชุมชนกำลังเผชิญอยู่ เรียนรู้การตั้งรับ จัดการปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยตนเอง การสร้างการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น ไม่สามารถสร้างการเรียนรู้ด้วยวิธีใดวิธีหนึ่งเพียงอย่างเดียวแต่เป็นการเรียนรู้จากเอกสาร สิ่งพิมพ์ นิทรรศการ รวมทั้งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากประสบการณ์ผู้อื่น นำข้อมูล ความรู้ที่ได้ผสมผสานกับการลงมือปฏิบัติด้วยตนเองเกิดประสบการณ์การสร้างการเรียนรู้หลายรูปแบบตามศักยภาพของผู้นำชุมชน เช่น อบรม กิจกรรม สันทนาการ ประชุม สรุบบทเรียน เป็นต้น การสร้างการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันสำหรับพ่อแม่วัยรุ่นแบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ การสร้างการเรียนรู้ก่อนเริ่มดำเนินกิจกรรมพัฒนาคุณภาพ

ชีวิตเด็กโดยชุมชน การสร้างการเรียนรู้ระหว่างดำเนินกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน และการสร้างการเรียนรู้หลังสิ้นสุดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.1 การสร้างการเรียนรู้ก่อนเริ่มดำเนินกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน เป็นช่วงที่ชุมชนเริ่มตระหนักถึงความสำคัญของสร้างการเรียนรู้สำหรับเด็กและครอบครัวและปรับแนวคิดกระบวนการสร้างการเรียนรู้ ที่ส่งผลกระทบต่อครอบครัวและเด็กในชุมชน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.1.1 เผชิญปัญหาจุดประกายการเรียนรู้ชุมชน

การขยายตัวอย่างรวดเร็วของชุมชน เริ่มมีบริษัท ร้านค้า โรงงานอุตสาหกรรมเกิดขึ้นหลายแห่ง การจ้างแรงงานก่อสร้างจำนวนมาก เช่น ก่อสร้างสนามบินสุวรรณภูมิ ก่อสร้างโรงงานอุตสาหกรรม เป็นต้น เนื่องด้วยเคหะชุมชนร่มเกล้าเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยราคาถูกมีให้เลือกหลายรูปแบบทั้งอาคารสูงแบบห้องชุด บ้านเดี่ยว ห้องแถว การเดินทางสะดวก และเป็นแหล่งหางานทำได้ง่าย ประกอบกับโครงการฟื้นฟูนครของกรุงเทพมหานครได้ย้ายคนจากเขตคลองเตยเข้ามาอยู่ในการเคหะชุมชนร่มเกล้า ทำให้จำนวนประชากรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วทั้งประชากรที่ขึ้นทะเบียนในล้ามะโนประชากร และประชากรแฝง ส่งผลให้สถานศึกษา และศูนย์เด็กเล็ก ซึ่งมีจำนวนครูและผู้ดูแลเด็กเท่าเดิมแต่จำนวนนักเรียนเพิ่มมากขึ้น ทำให้ไม่สามารถรองรับได้อย่างทั่วถึง ค่าครองชีพในชุมชนสูงขึ้น พ่อแม่ผู้ปกครองส่วนใหญ่ทำงานโรงงานเข้างานเป็นรอบๆ ละ 12 ชั่วโมงรายได้ไม่เพียงพอ ต้องการรายได้เพิ่มจึงเพิ่มเวลาทำงานมากขึ้น เพื่อให้มีรายได้เพียงพอกับรายจ่ายในครอบครัว สามารถแก้ปัญหาหนี้สินได้ จึงไม่มีเวลาให้ลูกหลาน เด็กและวัยรุ่นถูกปล่อยปละละเลย เผชิญสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงเพียงลำพังโดยผู้ใหญ่ไม่เข้าใจ ความสัมพันธ์ในครอบครัวห่างเหินกันมากขึ้น เกิดการหย่าร้าง พ่อแม่ผู้ปกครองขาดการส่งเสริมพัฒนาการตามวัยทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม เกิดความรุนแรงในครอบครัว เด็ก วัยรุ่นมีความก้าวร้าวไม่เคารพผู้ใหญ่ เด็กที่ได้รับเชื้อ HIV จากพ่อแม่หมดกำลังใจในการดำเนินชีวิตหมดศรัทธาและกล่าวโทษพ่อแม่ที่เป็นสาเหตุให้ตนเองติดเชื้อ HIV เด็กและวัยรุ่นในชุมชนเริ่มมีพฤติกรรมยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด มีพฤติกรรมทางเพศที่เสี่ยงต่อการติดโรคและการตั้งครภไม่พร้อม เกิดการทะเลาะวิวาท ลักขโมย ชุมชนเห็นพฤติกรรมเหล่านั้นของวัยรุ่นก็มีได้สืบค้นถึงสาเหตุที่ผลักดันให้วัยรุ่นกลุ่มนี้แสดงพฤติกรรมที่สังคมไม่พึงประสงค์ แต่ชุมชนจะกล่าวหาว่าวัยรุ่นเหล่านั้นเป็นตัวปัญหา บ่อนทำลายความเจริญ และเป็นอันตรายต่อสังคม ต้องกำจัดให้หมดไปจากชุมชนด้วยการจับผิด แจ้งความให้ตำรวจตรวจหาสารเสพติดจากปัสสาวะ เมื่อวัยรุ่นกลุ่มนี้นั่งรวมกลุ่มกัน ไม่ว่าจะรวมกลุ่มกันทำ

อะไรก็ตาม คนในชุมชนตำหนิด้วยถ้อยคำหยาบคายเมื่อวัยรุ่นเหล่านั้นเดินผ่าน คนในชุมชนยังไม่เห็นความสำคัญของปัญหาเด็กและวัยรุ่นเท่าที่ควร เพราะชุมชนคิดว่าสถานการณ์เด็กและวัยรุ่นในชุมชนเกิดจากพ่อแม่ผู้ปกครองทำงานหนักไม่มีเวลาดูแลลูกหลาน หากครอบครัวมีเศรษฐกิจดีก็จะทำให้มีเวลาใส่ใจดูแลบุตรหลานตนเองมากขึ้น ในปีพุทธศักราช 2551 แม่บ้านในชุมชนเริ่มรวมกลุ่มกันเอง แลกเปลี่ยนความคิดเห็นถึงสถานการณ์เด็กและวัยรุ่นในชุมชน ประกอบกับในช่วงนั้น สำนักงานกองทุนเพื่อการลงทุนทางสังคม(Social Investment Fund-SIF) เปิดให้ประชาชนทั่วไปรวมกลุ่มของประมาณในการพัฒนาชุมชนได้ กลุ่มแม่บ้านจึงเสนอขอของประมาณเพื่อลงทุนแปรรูปอาหารจำหน่ายสร้างรายได้เสริม ด้วยความคาดหวังว่าเศรษฐกิจดีขึ้นส่งผลให้คุณภาพชีวิตดีขึ้นปัญหาต่างๆในชุมชนจะทุเลาลง ในขณะที่กลุ่มแม่บ้านมีรายได้เสริมเพิ่มขึ้นจากการจำหน่ายอาหารแปรรูป แต่เด็กและวัยรุ่นในชุมชนยังถูกปล่อยปละละเลย นักเรียนทะเลาะวิวาท ยกพวกตีกัน เสพและค้ายาเสพติด นักเรียนหนีเรียนไปเที่ยวเตร่ ติดเกมส์ใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่ในร้านเกมส์ จับกลุ่มมั่วสุม คดีวัยรุ่นชุกชุมขึ้น การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร แม่วัยรุ่นยังคงเกิดขึ้นในชุมชนและรุนแรงมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง บรรดาผู้ที่เป็นแม่เริ่มปรึกษาหารือปรับทุกข์เกี่ยวกับพฤติกรรมของบุตรหลาน เช่น ติดยาเสพติด หนีเรียน ออกเรียนกลางคันเพราะตั้งครุภ เป็นต้น บางรายมีฐานะดีก็จะย้ายครอบครัวออกจากชุมชน บางรายย้ายบุตรหลานไปเรียนโรงเรียนอื่นนอกชุมชน สถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นใกล้ตัวกระตุ้นให้กลุ่มแม่บ้านเริ่มแลกเปลี่ยนความคิดเห็นถึงสถานการณ์ปัญหาเด็ก วัยรุ่นในชุมชนอย่างจริงจัง การเผชิญปัญหาใกล้ตัวจุดประกายให้เกิดความต้องการสร้างการเรียนรู้ของชุมชนขึ้น จึงปรับกระบวนการทำงานจากการส่งเสริมอาชีพสร้างรายได้เสริมเปลี่ยนเป็นทำงานด้านเด็กแทน ด้วยความหวังว่าการสร้างการเรียนรู้ให้กับเด็กและวัยรุ่นอย่างจริงจัง เช่น การสร้างกิจกรรมสนทนากับเด็กและวัยรุ่นสนใจ ส่งเสริมให้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เป็นต้น แต่ชุมชนมิได้มีประสบการณ์ ความรู้ในการทำงานด้านเด็กจึงเป็นจุดเริ่มต้นการแสวงหาทักษะ ความรู้ การทำงานด้านเด็กของชุมชน จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3, 22 พ.ย 57

“การมีอาชีพอย่างเดียวไม่เพียงพอแล้ว เพราะเศรษฐกิจดี รายได้ดีแต่เด็กก็ยังมีปัญหา ติดเกมส์ เสพยา ทะเลาะกัน โดยเฉพาะเด็กหนีเรียนเยอะมาก เด็กเริ่มไม่ยอมไปโรงเรียน ครูเรียกไปพบสอบถามทำไมลูกไม่สนใจเรียน แอบอ่านการ์ตูน นอนหลับ ป้าก็ถามลูกเค้าบอกว่า เบื่อครูสอนซ้ำๆแต่เรื่องเดิมๆ ครูก็อธิบายให้ฟังว่า ตอนนี้เด็กนักเรียนเยอะขึ้น แต่ครูเท่าเดิม ระดับความรู้ของเด็กต่างกันมากครูก็เลยต้องดูแลเด็กที่เรียนอ่อนก่อน กลุ่มเด็กเก่งก็เลยปล่อยไปก่อนเพราะไม่ทันจริงๆ ป้าก็ย้ายเค้าไปเรียนข้างนอกตั้งแต่ ป.4 การเรียนเค้าก็ดีขึ้นเหมือนเดิม ช่วงปี 51 เด็กหนีเรียนเยอะมาก วัยรุ่นเริ่มจับกลุ่มกัน เดี่ยวเห็นลูกบ้านนั้นห้อง บ้านนี้ห้อง พวกบรรดาแม่ๆ เริ่มคุย

กัน ลูกของเพื่อนบ้านบางคนเล่นยา บรรดาแม่แต่ละคนที่มีลูกก็เจอปัญหาเหมือนกันทั้งนั้น พวกเราก็รู้ยา มาจากไหน แต่ไม่มีใครทำอะไรได้ ไม่มีใครเข้าถึงจนผู้นำชุมชนเค้าลุกขึ้นมาจัดการปัญหาเสพ ติดในชุมชนของตัวเอง ตอนนั้นยังไม่รู้จักคำว่า “แม่วัยรุ่น” แล้วก็ยังไม่เห็นว่าเป็นปัญหาที่รุนแรง มากนัก ลูกบ้าก็กำลังเริ่มเป็นวัยรุ่นแล้ว บางคนพาครอบครัวย้ายไปอยู่ที่อื่น ชวนย้ายไปอยู่ที่อื่น เหมือนกัน แต่บ้าคิดว่าไปอยู่ที่ไหนก็ต้องเจอปัญหาเหมือนกันเราลุกขึ้นมาช่วยกันจัดการปัญหาจะ ดีกว่าก็เลยเริ่มคิดกันใหม่หันมาทำงานกับเด็กดีกว่า”

และจากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 10, 23 มี.ค 58

“งานเด็กเรายังไม่มีประสบการณ์ พอจะเปลี่ยนจากการส่งเสริมอาชีพไปทำงานเด็กจะทำ ยังไง ตอนนั้นคิดว่าคงต้องหาความรู้เพิ่ม หากิจกรรมสนุกๆที่เด็กสนใจให้เค้าใช้เวลาว่างให้เป็น ประโยชน์”

2.1.2 แสวงหาความรู้พัฒนาแนวคิดการสร้างการเรียนรู้ของชุมชน

การเผชิญปัญหาใกล้ตัวของชุมชนกระตุ้นให้กลุ่มแม่บ้านในชุมชนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นถึงสถานการณ์ปัญหาในชุมชน แม้เศรษฐกิจชุมชนจะดีขึ้นแต่ปัญหาเด็กและวัยรุ่นกลับทวี ความรุนแรงมากขึ้น เช่น เด็กและวัยรุ่นเบื่อเรียนไม่ชอบไปโรงเรียน หนีเรียน หยุดเรียน เพราะ ตั้งครรภ์ ทะเลาะวิวาท ติดเกมส์ ติดยาเสพติด ติดโทรศัพท์ เป็นต้น การที่สมาชิกกลุ่มแม่บ้านทุก คนมีบุตรหลานกำลังอยู่ในวัยเรียน เห็นร่วมกันว่าหากไม่เร่งแก้ปัญหาคารหนีเรียนของเด็กและ วัยรุ่นในชุมชน การหนีเรียนจะผลักดันให้เกิดปัญหาอื่นตามมาอย่างไม่สิ้นสุด จึงเริ่มปรับเปลี่ยน กระบวนการจากการส่งเสริมการสร้างรายได้เสริมในกลุ่มแม่บ้าน เริ่มหันไปส่งเสริมการเรียนรู้ด้าน เด็กอย่างเต็มตัว แต่ชุมชนไม่มีความรู้ในการทำงานด้านเด็ก ในพุทธศักราช 2551 จึงเริ่มค้นหา ความรู้วิธีการสร้างการเรียนรู้ให้กับเด็กและวัยรุ่น และพ่อแม่ผู้ปกครองซึ่งมีบทบาทสำคัญในการสั่ง สอนบุตรหลานของตนเอง การแสวงหาความรู้ในหลายรูปแบบจึงเริ่มขึ้น ทั้งอ่านหนังสือ ตระเวน เข้าร่วมกิจกรรม นิทรรศการส่งเสริมการเรียนรู้ต่างๆ และได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนกับนักวิชาการ นักพัฒนาที่มีประสบการณ์การทำงานด้านเด็กและวัยรุ่น ช่วยเปิดโลกทัศน์มุมมองของผู้นำชุมชน ในการส่งเสริมการเรียนรู้เด็กและวัยรุ่นให้กว้างมากขึ้น ทำให้ผู้นำชุมชนตระหนักถึงความ เปรียบางของเด็กและวัยรุ่นว่า ไม่สามารถเผชิญกับภาวะกดดัน อ่อนแอต่อการชักจูงให้หลง ผิดได้ง่าย ปัญหาเหล่านี้ไม่ได้อยู่ที่ตัวของเด็กและวัยรุ่นเพียงอย่างเดียว แต่ครอบครัวมีส่วนสำคัญ ในการอบรมป้อนนิสัย ความสัมพันธ์ในครอบครัวส่งผลกับพฤติกรรมเด็กวัยรุ่นโดยตรง พ่อแม่

ผู้ปกครองเมื่อพบว่า ลูกทำผิดและมีพฤติกรรมที่ไม่ดี จะไม่พยายามค้นหาสาเหตุที่ผลักดันให้บุตรหลานแสดงพฤติกรรมเหล่านั้น แต่จะลงโทษด้วยความรุนแรง ทำร้ายร่างกาย ตำหนิดด้วยถ้อยคำหยาบคาย ในส่วนของชุมชนก็ไม่มีกิจกรรมสร้างการเรียนรู้ สร้างคุณค่า ส่งเสริมบทบาทเด็ก วัยรุ่นในชุมชน จนกระทั่งมีโอกาสได้ชมนิทรรศการและการสาธิตการสร้างการเรียนรู้สำหรับครอบครัวและเด็กของมูลนิธิเครือข่ายครอบครัว นิทรรศการจัดขึ้นที่เมืองทองธานีกรุงเทพมหานคร ชุมชนเชิญชวนมูลนิธิเครือข่ายครอบครัวเข้ามามีส่วนร่วมสร้างสรรค์กระบวนการเรียนรู้และจัดการศึกษาให้แก่ครอบครัวและเด็ก นอกจากนี้ยังมีโอกาสฟังบรรยายเรื่องต้นทุนชีวิตเด็ก โดยนายแพทย์ สุริยเดว ทรีปาตี นักวิชาการจากทีมเด็กพลัส ได้เรียนรู้การสร้างต้นทุนชีวิตเด็ก ประกอบด้วย การพัฒนาตัวเอง ให้เด็กเห็นคุณค่าของตัวเอง การพัฒนาครอบครัวให้เป็นเกราะป้องกันบุตรหลานของตนเอง สร้างความรักความอบอุ่นความสัมพันธ์อันดีในครอบครัว การพัฒนาสติปัญญา ให้รู้เท่าทันตนเอง รู้ทันปัญหา ได้รับการส่งเสริมสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ การพัฒนากิจกรรมในชุมชนและสร้างสัมพันธ์ในกลุ่มเพื่อน ให้มีความหลากหลายเหมาะสมกับช่วงวัยมีประโยชน์ต่อตนเองและสังคม รู้จักปรับตัวให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี และพัฒนาชุมชน ให้มีสิ่งแวดล้อมที่น่าอยู่เป็นมิตรกับเด็กและวัยรุ่น จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่

3, 22 พ.ย.57

“ได้ข่าวว่ามีงานจัดนิทรรศการครอบครัวที่เมืองทองธานี ก็ไปพร้อมกับเค้าได้เจอมูลนิธิเครือข่ายครอบครัว ทำห้องเรียนพ่อแม่ถูกใจมาก ติดต่อให้เค้ามาจัดห้องเรียนพ่อแม่ให้ที่ชุมชน เค้าก็มาทำให้ก็เป็นจุดเริ่มต้นการสร้างการเรียนรู้ในชุมชน ป้าก็ได้เรียนรู้ไปพร้อมกับคนในชุมชนนั้น แล้วหลังจากนั้นก็เจอหมอเดว(สุริยเดว ทรีปาตี) ป้าได้มีโอกาสฟังหมอเดวบรรยายเรื่องต้นทุนชีวิตเด็ก ชอบอีกแล้วก็เลยชวนมาจัดกิจกรรมต้นทุนชีวิตในชุมชน ทำให้เห็นเลยว่าการทำงานด้านเด็กและวัยรุ่นเนี่ยไม่สามารถเน้นแต่การแก้ปัญหา แก้แต่ที่เด็ก เห็นเด็กเป็นตัวปัญหา ต้องทำงานเชิงบวก เช่น เด็กก้าวร้าวเถียงพ่อแม่เค้าก็จะมองว่าต้องเอาเด็กพวกนี้ไปเข้าวัด ดันนิสสัยหรือเอาพระมาเทศน์ คิดแบบนี้เด็กไม่ฟังหรอก แต่ถ้าคิดอีกมุมหนึ่งพ่อแม่สื่อสารกับลูกได้ใหม่ สั่งสอนลูกยังไง เค้าก็ด่า ดี ไม่รู้จักพูดให้ดีๆ ถ้ามองงานเชิงบวกก็จะคิดว่าปัญหาไม่ได้อยู่ที่เด็กแต่พ่อแม่ก็มีส่วนสำคัญ ทำยังไงจะสร้างต้นทุนชีวิตเด็กให้เป็นพลังคุ้มกันให้เค้า อันนี้เป็นหัวใจสำคัญของการสร้างการเรียนรู้ของชุมชน”

ด้วยการเฝ้าระวังของผู้นำชุมชนที่มีการแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง เปิดรับมุมมองทัศนคติใหม่ๆ ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองลองผิดลองถูกซ้ำแล้วซ้ำอีก สิ่งสมประสงค์การณัจนกระทั่งสามารถสรุปเป็นแนวคิดการสร้างการเรียนรู้ของชุมชน ได้แก่

2.1.2 แนวคิด“การสร้างการเรียนรู้เชิงบวกของชุมชน” โดยไม่เน้นการแก้ปัญหา เนื่องจากปัญหาเกิดขึ้นไม่มีที่สิ้นสุด ปัญหาต่างๆพัฒนาปรับเปลี่ยนอย่างรวดเร็ว แต่เน้นการทำงานเชิงบวกในการสร้างการเรียนรู้ของชุมชนผ่านการดำเนินการหลากหลายรูปแบบ เช่น กิจกรรม วรรณคดี อบรม ส่งเสริมศักยภาพ เป็นต้น

2.1.2 แนวคิด“ต้นทุนชีวิตเด็ก” เน้นการพัฒนาต้นทุนชีวิตเด็ก 5 พลัง คือ พลังตนเอง พลังครอบครัว พลังปัญญา พลังเพื่อนและกิจกรรม และพลังชุมชน เพื่อให้ต้นทุนชีวิตเด็กทั้ง 5 พลังเป็นภูมิคุ้มกันเด็กและวัยรุ่นในชุมชน จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3, 22 พ.ย 57

“เราต้องทำงานเชิงบวก ไม่ใช่แก้ปัญหา เพราะแก้ปัญหาอย่างไรก็ไม่หมด แล้วก็ต้องไม่คิดว่าเด็กเป็นตัวปัญหา แต่สร้างต้นทุนชีวิตเด็กเป็นหลัก วิธีการก็จะเป็น Step มาเลย สร้างต้นทุนสำหรับเด็ก 5 ด้าน คือ สร้างต้นทุนตัวเอง สร้างต้นทุนครอบครัว สร้างต้นทุนกิจกรรมและเพื่อน สร้างต้นทุนปัญญา สร้างต้นทุนชุมชน เราก็มาดูว่าต้นทุนชีวิตเด็กตัวไหนอ่อนแอก็สร้างตัวนั้นก่อน ถ้าเค้ามีต้นทุนชีวิตดีก็จะเป็นภูมิคุ้มกันให้เค้าได้ ชุมชนใช้ต้นทุนชีวิตเด็กเป็นแนวทางการทำงาน”

2.1.3 กระบวนการสร้างการเรียนรู้ของชุมชน

ชุมชนคลองสองต้นนุ่นเป็นชุมชนที่มีการจัดกิจกรรมในวันสำคัญต่างๆ สำหรับเด็ก วัยรุ่น ครอบครัวในชุมชนทุกปี เช่น วันแม่ วันพ่อ วันเด็ก งานปีใหม่ วรรณคดีวันสิ่งแวดล้อม โดยคณะกรรมการชุมชนลักษณะกิจกรรมจะมีความแตกต่างกันออกไป เช่น การประกวด การจับฉลาก แลกของที่ระลึก การตอบคำถามชิงรางวัล เป็นต้น สมาชิกในชุมชนจะได้รับเชิญเข้าร่วมกิจกรรม บางกิจกรรมต้องการเฉพาะเด็ก วัยรุ่นเข้าร่วม และบางกิจกรรมต้องการพ่อแม่เข้าร่วม ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของผู้จัดกิจกรรมนั้นๆ บางกิจกรรมเป็นการสร้างการเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพการเป็นผู้นำให้กับวัยรุ่นในชุมชน เช่น กิจกรรม To Be Number One เป็นต้น ส่วนการพัฒนากิจกรรมเพื่อสร้างการเรียนรู้ของชุมชนในการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมให้กับเด็ก วัยรุ่นรวมถึงพ่อแม่วัยรุ่น ซึ่งไม่ได้มองว่าเด็ก วัยรุ่นเป็นตัวปัญหาแต่มองเป็นภาพรวมของชุมชนที่มีทั้งพ่อแม่ผู้ปกครอง เด็ก วัยรุ่น และผู้ใหญ่ในชุมชนมีส่วนร่วมสำคัญในการสร้างการเรียนรู้ร่วมกัน ชุมชนมิได้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ แต่การเปิดใจเรียนรู้จากภายนอก นำความรู้มาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของชุมชนและลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ลองผิดลองถูกอย่าง

ต่อเนื่อง เกิดเป็นประสบการณ์ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในการสร้างการเรียนรู้ของชุมชน จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3, 22 พ.ย 57

“กิจกรรมบางอย่างชุมชนก็ทำไม่เป็น อย่างห้องเรียนพ่อแม่ เป็นกิจกรรมครอบครัวที่เราไม่เคยทำ ไม่มีประสบการณ์ อาศัยเรียนรู้ไปพร้อมๆกัน ตอนที่เชิญมูลนิธิเครือข่ายครอบครัวมาจัดห้องเรียนพ่อแม่ที่ชุมชน เราก็จะจดจำกระบวนการที่เค้าทำ แล้วก็เอาไปทำเองในครั้งต่อไป ส่วนต้นทุนชีวิตเด็กก็ได้แนวคิดจากหมอเดวที่มเด็กพลัส”

การพัฒนากิจกรรมมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างพื้นที่การเรียนรู้ของชุมชนให้เกิดการสร้างต้นทุนชีวิตเด็ก 5 พลัง ประกอบด้วย

1. พลังตนเอง คือ ส่งเสริมคุณค่า สร้างความตระหนักในพลังตนเอง และเสริมสร้างทักษะชีวิตให้เด็ก วัยรุ่นมีศักยภาพในการเผชิญสถานการณ์ที่ยุ่งยากในชีวิตได้อย่างสร้างสรรค์และสามารถนำพาชีวิตตนเองผ่านพ้นวิกฤตได้อย่างราบรื่น
2. พลังครอบครัว คือเสริมสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวให้มีความรัก ความเข้าใจเป็นเกราะป้องกันภัยให้กับเด็ก วัยรุ่นได้
3. พลังปัญญา คือ การสร้างความมุ่งมั่นในการเสริมสติปัญญา ส่งเสริมให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ทั้งในระบบการศึกษาและในชุมชน
4. พลังเพื่อนและกิจกรรม คือ การเรียนรู้การอยู่ร่วมกัน ทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมร่วมกันกับเพื่อนๆ
5. พลังชุมชน คือ การจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ส่งเสริมความรู้ ส่งเสริมบทบาทคนในชุมชน รวมถึงเด็ก วัยรุ่นให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ให้เป็นชุมชนที่ปลอดภัยเป็นมิตร

การสร้างพลังทั้ง 5 พลังของชุมชนนี้ เป็นการสำรวจการเรียนรู้เพื่อให้เกิดการสร้างภูมิคุ้มกันสำหรับเด็กและวัยรุ่นในชุมชน ซึ่งมีด้วยกันหลากหลายกิจกรรม มีรายละเอียด ดังนี้

1. จัดตั้งคณะทำงานเด็ก เป็นการสร้างกลุ่มคนทำงานเด็กและครอบครัวที่มีศักยภาพในการส่งเสริมการเรียนรู้ของชุมชนสำหรับเด็กและครอบครัว

ความเป็นมา ในปีพุทธศักราช 2551 ชุมชนเริ่มจัดตั้งคณะทำงานเด็ก ซึ่งมาจากคนในชุมชนที่มีจิตอาสา เข้าใจสถานการณ์เด็กในชุมชน รวมตัวกันสร้างการเรียนรู้สำหรับครอบครัวและเด็ก คณะทำงานเด็กเป็นกลไกผลักดันให้เกิดการเรียนรู้ของชุมชน ชุมชนมีการสร้างการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องแต่จำนวนคณะทำงานเด็กเพิ่มขึ้นและลดลงตามภาระหน้าที่ส่วนบุคคล เนื่องจากทุกคนสละทั้งเวลา แรงกาย แรงใจ ทรัพย์สินส่วนตัวหล่อเลี้ยงให้เกิดการสร้างการเรียนรู้ของชุมชนอย่างต่อเนื่อง บางช่วงได้รับการสนับสนุนจากองค์กรพัฒนาเอกชนทั้งในรูปความรู้ บุคคลากร

งบประมาณ ชุมชนก็จะมั่งมีงบประมาณและความรู้ ประสบการณ์ใหม่ๆ ถึงแม้ว่าชุมชนจะมีการสร้าง การเรียนรู้ที่หลากหลายแต่การสร้างการเรียนรู้สำหรับเด็กและวัยรุ่นโดยตรงมีน้อย ส่วนใหญ่ กิจกรรมเด็กและวัยรุ่นในชุมชนเป็นกิจกรรมในวันสำคัญต่างๆ เช่น วันเด็ก วันพ่อ วันแม่ กิจกรรม จะเป็นลักษณะสันตนาการ แจกของขวัญ ประกวดร้องเพลง ฟ้อนรำ ฯลฯ โดยมีผู้ใหญ่ใจดีในชุมชน ให้การสนับสนุนการจัดกิจกรรม ด้วยประสบการณ์การส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับเด็ก วัยรุ่นของ ชุมชนมีน้อย กิจกรรมส่วนใหญ่จึงมาจากผู้ใหญ่ใจดีในชุมชนคิด กำหนด และชักชวนให้เด็กเข้า มาร่วมกิจกรรม การส่งเสริมการเรียนรู้ครอบครัวและเด็กในชุมชนเป็นเรื่องใหม่ชุมชนยังไม่มี ประสบการณ์ การพัฒนาคนทำงานด้านครอบครัวและเด็กจึงเป็นความท้าทายหนึ่งในการส่งเสริม การเรียนรู้ด้านครอบครัวและเด็กของชุมชน จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3,22 พ ย.57

“ชุมชนมีผู้ใหญ่ใจดีเยอะ แต่คนทำงานด้านครอบครัวและเด็กไม่มี พี่เลี้ยงในชุมชนเนี่ยก็ หายาก ไม่มีประสบการณ์ทำงานด้านครอบครัวและเด็ก การพัฒนาคนให้เป็นพี่เลี้ยงได้น่าจะเป็น ทักษะสูงสุดของคนทำงานแล้วนะ”

วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนาคนทำงานด้านครอบครัวและเด็กให้มีความรู้ ทักษะในการส่งเสริมการเรียนรู้ ตามพัฒนาการของเด็ก

วิธีการพัฒนาคนทำงานด้านเด็กของชุมชน

1.สรรหาคณะทำงานด้านเด็ก

การสรรหาพี่เลี้ยงในการทำงานด้านเด็ก เริ่มจากกลุ่มแม่ 5-8 คนที่ตระหนักถึงความสำคัญ ของการสร้างการเรียนรู้สำหรับเด็กและวัยรุ่นในชุมชน มีความเข้าใจสถานการณ์การเปลี่ยนแปลง อย่างรวดเร็วในชุมชนส่งผลกระทบต่อบุตรหลานที่กำลังเติบโต กลุ่มแม่ที่มีลูกอยู่ในวัยเรียน ตระหนักถึงผลกระทบต่อลูกตนเองและลูกของคนอื่นที่รู้สึกเบื่อเรียน ผลการเรียนตก หนีเรียนบ่อย มากขึ้น รวมกลุ่มเที่ยวเตร่ เสพยาเสพติด ใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่ที่ร้านเกมส์ กลุ่มแม่ ตระหนักถึง สถานการณ์ที่เกิดขึ้นและต้องการจัดการปัญหานั้นด้วยตนเอง จึงเริ่มพูดคุยแลกเปลี่ยนความ คิดเห็นถึงสถานการณ์ที่เกิดขึ้น และเริ่มแสวงหาความรู้ในการส่งเสริมการเรียนรู้เด็ก วัยรุ่นในชุมชน ด้วยการอ่านหนังสือ ชมนิทรรศการ เข้าร่วมอบรม แสวงหาองค์กรที่มีความรู้ด้านครอบครัวและเด็ก ให้เข้ามาจัดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน ห้องเรียนพ่อแม่ที่กล่าวไปข้างต้นเป็นการสร้างการ เรียนรู้ ของครอบครัวและเด็กเป็นครั้งแรกของชุมชน ครั้งแรกเชิญองค์กรพัฒนาเอกชนจากภายนอกชุมชน เข้ามาจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ชุมชน และกลุ่มแม่ที่เป็นแกนนำจดจำและจัดด้วยตนเองในครั้ง ต่อไป ซึ่งห้องเรียนพ่อแม่นอกจากจะเสริมสร้างการเรียนรู้ของครอบครัวและเด็กแล้ว ยังเป็นเวทีสรร

หาคนที่สนใจทำงานด้านครอบครัวและเด็กอีกด้วย ด้วยความหวังที่จะพัฒนาให้เป็นพี่เลี้ยงที่มีศักยภาพ มีทักษะ ความรู้ ในการสร้างการเรียนรู้สำหรับครอบครัวและเด็กในอนาคต

การคัดสรรคนทำงานในชุมชนเพื่อเข้าร่วมกระบวนการสร้างการเรียนรู้ของชุมชนที่มีคุณสมบัติพื้นฐาน 4 ข้อ ดังนี้

1. มีความรักเด็กเห็นลูกคนอื่นเหมือนลูกของตนเอง มีทัศนคติเชิงบวกต่อเด็กละวัยรุ่น
2. มีความตระหนักถึงปัญหาของเด็กเป็นเรื่องของตนเอง มีความเชื่อมั่นศักยภาพของเด็กและชุมชนในการร่วมกันจัดการปัญหาเหล่านั้น ไม่รอคอยความช่วยเหลือจากหน่วยงานรัฐ หรือหน่วยงานเอกชน เข้ามาจัดการปัญหาของชุมชน
3. ใฝ่รู้ รักการเรียนรู้ สนใจหาความรู้ใหม่ๆ ให้ตนเองเปิดโลกทัศน์มุมมองใหม่ๆ ในชีวิต เปิดใจกว้างรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
4. มีความสนใจพัฒนาตนเอง คิดค้นสิ่งใหม่ๆ ในการทำงานอยู่เสมอ ไม่ทำตามคำสั่งเพียงอย่างเดียว แต่จะไตร่ตรองถึงสิ่งที่ทำจะส่งผลให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้มากน้อยเพียงใด จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3,22 พ.ย 57

“คุณสมบัติขอให้มีความใจที่ต้องรักเด็กเป็นทุนเลย แต่จะมีทัศนคติความเข้าใจต่อเด็กอย่างไรเดี๋ยวค่อยว่ากัน สอง ที่น่ามีสำคัญมาก ปัญหาเด็กเยาวชนมันต้องเป็นธุระของเรา ไม่อยากให้รอต้องหน่วยงานแก่นะมันไม่ใช่เราต้องถือว่าเราทำเองได้ อีกอันต้องเป็นคนใฝ่รู้ พวกไม่ใฝ่รู้เนี่ยเหนื่อยตอนนี้หาไม่ได้หายาก คนที่เราเจอไม่ค่อยมีคนใฝ่รู้มีแต่ใฝ่ทำ ไม่ใช่ธรรมชาติ ใฝ่ทำนะมาที่อันทำหมดนะทำๆๆ อย่างเดียว ใครส่งมาทำหมดโดยไม่ดูว่าสิ่งที่ทำมันเกี่ยวข้องกันไหม พวกนี้ที่ทำก็ทำตามรูปแบบไม่พัฒนาอะไร แล้วไม่มีมานั่งคิดเรื่องที่จะทำมัน คนที่จะใฝ่รู้จริงๆนะไม่มากที่ไหนมีการจัดประชุมถ้าเราอยากได้เราต้องพยายามไป ใฝ่รู้มันไปก่อนแล้วไปหาความรู้ ที่แรกทำอะไรก็ทำไม่เป็น สนใจอะไรไม่รู้เข้าไปถาม เชิญให้เค้ามาช่วยเราต้องแสดงตัวก่อนว่าเราอยากทำจริงๆ

คุณสมบัติที่กำหนดไว้ข้างต้นเป็นแนวทางในการค้นหาคนทำงานเด็กของชุมชน เมื่อมีคนอาสาเข้ามาทำงานก็จะรับเข้าร่วมงานด้วย หลายคนอาสาเข้ามาทำงานด้วยเหตุผลที่แตกต่างกัน เช่น เพื่อนชวน ทำงานเกี่ยวกับเด็กอยู่แล้วจึงสนใจ ตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็กจึงอาสาเข้ามาทำงาน เป็นต้น จำนวนของคนทำงานด้านเด็กมีมากบ้างน้อยบ้างตามสถานการณ์ เนื่องจากการทำงานชุมชนเป็นงานจิตอาสาไม่มีค่าตอบแทน บ่อยครั้งคณะทำงานเด็กต้องสละทุนทรัพย์เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ของชุมชน หลายคนอาสาเข้ามาช่วยงานแต่ด้วยภารกิจในชีวิตประจำวันของตนเองทำให้ไม่สามารถช่วยงานได้อย่างเต็มที่ บางคนมาบ้างเป็นครั้งคราว บางคนทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่องตามโอกาสจะอำนวย จึงทำให้จำนวนคนทำงานด้านเด็กของชุมชนมีมากบ้างน้อย

บ้างตามความสะดวกของคนทำงานที่มีจิตอาสาเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างการเรียนรู้ของชุมชน

2. ปรับทัศนคติ ส่งเสริมทักษะ ความรู้ในการทำงานด้านครอบครัวและเด็ก

สืบเนื่องจากคนทำงานที่อาสาเข้ามาด้วยเหตุผลที่แตกต่างกันทั้ง ทัศนคติ ประสบการณ์ ประสบการณ์ ทักษะ ความรู้ จึงจำเป็นต้องมีการปรับทัศนคติ ส่งเสริมทักษะ ความรู้ของคนทำงานเด็ก ดังนี้

1. สถานการณ์ครอบครัว เด็ก และวัยรุ่นในชุมชน เพื่อให้เข้าใจสถานการณ์ที่ชุมชนกำลังเผชิญอยู่ และสามารถวิเคราะห์สถานการณ์ของเด็กอย่างรอบด้าน
2. ต้นทุนชีวิตเด็ก เข้าใจแนวคิด กระบวนการสร้างต้นทุนชีวิตเด็ก และแบบสำรวจ ต้นทุนชีวิตเด็กและเยาวชน เนื่องจากต้นทุนชีวิตเป็นแนวคิดหลักในการสร้างการเรียนรู้ของชุมชน
3. การเสริมสร้างการทำงานเชิงบวก เน้นการสร้างการเรียนรู้เสริมภูมิคุ้มกันในการดำเนินชีวิตให้กับเด็ก วัยรุ่น และส่งเสริมทัศนคติเชิงบวกต่อเด็ก วัยรุ่น ไม่ตัดสิน เลือกลงปฏิบัติ ให้ความสำคัญและเห็นคุณค่าของเด็ก วัยรุ่นทุกคน

วิธีการปรับทัศนคติ ส่งเสริมทักษะ ความรู้ในการทำงานด้านเด็ก

ชุมชนสร้างการเรียนรู้ร่วมกับองค์พัฒนาเอกชนและหน่วยงานภาครัฐทำให้คณะทำงานเด็กมีโอกาสพัฒนาศักยภาพหลายรูปแบบ เช่น การเข้าร่วมอบรม การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเวทีประชุม การนำเสนอผลงานชุมชนในงานนิทรรศการ ฯลฯ โดยการส่งตัวแทนเข้าร่วมการพัฒนา ศักยภาพในรูปแบบต่างๆ ตามความสนใจและความถนัดของแต่ละบุคคล เมื่อตัวแทนคณะทำงานเด็กออกไปเรียนรู้นอกชุมชนจะนำความรู้ที่ได้กลับมาแบ่งปันในเวทีประชุมประจำเดือนของคณะทำงานเด็ก และนำความรู้ที่ได้มาปรับใช้สร้างการเรียนรู้ในชุมชน จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8, 20 มี.ค.58

“กลุ่ม(คณะทำงานเด็ก) เนี่ยเค้าสามารถทำอะไรได้เยอะและต่อเนื่องด้วยเค้าไม่ได้มาอย่างฉาบฉวย เค้าทำอย่างต่อเนื่องด้วย ถ้าพี่ไม่ว่างเค้าก็ทำกิจกรรมต่อให้พี่ได้นะคะ แล้วเค้าก็ได้พัฒนาศักยภาพตัวเอง เค้าไปเจอกับองค์กรที่หลากหลายก็ได้มีโอกาสที่จะไปนำเสนอแนวคิด มีการไปหาแหล่งทุนต่างๆ คือ ไม่หยุดนิ่งนะ แต่ต่อยอดอย่างต่อเนื่อง แล้วก็ได้ช่วยเหลือจริงๆบางที่เด็กมีปัญหาที่ช่วยสุดๆ ไม่ได้ทิ้งๆอยู่ หรือทำแค่ฉาบฉวย”

3. สร้างโอกาสในการปฏิบัติการจริง

การส่งเสริมทักษะความรู้ของคณะทำงานเด็กหากไม่มีโอกาสนำทักษะความรู้ไป

ปฏิบัติงานจริง สิ่งที่ได้เรียนรู้ของชุมชนถือว่าไร้ประโยชน์ การนำที่ได้จากการเรียนรู้ผสมผสานกับประสบการณ์การทำงานของคุณะทำงานเด็กนำมาปรับใช้ในการสร้างการเรียนรู้ของชุมชนด้วยหลายวิธี ดังนี้

1. การเรียนรู้วิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้จากผู้อื่น นำมาปรับใช้ในการสร้างการเรียนรู้ของชุมชนด้วยตนเอง ทำให้คุณะทำงานเด็กเรียนรู้ทักษะการจัดกระบวนการเรียนรู้ และนำไปปฏิบัติจริงด้วยตนเอง เช่น การเริ่มทำงานเกี่ยวกับครอบครัวและเด็กเป็นเรื่องใหม่ของชุมชน ซึ่งชุมชนไม่เคยมีประสบการณ์ความรู้มาก่อน เมื่อออกไปแสวงหาความรู้จากการเข้าชมนิทรรศการครอบครัวที่เมืองทองธานี กรุงเทพมหานคร ได้มีโอกาสพบมูลนิธิเครือข่ายครอบครัว จึงเชิญมูลนิธิเครือข่ายครอบครัวเข้ามาจัดกิจกรรมห้องเรียนพ่อแม่ในชุมชนและคุณะทำงานเด็กเข้าร่วมกิจกรรมทุกขั้นตอนเพื่อเรียนรู้และจัดกิจกรรมการสร้างการเรียนรู้ แล้วนำประสบการณ์ที่ได้มาสร้างการเรียนรู้ห้องเรียนพ่อแม่ด้วยตนเองในครั้งต่อไป เป็นต้น

2. สร้างการเรียนรู้ระหว่างการจัดกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน ทำให้คุณะทำงานเด็กมีประสบการณ์จากการปฏิบัติการจริงจากกระบวนการทำงานร่วมกัน เช่น ก่อนจัดกิจกรรมตลาดนัด คุณะทำงานเด็ก จะมีการประชุมเตรียมงาน แบ่งบทบาทการทำงานตามความถนัดและความสนใจ และสรุปงานหลังจัดกิจกรรมเสร็จ เป็นต้น

3. การส่งเสริมการเรียนรู้ระหว่างคุณะทำงานเด็ก ทำให้เกิดการนำความรู้จากภายนอกเข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน พัฒนาเป็นกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน เช่น การเรียนรู้ต้นทุนชีวิตเด็กจากทีมเด็กพลัส ทำให้ชุมชนมีเครื่องมือในการทำงานด้านครอบครัวและเด็กชัดเจนมากขึ้น หลังจากตัวแทนคุณะทำงานเด็กเข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้ต้นทุนชีวิตอย่างต่อเนื่อง ตัวแทนคุณะทำงานเด็กที่เข้าร่วมกระบวนการกลับมาจัดอบรมเรื่อง ต้นทุนชีวิตเด็ก ให้กับคุณะทำงานเด็กคนอื่นที่ไม่ได้เข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้กับทีมเด็กพลัส หลังจากนั้นคุณะทำงานเด็กเข้าใจแนวคิด กระบวนการต้นทุนชีวิตเด็กและนำมาใช้เป็นแนวคิดในการทำงานของชุมชนต่อไป

4. การทำงานร่วมกับองค์กรพัฒนาเอกชนหรือหน่วยงานภาครัฐอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดประสบการณ์และความรู้ใหม่ในการสร้างการเรียนรู้ของชุมชน มีโอกาสได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับบุคคลหลากหลายทั้งหมด พยาบาล นักวิชาการ ปราชญ์ชุมชน เช่น การที่ชุมชนร่วมกับศูนย์ 45 ในการจัดคลินิกพ่อแม่วัยรุ่น ซึ่งจะกล่าวโดยละเอียดต่อไป การทำงานร่วมกันทำให้คุณะทำงานเด็กของชุมชนมีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้การสร้างการเรียนรู้ให้กับพ่อแม่วัยรุ่น และปรับทัศนคติเกี่ยวกับพ่อแม่วัยรุ่นของคุณะทำงานเด็ก จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3, 22 พ.ย 57

“คนที่เข้ามาทำคลินิกพ่อแม่วัยรุ่นจะเห็นการเปลี่ยนแปลงเค้าเข้าใจวัยรุ่นมากขึ้นมีการคิดใหม่ เค้าเป็นแม่ที่อายุไม่มากก่อนหน้าก็ไม่ค่อยเข้าใจลูกตัวเอง แต่พอมาทำงานเค้าคุยกับวัยรุ่นเข้าใจแม่วัยรุ่น แล้วเค้าก็ปรับตัวเดี๋ยวนี้เค้าเข้าใจลูกเค้ามากขึ้น คุยกันกับลูกมากขึ้น”

ผลที่เกิดขึ้น จากการจัดตั้งคณะทำงานเด็ก โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. การพัฒนาคนทำงานด้านเด็กทั้งการเรียนรู้จากภายนอกและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างคนทำงานทำให้คนทำงานสามารถนำความรู้ที่ได้มาประยุกต์สร้างการเรียนรู้ในชุมชนได้จริง

2. เกิดการปรับใช้ความรู้จากภายนอกได้อย่างสอดคล้องกับบริบทชุมชน

3. คณะทำงานเด็กของชุมชนมีความหลากหลาย เช่น ข้าราชการ คนหนุ่มสาว ครู พ่อค้าแม่ค้าหมอ พยาบาล คนขับรถแท็กซี่ นักวิชาการ ฯลฯ ทำให้มีการผสมผสานความรู้ประสบการณ์หลายแขนงในการสร้างการเรียนรู้ของชุมชน

บทเรียนที่ชุมชนได้เรียนรู้ จากการจัดตั้งคณะทำงานเด็ก โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. การสร้างการเรียนรู้ด้านครอบครัวและเด็กเป็นเรื่องใหม่และชุมชนไม่มีประสบการณ์การสร้างการเรียนรู้แต่ละช่วงวัยของเด็กที่แตกต่างกัน จึงเกิดการพัฒนาศักยภาพคนทำงานด้านครอบครัวและเด็กหลายรูปแบบของชุมชนทำให้คนทำงานเกิดประสบการณ์ ทักษะ ความรู้ในการสร้างการเรียนรู้ใหม่ๆ และนำทักษะความรู้นั้นๆไปปฏิบัติจริงในการสร้างการเรียนรู้ จะทำให้ทักษะความรู้เกิดการพัฒนาและปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์สอดคล้องกับบริบทชุมชน

2. การสร้างการเรียนรู้ของชุมชนแต่ละครั้งต้องหึงงบประมาณมากบ้างน้อยบ้างตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้แต่ละครั้ง บางครั้งไม่มีงบประมาณคณะทำงานเด็กจะใช้เงินส่วนตัวของตนเองในการสนับสนุนการเรียนรู้ แต่คนทำงานด้านเด็กไม่มีค่าตอบแทนและมีงานประจำที่จะต้องทำ การเข้าร่วมเป็นคณะทำงานเด็กของแต่ละบุคคลมาด้วยจิตอาสาไม่ได้หวังค่าตอบแทน บางคนไม่สามารถเข้าร่วมได้อย่างต่อเนื่องด้วยภารกิจส่วนตัวในการดำเนินชีวิตประจำ จึงทำให้จำนวนคณะทำงานเด็กมีมากบ้างน้อยบ้างตามสถานการณ์

3. การจัดตั้งคณะทำงานเด็กของชุมชนเป็นการสร้างกลไกการเรียนรู้ในการผลักดันให้เกิดการส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการเด็กและวัยรุ่นต้องมีทัศนคติเชิงบวก ตระหนักถึงความสำคัญของเด็กและวัยรุ่น ใฝ่เรียนรู้สนใจพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มีทักษะ ความรู้ในการสร้างเสริมการเรียนรู้สร้างภูมิคุ้มกันให้กับเด็กและวัยรุ่นในชุมชนได้

2. กิจกรรมการสำรวจข้อมูลชุมชน เป็นการสำรวจต้นทุนชีวิตเด็กในชุมชน เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการกำหนดรูปแบบการสร้างการเรียนรู้ของชุมชนบนฐานข้อมูลชุมชน โดยคนในชุมชนสำรวจข้อมูลนั้นด้วยตนเอง และออกแบบการเรียนรู้จากข้อมูลที่ชุมชนสำรวจ ต้นทุนชีวิตเด็ก ทำให้การสร้างการเรียนรู้ของชุมชนแตกต่างไปจากเดิม ซึ่งที่ผ่านมาชุมชนจะ ออกแบบการเรียนรู้จากสถานการณ์ที่ผู้นำชุมชนเห็นและเข้าใจ มิได้ออกแบบการเรียนรู้จากข้อมูลที่มาจากความคิดเห็นของคนในชุมชน จึงทำให้การสร้างการเรียนรู้ของชุมชนยังไม่สอดคล้องกับ สถานการณ์และครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานการณ์นั้นๆ อย่างรอบด้าน การสำรวจข้อมูลชุมชนจึงเป็นก้าวอย่างหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงกระบวนการสร้างการเรียนรู้ของชุมชนจาก ข้อมูลของชุมชน ซึ่งเป็นการรวบรวมความคิดเห็น ข้อเสนอแนะที่มาจากเด็กและวัยรุ่น ครอบคลุม ในการกำหนดทิศทางการสร้างการเรียนรู้ของชุมชน จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3, 22 พ.ย 57

“ถ้าจะสร้างต้นทุนชีวิตมีเครื่องมือมาให้ทำให้เรารู้เลยว่าเราจะทำอะไร จะไปทางไหนมัน ชัดเจน และเป็นแบบสอบถามที่เด็กทำได้เอง ง่ายเด็กทำแบบเดียวก็เสร็จ เพราะเป็นทัศนคติของ เด็กเธอคิดอย่างไรในเรื่องนี้ ต้นทุนชีวิตจะเก็บเพื่อคุณภาพรวม ชุมชนก็เอาไปวางกิจกรรมให้เค้าได้”

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมคณะทำงานเด็กให้มีทักษะการสำรวจข้อมูลต้นทุนชีวิตเด็ก
2. เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาและเสริมสร้างต้นทุนชีวิตเด็ก 5 พลัง คือ พลังตนเอง พลังครอบครัว พลังเพื่อนและกิจกรรม พลังชุมชน พลังปัญญา

กลุ่มเป้าหมาย

1. คณะทำงานเด็ก เรียนรู้วิธีการใช้แบบสำรวจต้นทุนชีวิต
2. เด็กและวัยรุ่นอายุระหว่าง 6-25 ปีเพื่อสำรวจข้อมูลต้นทุนชีวิตเด็ก

เครื่องมือในการสำรวจต้นทุนชีวิตเด็กและเยาวชนไทย สำหรับอายุ 12-25 ปี

เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม ให้ตอบว่า ใช่หรือไม่ใช่ คำถามแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ต้นทุนชีวิตภายใน เพื่อค้นหาต้นทุนชีวิตที่เป็นพลังตนเอง ตัวอย่างคำถาม เช่น

1. ฉันเชื่อว่าการได้ช่วยเหลือผู้อื่นเป็นสิ่งที่มีความหมายมาก
2. ฉันกล้าปฏิเสธพฤติกรรมเสี่ยง (เช่น เพศสัมพันธ์ ยาเสพติด ความรุนแรง ฯลฯ)
3. ฉันรู้สึกว่าคุณค่าเป็นต้น

ส่วนที่ 2 ต้นทุนชีวิตภายนอก เพื่อค้นหาต้นทุนชีวิตเด็กที่เป็นพลังครอบครัว พลังปัญญา พลังเพื่อนและกิจกรรม พลังชุมชน

ตัวอย่างคำถาม พลังครอบครัว เช่น

1.ฉันปรึกษาหารือและขอคำแนะนำจากผู้ปกครองได้อย่างสบายใจไม่ว่าเรื่องเล็กหรือเรื่องใหญ่

2.ฉันมีผู้ปกครองที่เป็นแบบอย่างให้ทำตาม

3.ฉันมีผู้ปกครองที่สนับสนุนให้ฉันทำสิ่งที่ฉันชอบหรืออยากทำ

ตัวอย่างคำถาม พลังปัญญา เช่น

1.ฉันทำการบ้านหรือทบทวนบทเรียนทุกวัน

2.ฉันเอาใจใส่การเรียนสม่ำเสมอ

3.ฉันรู้สิ่งที่ปลอดภัยที่อยู่สถานศึกษา

4.ฉันสามารถพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับสื่อ เช่น วิทยุ ทีวี สื่อประเภทอื่นๆ

กับครู

ตัวอย่างคำถาม พลังเพื่อนและกิจกรรม เช่น

1.ฉันมีเพื่อนสนิทที่เป็นแบบอย่างที่ดีและชักนำให้ฉันทำสิ่งที่ดี

2.ฉันทำกิจกรรมสร้างสรรค์ตามความชอบและพึงพอใจของตนเอง เช่น ทำงานศิลปะ เล่นดนตรี วาดรูป เป็นประจำ

3.ฉันได้เล่นกีฬาหรือออกกำลังกายเป็นประจำ

ตัวอย่างคำถาม พลังชุมชน เช่น

1.ฉันมีญาติหรือผู้ใหญ่ นอกเหนือจากผู้ปกครองที่ฉันสามารถปรึกษาหารือและขอความช่วยเหลือได้อย่างสบายใจ

2.ฉันมีเพื่อนบ้านที่สนใจและให้กำลังใจฉัน

3.ฉันรู้สึกอบอุ่น มีความสุขและภูมิใจในวิถีชีวิตเมื่ออยู่ในชุมชนของฉัน

วิธีการสำรวจข้อมูลต้นทุนชีวิต

1. เตรียมความพร้อมคณะทำงานเด็ก ทำความเข้าใจวัตถุประสงค์ของแบบสำรวจ

ต้นทุนชีวิต ทำความเข้าใจแต่ละคำถามเกี่ยวข้องกับต้นทุนชีวิตในแต่ละด้าน และวิธีการจัดเก็บข้อมูล

2. สำรวจข้อมูล โดยคณะทำงานเด็กแจกแบบสำรวจต้นทุนชีวิตเด็กและเยาวชนให้เด็ก

และเยาวชนในชุมชนที่เคยร่วมกิจกรรมกับชุมชนอายุระหว่าง 6-25 ปี นำแบบสำรวจแจกเพื่อน ๆ โดยทำแบบสำรวจในเวลาห้านาที เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มาจากทัศนคติของเด็กจริงๆ เมื่อทำแบบสอบถามเสร็จแล้วคืนที่คณะทำงานเด็ก จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3, 22 พ.ย 57

“ถ้าเจอน้องๆ ป.6 จะให้เค้าเอาแบบสอบถามไปให้เพื่อนด้วยเสร็จแล้วเอากลับมาคืน ให้ทำคนละไม่เกินห้านาทีนะไม่ต้องคิดนาน ทำตามทัศนคติของเรา”

3. วิเคราะห์ข้อมูล คณะทำงานเด็กรวบรวมแบบสำรวจ สรุปผลข้อมูล จากแบบสำรวจต้นทุนชีวิตเด็กและเยาวชน จากแบบสำรวจต้นทุนชีวิตเด็กและเยาวชนมี 48 ข้อ โดยแต่ละข้อมีคำตอบให้เลือกคือ ใช่ หรือ ไม่ใช่ หากตอบใช่จะได้หนึ่งคะแนน และใช้คะแนนรวมเป็นเกณฑ์วัดระดับต้นทุนชีวิตเด็กและเยาวชน แบ่งระดับต้นทุนชีวิต 5 ระดับ ดังนี้

ระดับต้นทุนชีวิตดีเยี่ยม ได้คะแนนรวม 38 คะแนนขึ้นไป

ระดับต้นทุนชีวิตอยู่ในระดับดี ได้คะแนนรวม 33 คะแนนขึ้นไป

ระดับต้นทุนชีวิตอยู่ในระดับปานกลาง ได้คะแนนรวม 28 คะแนนขึ้นไป

ระดับต้นทุนชีวิตอยู่ในระดับน้อย ได้คะแนนรวม 24 คะแนนขึ้นไป

ระดับต้นทุนชีวิตอยู่ในระดับเสี่ยง ได้คะแนนรวมต่ำกว่า 24 คะแนน

4. นำเสนอผลของข้อมูลในเวทีประชุมคณะทำงานเด็ก เพื่อประเมินระดับต้นทุนชีวิตเด็กและเยาวชน คณะทำงานเด็กกำหนดแนวทางการเพิ่มต้นทุนชีวิตเด็กและเยาวชนในชุมชนจากผลข้อมูลโดยเน้นในด้านที่อ่อนแอที่สุดก่อน

5. ติดตามความคืบหน้าการพัฒนาต้นทุนชีวิตเด็กและเยาวชน ด้วยการใช้แบบสำรวจข้อมูลชุมชนเก็บข้อมูลอีกครั้งหนึ่งทั้งเด็กและเยาวชนที่เคยกรอกข้อมูลแล้วในครั้งแรกและยังไม่เคยกรอกข้อมูลเพื่อติดตามความก้าวหน้าหลังจากจัดการเรียนรู้ของชุมชนอย่างต่อเนื่องตามที่กำหนดไว้แล้วเป็นเวลาประมาณ 6 เดือนถึง 1 ปี นำข้อมูลมาเปรียบเทียบต้นทุนชีวิตเด็กและเยาวชน ในการเก็บครั้งก่อนกับปัจจุบันมีความแตกต่างกันอย่างไร มีต้นทุนด้านใดเปลี่ยนแปลง

ผลที่เกิดขึ้น ต้นทุนชีวิตเด็กและเยาวชนในชุมชนอยู่ในระดับเสี่ยง ผลการสำรวจ

ข้อมูลต้นทุนชีวิต พบว่า

ด้านครอบครัว ครอบครัวในชุมชนส่วนใหญ่พ่อแม่อยู่ด้วยกัน บางครอบครัวแยกกันอยู่เนื่องจากพ่อหรือแม่ไปทำงานต่างจังหวัด บางครอบครัวเป็นครอบครัวเดี่ยวมิได้อยู่ร่วมกับญาติพี่น้องหากมีเด็กเล็กในครอบครัวปู่ ย่า ตา ยาย จะมาช่วยเลี้ยงหลาน ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างวัยในครอบครัว เนื่องจากบางครอบครัวมีเฉพาะคนรุ่นปู่ ย่า ตา ยาย กับหลาน ส่วนพ่อแม่ไปทำงานที่อื่นนานๆจึงจะกลับมาเยี่ยมสักครั้ง จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3, 22 พ.ย 57

“เดี๋ยวนี้ชุมชนเจอปัญหาครอบครัวฟันหลอหรือครอบครัวแหงนกลาง คือพ่อแม่ไม่อยู่ ยายเลี้ยงหลาน ก็ไม่เข้าใจกันเพราะสมัยยายเลี้ยงลูกกับยายเลี้ยงหลานไม่เหมือนกันยุคสมัยเปลี่ยนไปแล้ว”

ผลการสำรวจต้นทุนชีวิตเด็กปฐมวัย อายุ 3-6 ปี ต้นทุนชีวิตที่อ่อนแอของเด็กในวัยนี้พบว่า

1.ด้านครอบครัว พ่อแม่ผู้ปกครองไม่เคยดูทีวีร่วมกัน ไม่เคยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับสื่อ ไม่เคยอ่านหนังสือนิทานหรือเล่านิทานให้เด็กฟัง

2.ด้านชุมชน การจัดกิจกรรมทางศาสนาหรือกิจกรรมวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนเด็กไม่สามารถเข้าร่วมได้ ชุมชนไม่มีแหล่งเรียนรู้ให้เด็กร่วมทำกิจกรรม และชุมชนไม่เป็นอันตรายต่อเด็ก

ผลการสำรวจต้นทุนชีวิตเด็กวัยเรียนช่วงประถมศึกษาปีที่ 4 – ประถมศึกษาปีที่ 6 ต้นทุนชีวิตที่อ่อนแอของเด็กในวัยนี้พบว่า

1.ด้านครอบครัว การพูดคุยแลกเปลี่ยนเรื่องราวหรือเหตุการณ์ต่างๆจากโทรทัศน์มีน้อย

2.ด้านชุมชน ผู้ใหญ่ในชุมชนไม่รับฟังความคิดเห็นของเด็ก เด็กขาดการมีส่วนร่วมวางแผนและตัดสินใจกำหนดการสร้างการเรียนรู้ในชุมชน เด็กจะเป็นผู้ให้ความบันเทิงแก่ผู้ให้ด้วยการแสดงดนตรี ศิลปะ ร้องรำ

ผลการสำรวจต้นทุนชีวิตวัยรุ่นและเยาวชน ระหว่างอายุ 13-15 ปี พบว่า

1.ด้านตนเอง ใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่กับเกมส์ ดิจิทัลเอน터테인먼트 ไม่ค่อยทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น

2.ด้านครอบครัว ไม่สามารถพูดคุยแลกเปลี่ยนเรื่องราวเกี่ยวกับเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่ได้รับจากสื่อต่างๆ

3.ด้านชุมชน วัยรุ่นหรือเยาวชนไม่มีบทบาทในชุมชน ขาดการร่วมกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ของชุมชน ขาดการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาหรือวัฒนธรรมประเพณีต่างๆของชุมชน และขาดการเฝ้าระวังปัญหาและวัฒนธรรมชุมชน ที่กล่าวมาข้างต้นเป็นผลสำรวจต้นทุนชีวิตครั้งแรกของชุมชน จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3,22 พ.ย 57

“เด็ก วัยรุ่นสมัยนี้อ่อนแอ ดิจิทัลเอนเตอร์เทนเมนต์ ชุมชนไม่มีกิจกรรม ไม่เห็นคุณค่า ไม่เคยให้บทบาทกับเด็ก วัยรุ่น พอเราทำกิจกรรมเรื่องนี้หายไป มันขึ้นเรื่องอื่น ครอบครัวพ่อแม่ไม่เคยดูทีวีด้วยกัน ไม่เคยคุยเรื่องสื่อด้วยกัน ตอนหลังๆออกเรื่องนี้มากขึ้น แล้วก็ไม่มีกิจกรรมสื่อสำหรับครอบครัว ตอนนั้นทำอบรมชุมชนรู้เท่าทันสื่อให้กับวัยรุ่น”

จากผลการสำรวจต้นทุนชีวิตทำให้เกิดแนวทางการเพิ่มต้นทุนชีวิต ดังนี้

1. สร้างเป้าหมาย ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างต้นทุนชีวิตให้ชัดเจน
2. สร้างแกนนำที่มีความรู้ความเข้าใจการทำงานเด็ก
3. ส่งเสริมทัศนคติที่ดีของผู้ใหญ่ต่อเด็ก วัยรุ่น และส่งเสริมการทำงานเชิงบวกให้กับผู้ใหญ่

ในชุมชน

4. ส่งเสริมการเรียนรู้ให้เหมาะกับช่วงวัย คือช่วงอายุ 3-6 ปี เพิ่มพื้นที่การเรียนรู้ผ่านการจัดกิจกรรมหลากหลายที่เหมาะสมกับช่วงวัย ช่วงอายุ 10-12 ปีชุมชนสร้างพื้นที่การเรียนรู้ผ่านการมีส่วนร่วมของเด็ก ให้เด็กเข้ามามีบทบาทในการกำหนดกิจกรรมตามความสนใจ และดึงครอบครัวเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างการเรียนรู้มากขึ้น ช่วงอายุ 13-15 ปีส่งเสริมให้วัยรุ่นสร้างเป้าหมายในการดำเนินชีวิตของตนเอง ส่งเสริมการเรียนรู้ด้านอาชีพผ่านกิจกรรม เรียนรู้อาชีพที่ตนเองสนใจ การเรียนรู้จากรุ่นพี่ที่เป็นต้นแบบสะท้อนความสำเร็จในการเรียนและการทำงาน ส่งเสริมการเรียนรู้สถานการณ์ สภาพแวดล้อมในชุมชนอย่างเข้าใจและรู้เท่าทัน ส่งเสริมทักษะการอยู่ร่วมกับผู้อื่น การเป็นผู้นำกิจกรรมให้กับรุ่นน้อง

4. ประสานการทำงานร่วมกันระหว่างผู้นำชุมชน ผู้ปกครอง ครู โรงเรียนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งแนวทางเพิ่มต้นทุนชีวิตเด็กและวัยรุ่นในชุมชนนั้นถูกนำไปสร้างการเรียนรู้ในชุมชนหลายรูปแบบ เช่น กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน อบรมเยาวชนเท่าทันสื่อ การพัฒนาวัยรุ่นเป็นผู้นำจัดกิจกรรมในชุมชน เป็นต้น ซึ่งการสร้างการเรียนรู้ต่างๆเหล่านี้ผสมผสานและแทรกอยู่ในกระบวนการสร้างการเรียนรู้ของชุมชนเมื่อมีโอกาส เช่น การจัดห้องเรียนพ่อแม่วัยรุ่น ก็จะมีการอ่านนิทานให้ลูกในครอบครัวฟังเพื่อสร้างความสัมพันธ์ของแม่และเด็ก เป็นต้น

หลังจากชุมชนส่งเสริมการสร้างต้นทุนชีวิตตามแนวทางที่ชุมชนกำหนดผ่านการสร้างการเรียนรู้หลายรูปแบบ เช่น อบรมรู้เท่าทันสื่อสำหรับวัยรุ่น กิจกรรมรักการอ่าน กิจกรรมส่งเสริมความสัมพันธ์ในครอบครัว เป็นต้น ส่งผลให้ข้อมูลต้นทุนชีวิตในการสำรวจครั้งต่อไปเปลี่ยนแปลงไปพบว่า

1. ต้นทุนชีวิตด้านตัวตนของเด็ก เยาวชน เกิดที่เลี้ยงที่เป็นวัยรุ่นหรือเยาวชนในชุมชนเข้ามาจัดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนมากขึ้น มีส่วนร่วมในกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ของชุมชน
2. ต้นทุนชีวิตด้านครอบครัว มีการทำกิจกรรมร่วมกันในครอบครัวมากขึ้น
3. ต้นทุนชีวิตด้านการสร้างการเรียนรู้ชุมชน ชุมชนมีแหล่งเรียนรู้สำหรับเด็กและวัยรุ่นทำกิจกรรม ชุมชนมีแหล่งเรียนรู้ให้เด็ก วัยรุ่นได้ทำกิจกรรมสร้างสรรค์
4. ต้นทุนชีวิตด้านการมีส่วนร่วมของเด็กและวัยรุ่นในชุมชน ผู้ใหญ่รับฟังความคิดเห็น

เด็กและวัยรุ่นมีส่วนร่วมตัดสินใจกำหนดกิจกรรมตามความสนใจและบทบาทเด็ก วัยรุ่นในชุมชนมากขึ้น

บทเรียน ที่ชุมชนได้เรียนรู้จากการสำรวจข้อมูลชุมชน ดังนี้

1.แบบสำรวจข้อมูลต้นทุนชีวิตเด็กและเยาวชนเก็บข้อมูลง่าย ผู้ตอบแบบสอบถามสามารถทำได้จากทัศนคติของตนเอง และข้อมูลที่ได้ชุมชนสามารถสรุปได้ด้วยตนเองโดยง่ายทำให้ชุมชนสามารถเก็บข้อมูลได้บ่อยครั้งเท่าที่ต้องการ

2.คณะทำงานเด็กมีมุมมองการส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับเด็กและเยาวชนในชุมชนได้หลายมิติทั้งด้านพัฒนาการทางกาย พัฒนาการทางจิตใจ พัฒนาการทางสังคม ครอบคลุมผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมากขึ้นครอบคลุมถึงพ่อแม่ผู้ปกครอง โรงเรียน ชุมชน มิได้มุ่งสร้างการเรียนรู้ที่เด็กและเยาวชนเท่านั้น

3.ข้อมูลต้นทุนชีวิตสามารถสะท้อนปัญหา สาเหตุและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในสถานการณ์เด็กของชุมชนได้ชัดเจนมากขึ้น ทำให้ผู้ใหญ่ในชุมชนเริ่มปรับทัศนคติและวิเคราะห์สถานการณ์เด็กได้รอบด้านมากขึ้น การออกแบบกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม

4.การสำรวจต้นทุนชีวิตเด็กและเยาวชนอย่างต่อเนื่องจะทำให้การจัดกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างเท่าทันสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปของต้นทุนชีวิตแต่ละด้านได้อย่างเหมาะสมได้

การสำรวจข้อมูลต้นทุนชีวิตเด็ก ทำให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้ในการสร้างต้นทุนชีวิตเด็กตามวัยได้อย่างเหมาะสม โดยเริ่มจากต้นทุนชีวิตที่อ่อนแอที่สุดในแต่ละด้านก่อน คือ ด้านตนเอง ส่งเสริมให้เกิดผู้นำเยาวชนเป็นตัวอย่างในการดำเนินชีวิตที่ดี และเป็นผู้นำจัดการเรียนรู้ให้กับเด็กและเยาวชนในชุมชน ด้านครอบครัว ส่งเสริมการทำกิจกรรมร่วมกันในครอบครัว ด้านชุมชน ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมในการกำหนดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องในชุมชน

3.กิจกรรมห้องเรียนพ่อแม่ เป็นกิจกรรมสร้างความเข้าใจ ส่งเสริมทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ในครอบครัว และส่งเสริมความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว

ความเป็นมา ยุคสมัยที่เปลี่ยนไปด้วยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี วิถีชีวิตที่เปลี่ยนไป จากความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย ฟังพาทอล์คซึ่งกันและกันกลายเป็นต่างคนต่างอยู่แก่งแย่งแข่งขัน เกิดช่องว่างระหว่างวัยในครอบครัว บางครอบครัวปู่ย่าหรือตายายเป็นคนเลี้ยงหลาน การสั่งสอนในยุคของปู่ย่าตายายที่สื่อสารกับลูกของตนเองกับการสั่งสอนกับหลานในยุคปัจจุบัน ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างวัยและการสั่งสอนที่ไม่ทันกับยุคสมัยที่เปลี่ยนไป ซึ่งยุคของลูกสามารถสอนให้เป็นคนดี ประหยัดอดออม เชื่อฟังพ่อแม่ ช่วยเหลืองานในบ้าน ขยันเรียนหนังสือเรียนจบจะได้ทำงานดีๆ เท่านั้นก็เพียงพอสำหรับยุคสมัยนั้น จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7, 23 มี.ค 58

“สมัยก่อนเลี้ยงลูกไม่เหมือนเดี๋ยวนี้นี้ ลูกทุกคนต้องช่วยทำงานก็จะสอนเค้าว่าให้ประหยัด ขยันทำงาน ช่วยครอบครัว ตั้งใจเรียนหนังสือให้เก่งๆ จบจะได้มีงานดีๆทำไม่ลำบาก แต่เดี๋ยวนี้อสอนหลานแบบนี้ไม่ได้แล้ว หลานไม่ฟังแล้วจนไม่รู้จะสอนยังไง ต่าหนักก็แล้วบ่นก็แล้วมันก็ไม่ดีขึ้น อ่อนอกอ่อนใจ ไม่รู้จะบอกจะสอนมันยังไง”

การสั่งสอนลูกหลานในปัจจุบันแตกต่างออกไป การทำความเข้าใจพฤติกรรม ความคิด การรับฟังความคิดเห็น การให้ข้อเสนอแนะในการดำเนินชีวิตในแต่ละช่วงวัยอย่างเหมาะสมตาม ความต้องการของลูกหลาน ลดช่องว่างการสื่อสารระหว่างวัยภายในครอบครัว เช่น ความสำคัญของ การมีเพศสัมพันธ์ในวัยอันควร การวางแผนชีวิต เป็นต้น จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3, 22 พ.ย 57

“ครอบครัวเราจะใช้วิธีการพูดคุยกัน รับฟังเค้า ทำความเข้าใจเค้าให้มากที่สุด แนะนำเค้า เวลาที่เค้าต้องการ แต่ครอบครัวอื่นในชุมชนเค้าจะด่าเก่งมากเด็กก็เบื่อบ่อยอมฟัง ครอบครัวเดี๋ยวนี้อ เป็นครอบครัวพินหลอ คือมีปู่ย่าหรือตายาย แต่พ่อแม่ไปทำงานที่อื่นไม่ได้อยู่ด้วย ทำให้ขาดคนรุ่น กลางที่จะเชื่อมความคิดระหว่างปู่ย่ากับหลาน”

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมให้พ่อแม่ผู้ปกครองเข้าใจบุตรหลานของตนเอง
2. เพื่อส่งเสริมความรู้ ทักษะการสอนลูกหลานอย่างสร้างสรรค์เท่าทันยุคสมัย
3. เพื่อส่งเสริมการสื่อสารเชิงบวกให้พ่อแม่ผู้ปกครองสามารถสื่อสารกับบุตรหลานได้อย่าง เป็นมิตรและสร้างสรรค์
4. เพื่อสร้างสัมพันธ์ภาพอันดีระหว่างสมาชิกในครอบครัว
5. เพื่อส่งเสริมต้นทุนชีวิตด้านพลังครอบครัว คือ ครอบครัวที่มีการอบรมสั่งสอนอย่างเป็น มิตร มีความรักความอบอุ่นความเข้าใจในครอบครัว สามารถเป็นเกราะป้องกันที่พิทักษ์ที่ปลอดภัย สามารถพึ่งได้ และเป็นภูมิคุ้มกันทางสังคมให้เด็กและวัยรุ่น จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3, 22 พ.ย 57

“เรามานั่งเข้าใจเด็กตรงนี้นี่ก่อน คุยกับเด็ก เด็กเบื่อบการเรียนครูไม่เข้าใจ เลยมองว่าน่าจะ แก่ที่พ่อแม่ไม่น่าแก่ที่ตัวเด็ก เริ่มหาความรู้เรื่อง พ่อแม่ทำยังไงให้มีทักษะในการเลี้ยงลูก คุยกับลูก ให้ดีจัดการปัญหาลูกให้เป็น การจัดการกรรมไม่ใช่มุ่งแก่แต่ที่ตัวเด็ก แต่ต้องมองครอบครัวด้วย ถ้า ครอบครัวเข้มแข็งช่วยแก้ปัญหาได้ทุกอย่าง แต่ครอบครัวทุกวันนี้อ่อนแอ เราจะทำยังไงให้เข้มแข็ง มีความรักความอบอุ่นในครอบครัว เป็นที่พึ่งให้เค้าได้จริง”

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

พ่อแม่หรือผู้ปกครอง และบุตรหลานของตน จำนวน 20-100 คน

สถานที่จัดกิจกรรม

อาคารเอนกประสงค์ในชุมชน และห้องประชุมโรงเรียนใกล้เคียงชุมชน

ระยะเวลาในการจัดกิจกรรม

จัดกิจกรรมห้องเรียนพ่อแม่ 2 ครั้ง ๆ ละ 1 วัน และ 1-2 ชั่วโมง สอดแทรกในกิจกรรมการเรียนรู้อื่นๆ ขึ้นอยู่กับโอกาสจะอำนวย

เนื้อหากิจกรรม

1. การสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ในครอบครัว
2. เรียนรู้การปรับสมดุลของความคาดหวังในครอบครัว
3. เรียนรู้การเสริมสร้างต้นทุนชีวิตด้านครอบครัว

วิธีการดำเนินกิจกรรม

กิจกรรมห้องเรียนพ่อแม่เป็นการเปิดโลกทัศน์การสร้างการเรียนรู้แนวใหม่ของชุมชน จากเดิมเน้นการแก้ปัญหาที่เด็กและวัยรุ่นเพียงอย่างเดียว แต่ห้องเรียนพ่อแม่เป็นการสร้างการเรียนรู้ร่วมกันทั้งครอบครัวและเด็กให้ได้เรียนรู้การสื่อสาร ความคาดหวังของกันและกัน ด้วยชุมชนไม่มีประสบการณ์จึงเชิญมูลนิธิเครือข่ายครอบครัวเข้ามาช่วยจัดกระบวนการในชุมชนให้กับครอบครัวและเด็ก คณะทำงานเด็กเรียนรู้ร่วมด้วยโดยเรียนรู้ทั้งเนื้อหาและวิธีการจัดกระบวนการห้องพ่อแม่ไปพร้อมๆกัน หลังจากนั้นกิจกรรมห้องเรียนพ่อแม่ก็เกิดขึ้นอีกหลายครั้งทั้งในชุมชนและโรงเรียนใกล้เคียงชุมชน จำนวนผู้เข้าร่วมมากบ้างน้อยบ้างตามโอกาส การจัดกิจกรรมห้องเรียนพ่อแม่แต่ละครั้งจะเป็นการจัดการเรียนรู้ผ่านเกมส์การละเล่นต่างๆหลากหลาย โดยแต่ละครั้งกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมกิจกรรมและระยะเวลาจัดกิจกรรม จัดกิจกรรมห้องเรียนพ่อแม่บางครั้งเน้นการสื่อสารภายในครอบครัวเป็นหลัก บางครั้งเน้นการปรับสมดุลความคาดหวัง แต่ความรู้พื้นฐานที่ทุกคนจะได้รับคือแนวคิดต้นทุนชีวิต และการเสริมสร้างพลังครอบครัว วิธีการดำเนินกิจกรรม มีรายละเอียด ดังนี้

1. ระดมความคิดเห็นจากผู้เข้าร่วม เพื่อค้นหาวิธีการสื่อสารในครอบครัวและสิ่งที่
 หนักใจของพ่อแม่ผู้ปกครองในการดูแลบุตรหลานที่กำลังเป็นวัยรุ่น โดยตั้งคำถาม เช่น
 สิ่งที่ทำให้พ่อแม่ผู้ปกครองเป็นทุกข์กับลูกหลานวัยรุ่นคืออะไร
 คิดว่าการสื่อสารอย่างไรที่เป็นมิตร
 สาเหตุที่สื่อสารกันไม่รู้เรื่องเพราะเหตุใด
 จะทำอย่างไรหากลูกไม่เข้าใจ คุณกันแล้วทะเลาะกัน
2. กิจกรรมสร้างการเรียนรู้ของครอบครัว ผ่านการเล่นเกมส์ โดยมีรายละเอียด ดังนี้
 - 2.1 เกมส์จับไข่ เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัววิธีการ

เล่นเกมสฟลาสติกทรงกลมคล้ายรูปไข่สามารถเปิดออกได้ เขียนคำสั่งต่างๆใส่กระดาษให้ผู้เข้าร่วมแต่ละครอบครัวส่งตัวแทนจับไข้ครอบครัวละหนึ่งฟอง แล้วทำตามคำสั่งในกระดาษที่อยู่ในไข้ฟลาสติก หลังจากนั้นให้ทำตามคำสั่งที่ได้ เช่น บอกรักสมาชิกในครอบครัว กอดสมาชิกในครอบครัว เล่าช่วงเวลาที่มีความสุขกับครอบครัว เป็นต้น

2.2 เกมส์ผู้นำสี่ทิศ เพื่อเรียนรู้การปรับสมดุลความคาดหวังระหว่างพ่อแม่ผู้ปกครองกับบุตรหลานในครอบครัว จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3, 22 พ.ย 57

“ความคาดหวังที่แตกต่างกันระหว่างพ่อแม่กับลูก เกมส์ผู้นำสี่ทิศจะช่วยสะท้อนให้เห็นตัวตนของคุณได้อย่างชัดเจน ใช้วิธีแยกกันระหว่างผู้ใหญ่กับเด็กเล่นเกมเดียวกันนี้แหละ ดูความคาดหวังของพ่อแม่ที่มีต่อลูก บางคนคาดหวังให้ลูกได้เกรดดีๆ เรียนเก่งๆ ให้เรียนพิเศษ คิดเองหมดว่าอยากให้ลูกเรียนโน้นเรียนนี้แต่ไม่ได้ถามลูกเลย ส่วนความคาดหวังของลูกไม่อยากจะเรียนพิเศษอยากเรียนอย่างแต่แม่อยากให้เรียนอีกอย่าง พ่อเอาความคาดหวังของเด็กกับผู้ใหญ่มาร่วมกันมันไม่ตรงกัน ผู้ใหญ่คาดหวังอย่างเด็กคาดหวังอีกอย่าง แมื่ดูตัวเค้าเองจริงๆ เราคาดหวังกับลูกเรารักลูก เราไม่เคยถามเค้าเลยว่าเค้าจะไปถึงสิ่งที่เราคาดหวังได้ไหม พอกระบวนการนี้เสร็จเค้าบอกจากที่ไม่เคยรู้ก็ได้รู้ เค้าได้คุยกันมากขึ้น”

วิธีการเล่นเกมส์ผู้นำสี่ทิศ แยกกลุ่มผู้ใหญ่กับเด็กคนละห้อง โดยให้คำถามเดียวกันทั้งเด็กและผู้ใหญ่ 2 คำถาม คำถามแรก คือ “คิดว่าตนเองเป็นคนลักษณะอย่างไรเมื่อเปรียบเทียบกับสัตว์สี่ชนิด เหยี่ยว หนู กระต๊อ หมี” และคำถามที่สอง คือ “มีความคาดหวังอย่างไรกับบุตรหลาน/พ่อแม่ผู้ปกครองของเรา” ให้ผู้เข้าร่วมเขียนใส่กระดาษ นำผู้ใหญ่และเด็กกลับมาในห้องเดียวกัน เพื่อเรียนรู้ความคาดหวังระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่ เริ่มจากเฉลยความหมายของสัตว์แต่ละชนิด เปรียบเทียบกับความคาดหวังและบุคลิกของผู้เลือก เหยี่ยว หมายถึง มองการณ์ไกล ว่องไว ชอบวางแผน คิดอนาคตทุกอย่างไว้ล่วงหน้า หนู หมายถึง นักประสานไกลเกลี้ย ไม่ตัดสินใจ ไม่ชอบการเป็นผู้นำ ตามใจทุกอย่างไม่อยากขัดแย้ง กระต๊อ หมายถึง ชอบลงมือทำ ตัดสินใจเด็ดขาด ชอบเอาชนะรักการแข่งขัน มีการแข่งขันอะไรเข้าร่วมทุกอย่าง หมี หมายถึง การมีหลักการ เชื่อมั่นในข้อมูล มีการวางแผนอย่างเป็นขั้นเป็นตอน มีวินัย ประหยัด และเมื่อเฉลยสัตว์ทุกชนิดแล้ว นำความคาดหวังของเด็กและผู้ใหญ่ที่อยู่ในครอบครัวเดียวกันมาเปรียบเทียบ โดยกำหนดกติการ่วมกันว่าจะไม่โกรธหรือลงโทษหากบุตรหลานมีความคาดหวังที่แตกต่างกันแต่ครอบครัวบอกเล่าความคาดหวังของตนเองให้อีกฝ่ายได้ฟัง แลกเปลี่ยนความคิดเห็น 2 ประเด็น ประเด็นแรกคือ “ความรู้สึกเกี่ยวกับความคาดหวังของอีกฝ่าย” ประเด็นที่สอง คือ “ความคาดหวังนั้นจะเป็นจริงได้อย่างไร จะปรับอย่างไรให้เหมาะสม”

2.3 การบรรยายสรุปกิจกรรมห้องเรียนพ่อแม่ โดยการวิเคราะห์ครอบครัวที่สามารถสร้าง ต้นทุนชีวิตได้ดีควรเป็นครอบครัวลักษณะอย่างไร และวิเคราะห์ลักษณะครอบครัวตนเองเป็น อย่างไร คือ “ครอบครัวประชาธิปไตย” เปิดโอกาสให้สมาชิกในครอบครัวแสดงความคิดเห็นเต็มที่ หากมีความเห็นที่ไม่ตรงกันก็จะคุยกันด้วยเหตุผลและหาข้อสรุปร่วมกัน หรือ “ครอบครัวเผด็จการ” ทุกอย่างรวมอยู่ที่พ่อหรือแม่หรือผู้ปกครองทั้งหมด ไม่เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมคิด ร่วมตัดสินใจหรือ กำหนดชีวิตตัวเองเลย สิ่งอย่างเดียวเพราะคิดว่าทำทุกอย่างก็เพราะรักและต้องการสิ่งที่ดีที่สุด ให้กับบุตรหลาน

ผลที่เกิดขึ้น จากการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ห้องเรียนพ่อแม่ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ชุมชนเกิดการเรียนรู้การสร้างกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ที่คิดว่าเด็กเป็นสาเหตุของปัญหา เปลี่ยนมาเป็นการวิเคราะห์สถานการณ์เด็กและวัยรุ่นในชุมชน รอบด้านมากขึ้น สถานการณ์ปัญหาต่างๆที่เด็กและวัยรุ่นกำลังเผชิญอยู่ไม่ว่าจะเป็นการหนีเรียน ตีดาเสพติด ตีตเกมส์ ครอบครัวและชุมชนส่วนสำคัญในการสร้างและจัดการปัญหาไปพร้อมๆกัน

2. เกิดการลดช่องว่างการสื่อสารระหว่างพ่อแม่ผู้ปกครองกับลูกหลานที่สื่อสารกันไม่ เข้าใจ วัยรุ่นมักคิดว่าผู้ใหญ่ไม่เข้าใจ ในขณะที่ผู้ใหญ่ก็คิดว่าวัยรุ่นไม่เข้าใจ ในกิจกรรมห้องเรียน พ่อแม่นี้ทำให้สมาชิกในครอบครัวที่เข้าร่วมกิจกรรมได้รับรู้ความรู้สึกของแต่ละฝ่าย เริ่มเข้าใจ ความคิด ความรู้สึกระหว่างพ่อแม่ผู้ปกครองและบุตรหลานมากขึ้น

3. ครอบครัวได้ตระหนักถึงความสำคัญในการสื่อสารเชิงบวกในครอบครัว และได้ เรียนรู้การแสดงความรักระหว่างสมาชิกในครอบครัว เช่น การพูดด้วยถ้อยคำไพเราะ บอกรัก ขอบคุณ ขอโทษ เป็นต้น จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3, 22 พ.ย 57

“ถามผู้ปกครองจริงๆแล้วมีปัญหาอะไรที่พ่อแม่เค้าหนักใจกับลูกกำลังเป็นวัยรุ่น เค้าบอก ว่าเค้ากับลูกทะเลาะกัน บางคนคิดว่า เด็กสมัยนี้ก็อย่างนี้แหละ ชอบเถียงพ่อเถียงแม่ บางราย เสนอให้เด็กพวกนี้เข้าวัด จับไปฟังเทศน์ บ้าก็ให้มองอีกมุมหนึ่ง ความไม่เข้าใจกันมาจากการ สื่อสารระหว่างพ่อแม่ลูกกริปาว จะสั่งสอนเค้าอย่างไร การทะเลาะกันต้องมีทัศนคติอะไรบางอย่างที่ ไม่ตรงกัน จัดห้องเรียนพ่อแม่ บางครอบครัวไม่เคยกอดกันเลย พอจัดกิจกรรมนี้เค้าได้กอดกัน คุย กันมากขึ้น”

4. พ่อแม่ผู้ปกครองบางคนไม่รู้ว่าความคาดหวังของตนเองกับบุตรหลานไม่ตรงกัน ซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้พ่อแม่ผู้ปกครองและบุตรหลานไม่เข้าใจกัน บ่อยครั้งที่กลายเป็นความขัดแย้งใน ครอบครัว พ่อแม่ผู้ปกครองบางครอบครัวไม่เคยรู้เลยว่าครอบครัวของตนเองมีลักษณะ ประชาธิปไตยหรือเผด็จการ การเข้าร่วมกระบวนการห้องเรียนพ่อแม่ทำให้ได้เรียนรู้ตนเอง คิด

ทบทวนตนเอง และนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสมและพัฒนาความสัมพันธ์ในครอบครัวดีขึ้น ผู้เข้าร่วมบางรายอาสาเป็นพี่เลี้ยงช่วยการส่งเสริมการเรียนรู้เด็ก และวัยรุ่นในชุมชน จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5, 4 ม.ค 58

“ได้เรียนรู้ต้นทุนชีวิต โดนใจมากเลยทำให้กลับมาทบทวนตัวเอง บ้าอุ้ม(ประธาน คณะทำงานเด็กของชุมชน) พูดถึงลักษณะของครอบครัว คือ ครอบครัวประชาธิปไตย ลูกก็จะมีส่วนร่วมในการคิดการตัดสินใจ ครอบครัวเผด็จการ พ่อแม่ก็จะเป็นคนสั่ง คาดหวังกับลูกสูง ลูกต้องเป็นอย่างที่ยากให้เป็น หลายเรื่องโดนใจ พอไปคิดทบทวนแล้วเห็นด้วยเลย เราคาดหวังกับลูกมากเกินไปจริงๆด้วย จะบังคับเค้าตลอดเลย ลูกก็ไม่กล้าบอก พอบอกเราก็จะดุเค้า ด้วยความเป็นห่วงแต่ไม่รู้ตัวเลยว่าเป็นการทำให้ลูกกลัวไม่กล้าเข้าหาเรา เวลาเกิดอะไรขึ้นหนักล้มเราก็จะดุลูกก่อนเพราะเป็นห่วงเค้า แต่กลับทำให้เค้ากลัวเรามากขึ้น เดียวนี้คุยกับลูกมากขึ้นทำกิจกรรมด้วยกันวาดรูปบ้าง พาลูกไปช่วยกิจกรรมชุมชน ให้เค้าเป็นพี่เลี้ยงเวลาทำกิจกรรมอ่านหนังสือกับเด็กในชุมชนให้เค้าเป็นพี่เลี้ยง เดียวนี้ลูกคุยกับเรามากขึ้น เด็กๆในชุมชนมีอะไรถ้าไม่เจอบ้าอุ้มก็จะมาหาเรา”

บทเรียน ที่ชุมชนได้รับการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมห้องเรียนพ่อแม่ โดยมีรายละเอียด ดังนี้ การที่ผู้นำชุมชนไม่มีประสบการณ์ในการจัดกิจกรรมห้องเรียนพ่อแม่ ส่งผลให้มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมน้อยกว่าจำนวนที่คาดการณ์ไว้ เนื่องจากชุมชนประสานผู้เข้าร่วมด้วยตนเอง และผู้เข้าร่วมไม่เข้าใจและไม่เห็นประโยชน์จากการเข้าร่วมกิจกรรม ชุมชนมีวิธีการแก้ไขโดยการประสานโรงเรียนใกล้ชุมชน ผู้นำชุมชนอธิบายให้ครู ฝ่ายวิชาการ และฝ่ายปกครอง เข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมห้องเรียนพ่อแม่ ซึ่งทางโรงเรียนเห็นด้วยและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี เนื่องจากไม่เคยมีผู้นำชุมชนที่ต้องการส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับเด็กและครอบครัว เข้าใจสถานการณ์เด็กและวัยรุ่นอย่างรอบด้านไม่คิดเพียงเด็กเป็นตัวปัญหา แต่ผู้ใหญ่มีส่วนทำให้เด็กเกิดปัญหาด้วยเช่นกัน จึงจัดกิจกรรมกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และประถมศึกษาปีที่ 6 ทางโรงเรียนจึงใช้จดหมายเชิญผู้ปกครองนักเรียนในนามของโรงเรียน และระบุในจดหมายว่า “การเข้าร่วมกิจกรรมห้องเรียนพ่อแม่จะทำให้ลูกของท่านได้คะแนนจิตพิสัย” ใช้จดหมายเชิญผู้ปกครองจำนวน 100 คนเข้าร่วมกิจกรรมจำนวน 80 คนเนื่องจากผู้ปกครองต้องการให้ลูกหลายของตนได้คะแนนจิตพิสัย โดยไม่รู้ว่ากิจกรรมนั้นมีวัตถุประสงค์อย่างไร แต่เมื่อเข้าร่วมกิจกรรมแล้วได้เรียนรู้จากกระบวนการดำเนินกิจกรรม จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3, 22 พ.ย 57

“ตอนแรกคิดว่า พ่อแม่ น่าจะสนใจเชิญมาสักร้อยละ 50 แต่มาไม่ถึงมาเสียสามสิบกว่าคน เอาใหม่จัดอีกก็มาน้อยอีก เลยคิดว่าผู้ปกครองนี้ต้องให้ครูสั่ง ก็เลยเอาไอเดียนี้ออกไปคุยกับโรงเรียน ครูประถม ช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อน่าจะเป็นเด็กป.5 ป.6แล้วก็คุยกับฝ่ายวิชาการ ฝ่ายปกครอง เค้าคิด

ว่าเราเป็นคนแรกในชุมชนที่มีมุมมองเด็กเหมือนเค้า ไม่ได้มองที่ตัวเด็ก ปัญหาไม่ได้อยู่ที่เด็กแต่ปัญหาอยู่ที่ผู้ใหญ่ ที่เป็นตัวปัญหาไม่มีทักษะการเลี้ยงลูก จัดการปัญหากับลูกไม่เป็น ที่ผ่านมามีคนพยายามแก้ปัญหาที่ตัวเด็ก ไม่มีใครคิดแก้ปัญหาที่ตัวพ่อแม่เลย ซึ่งครูก็ทำฝ่ายเดียวไม่ได้ ก็เลยร่วมมือกัน โรงเรียนเชิญผู้ปกครอง โรงเรียนออกจดหมายเชิญไม่ใช่ชุมชนเชิญละ ในจดหมายเขียนเลยว่าถ้ามาร่วมอบรมจะเป็นคะแนนจิตพิสัยของลูกท่าน คราวนี้มาเยอะเลยเชิญไปร้อยมาแปดสิบเพราะอยากให้ลูกได้คะแนน ไม่รู้หรือเค้าจัดอบรมอะไร”

กิจกรรมห้องเรียนพ่อแม่เป็นการสร้างการเรียนรู้แนวใหม่ของชุมชน สร้างความตระหนักเข้าใจความสำคัญการสื่อสารเชิงบวกในครอบครัว และปรับสมดุลของความคาดหวังภายในครอบครัว

4. กิจกรรมตลาดนัด เป็นกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการอ่าน และพัฒนาศักยภาพวัยรุ่นและเยาวชนในชุมชนให้สามารถเป็นพี่เลี้ยงจัดกระบวนการเรียนรู้

ความเป็นมา พฤติกรรมของเด็ก วัยรุ่นบางคนใจร้อนไม่ชอบการรอคอย ขาดวินัย ขาดความอดทน ครอบครัวให้อิสระมาก เด็กบางคนเล่นเกมที่ร้านเกมส์ทั้งวันถึงเวลาอาหารพ่อแม่ผู้ปกครองนำอาหารไปให้ที่ร้านเกมส์ บางครอบครัวบุตรหลานไม่ต้องรับผิดชอบงานบ้าน หรือช่วยครอบครัวทำงาน พ่อแม่ผู้ปกครองให้เรียนหนังสืออย่างเดียวและเลี้ยงดูแบบให้อิสระมากครอบครัวส่วนใหญ่ไม่ได้เลือกหนังสือการ์ตูนส่งเสริมการเรียนรู้ตามวัยให้บุตรหลานของตนอ่าน ด้วยความเข้าใจผิดคิดว่าหนังสือการ์ตูนเป็นหนังสือสำหรับเด็กจึงปล่อยให้บุตรเลือกหนังสือการ์ตูนเองตามใจชอบ จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3, 22 พ.ย 57

“ผู้ปกครองบางส่วนก็เข้าใจผิดคิดว่าหนังสือการ์ตูนเป็นหนังสือสำหรับเด็ก แต่เนื้อหาการ์ตูนปัจจุบันกับสมัยก่อนไม่เหมือนกัน ปล่อยให้เด็กเลือกซื้อตามใจ”

ส่วนการจัดการเรียนรู้ในชุมชนมีทั้งที่ชุมชนจัดเอง หรือหน่วยงานภายนอกมาจัดกิจกรรมในชุมชน ระหว่างดำเนินกิจกรรมจะมีการแจกของที่ระลึกบ้าง จับฉลากแจกของรางวัลบ้าง ผู้ปกครองบางท่านไม่ได้ร่วมกิจกรรมแต่ให้บุตรหลานของตนขอของรางวัลจากคณะผู้จัดกิจกรรม บางครอบครัวเป็นนักล่ารางวัลที่ไหนมีกิจกรรมแจกของระลึกจะไปร่วมกิจกรรมเพื่อรับของแจกเพียงอย่างเดียวโดยไม่ร่วมกระบวนการเรียนรู้กิจกรรมนั้นๆ เกิดความเคยชินและคิดว่าการเข้าร่วมกิจกรรมสำหรับเด็ก วัยรุ่น หรือกิจกรรมครอบครัวจะต้องได้รับแจกของรางวัล คณะทำงานเด็กพยายามปรับเปลี่ยนทัศนคติในการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน เป็นการสร้างการเรียนรู้ของชุมชนรูปแบบหนึ่ง ซึ่งคนส่วนใหญ่ไม่ค่อยรู้เกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเนื่องจากชุมชน

ไม่มีการประชาสัมพันธ์ จะใช้วิธีการบอกต่อกันชักชวนคนรู้จักให้มาเข้าร่วมกิจกรรม เมื่อเข้าร่วมกิจกรรมจึงคิดไปเองตามความเคยชินว่า น่าจะแจกของที่ระลึกเหมือนประสบการณ์ที่ผ่านมา

วัตถุประสงค์ จากสถานการณ์ปัญหาดังกล่าวจึงเกิดกิจกรรมตลาดนัดขึ้น

1. เพื่อส่งเสริมการอ่าน ฝึกระเบียบวินัยเชิงบวก ฝึกความอดทน และเห็นคุณค่าของอาหาร คุณค่าของการทำงาน

2. เพื่อพัฒนากลุ่มวัยรุ่นให้เป็นผู้นำและเป็นพี่เลี้ยงดูแลรุ่นน้องจากการปฏิบัติการจริง และประชาสัมพันธ์กิจกรรมชุมชนให้ประชาชนได้รับรู้ จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3, 22 พ.ย 57

“งานตลาดนัดไม่ใช่งานเทศกาลที่แจกอย่างเดียว แต่เป็นกิจกรรมส่งเสริมรักการอ่าน ฝึกวินัย ต้องร่วมกิจกรรมถึงจะได้กิน”

ผู้เข้าร่วม

เด็กและวัยรุ่น ไม่จำกัดจำนวน

สถานที่จัดกิจกรรม

ในพื้นที่สาธารณะของชุมชน สถานที่ที่ประชาชนทั่วไปเข้าถึงง่าย เช่น ลานที่ว่างในชุมชน สวนสาธารณะ

ระยะเวลาในการจัดกิจกรรม

ระหว่างเวลา 13.00 น. -16.00 น.

วิธีการดำเนินกิจกรรม

การจัดกิจกรรมตลาดนัดเป็นการรวมหลายกิจกรรมและจัดพร้อมกันในวันเดียว โดยคณะผู้จัดกิจกรรมมีทั้งผู้ใหญ่ที่เป็นคณะทำงานเด็กและวัยรุ่นที่เคยเข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้ชุมชน เป็นพี่เลี้ยงในการจัดกิจกรรมประชุมทำความเข้าใจร่วมกันแบ่งบทบาทการทำงานอย่างชัดเจน ทุกคนที่เข้าร่วมกิจกรรมจะได้รับคูปองแลกอาหารมูลค่า 30 บาทหากต้องการคูปองอาหารเพิ่มก็รวมกิจกรรมเพิ่ม การเรียนรู้แบ่งออกเป็นฐานการเรียนรู้ 3 ฐานการเรียนรู้ คือ

ฐานอ่านหนังสือ เป็นฐานแรกที่ทุกคนต้องเข้าทำกิจกรรมในฐานนี้ จะมีหนังสือหลายเล่มจัดเตรียมไว้ให้เลือกอ่าน เช่น นิทานชาดกพระมหาชนก เศรษฐกิจพอเพียงภาคการ์ตูน ชีวิตสัตว์ ฯลฯ

ฐานการเรียนรู้บอร์ดนิทรรศการ พี่เลี้ยงให้ผู้เข้าร่วมอ่านบอร์ดนิทรรศการบริเวณหน้าห้องสมุด ซึ่งวันที่จัดตลาดนัดเป็นช่วงใกล้กับวันสตรีสากล ห้องสมุดจึงจัดนิทรรศการประวัติความเป็นมาของวันสตรีสากล เมื่อผู้เข้าร่วมกิจกรรมอ่านแล้วสรุปใจความสำคัญที่ได้จากบอร์ด

นิทรรศการ อ่านให้เร็วจับประเด็นให้ได้โดยกำหนดเวลาให้อ่านแล้วกลับมาสรุปให้พี่เลี้ยงประจำกลุ่มฟัง

ฐานถามตอบ พี่เลี้ยงตั้งคำถามความรู้ทั่วไปซึ่งคำตอบสามารถหาได้จากบอร์ดนิทรรศการ บริเวณหน้าห้องสมุด หรือหาคำตอบจากหนังสือในห้องสมุด

ฐานการเรียนรู้จะเริ่มตั้งแต่ 13.00 น. และปิดฐานการเรียนรู้ในเวลา 16.00 น บริเวณจัดเตรียมอาหารจะเริ่มเปิดให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมนำคุกกี้ไปแลกอาหารซึ่งแต่ละคนได้รับคุกกี้แลกอาหารมูลค่าไม่เท่ากันขึ้นอยู่กับ การเข้าร่วมกิจกรรม บางคนแลกอาหารไปรับประทานกับครอบครัวที่คอยให้กำลังใจระหว่างเข้าร่วมกิจกรรม บางคนรวมกลุ่มกับเพื่อนแลกอาหารมาแบ่งกันรับประทาน ระหว่างรับประทานอาหารคณะผู้จัดกิจกรรมจะสรุปกิจกรรมร่วมกับเด็กและวัยรุ่นที่เข้าร่วมกิจกรรมถึงสิ่งที่ได้เรียนรู้ จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3, 22 พ.ย 57

“มีอาหารบุฟเฟต์ให้เลือกสำหรับคนที่ทำกิจกรรมแต่ละฐานจะได้คุกกี้ไปแลกซื้อ เข้าฐานอ่านหนังสือฐานแรกก็จะได้ทุกคนคุกกี้ 30 บาท เราต้องสอนให้เค้ารอ ต้องทำทุกกิจกรรมทุกอย่างให้เป็นเวลา พี่กระเบียบวินัยให้เด็ก บ้าใช้คุกกี้เป็นตัวกำหนดฝึกการมีวินัย ปล่อยให้หิวเธอทำเป็นแบบเลี้ยงลูกในบ้านไม่ได้ หิวก็รีบหาให้กิน คนอื่นอดทนได้เราก็ออดทนได้ เด็กบางคนไม่ยอมทำอะไรจะเอาของอย่างเดียว บางทีแม่จูงมาเอาของอย่างเดียว ซึ่งนิสัยนี้ผู้ใหญ่ทำให้เค้า อดน้ำนะสองชั่วโมงไม่เป็นไร เป็นการฝึกการรอคอยเพราะเด็กสมัยนี้รอคอยไม่เป็น”

ผลที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ร่วมกันผ่านกิจกรรมตลาดนัด โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. กิจกรรมตลาดนัดเป็นพื้นที่แสดงออกและสร้างการเรียนรู้ ส่งเสริมการแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ในชุมชนมากขึ้น กลุ่มวัยรุ่นที่เป็นพี่เลี้ยงเกิดความกระตือรือร้นต่อการจัดกิจกรรมตลาดนัดด้วยตนเองที่ชุมชนของตน จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 10, 22 มี.ค 58

“สนุกคืออยากทำอีก ถ้าผู้ใหญ่สนับสนุน พอเราเป็นที่ถึงรู้ว่าตนเองใจเย็น ไม่พูดคำหยาบกับน้อง ไม่ดุน้องพูดกับเค้าดีๆ น้องๆก็สนุกเราก็สนุกไปด้วย อยากให้มีกิจกรรมแบบนี้อีก อยากไปทำที่บ้าน”

2. เด็กและวัยรุ่นที่เข้าร่วมกิจกรรมได้เรียนรู้การฝึกวินัยจากการทำตามกติกา เรียนรู้การอยู่ร่วมกับผู้อื่นและการแบ่งปัน

3. คณะผู้จัดกิจกรรมได้เรียนรู้กระบวนการจัดกิจกรรมตลาดนัด หลังจากนั้นคณะผู้จัดกิจกรรมที่เป็นวัยรุ่นได้จัดทำโครงการตลาดนัดเสนอกรรมการชุมชนเพื่อจัดกิจกรรมตลาดนัดในชุมชนของตนเอง บางชุมชนกลุ่มวัยรุ่นพี่เลี้ยงได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากชุมชนให้จัดกิจกรรมตลาดนัด ก็จะชักชวนเพื่อนจากชุมชนอื่นเข้ามาช่วยจัดกิจกรรม

4. คณะผู้จัดกิจกรรมเข้าใจแนวทางการสร้างการเรียนรู้สำหรับเด็กและวัยรุ่นในชุมชนมากขึ้น วัยรุ่นที่เป็นคณะผู้จัดกิจกรรมสามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ได้ตามความต้องการของตนเอง จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2, 22 ธ.ค 57

“กิจกรรมที่ผู้ใหญ่จัดบางทีก็น่าเบื่ออะ ไม่สนุก บางทีให้เราไปนั่งฟังเฉยๆไม่ได้ทำอะไรเลย อยากจัดกันเองน่าจะสนุกกว่า”

5. เกิดการประชาสัมพันธ์กิจกรรมการเรียนรู้ของชุมชนสำหรับผู้ที่ไม่เคยเข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้ชุมชน เนื่องจากกิจกรรมตลาดนัดจัดที่สวนสาธารณะทำให้ผู้ที่ไม่ได้ร่วมกิจกรรมตลาดนัดสนใจเข้ามาสอบถามเป็นโอกาสให้คณะผู้จัดกิจกรรมได้ประชาสัมพันธ์การสร้างการเรียนรู้อื่นๆ ของชุมชน

บทเรียนที่ชุมชนได้รับการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมตลาดนัด โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. คณะทำงานเด็กเรียนรู้การพัฒนาศักยภาพและสร้างการเรียนรู้การเป็นผู้นำให้กับวัยรุ่นในชุมชนด้วยการลงมือปฏิบัติจริงทำให้ได้เรียนรู้ด้วยตัวเองผ่านการปฏิบัติเกิดประสบการณ์จริง

2. คณะผู้จัดกิจกรรมที่เป็นวัยรุ่นได้เรียนรู้บทบาทการเป็นพี่เลี้ยง และเห็นศักยภาพตนเองชัดเจนมากขึ้น มีความมั่นใจในการจัดกิจกรรมด้วยตนเองในครั้งต่อไป

3. การสร้างความเข้าใจกับคณะผู้จัดกิจกรรมเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ วิธีการจัดกิจกรรม และบทบาทของแต่ละคนให้ชัดเจนก่อนเริ่มดำเนินงานจะช่วยให้การดำเนินกิจกรรมเป็นไปอย่างราบรื่น และสามารถสร้างการเรียนรู้ได้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และเคารพกติกาที่ตนเองตั้งขึ้นเพื่อเป็นตัวอย่งที่ดีให้เด็กและวัยรุ่นที่เข้าร่วมกิจกรรม หากเกิดความไม่เข้าใจระหว่างดำเนินกิจกรรมคณะผู้จัดที่เข้าใจอธิบายทำความเข้าใจในประเด็นนั้นๆ ได้ทันที จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3, 22 พ.ย 57

“มีผู้ใหญ่ชุดใหม่มาทำงานด้วย ยังไม่เข้าใจ แจกอาหารให้เด็กเลย บอกว่าเด็กหิว ผู้ใหญ่กินก่อนเด็กอีก ห้ามกันแทบไม่ทัน คำก็อธิบายกันเองว่าจริงๆแล้ว การแจกคุกกี้มันมีเบื้องหลังอยู่ แล้วผู้ใหญ่ก็ต้องเป็นตัวอย่งให้เด็กๆด้วย”

4. พี่เลี้ยงวัยรุ่นเสนอโครงการของงบประมาณจัดกิจกรรมตลาดนัดในชุมชนนี้ตนเองอาศัยอยู่จากคณะกรรมการชุมชน บางชุมชนได้รับการอนุมัติงบประมาณจัดกิจกรรมตามที่เสนอ เนื่องจากคณะกรรมการชุมชนเป็นตัวแทนชุมชนเข้าร่วมเป็นคณะทำงานเด็กจึงเข้าใจกระบวนการเป็นอย่างดี บางชุมชนไม่มีตัวแทนจากคณะกรรมการชุมชนเข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้และเป็นคณะทำงานเด็กจึงทำให้ไม่อนุมัติงบประมาณ วัยรุ่นที่เสนอของงบประมาณเกิดความท้อแท้และไม่ต้องการคิดริเริ่มการเรียนรู้ใหม่ๆในชุมชนของตนเอง คณะทำงานเด็กจึงแก้ไขโดยการให้กลุ่มพี่เลี้ยง

วัยรุ่นเป็นคณะผู้จัดการเรียนรู้สำหรับเด็กและวัยรุ่นในชุมชน เมื่อวัยรุ่นในชุมชนใดขอประมาณได้ กลุ่มพี่เลี้ยงวัยรุ่นกลุ่มนี้จะไปช่วยจัดกระบวนการเรียนรู้ ทำให้กลุ่มพี่เลี้ยงวัยรุ่นมีกำลังใจสร้างสรรค์ กิจกรรมการเรียนรู้ถึงแม้จะไม่ได้รับการสนับสนุนจากชุมชนที่ตนเองอยู่อาศัยก็ตาม จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3, 22 พ.ย 57

“หลังจากจัดตลาดนัดแล้วพวกเด็กๆเค้าก็โทรหาขอให้จัดอีก ก็บอกให้เค้าเสนอกิจกรรมการ ชุมชนจัดครั้งหนึ่งใช้เงิน 3,000 กว่าบาท จัดสักปีละครั้งก็พอ เค้าไม่ให้บักก็หางบมาจัดให้เด็กเอง”

5. การสร้างการเรียนรู้ของชุมชนไม่สามารถทำได้โดยคณะทำงานเด็กแต่เพียงลำพัง ถึงแม้ว่าจะส่งเสริมศักยภาพเด็กและวัยรุ่นให้สามารถสร้างการเรียนรู้ได้ด้วยตนเองได้แล้ว แต่ชุมชนไม่มีพื้นที่แสดงออกอย่างสร้างสรรค์สำหรับเด็กและวัยรุ่น ส่งผลให้เด็กและเยาวชนหมดกำลังใจและไม่ต้องการคิดริเริ่มสิ่งใหม่ คณะทำงานเด็กจึงสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชนมากขึ้น โดยการเชิญคณะกรรมการชุมชนทุกชุมชนส่งตัวแทนเข้าร่วมเป็นคณะทำงานเด็ก ซึ่งมีทั้งชุมชนที่ให้ เห็นด้วย เข้าใจและส่งตัวแทนเข้าร่วมเป็นคณะทำงานเด็ก

5. กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้พ่อแม่ผู้ปกครองเลือกหนังสือที่ เหมาะสมกับวัยให้กับลูกหลาน และส่งเสริมการอ่านให้กับเด็กและครอบครัว

ความเป็นมา จากการสำรวจต้นทุนชีวิตเด็กและเยาวชนสะท้อนให้เห็นถึงพ่อแม่ ผู้ปกครองส่วนใหญ่ไม่อ่านหรือเล่นิทานให้เด็กฟัง พ่อแม่ผู้ปกครองบางคนเข้าใจผิดคิดว่าหนังสือ การ์ตูนทุกชนิดเป็นหนังสือสำหรับเด็ก หนังสือการ์ตูน ปล่อยให้เด็กสามารถเลือกอ่านหนังสือ การ์ตูนได้ด้วยตนเองโดยไม่รู้ว่าเป็นหนังสือการ์ตูนชนิดใด และไม่รู้จักวิธีการเลือกหนังสือที่เหมาะสม กับพัฒนาการของเด็ก จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3, 22 พ.ย 57

“ครอบครัวส่วนใหญ่จะไม่ซื้อหนังสือนิทานให้เด็ก ส่วนหนึ่งเข้าใจผิดคิดว่าการ์ตูนเป็น หนังสือสำหรับเด็ก เค้าไม่รู้่านิทานกับการ์ตูนไม่เหมือนกัน ส่วนใหญ่จะให้เด็กเลือกซื้อการ์ตูน ตามความต้องการของเด็ก แต่ไม่ได้ซื้อนิทานที่สอดคล้องกับพัฒนาการตามวัย”

วัตถุประสงค์ เพื่อการส่งเสริมรักการอ่านให้กับเด็ก วัยรุ่นในชุมชน และส่งเสริม ทักษะของพ่อแม่ผู้ปกครองเลือกหนังสือที่เหมาะสมกับพัฒนาการตามวัย และสร้างการมีส่วนร่วม ของชุมชนในการส่งเสริมการอ่าน จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3, 22 พ.ย 57

“กิจกรรมสร้างสรรค์ต้องให้เด็กมีทักษะชีวิตขึ้นมา การส่งเสริมการอ่านเป็นสื่อในการสร้าง ทักษะชีวิตที่ดีด้วยวิธีการง่ายๆ ทำเองได้ในครอบครัว”

การจัดกิจกรรมรักการอ่านมีทั้งแทรกในการสร้างการเรียนรู้อื่นๆของชุมชน เช่น กิจกรรมตลาดนัด กิจกรรมวันเด็ก การพัฒนาพี่เลี้ยงในชุมชน ฯลฯ นอกจากนี้ยังมีการจัดกิจกรรมที่เน้นการส่งเสริมรักการอ่าน 2 กิจกรรม ดังนี้

5.1 กิจกรรมรักการอ่าน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเสริมทักษะชีวิตด้วยการอ่านหนังสือ
2. เพื่อเสริมทักษะการอ่านหนังสือให้เข้าใจสามารถสรุปประเด็นสำคัญจากการ

อ่านได้

สถานที่จัดกิจกรรม ห้องสมุดสีเขียวในสวน 60

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม อายุระหว่าง 7-13 ปี

วิธีการดำเนินกิจกรรม

พี่เลี้ยงเตรียมความพร้อมด้วยการเลือกหนังสือที่เหมาะสมกับวัยของผู้เข้าร่วมกิจกรรม และหนังสือไม่หนามากนักอ่านง่าย น่าสนใจ เช่น พระมหาชนก การ์ตูนทำดีเพื่อพ่อ นิทานชาดก การ์ตูนเศรษฐกิจพอเพียง ฯลฯ พี่เลี้ยงจะแบ่งหนังสือกันไปอ่านและเตรียมคำถามจากหนังสือที่อ่าน ระหว่างดำเนินกิจกรรม พี่เลี้ยงตั้งคำถามให้ผู้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำคัญในการอ่านหนังสือ และแบ่งกลุ่มผู้เข้าร่วมจำนวนเท่าๆกัน โดยให้ทุกกลุ่มมีทั้งผู้ที่อ่านหนังสือคล่องและไม่คล่องคละกันในแต่ละกลุ่ม พี่เลี้ยงประจำกลุ่มจะเตรียมหนังสือที่ตนเองอ่านแล้วไว้ให้ผู้เข้าร่วมในกลุ่มเลือกอ่าน หนังสือหนึ่งหน้าหรือสองหน้า แล้วพี่เลี้ยงจะตั้งคำถามสมาชิกในกลุ่มช่วยกันตอบ หรือให้สมาชิกในกลุ่มอ่านแล้วตั้งคำถามกับเพื่อนๆ ในกลุ่ม และตั้งคำถามให้เพื่อนกลุ่มอื่นตอบ ก่อนจบกิจกรรมรักการอ่านพี่เลี้ยงจะให้แสดงความคิดเห็นว่า ได้เรียนรู้อะไรจากการเข้าร่วมกิจกรรมนี้ ครั้งต่อไปอยากให้อ่านอย่างไรและมีหนังสืออะไรที่สนใจเป็นพิเศษ และสิ่งที่ควรปรับปรุงในการดำเนินกิจกรรมครั้งต่อไป

ผลที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ร่วมกันผ่านกิจกรรมรักการอ่าน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ทำให้ผู้เข้าร่วมสามารถอ่านหนังสือได้คล่องขึ้น เพราะได้ฝึกอ่านหนังสือหลายรอบระหว่างเข้าร่วมกิจกรรม
2. มีความมั่นใจและมีความกระตือรือร้นในการอ่านหนังสือมากขึ้น เมื่อมั่นใจว่าเพื่อนร่วมกิจกรรมจะไม่หัวเราะเยาะ ทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่อ่านหนังสือไม่คล่องต้องการจะอ่านหนังสือด้วยตนเองเมื่อมีโอกาสในระหว่างดำเนินกิจกรรม

3.เกิดการริเริ่มนิสัยรักการอ่าน จากที่ไม่ชอบอ่านหนังสือเริ่มเข้าห้องสมุดหาหนังสืออ่านมากขึ้น

4.เกิดทักษะการเลือกหนังสือที่เหมาะสมกับวัยเพื่อใช้ในการส่งเสริมการรักการอ่าน

5.เกิดการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างครอบครัว พ่อแม่ผู้ปกครองที่นำเด็กมาเข้าร่วมกิจกรรมได้เรียนรู้เทคนิคการเลือกหนังสือสำหรับลูกหลานตนเอง และมีความเข้าใจหนังสือที่เหมาะสมกับพัฒนาตามวัยของเด็ก

บทเรียนที่ชุมชนได้รับการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1.ชุมชนได้เรียนรู้วิธีการสร้างแรงจูงใจในการอ่านหนังสือ การทำกิจกรรมร่วมกันทั้งผู้ที่อ่านหนังสือคล่องและอ่านหนังสือไม่คล่องในกลุ่มเดียวกัน เป็นการส่งเสริมทักษะการอ่าน กระตุ้นให้คนที่อ่านหนังสือไม่คล่องให้ต้องการอ่านหนังสือให้คล่องขึ้น ด้วยการไม่สร้างความรู้สึกลายแบ่งแยกคนอ่านหนังสือไม่คล่องออกจากกิจกรรมแต่พยายามปรับวิธีการดำเนินกิจกรรมที่ดึงให้ทุกคนทั้งคนที่อ่านหนังสือคล่องและอ่านหนังสือไม่คล่องมีส่วนร่วมในกิจกรรมรักการอ่าน เสริมสร้างกำลังใจและสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการอ่านมีผลกับการดำเนินชีวิตในอนาคต

2.การส่งเสริมให้พี่เลี้ยงที่เป็นผู้ใหญ่แนะนำบุตรหลานของตนเข้ามาเป็นพี่เลี้ยงเป็นการช่วยส่งเสริมการสร้างความสัมพันธ์อันดีในครอบครัวอีกทางหนึ่งทำให้ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5,4 ม.ค 58

“เค้าเป็นคนเงียบๆไม่ค่อยพูด เามาเป็นพี่เลี้ยงเราก็สอนเค้าว่าจะต้องพูดเพราะๆกับน้อง อ่านหนังสือแล้วก็เตรียมคำถามไว้ถามน้องๆ เค้าก็ทำได้ดีนะ เามาช่วยงานเราในชุมชนทำให้ได้คุยกันมากขึ้น”

5.2 กิจกรรมห้องสมุดเคลื่อนที่ สนับสนุนโดยกรุงเทพมหานคร ซึ่งห้องสมุดเคลื่อนที่เป็นรถเข็นขนาดกะทัดรัดคล้ายรถเข็นขายกล้วยเตี้ยๆทั่วไป มีหน้าต่างปิดทั้งสี่ด้านและหลังคามิดชิดกันฝนได้ รอบรถเข็นติดสติ๊กเกอร์สีสรรสดใส น่ารักดึงดูดความสนใจ เมื่อเปิดหน้าต่างออกด้านในดัดแปลงเป็นชั้นหนังสือมีหนังสือสำหรับเด็กทุกวัยในรถเข็น เช่น นิทานชาดก ความรู้รอบตัว สิ่งแวดล้อม พระมหาชนก เป็นต้น รถเข็นสามารถเคลื่อนที่ไปตั้งจุดต่างๆ นอกจากนี้มูลนิธิเด็กให้การสนับสนุนหนังสือสำหรับเด็กตามวัยเพื่อบรรจุในห้องสมุดเคลื่อนที่อีกด้วย

วัตถุประสงค์

- 1.เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมการอ่าน
- 2.เพื่อส่งเสริมวัยรุ่นในชุมชนสามารถเป็นพี่เลี้ยงกิจกรรมส่งเสริมการอ่านได้

สถานที่จัดกิจกรรม บริเวณที่ว่างในชุมชน

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม คนในชุมชนทุกเพศ ทุกวัยที่สนใจอ่านหนังสือ

วิธีการดำเนินงานกิจกรรม

คณะทำงานเด็กประสานคณะกรรมการชุมชนทุกชุมชน ที่แจ้งความสำคัญของการส่งเสริมการอ่าน และสาธิตวิธีการจัดกิจกรรมห้องสมุดเคลื่อนที่ และนำรถเข็นห้องสมุดเคลื่อนที่พร้อมบรรณานุกรมหนังสือเติมคันรูดไว้ที่เคหะชุมชนร่มเกล้า 9 ชุมชน เพื่อให้กรรมการชุมชนจัดกิจกรรมห้องสมุดเคลื่อนที่ในชุมชนตนเอง โดยการเชิญชวนทั้งเด็กทั้งผู้ใหญ่ให้เห็นความสำคัญของการมีรถห้องสมุดเคลื่อนที่และการทำกิจกรรมห้องสมุดเคลื่อนที่ และจะอธิบายเกี่ยวกับประเภทหนังสือส่งเสริมพัฒนาการตามวัยสำหรับผู้ปกครอง เช่น ผู้ปกครองมาพร้อมกับเด็กเล็กก็จะเลือกหนังสือนิทานอ่านให้ลูกฟัง การเลือกหนังสือที่สนใจอ่านให้เพื่อนฟัง ถามตอบจากหนังสือที่อ่าน เด็กที่โตกว่าจะอ่านหนังสือให้เด็กเล็กฟังหลังจากนั้นคณะกรรมการชุมชนจะชักชวนวัยรุ่นมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมห้องสมุดเคลื่อนที่ด้วยตนเอง จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4, 26 ธ ค.57

“เมื่อก่อนเค้าไม่เห็นด้วยไม่ให้อ่านห้องสมุดเคลื่อนที่มาตั้ง แต่คุยกับเค้า พอพวกผู้ใหญ่เห็นด้วยเค้าเห็นคุณค่าเห็นประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับชุมชน เดี่ยวนี้บอกอะไรขึ้นมาเค้าก็อยากร่วมเด็กก็ใส่ใจ อ่านไม่ออกก็ถามกัน พี่อ่านหนังสือให้น้องฟังบ้าง แค่อารมณ์จืดไว้หน้าบ้านดิฉัน ปูเสื่อมีพีโตๆหน่อยอยู่ ก็เป็นจุดที่เด็กๆมาเล่น มาคุยกันจะไม่ไปเล่นเกมส์ เล่นยา ”

ผลที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ร่วมกันผ่านกิจกรรมห้องสมุดเคลื่อนที่ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ชุมชนเห็นความสำคัญของการส่งเสริมการอ่าน และสามารถจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านได้ด้วยตนเอง
2. เกิดการพัฒนาศักยภาพวัยรุ่นในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้กิจกรรมห้องสมุดเคลื่อนที่อย่างต่อเนื่อง สามารถเป็นผู้นำกิจกรรมส่งเสริมการรักการอ่านได้เป็นอย่างดี
3. เกิดการชักชวนเพื่อนๆ วัยรุ่นในชุมชนจากที่ไม่สนใจร่วมกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนมาเป็นพี่เลี้ยงจัดกิจกรรมห้องสมุดเคลื่อนที่
4. เกิดพื้นที่แสดงออกอย่างสร้างสรรค์ในชุมชน ทำให้เด็กและวัยรุ่นได้มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

บทเรียน ที่ชุมชนได้รับการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมห้องสมุดเคลื่อนที่ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การสร้างความเข้าใจและความตระหนักถึงความสำคัญของการส่งเสริมการอ่านผ่านกิจกรรมห้องสมุดเคลื่อนที่ให้กับชุมชนสามารถจะทำให้เกิดการจัดกิจกรรมรักการอ่านในชุมชนได้อย่างต่อเนื่อง และหนังสือจะถูกเก็บรักษาดูแลให้อยู่ในสภาพดี

2. การฟื้นฟูห้องสมุดเคลื่อนที่ในชุมชนที่ไม่ได้จัดกิจกรรมห้องสมุดเคลื่อนที่ ชุมชนไม่เข้าใจและไม่ตระหนักถึงความสำคัญของการส่งเสริมการอ่านในชุมชน โดยคณะทำงานเด็กประสานคณะกรรมการชุมชนเพื่อทำความเข้าใจความสำคัญของการส่งเสริมการอ่าน ยกตัวอย่างชุมชนที่สามารถส่งเสริมการอ่านผ่านห้องสมุดเคลื่อนที่เพื่อสร้างแรงจูงใจ และเริ่มฟื้นฟูห้องสมุดเคลื่อนที่จากชุมชนที่สนใจและต้องการจัดกิจกรรมห้องสมุดเคลื่อนที่ก่อนขยายไปสู่ชุมชนอื่น

6. กิจกรรมรู้เท่าทันสื่อ เป็นกิจกรรมเกี่ยวกับการส่งเสริมทักษะการวิเคราะห์สื่อให้กับเด็ก และวัยรุ่นในการรับสื่ออย่างเท่าทัน และใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์

ความเป็นมา จากการเก็บข้อมูลต้นทุนชีวิตเด็กและเยาวชนในชุมชนสะท้อนให้เห็นการใช้เวลาว่างส่วนใหญ่ของเด็ก วัยรุ่น เยาวชนในชุมชนหมดไปกับการเล่นเกมสตามร้านเกมส์ในชุมชน การใช้โทรศัพท์มือถือ ทั้งโทรคุยกับเพื่อน เล่นเกมส์ในโทรศัพท์ รวมถึงการใช้ Social media ทั้งหลายในโทรศัพท์มือถือ เช่น เฟสบุค(Face Book) ไลน์(Line) ฯลฯ จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 9,22 มี.ค 58

“อยู่บ้านเดียวกันแท้ๆ น้องอยู่ชั้นบน เค้าอยู่ชั้นล่าง ผมบอกให้เรียกน้องมากินข้าว เค้าก็ก้มหน้ากับโทรศัพท์ เห็นไม่กระดุกกระดิกไปไหนก็เลยถามว่า ทำไมไม่ไปเรียกน้อง เค้าบอก “ไลน์ไปแล้วยังไม่อ่าน” เลยต้องย้าให้เค้าขึ้นไปบนบ้านเดี๋ยวนี้ไปตามน้องมากินข้าว เค้าอยู่กับโทรศัพท์ซะส่วนใหญ่ อยู่ในบ้านก็ไม่ค่อยได้คุยกันหรอก”

การใช้เวลาส่วนใหญ่กับการเล่นเกมและโทรศัพท์มือถือ ส่งผลให้เกิดความเหินห่างในครอบครัว การพูดคุยของสมาชิกในครอบครัวลดน้อยลง เด็ก วัยรุ่น ใช้เวลาส่วนใหญ่กับเทคโนโลยีเพื่อความบันเทิงมากกว่าใช้เทคโนโลยีแสวงหาความรู้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมทักษะการวิเคราะห์สื่ออย่างเท่าทันและใช้วิจารณญาณในการรับสื่อได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. เพื่อส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ในชีวิตประจำวัน

ผู้เข้าร่วม วัยรุ่นในชุมชนจำนวน 30 คน

วิธีการดำเนินกิจกรรม

ทำความเข้าใจประเภทของสื่อที่วัยรุ่นใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น โทรศัพท์ เฟสบุค (Face Book) ไลน์(Line) ฯลฯ ประโยชน์ของการใช้สื่อ เช่น การสื่อสารรวดเร็ว ติดตามข่าวสารได้อย่างกว้างไกล เปิดโลกทัศน์ใหม่ๆ ฯลฯ และโทษของการบริโภคสื่ออย่างไม่รู้เท่าทัน เช่น เกิดการเลียนแบบพฤติกรรมที่ไม่ดี หลงเชื่อโฆษณาเกินจริง ติดเฟสบุค ฯลฯ และวิเคราะห์สื่อโฆษณาที่กำลังเป็นที่นิยมในช่วงนั้นๆ และวิเคราะห์พฤติกรรมการใช้สื่อของตนเอง เช่น คิดว่าตัวเองใช้

Social media วันละกี่ชั่วโมง รู้สึกอย่างไรเมื่อเข้าเฟสบุคไม่ได้ รู้สึกอย่างไรเมื่อไม่มีคนกดไลค์รูปของเราในเฟสบุค เป็นต้น

ผลที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ร่วมกันผ่านกิจกรรมรู้เท่าทันสื่อ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1.เกิดความตระหนักถึงอิทธิพลของสื่อต่อความคิด การแสดงพฤติกรรมของตนเองโดยไม่รู้ตัว รวมถึงความสัมพันธ์ในครอบครัวที่ถูกสื่อในรูปแบบต่างๆ พြากสมาชิกในครอบครัวออกไปอยู่ในโลกของเทคโนโลยี เนื่องจากบางคนใช้เวลาส่วนใหญ่ในแต่ละวันกับการสื่อสารผ่าน Social media หรือเล่นเกมวันละหลายชั่วโมงโดยไม่รู้ตัวว่าได้ปลีกตนเองออกจากครอบครัว และเพื่อนที่อยู่ตรงหน้าของตน

2.เกิดทักษะการจำแนกแยกแยะข้อดี ข้อเสียของสื่อแต่ละชนิดได้เป็นอย่างดี

บทเรียนที่ชุมชนได้รับการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมเยาวชนรู้เท่าทันสื่อ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1.การเลือกสื่อโฆษณาที่ใช้ในการวิเคราะห์ที่ผู้เข้าร่วมกำลังสนใจและเป็นที่ยุ้จักเห็นบ่อยจนเคยชินจะช่วยให้ผู้เข้าร่วมสามารถจำแนกแยกแยะข้อดี ข้อเสียของสื่อโฆษณานั้นๆได้ง่ายขึ้นในชีวิตประจำวัน

2.การจัดกิจกรรมเท่าทันสื่อไม่ควรจำกัดเพียงกลุ่มเด็กและวัยรุ่นเท่านั้นครอบครัวส่วนใหญ่ต่างคนต่างชมโทรทัศน์ ทำให้ไม่รู้ความคิดเห็นที่มีต่อสื่อที่ได้รับ การจัดกิจกรรมเท่าทันสื่อควรจัดให้กับพ่อแม่ผู้ปกครองได้มีทักษะในการชักชวนสมาชิกในครอบครัววิเคราะห์สื่ออย่างเท่าทัน ใช้การชมรายการโทรทัศน์เป็นสื่อสร้างการเรียนรู้ในชุมชน

กิจกรรมรู้เท่าทันสื่อส่งเสริมทักษะในการจำแนกแยกแยะสื่อให้เหมาะสมและไม่ประพฤติปฏิบัติตามสื่ออย่างรู้เท่าไม่ถึงการณ์ สามารถเลือกรับสื่อได้ดียิ่งขึ้น

7.การสร้างการเรียนรู้คลินิกพ่อแม่วัยรุ่น เป็นการสร้างการเรียนรู้โดยศูนย์ฯ45ร่วมกับชุมชน ในการให้บริการอย่างเป็นมิตรกับพ่อแม่วัยรุ่นและพ่อแม่ทั่วไปที่เข้ามาฝากครรภ์ที่ศูนย์ฯ45 พร้อมทั้งให้ข้อมูล ความรู้ที่จำเป็นสำหรับการเตรียมตัวเป็นพ่อแม่ผ่านการเรียนรู้ที่หลากหลายในห้องเรียนพ่อแม่ ซึ่งเป็นกระบวนการหนึ่งในการให้บริการในคลินิกพ่อแม่วัยรุ่น

ความเป็นมา “เด็กสมัยนี้ไม่เหมือนเมื่อก่อน” คำคุ้นเคยที่มักได้ยินบ่อยๆจากผู้ใหญ่ในชุมชน การเปรียบเทียบระหว่างยุคสมัยเกิดขึ้นบ่อยครั้งเมื่อผู้ใหญ่ในชุมชนเห็นความแตกต่างในวัยเยาว์ของตนเองและวัยเยาว์ของเด็กและวัยรุ่นในชุมชนปัจจุบัน การใช้เวลาส่วนใหญ่ไปกับการสื่อสารทางโทรศัพท์ผ่านบริการต่างๆแม้อยู่ในบ้านหลังเดียวกันในเวลาเดียวกันก็ส่งข้อความสื่อสาร

กัน ติดเกมส์จนแยกไม่ออกระหว่างโลกความจริงกับเกมส์ เสียเวลาเรียน ซึมซับความก้าวร้าวจากเกมส์ที่เล่น รวมไปถึงพฤติกรรมระหว่างเพศตรงข้าม กิจกรรมทางเพศเป็นเรื่องทำพายุของคนหนุ่มสาวให้อยากรู้อยากลอง เด็กผู้หญิงมีความกล้ามากขึ้นในการเกี่ยวพาราสิมิได้รอฝ่ายชายเพียงอย่างเดียว จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 9,22 มี.ค 58

“เด็กสมัยนี้ก้าวร้าวไม่เคารพผู้ใหญ่ ติดเกมส์ ติดโทรศัพท์ อยู่บ้านเดียวกันก็ไม่คุยกันแล้วส่งไลน์หากัน บอกให้พี่ไปเรียกน้องที่อยู่ชั้นบนมากินข้าว เห็นเสียบก็ย้ำอีกครั้ง เค้าบอกว่าเรียกแล้วส่งไลน์ไปแล้วยังไม่อ่าน ตอนนี้อยู่ชุมชนเราก็เริ่มมีพ่อแม่วัยรุ่นหละ คิดว่าไม่เหมาะสม เป็นผู้หญิงต้องรักษานวลสงวนตัว แต่ผู้หญิงสมัยนี้บางคนก็ไล่จับผู้ชาย”

การก้าวสู่สถานะพ่อแม่วัยรุ่นมีทั้งตั้งใจและไม่ตั้งใจทำให้ชีวิตเปลี่ยนแปลงไปโดยสิ้นเชิง สถานะความเป็นเด็กในชุมชนหายไป ความสัมพันธ์ในครอบครัวเปลี่ยนไป บางครอบครัวการเผชิญสถานการณ์พ่อแม่วัยรุ่นของสมาชิกในครอบครัวทำให้มีโอกาสได้คุยกันมากขึ้น เข้าใจกันมากขึ้น แต่บางครอบครัวตรงกันข้ามจากความสัมพันธ์อันดีในครอบครัวเปลี่ยนเป็นห่างเหิน วัยรุ่นบางคนมีความรู้ผิดๆเกี่ยวกับการคุมกำเนิด บางคนขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องเพศและอนามัยเจริญพันธุ์ ถึงแม้วิธีการคุมกำเนิดจะมีหลายวิธีแต่ที่วัยรุ่นรู้จักและนิยมใช้ส่วนใหญ่เป็นการกินยาคุมกำเนิด แต่ขาดความรู้ในการกินยาคุมกำเนิด ควรกินเมื่อไหร่ เลือดยาหรืออะไร บางคนเลือกคุมกำเนิดด้วยการใช้ถุงยางอนามัย แต่ฉีกถุงไม่ถูกวิธีถุงยางอนามัยฉีกขาดหรือรั่วเกิดการผิดพลาดในการใช้ทำให้การคุมกำเนิดไม่ได้ผล บางรายใช้การนับระยะปลอดภัย คิดว่าตนเองมีการป้องกันเป็นอย่างดีแล้วไม่น่าตั้งครรรภ์ได้แต่หลายรายก็ตั้งครรรภ์ หลายคนรู้สึกอายที่มีเพศสัมพันธ์ในวัยเด็ก จึงไม่กล้าซื้อยาคุมกำเนิดหรือถุงยางอนามัยด้วยตัวเอง โดยเฉพาะเด็กผู้หญิงที่รู้สึกอาย และต้องการปกปิดความสัมพันธ์ของตนเองให้เป็นเรื่องส่วนตัวไม่ต้องการให้ตนเองรับรู้การกระทำของตนเอง จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2, 22 พ.ย 57

“ตอนนั้นก็กินยาคุมกำเนิดช่วงแรกก็กินไปนั้นแหละ แต่ตอนนี้รู้แล้ว เพราะเราซื้อเอง เอาที่แพงหน่อยดีหน่อย เมื่อก่อนไม่กล้าไปซื้อเองหรือเราเป็นเด็ก เค้ามองหัวจรดเท้าเลยแหละ”

ความสัมพันธ์ของวัยรุ่นไม่เป็นความลับอีกต่อไปเมื่อตั้งครรรภ์ วัยรุ่นในชุมชนกลายเป็นพ่อแม่สถานะของวัยรุ่นคนนั้นจะเปลี่ยนไปทันทีในความคิดของคนในชุมชน จากความคุ้นเคยที่มีต่อวัยรุ่น เคยเรียกเข้าบ้านนั่งคุยนั่งเล่นเลี้ยงขนม เลี้ยงอาหาร เมื่อมีวัยรุ่นมีครอบครัวความใกล้ชิดคุ้นเคยจะเปลี่ยนไป พ่อแม่วัยรุ่นจะกลายเป็นเพื่อนบ้านคนหนึ่งในชุมชนของครอบครัวที่ตนเองคุ้นเคยเข้าออกบ้านได้ตลอดเวลาจะไม่ถูกเชิญให้เข้าไปนั่งเล่นนั่งคุยเหมือนเดิมอีก แต่การเป็นพ่อแม่วัยรุ่นไม่ว่าจะเกิดขึ้นจากความตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ตาม ก็ยังเป็นข้อก้ำขาของชุมชนถึง

ความสามารถในการเลี้ยงดูครอบครัว ความรับผิดชอบต่อชีวิตตนเองและลูกน้อยที่ถือกำเนิดขึ้นมา จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1, 3 พ.ย 57

“เมื่อก่อนชุมชนเราไม่เป็นแบบนี้อยู่กับแบบง่าย ๆ รู้จักกันช่วยเหลือกัน เดียวนี้ชุมชนใหญ่ ขึ้นต่างคนต่างอยู่ ไม่ได้ช่วยเหลือกันเหมือนเมื่อก่อน วัยรุ่นตอนที่ยังไม่มีครอบครัวเราก็เห็นเค้าเป็นเด็กอยู่ แต่ถ้าวัยรุ่นมีครอบครัวก็ถือว่าเค้าโตแล้ว”

การตั้งครุภะระหว่างเรียนฝ่ายหญิงจะเป็นฝ่ายที่ต้องหยุดเรียน ส่วนฝ่ายชายหากกำลังเรียนอยู่สามารถเรียนต่อได้ หญิงบางรายเมื่อคลอดลูกแล้วไม่กลับเข้าเรียนต่อจนจบการศึกษาด้วยหลายสาเหตุ เช่น ครอบครัวฝ่ายชายไม่ให้เรียนต่อ ต้องการให้เลี้ยงลูกอยู่ที่บ้านและเป็นห่วงว่าลูกชายของตนจะต้องเลี้ยงลูกจนไม่มีเวลาเรียน บางรายเลิกทำงาน ฝ่ายหญิงเลี้ยงลูกเพียงลำพังเป็น “แม่เลี้ยงเดี่ยว” ถึงแม้ครอบครัวฝ่ายหญิงจะช่วยดูแลลูกให้แต่ก็ต้องทำงานหนักเพื่อให้มีรายได้เพียงพอเลี้ยงลูกของตน ก็จะหมดกำลังใจ เหน็ดเหนื่อย และไม่มีรายได้เพียงพอสำหรับเลี้ยงลูกและตนเองเรียนในเวลาเดียวกัน จึงทำให้หยุดเรียนเป็นการถาวร บางรายหยุดเรียนจนกระทั่งคลอด และกลับเข้าเรียนต่อจนจบการศึกษา เนื่องจากครอบครัวเข้าใจ สามารถดูแลหลานและส่งลูกสาวที่เป็นแม่วัยรุ่นเรียนต่อจนจบการศึกษาได้ จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2, 22 พ.ย 57

“ผู้ชายได้เรียนต่อแต่หนูไม่ได้เรียนมันไม่ยุติธรรม ถ้าเรียนหนูจบปริญญาตรีแล้ว แต่เค้า (พ่อเด็ก) ได้เรียนแต่หนูต้องอยู่บ้านเลี้ยงลูก คนรุ่นเดียวกันเค้าเรียนอยู่ แต่หนูต้องทำงาน ทำให้หนูคิดมากขึ้น อยากเรียนแต่งานจะเอาอย่างไร ส่งตัวเองเรียนด้วยเลี้ยงลูกด้วยไม่ไหว”

จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3, 4 ม.ค 58

“เด็กบางคนคลอดแล้วก็กลับไปเรียนต่อ เค้าเห็นความสำคัญของการเรียนถ้าไม่จบหาเลี้ยงลูกไม่ได้ ครอบครัวก็เข้าใจ ส่งเรียนต่อได้ ตอนนี้เรียนจบมีงานทำเลี้ยงลูกเองได้แล้ว”

เมื่อเกิดพ่อแม่วัยรุ่นในครอบครัวขึ้น ทางออกแรกที่ผู้ใหญ่ฝ่ายหญิงคำนึงถึง คือ การแต่งงาน เพื่อเป็นการกู้ชื่อเสียงของฝ่ายหญิง ส่วนผลกระทบอื่นที่ตามมาที่หลังนั้นค่อยคิดหาทางแก้ไขไปตามสถานการณ์เฉพาะหน้าที่เกิดขึ้น ด้วยความหวังว่าหากแต่งงานแล้วจะทำให้ลูกหลานของตนสามารถสร้างครอบครัวของตนเองได้ มีความรับผิดชอบดูแลครอบครัวของตนเอง บางรายคลอดลูกแล้วปล่อยให้ปู่ย่าตายายเลี้ยง ส่วนตนเองไปทำงานที่อื่นเพื่อหารายได้บางรายส่งเงินกลับมาให้ครอบครัวเลี้ยงหลานบางรายไม่ส่งเงินกลับมาทิ้งไว้เป็นภาระของครอบครัว บางรายมีลูกคนต่อมาโดยที่ไม่ได้วางแผนและทิ้งไว้ให้ครอบครัวเลี้ยง หากครอบครัวเข้าใจยอมรับการตั้งครุภะโอกาสมีชีวิตรอดของเด็กจนกระทั่งคลอดสูง หากครอบครัวไม่เข้าใจส่วนใหญ่จบลงด้วยการจบชีวิตทารกในท้องด้วยการทำแท้ง หรือทิ้งลูกให้ครอบครัวฝ่ายหญิงหรือฝ่ายชายเลี้ยงดู ส่วนตนเอง

ไปอยู่ที่อื่น ลักษณะพ่อแม่วัยรุ่นมี 2 ลักษณะ คือ ลักษณะแรก “แม่เลี้ยงเดี่ยว” แม่วัยรุ่นที่เล็กกับสามีและเลี้ยงลูกคนเดียว อีกลักษณะหนึ่งคือ “คู่สามีภรรยา” พ่อแม่วัยรุ่นที่ยังใช้ชีวิตอยู่ด้วยกันเป็นคู่ โดยมีสามีเป็นคนหารายได้หลักเลี้ยงครอบครัว จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3,4 ม.ค 58

“ถ้าท้องแล้วจับแต่งงานนี้เข้าทางเลย เค้ชอบอยู่แล้วได้อยู่ด้วยกันเปิดเผย เด็กผู้ชายคนหนึ่ง ในชุมชนอยู่กับตา แม่เล็กกับพ่อแล้วแม่ค้าไปอยู่ที่อื่นปล่อยให้ตาเลี้ยงหลานคนเดียว เด็กก็เล่นเกม มีแฟน ถามว่าถ้าทำเค้ท้องจะทำยังไง เค้บอกว่าก็เลี้ยงเค้อยู่ด้วยกันเลย อ้าวแล้วใครเลี้ยงหละเราหาเงินยังไม่ได้จะทำยังไง เค้ไม่ว่าอะไรได้แต่ยิ้มไม่มีคำตอบ”

พ่อแม่วัยรุ่นในชุมชนเริ่มกลายเป็นเรื่องธรรมดา หลายครอบครัวในชุมชนกำลังเผชิญสถานการณ์เดียวกัน หนักบ้างเบาบ้างแตกต่างกันไป บางครอบครัวเริ่มเกิดเป็นวงจร จากรุ่นพ่อแม่ที่ยังเป็นวัยรุ่นเกิดการผลิตซ้ำในรุ่นลูกของพ่อแม่วัยรุ่น บางครอบครัวคุณแม่ยายยังสาวอายุประมาณ 30 ปีเลี้ยงหลานวัย 2 ขวบให้กับลูกสาววัย 17 ปี ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงวงจรพ่อแม่วัยรุ่นได้ก่อตัวขึ้นในครอบครัวอย่างเงียบๆ จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3, 22 พ.ย 57

“ปู่ตายยายก็ยังหนุ่มสาววัยทำงาน อายุ 30 กว่าๆ มีหลานกระต๊องมันเริ่มเกิดเป็นวงจรแล้วหละ”

ย้อนหลังไป 8 ปี (พุทธศักราช 2551) สถานการณ์พ่อแม่วัยรุ่นในชุมชนยังไม่เห็นเด่นชัดนัก การหนีเรียนเป็นจำนวนมากของเด็กและวัยรุ่นในชุมชนกระตุ้นให้ชุมชนลุกขึ้นมาสร้างการเรียนรู้สำหรับเด็กและครอบครัวมากขึ้น เด็กและวัยรุ่นในชุมชนเข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน บางคนเมื่อมีแฟนก็จะเริ่มหายไปไม่เข้าร่วมกิจกรรมได้ไม่นานก็ต้อง คณะทำงานเด็กที่เป็นแกนนำชุมชนในการส่งเสริมการเรียนรู้ในช่วงนั้น เริ่มแลกเปลี่ยนสถานการณ์พ่อแม่วัยรุ่นในชุมชนมากขึ้น จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3,22 พ.ย. 57

“แม่วัยรุ่น ป้ายังไม่ค่อยรู้ ไม่ค่อยเห็นว่าเป็นปัญหามากนัก เห็นแต่เด็กหนีเรียนเยอะมาก ช่วงแปดปีที่แล้ว หลังจากนั้นไม่นานก็เริ่มเห็นลูกบ้านนั้นท้อง ลูกบ้านนี้ท้อง ที่ท้องยังเด็กทั้งนั้น เด็กที่เราทำงานด้วยมีแฟนก็ไม่เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนแล้ว เราก็เลยเริ่มคิดเรื่องนี้กันหละ”

สถานการณ์พ่อแม่วัยรุ่นในชุมชนเริ่มทวีความรุนแรงมากขึ้น จากความสัมพันธ์ของคนหนุ่มสาวสองคน เมื่อกลายเป็นพ่อแม่วัยรุ่นส่งผลกระทบต่อครอบครัว วัยรุ่นตั้งครรรค์เริ่มมีจำนวนมากขึ้น และการตั้งครรรค์ในวัยรุ่นยังเป็นเรื่องใหม่ของชุมชน ศูนย์ 45 ให้บริการด้านสุขภาพทั่วไปและบริการฝากครรรค์ ตรวจสุขภาพคุณแม่วะหว่างตั้งครรรค์ และเยี่ยมบ้านหลังคลอดทำไปเรื่อยๆ อายุของคุณแม่ที่เข้ามาใช้บริการลดลงเรื่อยๆ อายุน้อยที่สุด 12 ปี ประกอบกับได้พูดคุยกับคุณแม่วัยรุ่นที่เข้ามาใช้บริการ กระตุ้นให้คิดทบทวนถึงกระบวนการทำงานที่ผ่านมา การรณรงค์ให้

ความรู้ไม่สามารถช่วยให้สถานการณ์พ่อแม่วัยรุ่นในชุมชนเบาบาง จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8,20 มี.ค 58

“คุยกับพ่อแม่วัยรุ่นตั้งแต่ท้องจนกระทั่งคลอด แต่ทำไปทำมาเยอะขึ้นเรื่อยๆ ที่เห็นท้องอายุน้อยที่สุดประมาณ 12 ย่าง 13 ปี จึงต้องหาวิธีการใหม่ๆ ตั้งคลินิกขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหา และดึงชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อช่วยแก้ปัญหา ในช่วงแรกไม่ได้ทำกับกลุ่มพ่อแม่วัยรุ่นเพียงอย่างเดียว แต่ทำกับกลุ่มพ่อแม่ทั่วไปในชุมชน”

การตั้งครรภ์ไม่พร้อมในวัยรุ่นไม่ใช่เรื่องส่วนตัวของคนสองคนหรือเป็นเรื่องภายในครอบครัวอีกต่อไป เมื่อจำนวนพ่อแม่วัยรุ่นเพิ่มมากขึ้นและอายุของการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นลดลง เริ่มวงจรการผลิตซ้ำพ่อแม่วัยรุ่นเพิ่มขึ้นในครอบครัว การให้บริการของสถานบริการสุขภาพยังมีอคติกับพ่อแม่วัยรุ่น จากสถานการณ์ที่กล่าวมาข้างต้นจุดประกายให้เกิดคลินิกพ่อแม่วัยรุ่นขึ้นที่ ศูนย์ 45

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาคุณภาพบริการให้รอบด้านทั้ง ทางด้านร่างกาย พัฒนาการ จิตใจ และสังคม การบูรณาการระบบการจัดการรายบุคคล สู่ระบบการดูแลหญิงตั้งครรภ์ เด็ก ที่ติดเชื้อ HIV เด็กที่ได้รับผลกระทบจากเอดส์

2. เพื่อตัดวงจรพ่อแม่วัยรุ่นในชุมชนและสร้างภูมิคุ้มกันให้กับพ่อแม่วัยรุ่น และสร้างระบบสุขภาพผ่านกระบวนการเรียนรู้ “คลินิกพ่อแม่วัยรุ่น”

3. เพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกันระหว่างชุมชนกับศูนย์ 45 อย่างยั่งยืน จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8,20 มี.ค 58

“เราคงแก้ปัญหาพ่อแม่วัยรุ่นทั้งหมดคงไม่ได้ แต่จะตัดวงจรตรงนี้ได้ยังไง ทำยังไงให้เค้ามีความรู้ในการตัดสินใจในการท้องครั้งต่อไป ไม่ให้เกิดซ้ำในครอบครัวอีกแล้วก็ทำร่วมกับชุมชน ถ้าชุมชนเป็นเจ้าของมันจะยั่งยืน”

และจากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3,22 ธ.ค 57

“เพื่อตัดวงจรก็เลยลงมาตรงนี้เลย ฝากท้องเลย ไม่ต้องไปคิดถึงเกิดมาแล้วนะตัดยาก ตัดไม่ได้ นึกถึงอีกยี่สิบปีข้างหน้าก็ได้ จะต้องลงมาหาเด็กกลุ่มนี้ เรามาดูแลพ่อแม่วัยรุ่นซะ ดูแลแม่วัยรุ่นให้เค้าดูแลตั้งแต่เด็กตั้งแต่อยู่ในท้องเลย คุณจะต้องให้เค้าเรียนรู้อะไรบ้าง ให้เค้าดูแลตรงนี้ให้เป็น คือ หนึ่ง จะทำยังไงให้แม่วัยรุ่นซึ่งเค้ามีเบื้องหลังของเค้านะ สอง ให้เค้ามีทักษะเลี้ยงลูกให้เป็น เพราะถ้าเค้ามีทักษะในการเลี้ยงลูกให้เป็น เค้าก็จะสอนลูกเค้าได้ ไม่ให้ไปสูแบบเค้า”

กระบวนการสร้างการเรียนรู้ของ“คลินิกพ่อแม่วัยรุ่น”

“คลินิกพ่อแม่วัยรุ่น”เปรียบเสมือน “ห้องเรียนพ่อแม่”ซึ่งเปิดกว้างให้กับพ่อแม่ทุกวัยเข้ามาใช้บริการรวมถึงพ่อแม่วัยรุ่น การเรียนรู้เริ่มเมื่อตั้งครรภ์และหลังคลอด “ห้องเรียนพ่อแม่” ในระบบชุมชน การเรียนรู้เริ่มจากความอ่อนด้อยด้านทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ภายในครอบครัวทำให้เกิดความไม่เข้าใจกันภายในครอบครัว “ห้องเรียนพ่อแม่”ของคลินิกพ่อแม่วัยรุ่น จะให้บริการเฉพาะพ่อแม่และพ่อแม่วัยรุ่นระหว่างตั้งครรภ์และหลังคลอด ซึ่งการให้บริการของคลินิกพ่อแม่วัยรุ่นจะทำงานร่วมกับศูนย์ 45 การให้บริการไม่จำกัดเพียงประชากรในชุมชนคลองสองต้นนุ่นเท่านั้น เนื่องจากนโยบายฝากครรภ์ฟรีทุกสิทธิของ คณะรักษาความสงบแห่งชาติ(คสช.) ประกอบกับการเปิดรับประกันสุขภาพหลังสถานบริการสุขภาพแห่งอื่น จึงทำให้มีประชาชนจากต่างพื้นที่เข้ามาใช้บริการที่ศูนย์ 45 แม่วัยรุ่นบางคนเข้าห้องที่เคหะชุมชนร่มเกล้าชั่วคราวระหว่างตั้งครรภ์เมื่อคลอดแล้วก็ย้ายออก จึงไม่สามารถระบุจำนวนแม่วัยรุ่นจากชุมชนคลองสองต้นนุ่นที่เข้ามาใช้บริการที่ศูนย์ 45 ได้ จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8, 20 มี.ค. 58

“แม่วัยรุ่นที่เข้ามาตรวจที่คลินิกพ่อแม่ไม่ได้มีแต่คนจากชุมชนคลองสองต้นนุ่นอย่างเดียว แต่มาจากหลายที่ นโยบายฝากท้องฟรีทุกสิทธิของ คณะรักษาความสงบแห่งชาติ(คสช.) หน่วยงานนี้เปิดรับประกันสุขภาพที่หลัง จึงยังไม่เต็ม ก็มีคนนอกพื้นที่เข้ามาใช้บริการ เราตรวจกันเยอะในพื้นที่ คนที่อื่นก็หลังไหลเข้ามา จึงทำให้แม่วัยรุ่นในชุมชนไม่ลดลงอย่างที่คาดหวังไว้ บางคนมาเช่าแฟลต(เคหะร่มเกล้า)เดือนละพันสองพันอยู่ชั่วคราวระหว่างตั้งท้อง พอคลอดปุ๊บยาตามยากี่มารับกลับไป”

การเรียนรู้ของ“คลินิกพ่อแม่วัยรุ่น” มิได้จำกัดเพียงในห้องสี่เหลี่ยมติดแอร์เย็นสบายภายในอาคารของศูนย์ 45 เท่านั้น แต่จะมีการจัดการเรียนรู้ภายนอกคลินิกพ่อแม่วัยรุ่นด้วยเช่นกัน ห้องเรียนพ่อแม่เกิดขึ้นได้อย่างไม่จำกัดในขอบเขตของสถานที่และเวลา การสร้างการเรียนรู้ของห้องเรียนพ่อแม่ที่สำคัญๆ คือ การสร้างเรียนรู้เชิงรับ คือ การขอให้บริการพ่อแม่วัยรุ่นระหว่างคุณแม่ตั้งครรภ์ที่คลินิกพ่อแม่วัยรุ่น และการสร้างเรียนรู้เชิงรุก คือ การออกไปนอกคลินิกพ่อแม่วัยรุ่น และการพัฒนาคนทำงานในระบบสุขภาพที่มาจากชุมชนและศูนย์ 45 ทำงานร่วมกัน จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8, 20 มี.ค. 58

“ให้บริการที่คลินิกอันนี้คือการตั้งรับ เรายังมีเชิงรุกเรื่องเพศและเอดส์ในชุมชนเยอะอยู่ แต่ทำไมมันสวนทางกันเราพยายามทำแล้วแต่ทำไมมันเยอะขึ้น พอที่เอาข้อมูลมาวิเคราะห์แล้วมันทำให้ปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ที่ทำให้เราอาจจะยังต้องพัฒนาอีกหลายอย่าง คือในพื้นที่รับผิดชอบที่ก็ทำในเรื่องเชิงรุกไป ถ้าเมื่อไหร่ก็ตามหากเค้าเข้ามาสู่ระบบก็ต้องการทำให้ได้มาตรฐานเพื่อดูแลเค้าให้

ได้ ทั้งเด็กแม่ พ่อ ลูกให้มีสัมพันธภาพที่ดีและคุณภาพชีวิตที่ดีด้วย ก็ต้องมีทีมงานที่มาจากชุมชนด้วย”

“คลินิกพ่อแม่วัยรุ่น” มีกระบวนการสร้างการเรียนรู้ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. การพัฒนาคนทำงานสุขภาพชุมชนเป็นการส่งเสริมศักยภาพคนทำงานให้มีทักษะความรู้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับพ่อแม่วัยรุ่นที่เข้ามาใช้บริการในคลินิกพ่อแม่วัยรุ่น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาคนทำงานสุขภาพชุมชนผลักดันให้เกิดการเรียนรู้สุขภาพชุมชนอย่างยั่งยืน
2. เพื่อพัฒนาศักยภาพคนทำงาน

กลุ่มเป้าหมาย คือ คณะทำงานเด็ก เครือข่ายอาสาสมัครสาธารณสุข(ออส.) แกนนำชุมชน และเจ้าหน้าที่ศูนย์ฯ45

วิธีการดำเนินการ

1. ผู้ริเริ่ม “คลินิกพ่อแม่วัยรุ่น” เป็นแกนนำหลักในการประสานงานผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพทั้งหมด พยาบาลจากศูนย์ฯ45 ค้นหาคนในชุมชนที่มีใจรักการทำงานเด็กและครอบครัวเข้ามามาร่วมเป็น “คณะทำงานสุขภาพชุมชน” ประกอบด้วย คณะทำงานเด็ก เครือข่ายอาสาสมัครสาธารณสุข(ออส.) แกนนำชุมชน และเจ้าหน้าที่ศูนย์ฯ45 ทั้งแพทย์ พยาบาลโดยแบ่งบทบาทการทำงานตามความสนใจ และศักยภาพของแต่ละบุคคล ผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพทั้งแพทย์และพยาบาล มีบทบาทหลักในการ พัฒนามาตรฐานการให้บริการ ส่งเสริมความรู้และติดตามความก้าวหน้าด้านสุขภาพอนามัยแม่และเด็ก และส่งเสริมศักยภาพคณะทำงานสุขภาพชุมชนด้านสุขภาพอนามัยแม่และเด็กส่วนตัวแทนชุมชน มีบทบาทหลักในการส่งเสริมทักษะชีวิตพ่อแม่วัยรุ่น ติดตามและส่งต่อข้อมูลแม่วัยรุ่นทั้งที่เข้ามาใช้บริการที่คลินิกและไม่ได้เข้ามาใช้บริการที่คลินิกแต่อาศัยอยู่ในชุมชนให้กับคลินิกพ่อแม่วัยรุ่นคณะทำงานสุขภาพชุมชน เปรียบเสมือน“พี่เลี้ยง”ในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ห้องเรียนพ่อแม่

2. พัฒนาศักยภาพคณะทำงานสุขภาพชุมชน ด้วยการส่งเข้าร่วมอบรมส่งเสริมความรู้อนามัยแม่และเด็ก เมื่อได้รับการอบรมแล้วนำความรู้กลับมาใช้จริงในคลินิกพ่อแม่วัยรุ่น หลังจากจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับพ่อแม่ในคลินิกพ่อแม่วัยรุ่นแล้วจะสรุปบทเรียนร่วมกัน ทบทวนการจัดกระบวนการ และสิ่งที่ต้องการพัฒนา จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8, 20 มี.ค 58

“หาคนในชุมชนที่มีใจรัก แล้วก็ ออส. เรามีอยู่ทุกชุมชน เข้ามาทำงาน แต่ละคนเค้ามีจุดเด่นของเค้า แล้วเราค่อยเอามาพัฒนา อย่างบ้านอ้อมมีใจรักอยู่แล้ว พอติดอาวุธให้ มีการทำงานหลายมุมเรื่องเด็กและครอบครัว ก็สร้างเวทีให้เค้า ให้เค้าทำเต็มที่เอาความรู้ที่ไปอบรมมาใช้อ้างอิง

ตรงนี้เป็นจุดเริ่มต้น บ้าอู๋มเค้าทำแล้วมันสนุก อบอุ่นเหมือนครอบครัว ทำแล้วเราก็มาเรียนรู้ร่วมกัน ทำแล้วมีปัญหาอะไร ต้องปรับอะไรบ้าง เราก็ทำงานกันอย่างสนุก ทุกฝ่ายได้ประโยชน์ บ้าไต้งานเราก็ไต้งาน การทำงานเราจะมองถึงความยั่งยืน คำนึงถึงคนในชุมชนได้ประโยชน์เป็นหลักไม่ได้มองว่าหน่วยงานจะได้อะไร ทำงานด้วยกันเราก็แบ่งบทบาทกัน บ้าเค้าเชิงสังคมนะเรื่องครอบครัวพวกพี่เองก็ต้องดูในเรื่องของมาตรฐานการดูแลสุขภาพ”

ผลที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้การพัฒนาคนทำงานสุขภาพชุมชน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. เกิดคณะทำงานสุขภาพชุมชนที่มีส่วนร่วมจากชุมชนกับศูนย์ฯ45 ที่มีความเข้าใจและทัศนคติที่ดีต่อพ่อแม่วัยรุ่น

2. เกิดการพัฒนาศักยภาพคณะทำงานสุขภาพชุมชนในการจัดกระบวนการเรียนรู้สำหรับพ่อแม่วัยรุ่น

3. เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างคณะทำงานสุขภาพชุมชนช่วยเสริมศักยภาพคนทำงานให้มีความรู้ ความเข้าใจอย่างต่อเนื่อง

4. เกิดการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ห้องเรียนพ่อแม่วัยรุ่นอย่างรอบด้าน

5. เกิดการขยายการเรียนรู้ในคลินิกพ่อแม่วัยรุ่นสู่การสร้างการเรียนรู้ในชุมชน

จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8, 20 มี.ค 58

“การสร้างทีมสำคัญที่สุด ทีมทำงานดีมีความเข้าใจ มีทัศนคติที่ดีต่อกัน จึงทำให้ขับเคลื่อนงานไปได้ด้วยดี ทีมทำงานมีทั้งแพทย์ พยาบาล น้องๆช่วยงานต่างๆ ภาคประชาชนก็มีแกนนำต่างๆเข้ามา รวมทั้งเครือข่าย อสส. ทุกคนร่วมกันมันก็ไหลไปสู่ชุมชน ทั้งแกนนำชุมชนที่เราสร้างไว้ ตอนทำเรื่องเอดส์ ทีมบ้าอู๋ม(คณะทำงานเด็ก) ทำกันจนเข้ารูปเข้ารอย เหมือนกับว่าแรกๆยังเตาะเตาะอยู่แล้วก็ดีขึ้น ได้รับการยอมรับมากขึ้น จากการชักจูงของผู้เข้าร่วม บ้าอู๋มมีเทคนิคการสื่อสารแบบห่วงใย แม่ห่วงลูก บางคนคิดว่าเอาคนแก่มาทำกับวัยรุ่นจะรู้เรื่องกันหรือ แต่บ้าอู๋มก็สื่อสารเหมือนกับห่วงใยลูก”

บทเรียนที่ชุมชนได้รับจากการเรียนรู้การพัฒนาคนทำงานสุขภาพชุมชน การสร้างกลไกการติดตามคุณแม่หลังคลอดในชุมชนเป็นความท้าทายหนึ่งในการพัฒนาระบบสุขภาพชุมชน การจัดการเรียนรู้และบริการสุขภาพอนามัยแม่และเด็กที่คลินิกสามารถดูแลพัฒนาการของแม่และเด็กได้ทั้งสุขภาพกายและใจ เมื่อคลอดแล้วการจะมีเรื่องการให้นมลูก สภาพแวดล้อม สุขภาพจิตของแม่หลังคลอดโดยเฉพาะแม่วัยรุ่นที่มีสภาพจิตใจไม่ดีระหว่างตั้งครรภ์ การเยี่ยมบ้านหลังคลอด 7 วันเป็นมาตรการของการให้บริการแม่และเด็กของศูนย์ฯ45 ซึ่งมีข้อจำกัดในการแจ้งข้อมูลคุณแม่หลังจากเมื่อออกจากโรงพยาบาลมีความล่าช้า ทำให้การให้บริการหลังคลอดก็ช้าไปด้วย การพัฒนาศักยภาพคณะทำงานสุขภาพในพื้นที่ของชุมชนจะทำให้มีการส่งข้อมูลได้เร็วขึ้น เพราะเป็น

คนในชุมชนอยู่แล้ว และเห็นความสำคัญในการเยี่ยมบ้านหลังคลอด จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8, 20 มี.ค 58

“ตามหลักหลังคลอดพี(ศูนย์’45)ยังตามไม่ได้ทุก case ได้แค่ 30% กำลังคุยกับป้าอุ้มอยู่ ว่าอยากให้ตรงนี้มันเกิด พีมีเครือข่าย อสส. แทบทุกชุมชนอยู่แล้ว อบรมแล้วแหละ แต่กว่าเค้าจะไปคลอดกว่าจะแจ้งเรามันนานพอสมควร เราไม่ได้รู้ทันที คนฝากท้องแยอะ กำลังแก้กันว่าจุดอ่อนมันอยู่ตรงนี้จะทำยังไงให้รู้เร็ว ใครขาดนัดไปพีจะโทรถามทุก case มันก็ไม่ไหว ฉะนั้นเราก็จะได้เฉพาะ case ที่เค้า Refer มา หรือว่า อสส. แจ้งมาว่าคลอดแล้วนะ ซึ่งมันเป็นหน้าที่ของพวกพีอยู่แล้วที่ต้องไปเยี่ยมให้เร็ว เยี่ยมหลังคลอด เพื่อมีปัญหอะไรหลังคลอดจะได้แก้เลย กำหนดเลยว่าไม่เกินเจ็ดวันหลังจากคนไข้ออกจากโรงพยาบาล แล้วจะต้องไปเยี่ยมถ้าเค้าส่งมาเร็วเราก็ไปเร็ว”

2.กระบวนการสร้างการเรียนรู้ในคลินิกพ่อแม่วัยรุ่น เป็นการให้บริการสุขภาพแก่พ่อแม่วัยรุ่นและพ่อแม่ที่ไม่ได้เป็นวัยรุ่นพร้อมกับส่งเสริมการเรียนรู้ด้านสุขภาพแม่และเด็ก การเตรียมความพร้อมของพ่อแม่ และส่งเสริมทักษะชีวิตการคิดการตัดสินใจจากข้อมูล ความรู้ที่ถูกต้องและเพียงพอ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนามาตรฐานการบริการสุขภาพ
2. เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตให้กับพ่อแม่วัยรุ่น

กลุ่มเป้าหมาย คือ พ่อแม่วัยรุ่น และพ่อแม่ที่ไม่ได้เป็นวัยรุ่น

วิธีการสร้างการเรียนรู้

2.1การฝากครรภ์

แม่วัยรุ่นต้องฝากครรภ์ที่โรงพยาบาลพบสูตินารีแพทย์เพื่อตรวจหาความเสี่ยงของแม่และเด็กตามนโยบายกระทรวงสาธารณสุข จึงทำให้ศูนย์’45 ซึ่งเป็นสถานบริการสาธารณสุขไม่สามารถรับฝากครรภ์แม่ที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปีได้ แต่สามารถรับฝากครรภ์แม่ที่มีอายุเกิน 20 ปีขึ้นไปได้เมื่อมีแม่วัยรุ่นมาขอฝากครรภ์ที่ศูนย์’45 ก็ส่งต่อไปให้โรงพยาบาลพร้อมอธิบายถึงเหตุผลของการไม่รับฝากครรภ์แม่ที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปีและอธิบายความเสี่ยงที่แม่วัยรุ่นอาจเกิดขึ้นกับแม่วัยรุ่น ภาวะความเสี่ยงในแม่วัยรุ่นมีหลายด้าน ดังนี้ ด้านร่างกาย ร่างกายยังเจริญเติบโตไม่เต็มที่ ด้านโภชนาการ มักพบว่าแม่วัยรุ่นมีธาตุเหล็กมากบ้างน้อยบ้าง เหล็กภาวะโภชนาการต่ำ เพราะกลัวอ้วน จึงควบคุมอาหาร ความเข้มข้นของเลือดส่วนใหญ่อจะอยู่ที่ 2.2 หรือ 2.3 ซึ่งควรจะมีมากกว่านี้ ด้านจิตใจ ส่งผลกระทบต่อพัฒนาการทารกในครรภ์ แม่วัยรุ่นบางราย การตั้งครรภ์เป็นทั้งข่าวดีและข่าวร้ายในชีวิต ครอบครัว หากครอบครัวไม่ยอมรับและให้แยกแม่วัยรุ่นจากสามี หรือสามีทอดทิ้งบางรายซึมเศร้า เครียด ไม่เห็นคุณค่าของชีวิตคิดฆ่าตัวตาย หากครอบครัวยอมรับไม่ว่าจะมีสามีหรือถูกสามีทอดทิ้งก็ยังพอจะรับมือกับ

ภาวะจิตใจที่อ่อนแอขึ้นได้ นอกจากนี้ หากแม่วัยรุ่นต้องการรับบริการที่ศูนย์'45 ก็จะทำให้ฝากครรภ์ครั้งแรกที่โรงพยาบาลก่อนแล้วให้แพทย์ที่โรงพยาบาลให้ความเห็นเกี่ยวกับความเสี่ยงหรือความปลอดภัยของแม่วัยรุ่นและอนุญาตให้ใช้บริการที่สถานบริการสุขภาพได้ การตรวจครรภ์ครั้งต่อไป แม่วัยรุ่นจะนำไปรับรองนั้นมาขอพบแพทย์ที่ศูนย์ '45 ได้ เนื่องจากแม่วัยรุ่นบางรายไม่สะดวกในการเดินทางไปโรงพยาบาล จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8, 20 มี.ค 58

“วัยรุ่นมีความเสี่ยงถ้าด้านร่างกาย สรีระร่างกายยังไม่พร้อม การเจริญเติบโตยังไม่เต็มที่ แต่เรื่องนี้ไม่น่าห่วงเท่าไรเพราะเด็กสมัยนี้โตไว ปัญหาด้านโภชนาการ ไม่มากไปก็น้อยไปส่วนใหญ่จะน้อย ธาตุเหล็กต่างๆน้อย หลายคนตรวจมาแล้วค่าเข้มข้นของเลือดน้อยไม่ได้ตามมาตรฐาน ได้ 2.2 หรือ 2.3 ซึ่งเราอยากให้ได้มากกว่านี้ ต้องให้ความสำคัญให้ยาบำรุงเค้าไปก็ไม่น่าต้องคอยย้ำ เค้ากลัวอ้วนบ้าง กลัวโหนกกลัวนี้ เรื่องน้ำหนัก ดัชนีมวลกายยังต่ำเกินเกณฑ์ก็คือปัญหาโภชนาการ ส่งผลต่อการเจริญเติบโตของเด็กในครรภ์ ยังมีปัญหาทางด้านจิตใจอีก มีหลายคนครั้งหนึ่งเหมือนกับว่าเค้าถูกแยกกันหรือไม่มีพ่อ เค้าอาจจากกันโดยมีปัญหา ไม่ว่าจะยังไงก็แล้วแต่มันส่งผลกับความพร้อมของการเป็นแม่ ถ้าครอบครัวคอย Support ก็ดีแต่ถ้าไม่มีปัญหา ค่อยข้างมาก แต่ถ้าแม่วัยรุ่นมาฝากท้องก็ต้องส่งโรงพยาบาลทันทีมันเป็นนโยบายกระทรวง ที่นี้รับฝากท้องแม่วัยรุ่นไม่ได้บางรายก็ไม่ไปกลับไปอยู่ในชุมชน พอลูกเค้าก็บอกว่า ไม่ไปหรอกโรงพยาบาลไม่มีคนพาไป ก็เลยให้เค้าไปโรงพยาบาลก่อนเพื่อดูการว่าเป็นอะไร แล้วนัดเด็กอีกเพื่อติดตามเค้าว่าไปหรือไม่ไป แรกๆหมอก็คู่ว่ามันเด็กทำไม เพราะถ้ามันเด็กแล้วเค้าก็จะไม่ไปโรงพยาบาล เลยอธิบายว่า ถ้าไม่มันเด็กก็จะอยู่ในชุมชนบางคนคลอดในชุมชนก็มี ก็เลยให้เค้าไปฝากท้องพบสูตินารีแพทย์ที่โรงพยาบาลก่อนและให้เด็กถามว่าต้องมีอะไรตรวจเป็นพิเศษรึป่าว ถ้าครั้งต่อไปไม่สะดวกที่จะไปโรงพยาบาล ก็บอกคุณหมอให้เขียนโน้ตให้หน่อยว่าฝากท้องได้ ”

แม่วัยรุ่นที่เข้ามาบริการที่คลินิกพ่อแม่วัยรุ่นเป็นครั้งแรกจะนัดมาทั้งพ่อและแม่ เพื่อเจาะเลือดตรวจความอุดมสมบูรณ์ของแม่และเด็ก และโรคติดต่อที่จะส่งไปยังบุตรในครรภ์หลังจากนั้น สองสัปดาห์ทั้งแม่และพ่อจะมาฟังผลเลือด หากแม่และเด็กสมบูรณ์ดีการนัดตรวจสุขภาพครรภ์ต่อไปจะมาเฉพาะแม่ หรือมาทั้งพ่อแม่ก็ได้ หากพ่อมีภารกิจต้องทำงานไม่สามารถมาด้วยได้ และต้องมาพร้อมกันทั้งพ่อแม่อีกครั้งเมื่อตั้งครรภ์ในเดือนที่แปด เพื่อตรวจเลือดอีกครั้งหนึ่ง เพื่อเตรียมความพร้อมก่อนคลอดและเข้าห้องเรียนพ่อแม่อีกครั้งหนึ่ง ทุกครั้งที่เปิดให้บริการฝากครรภ์ ตรวจครรภ์ก็จะเปิดห้องเรียนพ่อแม่ไปพร้อมๆกันด้วย จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8, 20 มี.ค 58

“ตอนมาฝากครรภ์อยากให้ทั้งพ่อแม่มาด้วยกัน จะได้ตรวจเลือดทั้งพ่อแม่เลย ครั้งที่สองก็ยังมานะมาฟังผลเลือด มาเข้าห้องเรียนพ่อแม่ด้วย แต่พอครั้งที่สามถ้าไม่มีอะไรก็จะบอกเค้าไม่ต้องมา เพราะหลายคนมีภาระงาน พี่ไม่อยากจะให้การฝากท้องต้องขอไปรับรองทุกครั้ง ก็เลยบอก

เค้าว่า คนท้องก็เหมือนคนปกตินั่นแหละ สามารถไปไหนมาไหนเองได้ พอใกล้คลอดค่อยว่ากัน ครั้งสุดท้ายจริงๆอยากให้มาอีกทีเจาะเลือดครั้งสุดท้ายก็แปดเดือน สองสัปดาห์มาฟังผลเลือด อยากให้แฟนเค้ามาอีกครั้งเพื่อเข้าห้องเรียนพ่อแม่อีกครั้ง”

การมาพร้อมหน้าพร้อมตามพ่อแม่ลูกเป็นการแสดงความรักความห่วงใยระหว่างครอบครัว อย่างเป็นทางการบ้าง บางครอบครัวมาพร้อมหน้าพร้อมตากัน บางครอบครัวหญิงตั้งครรภ์มาคนเดียว แต่ถ้า การมาคนเดียวของหญิงตั้งครรภ์ก็มีเบื้องหลังที่เจ็บปวดของชีวิตคู่ก็ไม่น่าเป็นห่วงสำหรับพ่อแม่ ทั่วไป ส่วนพ่อแม่วัยรุ่นมีความพิเศษของแต่ละกรณีที่แตกต่างกัน บางรายกำลังเผชิญความเสี่ยง ด้านภาวะจิตใจ ทำให้มีความเปราะบางทางอารมณ์ หากเห็นครอบครัวอื่นมาพร้อมหน้าพร้อมตากันจะสะเทือนใจได้ง่าย จึงแยกกลุ่มพ่อแม่วัยรุ่นในการให้บริการที่คลินิกพ่อแม่วัยรุ่น เพื่อจะได้รู้ ปัญหา สาเหตุและให้ความช่วยเหลือได้ตรงกับสถานการณ์ที่พ่อแม่วัยรุ่นกำลังเผชิญอยู่ จากบท สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8, 20 มี.ค 58

“การฝากครรภ์แต่ละครั้งมันต้องแยกกัน ต้องมีคนช่วยดูแลเด็ก ถ้าปนกันเกินจะกลายเป็น ว่า คนเค้ามากันพร้อมหน้าพร้อมตา คือเดี๋ยวนี้มาเป็นครอบครัวทั้งพ่อทั้งแม่เยอะขึ้น ถึงแม้จะไม่ใช่วัยรุ่นก็เยอะเค้ามากันทั้งพ่อทั้งแม่ ก็อดคิดไม่ได้ ก็จิตใจที่จะให้ความสำคัญกับเค้าเยอะนะ ฉะนั้น เราก็ต้องพยายามพูดคุยกับเค้าเยอะกว่า เค้ามีปัญหาอะไรแน่เค้ากังวลเรื่องอะไรกันแน่จะได้ช่วย เค้าได้ถูกจุด”

ผลที่เกิดขึ้น จากการรับฝากครรภ์ของคลินิกพ่อแม่วัยรุ่น โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. เกิดการบริการสุขภาพที่เป็นมิตรสำหรับพ่อแม่วัยรุ่นในสถานบริการสุขภาพในชุมชน
 2. เกิดการส่งเสริมข้อมูล ความรู้สุขภาพแม่และเด็ก พร้อมกับการเตรียมความพร้อมพ่อแม่
- บทเรียน** ที่ได้จากการฝากครรภ์ของคลินิกพ่อแม่วัยรุ่น โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. นโยบายกระทรวงสาธารณสุขฯ ให้แม่วัยรุ่นอายุต่ำกว่า 20 ปีฝากครรภ์ที่โรงพยาบาล ทำให้ศูนย์ฯ45 ไม่สามารถรับฝากครรภ์แม่วัยรุ่นที่เข้ามาขอรับบริการได้ จึงให้แม่วัยรุ่นต้องไปฝากครรภ์ที่โรงพยาบาล หากไม่มีความเสี่ยงต่อแม่และเด็กก็จะให้แพทย์ที่โรงพยาบาลนั้นๆรับรอง ในการเข้าใช้บริการที่สถานบริการอื่นในครั้งต่อไปได้ หากมีความเสี่ยงต่อแม่และเด็กก็ต้องอยู่ในความดูแลของแพทย์ที่โรงพยาบาลอย่างใกล้ชิดต่อไป ส่งผลให้วัยรุ่นบางรายไม่ฝากครรภ์ตลอดอายุการตั้งครรภ์จนกระทั่งคลอดเพราะไม่สะดวกในการไปใช้บริการที่โรงพยาบาล ศูนย์ฯ45 จึงทำงานร่วมกับโรงพยาบาลเพื่อให้คลินิกพ่อแม่วัยรุ่นสามารถดูแลแม่วัยรุ่นได้อย่างทั่วถึง

2. การเข้ามาใช้บริการที่คลินิกพ่อแม่วัยรุ่น ต้องการให้มาทั้งพ่อและแม่พร้อมกันทุกครั้งที่เข้ามาใช้บริการที่คลินิกพ่อแม่วัยรุ่น เพื่อให้ช่วยกันดูแลสุขภาพแม่และเด็กพร้อมทั้งสร้างความสัมพันธ์อันดีในครอบครัว แต่ด้วยข้อจำกัดส่วนใหญ่ระหว่างตั้งครรภ์พ่อจะเป็นคนหารายได้

หลักในครอบครัว จึงไม่สามารถร่วมกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง หากต้องมาตามนัดของคลินิกทุกครั้งจะทำให้ต้องขาดงานบ่อยและเสียรายได้ จึงเปลี่ยนการนัดใหม่ให้มาพร้อมกันพ่อแม่ 2 ครั้ง คือ ฝากครรภ์ครั้งแรก เพื่อเจาะเลือดและทำความเข้าใจเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพแม่และเด็ก ระหว่างตั้งครรภ์ เรียนรู้พัฒนาการทารกในครรภ์ และมาพร้อมกันอีกครั้งก่อนคลอด เพื่อเตรียมความพร้อมในการดูแลสุขภาพแม่และเด็กหลังคลอด จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3, 22 พ.ย 57

“ก็ต้องจัดการเรียนรู้ทั้งพ่อทั้งแม่ แต่ก็ไม่อยากให้ต้องมาขอใบรับรองทุกครั้งที่ต้องมาคลินิก ค่าก็ต้องกลางขาดรายได้ ให้ค่ามาครั้งแรก เจาะเลือดแล้วก็เรียนรู้การดูแลแม่และเด็กด้วยกัน แล้วก็ก่อนคลอด ก็จะเตรียมความพร้อมก่อนคลอด จริงๆแล้ว อยากจะแยกห้องเรียนพ่อแม่ทั่วไปกับพ่อแม่วัยรุ่น เพราะค่าต้องการการดูแลเฉพาะ ไม่ห้ามไม่ให้มีลูกอีกแต่ค่าต้องมีความรู้ มีข้อมูลการตัดสินใจ”

และจากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8, 20 มี.ค 58

“ห้องเรียนพ่อแม่ต้องทำให้ทั้งพ่อและแม่ แต่ว่าทำกับพ่อยากกว่าแม่ ค่าไม่ค่อยมา ค่าทำงาน อย่างฝากท้องถูกบังคับก็มาครั้งแรก แล้วครั้งต่อไปไม่มีเงินไขบั้งคับให้มา แม่ต้องมาตลอดแล้วแต่หมอนัด พอใกล้คลอดก็นัดทั้งพ่อทั้งแม่อีกครั้ง ถ้าจะให้พ่อแม่วัยรุ่นเรียนรู้อะไรก็ต้องทำระหว่างท้องนี้แหละ ถ้าหลังคลอดห่วยๆแหละ ไม่มีเวลา จะแบกลูกมาทำกิจกรรมเนี่ยยากมาก ต้องใช้วิธีเยี่ยมบ้าน แต่ก็อยากนิดหนึ่ง พอหลังคลอดค่าไปทำงาน”

การตั้งครรภ์ในวัยรุ่นมีความเสี่ยงมากกว่าหญิงตั้งครรภ์อายุ 20 ปีขึ้นไป การฝากครรภ์จึงเป็นการลดความเสี่ยงในการตั้งครรภ์ของวัยรุ่น และส่งเสริมบริการสุขภาพอย่างเป็นมิตรให้กับพ่อแม่วัยรุ่นเพื่อให้พ่อแม่วัยรุ่นมีความมั่นใจในการเข้ารับบริการสุขภาพอย่างต่อเนื่อง ซึ่งนอกจากบริการฝากครรภ์ซึ่งเป็นบริการด้านสุขภาพแล้วยังมีห้องเรียนพ่อแม่วัยรุ่นที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ทั้งด้านร่างกาย จิตใจและสังคมอีกด้วย

2.2 การสร้างการเรียนรู้ของห้องเรียนพ่อแม่วัยรุ่น เปิดให้บริการระหว่าง

ตั้งครรภ์ทุกวันจันทร์ที่ 3 ของเดือนการจัดการเรียนรู้เริ่มจากเวลา 9.00 น.- 12.00 น.ในการนัดครั้งแรกจะเน้นการทำความเข้าใจสมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็ก ของกลุ่มอนามัยแม่และเด็ก สำนักงานส่งเสริมสุขภาพกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข แม่ที่เข้ารับบริการจะเรียกง่ายๆว่า “สมุดชมพู” จัดทำเอกสารการเข้ารับบริการหลักประกันสุขภาพเป็นหลัก และหลังจากนั้นเนื้อหาการเรียนรู้จะปรับเปลี่ยนไปตามผู้เข้ารับบริการ เน้นหาเน้นการเสริมความรู้ด้านสุขภาพ ทักษะชีวิต รวมทั้งหลักประกันสุขภาพ จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8, 20 มี.ค 58

“การจัดการเรียนรู้ในคลินิกพ่อแม่วัยรุ่น ก็จะต้องดูสมุดฝากครรภ์ว่า ภาวะเสี่ยงของเค้าคืออะไร เราจะต้องทำอย่างไร ทำแผนทำอะไรกับเค้าต่อ เพราะเรื่องฝากครรภ์มันยังต้องมีเอกสารที่ต้องให้ทำอะไรเยอะมากก็พอดีกัน พ่อบ้าอุ้มจัดกิจกรรมแต่ละครั้ง ชั่วโมงสองชั่วโมง เรายก๊ตบท้ายด้วยสรุปนิดหน่อย แล้วก็มาดูแลสุขภาพต่อ”

เนื้อหาการเรียนรู้อันในห้องเรียนพ่อแม่วัยรุ่น เน้นการส่งเสริมความรู้สุขภาพและเสริมทักษะชีวิตไปพร้อมๆกัน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. การเรียนรู้สุขภาพแม่และเด็ก ซึ่งแม่ทุกคนที่ฝากครรภ์จะได้รับ “สมุดชมพู” ซึ่งเป็นคู่มือของพ่อแม่ในการติดตามสังเกตพัฒนาการครรภ์และสุขภาพแม่และเด็ก และคู่มือการเรียนรู้อันในห้องเรียนพ่อแม่อีกด้วย เนื้อหาในสมุดชมพูแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานประวัติสุขภาพหญิงตั้งครรภ์และครอบครัว หญิงตั้งครรภ์บันทึกด้วยตนเอง เช่น ระยะเวลาการอยู่กับสามีก่อนตั้งครรภ์ วิธีการและระยะเวลาคุมกำเนิด ประวัติการเจ็บป่วย การนับลูกคืนเพื่อให้มั่นใจว่าเด็กไม่เสียชีวิตในครรภ์ อาการผิดปกติขณะตั้งครรภ์และหลังคลอดและประเมินสุขภาพจิตหญิงตั้งครรภ์เกี่ยวกับการนอนหลับ ความรู้สึกเบื่อหน่าย ซึมเศร้า การติดสุราระหว่างตั้งครรภ์ พ่อแม่หรือผู้ดูแลเด็กเป็นผู้บันทึกเกี่ยวกับพัฒนาการเด็กหลังคลอดตามอายุเด็ก เช่น การจ้องหน้า การมองเห็น ยิ้มทัก น้ำหนัก ส่วนสูง ตามเกณฑ์อายุพร้อมคำอธิบาย เช่น น้ำหนักน้อยกว่าเกณฑ์ หมายถึง ขาดอาหาร เป็นต้น การบันทึกพัฒนาการเด็กจะทำถึงอายุ 4 ขวบ

ส่วนที่ 2 เกณฑ์การประเมินความเสี่ยงของหญิงมีครรภ์เมื่อมาฝากท้องครั้งแรก เจ้าหน้าที่ให้บริการบันทึกเช่น ประวัติการตั้งครรภ์เคยมีทารกตายในครรภ์หรือเสียชีวิตเมื่อแรกเกิด เคยทำแท้ง 3 ครั้งติดต่อกันหรือมากกว่าติดต่อกัน เป็นต้นประวัติการตั้งครรภ์ปัจจุบัน เช่น ครรภ์แฝด เลือดออกทางช่องคลอด สุขภาพช่องปาก เป็นต้น บันทึกการคลอด เช่น วันเดือนปีเกิด เพศ สถานที่เกิด ความสูง น้ำหนัก ก่อนออกจากโรงพยาบาลหลังคลอด จะเก็บข้อมูลประเมินภาวะความเสี่ยงแม่และทารกแรกเกิด เช่น เสี่ยงการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ความเจ็บป่วยที่ส่งผลกับทารกและบันทึกสุขภาพช่องปาก กิจกรรมบริการเด็กตามวัยตั้งแต่อายุ 1 เดือน ถึง 4 ขวบ เช่น ชั่งน้ำหนัก วัดส่วนสูง ตรวจพัฒนาการ ความร่างกาย จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามวัย บันทึกการเจริญเติบโตการฉีดวัคซีน

ส่วนที่ 3 ความรู้หญิงตั้งครรภ์และสามีควรรู้ ข้อควรปฏิบัติของหญิงตั้งครรภ์และสามี เช่น อาการที่รู้สึกไม่สบายในระหว่างตั้งครรภ์ ข้อควรปฏิบัติของแม่ขณะตั้งครรภ์ การดูแลตนเองระหว่างตั้งครรภ์ พัฒนาการของเด็กทารกในครรภ์ การเลือกหนังสือนิทานตามวัย การแจ้งเกิด เป็น

ต้นสมุดชมพูเป็นสื่อการเรียนรู้อย่างหนึ่ง ช่วยให้การจัดการเรียนรู้ของห้องเรียนพ่อแม่ได้มาตรฐานตามหลักของกระทรวงสาธารณสุข การเรียนรู้ในส่วนของสุขภาพจะเป็นที่เลี้ยงในส่วนที่มาจากศูนย์ 45 เป็นแกนนำหลักในการจัดการเรียนรู้ในส่วนนี้ จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8, 20 มี.ค 58

“ครั้งแรกก็จะเป็นเรื่องของการปฏิบัติตัวต่างๆไป การใช้สมุดประโยชน์ของมันคืออะไร เรื่องการปฏิบัติตัวระหว่างการตั้งครรภ์จะอิงจากสมุดสมุดคู่มือจะบอกว่าอายุครรภ์เท่านี้เค้าจะต้องรู้เรื่องอะไรบ้าง เรื่องเพศสัมพันธ์ เรื่องอะไร โภชนาการ การเจริญเติบโต ส่วนครั้งที่สองที่อยากให้เข้าอีกทีหนึ่งก็จะเป็นเรื่องของการเตรียมตัวก่อนคลอดการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ การปฏิบัติตนหลังคลอดแล้วเราต้องทำอะไรบ้าง จะอิงจากสาระณสุข กรมอนามัย เป็นคู่มือ แต่แต่ละปีก็จะปรับไปเรื่อย เรื่องแม่และเด็กที่ก็จะยังไม่เน้นหนักเรื่องใกล้คลอดเรื่องของนมแม่ที่ก็จะดูความพร้อมของแม่ เต้านมปกติไหม พี่ก็จะให้ 3 ด คือ ดูดเร็ว ดูดบ่อย ดูดถูกวิธี อะไรพวกนี้ต้องรู้นะ ทำนองอะไรพวกนี้ พี่ก็จะบอกเค้าว่าหลังคลอดที่จะตามไปเยี่ยมอีกทีหนึ่งเพราะตอนนี้พูดไปมันยังนึกภาพไม่ออก พอหลังคลอดพี่ก็จะตามไปมันจะมีปัญหาอีกเยอะ”

การเรียนรู้ข้อมูลทั้ง 3 ส่วนในสมุดชมพูดังกล่าวไปแล้วข้างต้น เป็นการเรียนรู้ข้อมูลพื้นฐานของพ่อแม่วัยรุ่นที่เข้ามาใช้บริการที่คลินิก และประเมินสุขภาพจิตหญิงตั้งครรภ์ ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นภาวะอารมณ์ความรู้สึก ความเครียด ซึมเศร้า เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานของหญิงตั้งครรภ์แต่ละรายในการวางแผนการให้บริการสุขภาพทั้งด้านร่างกายและจิตใจ

2. การเรียนรู้การเข้าถึงหลักประกันสุขภาพ ซึ่งเป็นอีกเรื่องหนึ่งที่มีความสำคัญ เพราะพ่อแม่ที่เข้ามาใช้บริการบางคนสามารถจัดการค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นระหว่างตั้งครรภ์กระทั่งคลอดได้ด้วยตนเอง บางคนไม่สามารถจ่ายได้ หลักประกันสุขภาพเป็นช่องทางหนึ่งที่จะช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายของพ่อแม่ในระหว่างนี้ได้ บางคนไม่รู้เรื่องเกี่ยวกับหลักประกันสุขภาพเลย ในห้องเรียนพ่อแม่ก็จะให้ข้อมูลความรู้เรื่องหลักประกันสุขภาพ เกี่ยวกับความสำคัญ การเข้าถึงบริการหลักประกันสุขภาพ เอกสารที่เกี่ยวข้องพร้อมกรอกเอกสารเข้าสู่บริการหลักประกันสุขภาพ

ผลที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ร่วมกันผ่านการสร้างการเรียนรู้ของห้องเรียนพ่อแม่วัยรุ่น โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. พ่อแม่วัยรุ่นได้รับข้อมูล ความรู้ที่ถูกต้องในการดูแลสุขภาพแม่และเด็กอย่างรอบด้าน รวมทั้งข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับหลักประกันสุขภาพ ซึ่งเป็นสิทธิการรับบริการสุขภาพที่รัฐจัดไว้ให้ช่วยลดรายจ่ายในการเข้ารับบริการสุขภาพ

2. เกิดการเรียนรู้ตนเองของพ่อแม่วัยรุ่น เมื่อเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ในห้องเรียนพ่อแม่

วัยรุ่น เนื่องจากการเรียนรู้จะเน้นการแสดงความคิดเห็น ทำให้ได้เรียนรู้ประสบการณ์ของผู้อื่นและ ทบทวนตนเองไปพร้อมๆกัน

บทเรียนที่ได้รับจากการเรียนรู้ผ่านการสร้างการเรียนรู้ของห้องเรียนพ่อแม่วัยรุ่น โดยมี รายละเอียด ดังนี้

1. การเรียนรู้พร้อมกันทั้งพ่อแม่วัยรุ่นและพ่อแม่ที่ไม่ใช้วัยรุ่น ทำให้เกิดการเปรียบเทียบ โดยเฉพาะแม่วัยรุ่นที่มารับบริการเพียงลำพัง ในบางรายเมื่อเห็นครอบครัวอื่นมาพร้อมกันทั้งพ่อแม่ จากที่ซึมเศร้าอยู่แล้วก็ซึมเศร้ามากขึ้น การจัดการเรียนรู้สำหรับพ่อแม่วัยรุ่นมีความเปราะบาง สำหรับรายที่มีประสบการณ์ที่ไม่อยากจดจำในการตั้งครรภ์ จึงควรทราบข้อมูลเบื้องต้นของแม่ วัยรุ่นที่จะเข้ารับบริการก่อนที่จะเริ่มกระบวนการเรียนรู้ในห้องเรียนพ่อแม่วัยรุ่น

2. การสร้างการเรียนรู้สำหรับพ่อแม่วัยรุ่นควรมีหลักสูตรที่จำเพาะเจาะจง เนื่องจาก ประสบการณ์แต่ละคนแตกต่างกัน การเรียนรู้ด้านสุขภาพแม่และเด็ก และหลักประกันสุขภาพ อาจจะไม่เพียงพอสำหรับพ่อแม่ที่ไม่ใช้วัยรุ่น แต่พ่อแม่วัยรุ่นมีความต้องการเรียนรู้มากกว่านั้น เพื่อ ฟื้นฟูสุขภาพจิต เสริมศักยภาพในการดำรงชีวิตอยู่ ให้มีความรู้ ความเข้าใจสามารถตัดสินใจมีลูก คนต่อไปได้อย่างรอบคอบ

การสร้างการเรียนรู้ของห้องเรียนพ่อแม่วัยรุ่น เป็นการส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจการ เปลี่ยนแปลงตนเองทั้งด้านร่างกาย จิตใจและสังคมในระหว่างตั้งครรภ์ และเตรียมความพร้อมก่อน คลอด และเรียนรู้ตนเองและผู้อื่นผ่านการแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างตามประสบการณ์ของแต่ละ บุคคล

2.3 การส่งต่อข้อมูลการจัดทำข้อมูลผู้เข้ารับบริการที่คลินิกพ่อแม่วัยรุ่น ตั้งแต่หญิง ตั้งครรภ์เข้ามาใช้บริการครั้งแรกจะกรอกข้อมูลในสมุดสีชมพู ข้อมูลในสมุดสีชมพูจะถูกนำไป วิเคราะห์ปัญหา สาเหตุบันทึกเข้าระบบข้อมูลของศูนย์ 45 เพื่อกำหนดแผนการให้บริการระหว่างที่ หญิงตั้งครรภ์และสามีเข้ารับบริการระหว่างตั้งครรภ์และหลังคลอดเมื่อหญิงตั้งครรภ์คลอดบุตรที่ โรงพยาบาล หากโรงพยาบาลนั้นอยู่ในสังกัดสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ(สปสช.) ซึ่ง โรงพยาบาลเอกชนในบริเวณคลองสองต้นนุ่นอยู่ในสังกัดสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) ทุกโรงพยาบาล ข้อมูลจะถูกบันทึกลงในระบบฐานข้อมูล Home Health Care Refer ของ สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ(สปสช.) เพื่อส่งตรงไปยังสถานพยาบาลที่หญิงตั้งครรภ์เข้า รับบริการระหว่างตั้งครรภ์ ใช้เวลาในการส่งข้อมูลประมาณ 10 วัน หากหญิงตั้งครรภ์คลอดบุตรที่ โรงพยาบาลในสังกัดสำนักงานแพทย์ ข้อมูลจะเป็นระบบออนไลน์ เมื่อคลอดบุตรเสร็จโรงพยาบาล

จะบันทึกข้อมูลในระบบ ศูนย์'45 สามารถเปิดข้อมูลได้ทันที จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8,20 มี.ค 58

“โรงพยาบาลเค้าจะประสานกับพี่ก่อน อย่างโรงพยาบาลสำนักงานแพทย์ โรงพยาบาล ศรินทร ที่สังกัดเดียวกันนะ พอคลอดเสร็จเค้าก็จะเค็ย้เข้าระบบเลยพี่ก็จะได้รับข้อมูลเร็วอันนี้พี่ก็จะเยี่ยมได้เลย กับอีกอันหนึ่งเป็นโปรแกรมของ Home Health Care Refer ของ สปสช. เค้าก็จะให้โรงพยาบาลทั่วไปใช้ที่อยู่ในระบบหลักประกัน เค้าก็จะเค็ย้อันนี้ก็จะเค็ย้ช้าหน่อย บางทีสัปดาห์แล้วมันช้าแล้วเค็ย้มาให้เรา แต่ก็ยังดี แต่ยังไม่ก็ยังไม่อยู่ในเดือนหนึ่งถือว่าโอเค ถ้าเค็ย้เข้าระบบจะออนไลน์มาเลยพี่ก็จะรู้ว่าในพื้นที่ที่มีคนไปคลอดที่ไหนบ้างพี่ก็จะติดตามไปเยี่ยม เค้าส่งให้ตามพื้นที่ที่พักอาศัยอยู่ตรงไหนจะส่งมาตามนั้น สปสช.จะเป็นแม่ข่ายในการรวบรวมข้อมูลทั้งหมด ก็OKอยู่นะ”

ผลที่เกิดขึ้น จากการเรียนรู้ร่วมกันผ่านการส่งต่อข้อมูล โดยมีรายละเอียด ดังนี้

- 1.เกิดการวิเคราะห์ข้อมูลสมมุติฐานของหญิงตั้งครรภ์ที่เข้ามาใช้บริการในคลินิกพ่อแม่วัยรุ่น กำหนดแผนการให้บริการสุขภาพรายบุคคลได้อย่างเหมาะสมทั้งด้านร่างกายและจิตใจ
- 2.เกิดการประสานความร่วมมือระหว่างคลินิกพ่อแม่วัยรุ่นและโรงพยาบาลในการส่งต่อการให้บริการหญิงตั้งครรภ์ที่เข้ามาใช้บริการในคลินิกพ่อแม่วัยรุ่น

บทเรียนที่ชุมชนได้รับจากการเรียนรู้ผ่านการส่งต่อข้อมูล เป็นบทเรียนเกี่ยวกับการให้บริการหลังคลอดของคลินิกพ่อแม่วัยรุ่น ไม่จำกัดเฉพาะคุณแม่วัยรุ่นเท่านั้นแต่รวมถึงคุณแม่ทั่วไปด้วย ความรวดเร็วในการส่งต่อข้อมูลเป็นสิ่งสำคัญ การส่งต่อข้อมูลหลังคลอดเร็วจะทำให้การดูแลสุขภาพแม่และเด็กทำได้เร็ว หากแม่และเด็กอยู่ในภาวะความเสี่ยงสามารถให้ความช่วยเหลือได้ทันเวลาที่ การส่งต่อข้อมูลในระยะเวลา 7-10 วัน ถือว่าไม่ช้าจนเกินไปสามารถให้ความช่วยเหลือได้ทันเวลาหากมีความเสี่ยงของแม่และเด็ก แต่บ่อยครั้งที่การแจ้งข้อมูลล่าช้าบางรายเด็กโตเดินได้แล้วไปส่งต่อจึงมาถึงศูนย์'45 การพัฒนาระบบส่งต่อข้อมูลทั้งของโรงพยาบาลในสังกัดสำนักงานแพทย์ และโรงพยาบาลในสังกัดสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ(สปสช.) ทำให้การส่งต่อข้อมูลรวดเร็วมากขึ้น ส่วนบางรายเมื่อคลอดแล้วย้ายออกจากชุมชนก็ไม่สามารถให้บริการได้ จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8, 20 มี ค.58

“เดี๋ยวนี้อะไรระบบส่งต่อข้อมูล สมัยก่อนยากมากในการเยี่ยมหลังคลอดในเขต กทม. เค้าก็พยายามพัฒนาทำยังไงให้พื้นที่รู้เรื่องนี้เร็ว มันมี gab อยู่ โรงพยาบาลก็ส่งข่าวเขตก็รู้ว่าอะไรก็ดีกว่าจะส่งไป Refer มา สมัยก่อนนะกลายเป็น เดือน สองเดือน สามเดือน บางทีเด็กวิ่งได้แล้ว ไปฉีดวัคซีนแล้วไป Refer ฟังมา พอไปคลอดโรงพยาบาลที่เป็นสังกัด สปสช.เค้าคุมได้เค้าก็จะส่งข้อมูลให้เลย อย่าง กทม.เค้ามีโรงพยาบาลเยอะนะเราอยู่ชานเมืองอย่างเอกชนแถวนี้เค้าก็เข้า สปสช.หมด เค้าก็ส่งข้อมูลให้เราค่อนข้างโอเคเลย”

การส่งต่อข้อมูลเป็นการประสานความร่วมมือในการให้บริการสุขภาพของสถานบริการสุขภาพ ทำให้การให้บริการสุขภาพแม่และเด็กได้รวดเร็วขึ้นกรณีที่มีความเสี่ยงสามารถให้ความช่วยเหลือได้ทันที

2.4. การเยี่ยมบ้านหลังคลอด เป็นการติดตามหลังจากหญิงตั้งครรภ์คลอดให้มีทักษะในการดูแลสุขภาพแม่และเด็ก และการให้ความช่วยเหลือกรณีแม่และเด็กอยู่ในภาวะเสี่ยงหลังคลอดให้มีความรู้ ความเข้าใจในการดูแลสุขภาพแม่และเด็ก

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมทักษะการดูแลสุขภาพแม่และเด็ก และการเลี้ยงลูกอย่างถูกวิธี
2. เพื่อติดตามแม่และเด็กหลังคลอดและให้บริการสุขภาพแม่และเด็กหลังคลอด
3. เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ในครอบครัวผ่านการดูแลแม่และเด็กในครอบครัว

ระหว่างครอบครัว

วิธีการดำเนินการ

เมื่อแม่วัยรุ่นเข้ามาใช้บริการที่คลินิกพ่อกับแม่วัยรุ่น คลอดลูกที่โรงพยาบาล ข้อมูลจะถูกส่งมาที่ศูนย์ 45 เร็วการดูแลแม่และเด็กจะเร็วไปด้วย สามารถลดความเสี่ยงแม่และเด็กหลังคลอดได้ นอกจากนี้การเสริมความรู้พ่อแม่ในการดูแลเด็กเป็นสิ่งสำคัญ เช่น การให้นมทารกหลังคลอดเป็นสิ่งจำเป็น ยึดหลัก 3 ด คือ ดูดเร็ว ดูดบ่อย ดูดถูกวิธี การดุนมของ ทารกสามารถดูดได้อย่างรวดเร็ว ทารกรับดุนมบ่อยจะช่วยให้นมแม่ไม่คัดและทารกได้รับสารอาหารเพียงพอในการเจริญเติบโต ในช่วง 6 เดือนแรก ทารกจะดื่มนมแม่แทนน้ำ อาหาร เพราะนมแม่มีสารอาหารที่ครบถ้วนโภชนาการของแม่ส่งผลกระทบกับการเจริญเติบโตของทารกเช่นกัน และแม่ต้องนั่งให้นมทารกในท่าที่ถูกต้อง สถานที่พักอาศัยของแม่ลูกอ่อนแต่ละคนไม่เหมือนกัน บางรายมีโซฟา บางรายนั่งพื้น ต้องการที่นั่งให้นมทารกที่สะดวกสบายและถูกต้อง การเช็ดสะดือทารกก็เป็นสิ่งสำคัญต้องสะอาดปราศจากเชื้อ เป็นต้น จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8, 20 มี ค.58

“การตามหลังคลอด ก็เหมือนการสาธิตจริงๆเลย ตรวจสุขภาพเด็กด้วยว่าเด็กเค้าโอเคไหม เน้นอีกทีเรื่องของการกินนม 3 ด คือ ดูดเร็ว ดูดบ่อย ดูดถูกวิธี แต่ละที่ไม่เหมือนกัน เช่น บางบ้านอาจไม่มีโซฟาอะไรเลย จะทำยังไงให้นั่งให้ถูกวิธี นั่งให้สบาย การดูแลเด็กเรื่องการอาบน้ำการเช็ดสะดือ อะไรต่างๆ แล้วก็นัดมาฉีดวัคซีนต่อไป ถ้ามี อสส. พี่ก็จะให้ อสส. ดูแลต่อ”

ผลที่เกิดขึ้น จากการเยี่ยมบ้านหลังคลอดทำให้เกิดการเรียนรู้ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. เกิดการเยี่ยมบ้านหลังคลอดซึ่งช่วยลดความเสี่ยงต่อแม่และเด็ก หากสามารถเยี่ยมหลังคลอดได้เร็วจะช่วยลดอัตราการเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นของแม่และเด็ก

2.เกิดการดูแลโภชนาการรวมถึงสุขภาพอนามัยแม่และเด็กหลังคลอดซึ่งเป็นเรื่องสำคัญ การให้นมที่ถูกต้อง บางรายใช้นมชั้นหวาน นมกล่อง เลี้ยงทารก แม่บางรายต้องทำงานไม่รู้วิธีการ เก็บนม บางรายให้นมลูกไม่เป็น การเยี่ยมบ้านเหมือนกับการสาธิตวิธีการให้นมลูก การเก็บนม การล้างสะอาดทารก รวมถึงการฉีดวัคซีนเด็ก จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8, 20 มี ค.58

“การเยี่ยมบ้านก็เหมือนกับการสาธิตนั่นแหละ บางคนให้นมลูกไม่เป็น บ้านไม่มีโซฟาจะให้นมลูกยังไงให้น้ำนมไหลดี”

บทเรียน การเยี่ยมบ้านหลังคลอดทำให้เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับ การเยี่ยมบ้านหลังคลอด ทำได้เร็วเท่าไรก็จะดีต่อแม่และเด็กมากเท่านั้น แต่แม่วัยรุ่นบางรายคลอดแล้วย้ายออกจากชุมชน การส่งต่อข้อมูลระหว่างโรงพยาบาลกับศูนย์ 45 ทำให้การดูแลหลักคลอดล่าช้าไปด้วยการสร้างพี่เลี้ยงในชุมชน ซึ่งเกือบทุกชุมชนมีอาสาสมัครสาธารณสุขชุมชน (อสม.) และคณะทำงานเด็กเป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่ทำงานอย่างใกล้ชิดกับเด็กและครอบครัวในชุมชน พัฒนาศักยภาพให้เป็นพี่เลี้ยงเพื่อ แจกข้อมูลวัยรุ่นตั้งครรภ์และคลอดในชุมชนจะช่วยให้การดูแลแม่และเด็กทั้งก่อนคลอดและหลังคลอดมีความรวดเร็วและทั่วถึงมากขึ้น

การเยี่ยมบ้านหลังคลอดเป็นการลดความเสี่ยงของแม่และเด็กหลังคลอด การเยี่ยมบ้านเร็วมีผลกับการให้บริการสุขภาพแม่และเด็กได้ทันเวลาหากแม่และเด็กมีความเสี่ยง และส่งเสริมความรู้การดูแลสุขภาพแม่และเด็กอย่างถูกต้อง

2.5 กิจกรรมรณรงค์แจกถุงยางอนามัย

กิจกรรมรณรงค์แจกถุงยางอนามัยให้วัยรุ่นในชุมชนถึงแม่จะไม่ได้ใช้รูปแบบการจัดกิจกรรมที่มีผู้จัดและผู้เข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้ หรือมีเนื้อหาในการเรียนรู้ที่ชัดเจนตายตัว แต่การรณรงค์แจกถุงยางอนามัยเป็นเครื่องมือหนึ่งในการสร้างการเรียนรู้ให้เด็ก วัยรุ่นในชุมชนได้เช่นกัน จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8, 20 มี ค.58

“เราทำงานเชิงรุกเยอะนะ เรื่องเพศ เรื่องเอดส์ สมัยก่อนเอดส์เยอะ ยาเสพติดก็เยอะ”

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างความตระหนักและปรับทัศนคติในการใช้ถุงยางอนามัยสำหรับ ป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พร้อม ป้องกันโรคติดต่อทางเพศ
2. สร้างการมีส่วนร่วมในการคุมกำเนิดระหว่างผู้ชายกับผู้หญิง จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3, 22 มี ค. 58

“คิดว่าในห้องเรียนชุมชนต้องส่งเสริมการใช้ถุงยางอนามัยเป็นหลัก เพราะว่าการใช้ถุงยางอนามัย สามารถป้องกันได้ทั้งโรคติดต่อทางเพศ คุมกำเนิด และสร้างความร่วมมือในการคุมกำเนิดร่วมกันระหว่างหญิงชาย มิใช่การผลักภาระการคุมกำเนิดไปที่ผู้หญิงอย่างเดียว มีการ

คุมกำเนิดหลายอย่างที่ผู้หญิงเป็นคนทำ เช่น สวมห่วงในผู้หญิง ฝังยาคุม ฉีดยาคุม กินยาคุม ล้วน แต่เป็นการผลักภาระให้ผู้หญิงในการคุมกำเนิด และยาเหล่านั้นมีผลข้างเคียง

กลุ่มเป้าหมาย ผู้นำชุมชน วิทยุชุมชน วิทยุชาย

สถานที่ดำเนินการ บ้านผู้นำที่เด็กและวัยรุ่นในชุมชนไว้ใจ

เนื้อหา

1. ปรับทัศนคติผู้นำชุมชนเกี่ยวกับถุงยางอนามัย

2. ประโยชน์ของถุงยางอนามัยในการป้องกันโรคติดต่อทางเพศ และการร่วม

รับผิดชอบระหว่างหญิงชาย ไม่ผลักภาระการคุมกำเนิดให้เป็นของฝ่ายหญิงเพียงฝ่ายเดียว

3. การยุติปัญหาเอดส์ด้วยการใช้ถุงยางอนามัย 3 ประการ คือ ไม่มีผู้ติดเชื้อ HIV

รายใหม่(ไม่ติด) ไม่มีการเสียชีวิตเนื่องจากเอดส์ (ไม่ตาย) และไม่มีกรณีติตราและเลือกปฏิบัติ(ไม่ติตรา)

วิธีการดำเนินการ

การรณรงค์ถุงยางอนามัยเป็นการทำงานเชิงรุกให้เห็นผลในระยะยาวและต่อเนื่องโดยเริ่มจากเจ้าหน้าที่ศูนย์ 45 ทำความเข้าใจกับผู้นำชุมชน ส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจ ปรับทัศนคติผู้นำชุมชน สร้างวิทยากรเผยแพร่ ความรู้เรื่องเอดส์ การติดต่อ การป้องกัน จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8, 20 มี.ค 58

“จึงสร้างกลุ่มขึ้นมา แต่ละชุมชนก็ทำงานร่วมกันแบบมีส่วนร่วม ติดอาวุธเรื่อง BCC ชื่อเต็มมัน Behavior Change Communication เรื่องการสื่อสาร เอดส์แพร่กระจายอย่างไร และมีเพศสัมพันธ์อย่างไรให้ปลอดภัย ชาวบ้านหลายคนเก่ง เป็นวิทยากรได้ต้องเอาผู้นำมาปรับทัศนติก่อน ถ้าผู้นำเข้าใจเค้าก็จะไปปรับทัศนคติคนในชุมชนเค้าเอง พอทำไปบ่อยๆต่อเนื่อง เค้าก็เห็นเพราะปัญหาเห็นอยู่ตาตาทุกวัน”

หลังจากนั้นจะนำถุงยางอนามัยฝากไว้ที่บ้านผู้นำชุมชนเพื่อจุดแจกถุงยางอนามัยและเผยแพร่ความรู้การใช้ถุงยางอนามัย และรณรงค์ 3 ต คือ ไม่ติด ไม่ตาย ไม่ติตรา เมื่อมีวัยรุ่นมาขอถุงยางอนามัยก็จะพูดคุยอย่างเป็นกันเองเหมือนเป็นลูกเป็นหลาน ไม่ทำให้รู้สึกอาย ซึ่งผู้นำชุมชนจะชี้แจงสมาชิกในครอบครัวตนเองถึงความสำคัญของการแจกถุงยางอนามัยและสมาชิกในบ้านควรมีท่าทีที่เป็นมิตรกับวัยรุ่นที่เข้ามาขอถุงยางอนามัย ไม่ทำให้คนเหล่านั้นรู้สึกอาย จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4, 26 ธ.ค 57

“คุณหมอเค้ามายังที่บ้านเอาถุงยางอนามัยห่อใหญ่มาให้ เป็นของขวัญปีใหม่ ฉันทักถามว่าทำไมเอามาให้แต่ที่บ้านฉันเค้าก็ว่าบ้านป่าได้ผล แจกถุงพร้อมความรู้ที่บ้านฉันสามทุ่มแล้วยังมาขอถุงยางอนามัยกันเลย ฉันทให้แล้วก็บอกว่าระวังไว้จะป้องกันจะได้ไม่เป็นโรคปลอดภัย ไม่ถูกติตรา

หน้าไม่มีใครมาเหยียบย่ำหรือประณามเราว่าเป็นเอดส์เพราะไม่รู้จักรักษาตัวเอง รณรงค์วันเอดส์โลกเรื่องสาม ต่อ คือ ไม่ติด ไม่ตาย แล้วก็ไม่ต้องตรา”

ผลที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ผ่านการรณรงค์แจกถุงยางอนามัย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. การแจกถุงยางอนามัยในช่วงแรกที่แจกถุงยางอนามัยให้วัยรุ่นในชุมชน ผู้ใหญ่ในชุมชนไม่เห็นด้วยและคิดว่าเป็นการส่งเสริมให้วัยรุ่นมีเพศสัมพันธ์ เมื่อทำความเข้าใจอย่างต่อเนื่องทำให้คนในชุมชนยอมรับ และช่วยแจกถุงยางอนามัย

2. การที่ผู้นำชุมชนแจกถุงยางอนามัยด้วยตนเองจะทำให้สามารถแจกได้อย่างทั่วถึงเพราะรู้จักทุกคนในชุมชน

3. การแจกถุงยางอนามัยในช่วงแรก วัยรุ่นยังไม่กล้ามาขอถุงยางอนามัยเพราะรู้สึกอาย และเกรงพ่อแม่ผู้ปกครองจะทราบเรื่องการมาขอถุงยางอนามัยของตนจึงไม่กล้าเข้ามาขอ ด้วยความพยายามที่ไม่ลดละของผู้นำชุมชนที่พยายามแจ้งเด็ก วัยรุ่นทุกคนในชุมชนเมื่อมีโอกาสผู้นำชุมชนจะอธิบายถึงความสำคัญและประโยชน์ของการใช้ถุงยางอนามัย มีวัยรุ่นบางคนเข้ามาขอรับถุงยางอนามัยแล้วไม่ถูกตำหนิ หรือทำให้รู้สึกอายแต่กลับได้รับการต้อนรับอย่างดีและพูดคุยอย่างเป็นกันเอง จึงมีการบอกต่อและเริ่มมีวัยรุ่นมาขอถุงยางอนามัยมากขึ้น แต่ผู้ที่เข้ามาขอถุงยางอนามัยจะเป็นผู้ชาย จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4, 26 ธ.ค. 57

“คนที่มาขอถุงยางอนามัยก็จะเป็นผู้ชายนะ ผู้หญิงจะคอยมาคงอายมั่งแล้วก็จะแอบอยู่ไม่ให้ฉันเห็น แต่รู้ว่าใครเป็นใคร เรารู้จักทุกคน แต่เราก็จะไม่ว่าเค้านะ ไม่ซ้ำเติมให้เค้าอาย แต่จะบอกเค้าว่าดีแล้วรู้จักป้องกันมันมีประโยชน์นะ พอตอนเช้าฉันขายหมูบั้งเด็กผู้หญิงก็เข้ามาขอบคุณคะป้า เรารู้ว่าขอขอบคุณเรื่องอะไร ”

บทเรียนที่ชุมชนได้รับการเรียนรู้ผ่านการแจกถุงยางอนามัย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. การรณรงค์แจกถุงยางอนามัยเป็นการรณรงค์การป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และการคุมกำเนิดซึ่งมีหลายวิธีซึ่งส่วนใหญ่ ผู้หญิงจะเป็นฝ่ายคุมกำเนิด เช่น ใส่ห่วงอนามัย ฝังยาคุมกำเนิด ฉีดยาคุมกำเนิด กินยาคุมกำเนิด การส่งเสริมให้ใช้ถุงยางอนามัยมิได้เป็นเพียงการป้องกันโรคติดต่อทางเพศหรือคุมกำเนิดเท่านั้น แต่เป็นการส่งเสริมความรับผิดชอบร่วมกันระหว่างหญิงและชาย มิได้ผลักระการคุมกำเนิดหรือป้องกันโรคติดต่อทางเพศเป็นภาระของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

2. การที่ผู้นำชุมชนที่เด็กและวัยรุ่นในชุมชนไว้ใจและร่วมกิจกรรมกับเด็กและเยาวชนอย่างต่อเนื่องมีการแจกถุงยางอนามัยที่บ้านพักของตนเอง เมื่อมีวัยรุ่นมาขอถุงยางอนามัยก็จะชวนคุยอย่างเป็นมิตร ไม่เป็นทางการ ไม่ทำให้ผู้ที่เข้ามาขอถุงยางอนามัยรู้สึกอับอาย พร้อมกับให้ความรู้เรื่องการคุมกำเนิดและการป้องกันโรคไปพร้อมๆ กันด้วย

การรณรงค์แจกถุงยางอนามัยเป็นการปรับทัศนคติและความเข้าใจเกี่ยวกับถุงยางอนามัย ตระหนักถึงประโยชน์ของการใช้ถุงยางอนามัยในการป้องกันโรคติดต่อทางเพศและการสร้างความ รับผิดชอบร่วมกันทั้งฝ่ายหญิงและฝ่ายชาย

การสร้างการเรียนรู้ของชุมชนก่อนเริ่มดำเนินกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน เริ่มจากการเผชิญสถานการณ์ปัญหาเด็กและวัยรุ่นในชุมชนที่ทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จุดประกายให้เกิดการรวมคณะทำงานเด็ก การส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับเด็กและวัยรุ่นเป็นเรื่อง ใหม่ที่ชุมชนไม่มีประสบการณ์ ชุมชนจึงแสวงหาประสบการณ์ ความรู้ใหม่ๆมาปรับใช้ในการสร้าง การเรียนรู้ของชุมชน การสร้างการเรียนรู้ของชุมชนเริ่มจากการค้นหาความอ่อนแอของต้นทุนชีวิต เด็ก 5 ด้าน คือ ด้านตนเอง ด้านครอบครัว ด้านเพื่อนและกิจกรรม ด้านปัญญา และด้านชุมชนนำ ผลของข้อมูลมาออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายของชุมชน เช่น กิจกรรมห้องเรียนพ่อแม่ กิจกรรมตลาดนัด กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน รณรงค์แจกถุงยางอนามัย ทำให้เกิดแนวคิดการทำงาน ชุมชน คือ การพัฒนาระบบชุมชนเป็นการสร้างการเรียนรู้เชิงบวกของชุมชน และการสร้างต้นทุน ชีวิตเด็ก 5 พลัง คือ พลังตนเอง พลังครอบครัว พลังปัญญา พลังเพื่อนและกิจกรรม และพลังชุมชน เป็นทิศทางการสร้างการเรียนรู้ของชุมชน ในขณะที่ชุมชนสร้างการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อสร้าง ภูมิคุ้มกันให้กับเด็กและวัยรุ่นในชุมชน ศูนย์ 45 ซึ่งเป็นสถานบริการในชุมชนที่กำลังส่งเสริมการ เรียนรู้และสร้างความร่วมมือกับชุมชนในการส่งเสริมสุขภาพชุมชนและการพัฒนาการบริการ สุขภาพอย่างเป็นมิตร การให้บริการสุขภาพแม่และรักในแต่ละวันเริ่มมีหญิงตั้งครรภ์อายุน้อยลง เรื่อยๆ สะท้อนสถานการณ์พ่อแม่วัยรุ่นที่กำลังทวีความรุนแรงขึ้นเกิดเป็นวงจรพ่อแม่วัยรุ่นในชุมชน คลินิกพ่อแม่วัยรุ่นจึงเกิดขึ้นเพื่อตัดวงจรพ่อแม่วัยรุ่นในชุมชน ผ่านการให้บริการสุขภาพอย่างเป็น มิตร และส่งเสริมการเรียนรู้พ่อแม่วัยรุ่นให้มีข้อมูล ความรู้ที่ถูกต้องเพียงพอต่อการตัดสินใจ

2.2 การสร้างการเรียนรู้ระหว่างดำเนินกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน

การส่งเสริมประสบการณ์การสร้างการเรียนรู้ของชุมชนอย่างต่อเนื่องผ่านกระบวนการสร้าง ต้นทุนชีวิตเด็กของชุมชน ทำให้เกิดบทเรียนประสบการณ์ที่หลากหลาย ในปีพุทธศักราช 2556 กิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชนในชุมชน ได้รับการสนับสนุนจากกองทุนโลกเพื่อต่อสู้ โรคเอดส์ วัณโรค และมาเลเรีย(The Global Fund to fight AIDS,Tuberculosis and Malaria:GFATM) ชุมชนเรียนสั้นๆว่า “GF ”เป็นกลไกทางการเงินเพื่อสนับสนุนการป้องกันและ ดูแลสุขภาพ โรคเอดส์ วัณโรค และมาเลเรีย สำหรับดำเนินการ 29 จังหวัดทั่วประเทศ ชุมชนคลองสองต้น นุ่น เขตลาดกระบัง แขวงลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร เป็นหนึ่งในพื้นที่ดำเนินกิจกรรม

กลุ่มเป้าหมายในการดำเนินกิจกรรม คือ เด็กที่ได้รับผลกระทบจาก HIV/AIDS และเด็กที่อยู่ในภาวะเปราะบาง เช่น การติดยา พ่อแม่วิัยร่น ติดเกมส์ ลักขโมย ฯลฯ โดยมีวัตถุประสงค์ คือ

1. เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของระบบ กลไก การทำงานเชื่อมโยงระบบสุขภาพ การมีส่วนร่วมของชุมชน การปกป้องคุ้มครอง เพื่อพัฒนาระบบบริการในชุมชนให้มีคุณภาพค้ำึงถึงประเด็นความอ่อนไหวในเด็ก

2. เพื่อเพิ่มการเข้าถึงบริการที่มีคุณภาพทางด้านสุขภาพและด้านสังคมที่จำเป็นอย่างเท่าเทียม

3. เพื่อเพิ่มการยอมรับทางสังคม ลดการตีตรา เลือปฏิบัติต่อภาวะเปราะบางของเด็ก

4. เพื่อส่งเสริมศักยภาพชุมชนด้านระบบฐานข้อมูล พัฒนาระบบข้อมูลเชิงยุทธศาสตร์ในการเชื่อมประสานนโยบาย พัฒนาระบบบริการให้แก่เด็ก

กลุ่มเป้าหมายในการดำเนินงาน คือ เด็กที่อยู่ในภาวะเปราะบาง ได้แก่ เด็กที่ได้รับผลกระทบจาก HIV เด็กกำพร้า เด็กเรื้อรอน เด็กที่อยู่ในภาวะยากลำบาก เด็กพิการ เด็กถูกทำทารุณเด็กอยู่ในกระบวนการยุติธรรม เด็กตั้งครรรภ์

พื้นที่ดำเนินการ 29 จังหวัดทั่วประเทศ ชุมชนคลองสองต้นนุ่น เขตลาดกระบัง แขวงลาดกระบัง กรุงเทพฯ เป็นหนึ่งในพื้นที่ดำเนินโครงการ

การดำเนินกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก(Childlife) GF ได้ทำข้อตกลงร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ คือ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงมหาดไทย กระทรวงศึกษา กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์(พม.) แต่ละกระทรวงมอบหมายให้หน่วยงานรัฐในพื้นที่ร่วมเป็น

คณะทำงานดำเนินกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชนร่วมกับชุมชน จัดตั้งคณะทำงานเด็กหรือ Child Action Groups:CAGs ซึ่งชาวบ้านจะเรียกง่ายว่า “CAGs” เป็นกลไกหลักในการผลักดันการเรียนรู้ในชุมชน พร้อมทั้งจัดตั้งกระบวนการสร้างการเรียนรู้ 3 ระบบ คือ

1.ระบบสุขภาพ เน้นการบูรณาการระบบการจัดการรายบุคคลสู่ระบบการดูแลหญิงตั้งครรรภ์ เด็ก ที่ติดเชื้อ HIV และเด็กที่ได้รับผลกระทบจากเอดส์ เพื่อพัฒนาคุณภาพบริการให้ครอบคลุมด้านร่างกาย พัฒนาการ จิตใจ และสังคม

2.ระบบปกป้องคุ้มครองเด็ก เน้นเสริมสร้างความเข้มแข็งและประสิทธิภาพการทำงานของระบบปกป้องคุ้มครองผ่านกลไกคณะทำงานคุ้มครองเด็กจังหวัด

3.ระบบชุมชนเน้นการสร้างกลไกการประสานเชื่อมโยงระหว่างชุมชนกับหน่วยงานภาครัฐ ที่ทำหน้าที่ดูแลและช่วยเหลือเด็กทั้งด้านสุขภาพการปกป้องคุ้มครองทางสังคม เพื่อพัฒนา

คุณภาพชีวิตเด็กให้พ้นจากความเสี่ยง แต่ละกลุ่มจะได้รับการพัฒนาตามสภาพปัญหาที่ตนเองกำลังเผชิญ ทำให้เกิดการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและชุมชน

กระบวนการเรียนรู้ในแต่ละระบบนั้นชุมชนสามารถประยุกต์ให้สอดคล้องกับบริบทชุมชน และประสบการณ์ บทเรียนของคณะทำงานเด็กแต่ละชุมชน การสร้างการเรียนรู้ของกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน ในชุมชนคลองสองต้นนุ่น เป็นการนำประสบการณ์การสร้างต้นทุนชีวิตเด็ก เน้นการสร้างต้นทุนชีวิตเด็ก 5 ด้าน คือ ด้านตนเอง ด้านครอบครัว ด้านเพื่อนและ กิจกรรม ด้านปัญญา และด้านชุมชน ซึ่งเป็นประสบการณ์เดิมของชุมชนผสมผสานกับการสร้างการเรียนรู้ของกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชนที่เน้นการปกป้องคุ้มครองเด็กรายบุคคล จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3, 22 พ.ย.57

“ชุมชนมีการสร้างการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องก่อนที่จะมีกิจกรรมนี้(กิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน) เอามาผสมผสานกันเดิมเราพัฒนาต้นทุนชีวิตเด็ก พอกิจกรรมนี้มาก็เอามาผสมกัน”

การดำเนินกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชนเน้นการสร้างการเรียนรู้ของชุมชน 3 ระบบ คือ ระบบชุมชน ระบบปกป้องคุ้มครองเด็ก และระบบสุขภาพ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1.ระบบชุมชน เป็นการสร้างกลไกการเรียนรู้ของชุมชนให้เกิดการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานรัฐกับชุมชน และส่งเสริมให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนในการปกป้องคุ้มครองเด็ก การสร้างการเรียนรู้ในระบบชุมชน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างกลไกการประสานเชื่อมโยงระหว่างชุมชนกับหน่วยงานภาครัฐที่ทำหน้าดูแลและช่วยเหลือเด็กทั้งด้านสุขภาพการปกป้องคุ้มครองทางสังคม

2. เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กให้พ้นจากความเสี่ยงแต่ละกลุ่มจะได้รับการพัฒนาตามสภาพปัญหาที่ตนเองกำลังเผชิญ สร้างต้นทุนชีวิตเป็นพลังคุ้มกันให้มีศักยภาพเผชิญปัญหาได้อย่างรู้เท่าทัน สามารถนำพาชีวิตตนเองให้ผ่านพ้นปัญหาไปได้ การสร้างการเรียนรู้ในระบบชุมชนไม่เน้นการแก้ปัญหาเนื่องจากปัญหาเกิดขึ้นไม่มีที่สิ้นสุด ปัญหาต่างๆพัฒนาปรับเปลี่ยนอย่างรวดเร็ว แต่เน้นการทำงานเชิงบวกที่สร้างการเรียนรู้ของชุมชนผ่านการดำเนินการหลากหลายรูปแบบ เช่น กิจกรรม วรรณคดี อบรม ส่งเสริมศักยภาพ เป็นต้น ด้วยการพัฒนากิจกรรม พัฒนาคนทำงานสร้างผู้ใหญ่ใจดีให้เป็นพี่เลี้ยงในชุมชน พัฒนาการบริหารจัดการทรัพยากรชุมชน เพื่อสร้างต้นทุนชีวิตเป็นภูมิคุ้มกันทางสังคมให้กับเด็กและวัยรุ่น จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3, 22 พ.ย 57

“ระบบชุมชนเข้มแข็ง ไม่ว่าจะเป็นผู้ใหญ่ วัยรุ่นที่ทำงานด้านครอบครัวต้องพัฒนาตัวเองให้เป็นพี่เลี้ยงที่ปรึกษาขึ้นมาให้ได้ ถ้าจะให้คำปรึกษาเนี่ยจะเป็นผู้ใหญ่ใจดีอย่างเดียวไม่พอแหละ ต้องรู้เรื่อง “ต้นทุนชีวิต” ต้องพัฒนาคนทำงาน และถ้าจะสร้างต้นทุนชีวิตให้กับเด็กได้ต้องใช้กิจกรรมหลายแบบ พัฒนากิจกรรม สร้างระบบพี่เลี้ยง อันนี้เป็นเป้าหมายสูงสุด ถ้าสามารถบริหารทรัพยากรของชุมชนได้ด้วยจะดีมากเราจะทำงานได้ต่อเนื่อง ทั้งบริหารคน บริหารเงินแต่อันนี้ยากหน่อย เพราะงบบนตึก(นิติบุคคลเคหะชุมชนร่มเกล้า)ใช้ยากเค้ามีเงื่อนไขการใช้ประมาณ”

และจากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 12, 20 เม.ย 58

“CAGs ที่คลองสองต้นนุ่นจะประยุกต์ประสบการณ์ต้นทุนชีวิตที่เคยทำก่อนมี CAGs จะทำเรื่องสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับชุมชนในการปกป้องคุ้มครองเด็กให้พ้นจากการเผชิญความเสี่ยง”

การสร้างกระบวนการเรียนรู้ ในระบบชุมชนมีรายละเอียด ดังนี้

1. **การพัฒนาศักยภาพคณะทำงาน CAGs** เป็นการปรับทัศนคติในการวิเคราะห์สถานการณ์เด็กและวัยรุ่นอย่างรอบด้าน ส่งเสริมศักยภาพคนทำงานให้สามารถสร้างการเรียนรู้ให้กับเด็กวัยรุ่นและครอบครัว ผ่านการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1.1 **การสรรหาคณะทำงาน CAGs** เป็นการค้นหาคณะทำงานร่วมผลักดันให้เกิดการดำเนินกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชนในชุมชนอย่างมีส่วนร่วมทั้งหน่วยงานรัฐและชุมชน โดยคณะทำงาน CAGs แบ่งออกเป็น 5 ฝ่าย ประกอบด้วย

1.ชุมชน ได้แก่ ตัวแทนคณะกรรมการชุมชน ที่ได้รับเลือกจากคณะกรรมการชุมชนให้เป็นตัวแทน และตัวแทนคณะทำงานเด็กที่สร้างการเรียนรู้ช่วงก่อนเริ่มดำเนินกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน

2.ฝ่ายปกครอง ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในกรุงเทพมหานคร มอบหมายให้สำนักงานเขตจากฝ่ายพัฒนาสังคม

3.ฝ่ายสุขภาพ ได้แก่ ศูนย์บริการสาธารณสุข 45 ร่มเกล้า ลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร หรือ ศูนย์ 45 ชื่อสั้นที่ชาวบ้านคุ้นเคย ได้มอบหมายให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายสังคมสงเคราะห์ พยาบาลฝ่ายแม่และเด็ก

4.ฝ่ายส่งเสริมปกป้องคุ้มครองเด็กในชุมชน ได้แก่ ศูนย์คุ้มครองสวัสดิภาพชุมชน เขตลาดกระบัง มอบหมายให้เจ้าหน้าที่สังคมสงเคราะห์

5.ฝ่ายการศึกษา ได้แก่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) เขตลาดกระบัง

คณะกรรมการ CAGs จากหน่วยงานรัฐได้รับคำสั่งจากต้นสังกัดให้เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการในชุมชน ส่วนคณะกรรมการจากชุมชนเป็นการประชุมชนร่วมกันของชุมชนและเลือกตัวแทนชุมชนที่ทำงานด้านเด็กและครอบครัวเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการ CAGs ทั้งนี้ได้มีองค์กรพัฒนาเอกชน คือ องค์กรแพลนอินเตอร์เนชันแนลประเทศไทย (Plan International, Inc) และมูลนิธิศูนย์คุ้มครองด้านเอดส์ (Foundation for AIDS Right: FAR) เข้ามาจับบทบาทในการประสานความร่วมมือทั้ง 5 ฝ่ายให้เกิดการทำงานร่วมกัน และสนับสนุนให้เกิดการสร้างการเรียนรู้ทั้ง 3 ระบบคือ ระบบชุมชน ระบบปกป้องคุ้มครองเด็ก และระบบสุขภาพ ขึ้นในชุมชน จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 12, 20 เม.ย.58

“การพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กอย่างต่อเนื่อง ตามโครงสร้างของโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน ได้แก่ ตัวแทนคณะกรรมการในชุมชนที่ได้รับมอบหมายให้เข้ามาเป็นคณะกรรมการเด็ก ได้แก่ กรรมการชุมชน เลขาชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในกทม. ได้แก่ สำนักงานเขตจากฝ่ายพัฒนาสังคม ฝ่ายสุขภาพ ได้แก่ ศูนย์บริการสาธารณสุข 45 เป็นเจ้าหน้าที่ฝ่ายสังคมสงเคราะห์พยาบาลฝ่ายแม่และเด็ก ศูนย์คุ้มครองสวัสดิภาพชุมชน เขตลาดกระบัง อยู่ภายใต้ พม.(กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์) ได้แก่ พนักงานสังคมสงเคราะห์การศึกษา ได้แก่ ครู กศน.(ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน) เขตลาดกระบัง เจ้าหน้าที่ FAR และแพลน ทำหน้าที่หนุนเสริม CAGs ให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการ การประชุมประจำเดือน”

1.2.วิธีการพัฒนาคนทำงานด้านเด็กของชุมชนเป็นการเสริมศักยภาพคนทำงานทั้งด้านทัศนคติ ความรู้ ทักษะ ให้สามารถสร้างการเรียนรู้ในชุมชนได้ด้วยตนเอง โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.ส่งเสริมทักษะ ความรู้ ความเข้าใจกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน สิ่งจำเป็นพื้นฐานที่คนทำงานควรเข้าใจ ดังนี้

1.1.แนวคิดการดำเนินกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน คือ การทำให้เด็กมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นโดยคำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ

1.2.สิทธิเด็ก 4 ด้าน คือ ด้านการมีชีวิตรอด ด้านการพัฒนา ด้านการปกป้องคุ้มครอง และด้านการมีส่วนร่วม เพื่อให้มั่นใจว่าเด็ก วัยรุ่นในชุมชนมีสิทธิเท่าเทียมกันและสามารถเข้าถึงสิทธิของตนได้อย่างทั่วถึง

1.3.การส่งเสริมพัฒนาการเด็กตามวัย คือ ความเข้าใจความแตกต่างของเด็กแต่ละคนไม่เหมือนกัน การเปลี่ยนแปลงแต่ละช่วงวัยทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม และการส่งเสริมพัฒนาการตามวัย

1.4. การส่งเสริมความรู้เรื่องเพศ คือ การส่งเสริมทักษะการสอนเรื่องเพศสำหรับเด็ก การสื่อสารเชิงบวกที่ทำให้เรื่องเพศเป็นเรื่องพูดได้ สามารถเรียนรู้ได้ เรียนรู้การให้ความรู้เรื่องเพศได้อย่างรอบด้านทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม

1.5. การจัดการกรณีปัญหา (Case Management) เพื่อสร้างความเข้าใจในกระบวนการจัดการกรณีปัญหา ตั้งแต่การสร้างควมไว้วางใจ เมื่อพบเด็ก วัยรุ่น ประสบปัญหา สัมภาษณ์ข้อเท็จจริงพร้อมรายละเอียดของปัญหา การวางแผนช่วยเหลือ เมื่อเข้าใจปัญหาสถานการณ์ชัดเจน และยุติการให้ความช่วยเหลือเมื่อเด็ก วัยรุ่นมีความมั่นใจ สามารถช่วยเหลือตนเองได้

2. การปรับทัศนคติ เป็นการทำความคิด ความเข้าใจเด็กอย่างรอบด้าน ไม่มองว่าเด็กเป็นตัวปัญหาแต่เด็กกำลังเผชิญปัญหา เผชิญความเสี่ยง ทัศนคติความคิดพื้นฐานที่ควรเข้าใจให้ตรงกันดังนี้

1.1 สถานการณ์เด็กในชุมชน คือ การทำความเข้าใจกลุ่มเด็กในภาวะเปราะบางในชุมชนที่อยู่จริงและอาจเป็นคนใกล้ตัว วิเคราะห์ปัญหาและความเสี่ยงที่เด็กกลุ่มเปราะบางกำลังเผชิญอยู่วิเคราะห์สาเหตุ และปัจจัยที่ทำให้เด็กเผชิญปัญหาและความเสี่ยงเหล่านั้น

1.2 การสื่อสารเรื่องเพศกับวัยรุ่น คือ การทำความเข้าใจเรื่องเพศใหม่จากเดิมที่คิดว่าเรื่องเพศเป็นเรื่องส่วนตัว ควรปกปิด เด็กไม่ควรรับรู้ ปรับความเข้าใจใหม่เป็นเรื่องเพศเป็นเรื่องที่พูดได้และเรียนรู้ได้

3. การลงมือปฏิบัติจริงเป็นการเรียนรู้ท่ามกลางการปฏิบัติ โดยองค์กรพัฒนาเอกชนเข้ามาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับคณะทำงาน CAGs ในชุมชน ตั้งแต่เริ่มออกแบบกระบวนการเรียนรู้ ดำเนินการเรียนรู้ และสรุปบทเรียนหลังจากการเรียนรู้จบลง คณะทำงาน CAGs จะนำประสบการณ์ที่ได้จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในครั้งแรกกับองค์กรพัฒนาเอกชนไปจัดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนด้วยตนเองต่อไป และนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้จากการจัดกระบวนการเรียนรู้สรุปร่วมกันในการประชุมประจำเดือนของคณะทำงาน CAGs

2. กิจกรรมการเรียนรู้ในชุมชนเป็นการสร้างการเรียนรู้การเปลี่ยนแปลงของร่างกายในแต่ละช่วงวัย การเรียนรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของตนเองทางร่างกาย จิตใจและสังคม โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.1. กิจกรรมการสำรวจข้อมูลความเสี่ยงรายบุคคลของเด็ก

วัตถุประสงค์ เพื่อสำรวจความเสี่ยงรายบุคคลของเด็กที่เผชิญในครอบครัวและชุมชน เช่น เวิร์รอน ติดเกมส์ ติดยาเสพติด พ่อแม่วัยรุ่น แรงงานเด็ก ทำร้ายร่างกาย เป็นต้น และวิเคราะห์ปัญหา ความต้องการของเด็กและครอบครัว การเข้าถึงสิทธิและบริการด้านอื่นๆของภาครัฐ กำหนดแนวทางการปกป้องคุ้มครองเด็กในชุมชนได้อย่างตรงกับสถานการณ์และความต้องการของเด็กและครอบครัวได้อย่างรอบด้านและส่งเสริมพัฒนาการเด็กตามวัยและส่งเสริมการเรียนรู้และมีชีวิตอยู่อย่างมีความสุข

กลุ่มเป้าหมาย ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเด็ก เช่น พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ครู ผู้ดูแลที่มีความใกล้ชิดเด็กอายุระหว่าง 0-25 ปี

เครื่องมือสำรวจข้อมูลความเสี่ยงรายบุคคล

เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถามปลายเปิดให้ผู้สัมภาษณ์บันทึกข้อมูลด้วยตนเอง ซึ่งเป็นเครื่องมือสำรวจข้อมูลความเสี่ยงของเด็กเน้นรายบุคคล แนวคำถาม คือ

1. ข้อมูลส่วนตัว อายุ เพศ น้ำหนักส่วนสูง เกี่ยวกับ พัฒนาการตามวัยทางด้านร่างกายจากน้ำหนักส่วนสูง
2. ข้อมูลสถานะบุคคลเกี่ยวกับ การมีสัญชาติหรือไม่มีสัญชาติขณะนี้กำลังอยู่ในกระบวนการใด
3. ข้อมูลสุขภาพ เกี่ยวกับการฉีดวัคซีน มีพัฒนาการและโภชนาการตามวัย ความพิการ ความเจ็บป่วยที่ต้องได้รับการรักษาอย่างต่อเนื่อง
4. ข้อมูลด้านการศึกษา เกี่ยวกับ เข้าเรียนอายุเท่าไร กำลังเรียนอยู่หรือหยุดเรียนกลางคัน
5. ข้อมูลลักษณะที่อยู่อาศัย เกี่ยวกับสถานที่พักอาศัยบ้าน วัด อื่นๆ
6. ข้อมูลสถานะครอบครัว เกี่ยวกับ เด็กอาศัยอยู่กับใคร หรือ สาเหตุที่ออกมาเวิร์รอนไม่อยู่กับครอบครัวผู้ดูแลหลักเป็นใคร พ่อหรือแม่ถูกจองจำ
7. ข้อมูลด้านการปกป้องคุ้มครองเด็ก เกี่ยวกับ เด็กมีแนวโน้มถูกทำร้ายร่างกาย ล่วงละเมิดทางเพศ ตั้งครรภ์ไม่พร้อม การใช้แรงงานเด็ก เด็กกำลังอยู่ในกระบวนการยุติธรรมหรือไม่ ซึ่งแบบสำรวจข้อมูลจะเป็นเพียงแนวทางการสัมภาษณ์เท่านั้น ผู้สัมภาษณ์ต้องสังเกต และตั้งถามข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อให้ได้รายละเอียดมากขึ้น เนื่องจากคำถามในบางหัวข้อค่อนข้างกระทบกระเทือนจิตใจ ผู้ตอบแบบสอบถาม

วิธีการสำรวจข้อมูล

การสำรวจข้อมูลจะเริ่มจากการทำความเข้าใจวัตถุประสงค์ของการสำรวจข้อมูลทำความเข้าใจการใช้แบบสำรวจข้อมูล การบันทึกข้อมูล วิธีการสำรวจข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้ใกล้ชิดหรือเกี่ยวข้องกับเด็กโดยตรง เช่น พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ครู ไม่ควรให้เด็กบันทึกข้อมูลด้วยตนเอง เพราะบางคำถามสร้างความสับสนใจ ผู้สำรวจข้อมูลต้องสังเกตและถามเพิ่มเติม เพราะขอบเขตเนื้อหาในบางหัวข้อต้องการรายละเอียดเพิ่มเติม เช่น ข้อมูลด้านที่อยู่อาศัย ผู้สำรวจข้อมูลต้องสังเกต ลักษณะที่พักอาศัยมีความเสี่ยงต่อการถูกล่วงละเมิดมากน้อยเพียงใด และข้อควรระวังในการสำรวจข้อมูล ไม่ควรให้เด็กเห็นแบบสำรวจข้อมูล หากเด็กรับรู้การบันทึกข้อมูลควรอธิบายว่าจะนำข้อมูลไปใช้ทำอะไร ประโยชน์ของข้อมูลที่จะเกิดขึ้นต่อตัวเด็ก ข้อมูลที่ได้นำไปจัดเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ เก็บข้อมูลในพื้นที่เฉพาะ ไม่เปิดเผยข้อมูล และจำกัดจำนวนผู้เข้าถึงข้อมูล เนื่องจากข้อมูลบางหัวข้อมีความสับสนใจไม่ต้องการเปิดเผยกับภายนอก ข้อมูลที่ได้จะสะท้อนภาวะความเปราะบางและสถานการณ์เด็กในชุมชนที่กำลังเผชิญอยู่และคณะทำงานCAGs นำผลของข้อมูลวางแผนจัดบริการให้เหมาะสมกับช่วงอายุและสถานการณ์ความเสี่ยงที่เด็กกำลังเผชิญอยู่ และออกแบบการสร้างกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนในการกำหนดเนื้อหา ทักษะ แนวทางการปรับทัศนคติ ปรับพฤติกรรม เพื่อเพิ่มต้นทุนชีวิตเด็ก กรณีที่ผลของข้อมูลพบเด็กที่ต้องการความช่วยเหลือเฉพาะด้านหรือต้องการความช่วยเหลือเร่งด่วน คณะทำงานเด็กจะนำเข้าสู่กระบวนการช่วยเหลือเด็กรายบุคคลในระบบปกป้องคุ้มครองเด็ก

ผลที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ร่วมกันผ่านการสำรวจข้อมูลความเสี่ยงรายบุคคลของเด็กโดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. เกิดการสำรวจข้อมูลสถานการณ์เด็กเปราะบางในชุมชนและความเสี่ยงรายบุคคลที่เด็กกำลังเผชิญอยู่

2. เกิดการนำข้อมูลมากำหนดแผนจัดบริการให้เหมาะสมกับช่วงอายุและสถานการณ์ ความเสี่ยงรายบุคคลสอดคล้องกับสถานการณ์จริงและตรงตามความต้องการของเด็กและครอบครัว และออกแบบการสร้างกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนในการปกป้องคุ้มครองเด็กจากภาวะความเสี่ยงที่เด็กกำลังเผชิญอยู่ได้

3. ชุมชนเข้าใจบทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการปกป้องคุ้มครองเด็กชัดเจนยิ่งขึ้น เนื่องจากข้อมูลสถานการณ์ความเสี่ยงที่เด็กเผชิญจะถูกจำแนกแยกแยะเพื่อส่งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

บทเรียนที่ชุมชนได้รับการเรียนรู้ผ่านการสำรวจข้อมูลความเสี่ยงรายบุคคลของเด็กโดยมีรายละเอียด ดังนี้

1.แบบสอบถามมีความเปราะบางของข้อมูล คำถามในแบบสอบถามเป็นเพียงแนวทางในการตั้งคำถามกว้างๆเท่านั้น เนื่องจากคำถามบางหัวข้อสร้างความสับสนใจสำหรับผู้ให้ข้อมูล ผู้สำรวจข้อมูลต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกลุ่มเด็กเปราะบางและความเสี่ยงของเด็กให้ชัดเจน หากไม่เข้าใจการสำรวจข้อมูลเพื่อช่วยเหลือจะกลายเป็นการตอกย้ำสร้างความสับสนใจให้กับเด็กและครอบครัวมากยิ่งขึ้น การทำความเข้าใจวัตถุประสงค์ วิธีการสำรวจข้อมูล และการนำข้อมูลไปใช้ ช่วยทำให้การสำรวจข้อมูลเพื่อแก้ปัญหาได้สร้างปัญหาเพิ่มโดยผู้สำรวจข้อมูลเอง แต่ต้องมั่นใจว่าผู้สำรวจข้อมูลทุกคนเข้าใจเครื่องมือในการสำรวจข้อมูลเป็นอย่างดี

2.แบบสอบถามข้อมูลและผลของข้อมูลมีความเปราะบางต่อความรู้สึก หากแบบสอบถามหรือผลของข้อมูลหลุดรอดไปสู่บุคคลอื่นที่ไม่เข้าใจกระบวนการทำงานจะส่งผลเสียกับผู้ให้ข้อมูล ชุมชนจึงอธิบายวัตถุประสงค์ และการนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในการแก้ปัญหาเด็กเปราะบางให้ได้รับการบริการและการปกป้องคุ้มครอง

3.การเก็บข้อมูลให้ได้ข้อมูลเฉพาะราย ผู้สัมภาษณ์ควรมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก การปกป้องคุ้มครองเด็ก หากผู้สัมภาษณ์ไม่มีความรู้พื้นฐานจะทำให้ตีความคำถามในแบบสอบถามไม่รอบด้าน เช่น แนวโน้มการทำร้ายร่างกาย มิได้จำกัดเพียงการถูกล่วงละเมิดทางเพศเพียงอย่างเดียว แต่ครอบคลุมไปถึงการดูดา ตีอย่างรุนแรง รวมถึงการท้องไม่พร้อม การเป็นพ่อแม่วัยรุ่น เป็นต้น

4.คำถามมีความละเอียดอ่อน ผู้สัมภาษณ์ต้องมีความรู้ความเข้าใจแบบสอบถามอย่างดี ถึงวัตถุประสงค์ของคำถามแต่ละข้อ สามารถตั้งคำถามเพิ่มเติมเองเพื่อให้ได้ข้อมูลชัดเจนมากขึ้น และต้องใช้เทคนิคเฉพาะบุคคลในการตั้งคำถามเพื่อให้ได้คำตอบที่แท้จริง ใช้เวลานานในการสัมภาษณ์แต่ละคนให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วน

5.คู่มือการเก็บข้อมูลช่วยให้ผู้เก็บข้อมูลเข้าใจคำถามแต่ละข้อได้อย่างชัดเจนมากขึ้น สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3, 22 มี.ค 58

“ไม่เหมือนเก็บของต้นทุนชีวิตเลย อันนั้นเก็บง่าย เก็บด้วยตัวเด็กเองวัดจากทัศนคติของเด็ก ส่วนของCAGs เนี่ยมันคนละเรื่องเลย ผู้ใหญ่เก็บเองตัวต่อตัว ดูทุกด้าน สภาพแวดล้อม ที่อยู่อาศัย ครอบครัว จะต้องรู้การปกป้องคุ้มครองเด็กตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เช่น เด็กจะมีชีวิตอยู่รอดใหม่ก็ดูเรื่องการฉีดวัคซีน เรื่องสุขภาพ พัฒนาการ สภาพที่อยู่อาศัยเป็นไงปลอดภัยไหม ยากกว่าเก็บของต้นทุนชีวิตเยอะ มีคู่มือให้ก็ช่วยได้เยอะ”

6. การจัดเก็บข้อมูลในระบบฐานข้อมูลที่จำกัดระดับการเข้าถึงของข้อมูล ทำให้ข้อมูลที่เป็นความเสี่ยงต่อเด็กและครอบครัวหรือข้อมูลที่กระทบกระเทือนใจเด็กและครอบครัวถูกเก็บไว้เป็นความลับและถูกนำมาใช้เพื่อการปกป้องคุ้มครองเด็กอย่างแท้จริง แต่การจัดเก็บข้อมูลในระบบฐานข้อมูลมีความซับซ้อนชุมชนไม่สามารถดำเนินการเองได้ด้วยตนเองเมื่อกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชนสิ้นสุดลง

7. ข้อมูลทุกหัวข้อมีความสำคัญต้องระบุให้ชัดเจน ผู้เก็บข้อมูลบางคนกรอกข้อมูลไม่ครบเพราะคิดว่าข้อมูลนั้นไม่สำคัญ ซึ่งทุกคำถามในแบบสอบถามสะท้อนถึงความเสี่ยงและความยากลำบากของเด็ก เช่น ข้อมูลเบื้องต้น น้ำหนัก ส่วนสูง สะท้อนพัฒนาการตามวัย หมายเลขบัตรประชาชน สะท้อนสถานะบุคคลของของเด็ก ข้อมูลลักษณะที่อยู่อาศัย สะท้อนสภาพความเป็นอยู่ของแต่ละครอบครัว ซึ่งบางครอบครัวไม่สามารถประเมินจากสภาพบ้านเพียงอย่างเดียว เพราะสภาพที่อยู่อาศัยดีมากแต่เด็กมีความเสี่ยงด้านความปลอดภัย หรือ มีความยากลำบากแต่สภาพบ้านดูดีมาก เป็นต้น บางคำถามในแบบสอบถามต้องการคำถามเพิ่มเติม เช่น ในแบบสอบถามมีเพียงคำถามว่า พิการใช้หรือไม่ เท่านั้น หากพิการผู้สัมภาษณ์ต้องตั้งคำถามต่อว่า พิการด้านใด มีบัตรพิการหรือไม่ สามารถเข้าถึงสิทธิคนพิการได้หรือไม่อย่างไร เป็นต้น การทำความเข้าใจแบบสอบถามอย่างละเอียดพร้อมมีตัวอย่างในการตั้งคำถามแต่ละด้าน ช่วยให้ผู้สัมภาษณ์สำรวจข้อมูลง่ายขึ้น

8. การนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ ความถูกต้องของข้อมูลมีความสำคัญมากในการกำหนดแนวทางการปกป้องคุ้มครองเด็กของชุมชน หากข้อมูลไม่ชัดเจนครบถ้วนการให้ความช่วยเหลือก็จะล่าช้าและไม่ตรงกับสถานการณ์ปัญหาจริงที่เด็กและครอบครัวกำลังเผชิญอยู่ การเก็บข้อมูลภาพรวม สะท้อนความต้องการของเด็กและวัยรุ่นที่จะให้ครอบครัวและชุมชนสร้างการเรียนรู้ที่เด็กและวัยรุ่นสนใจ ส่วนการเก็บข้อมูลเฉพาะรายช่วยให้การแก้ปัญหาของเด็กและวัยรุ่นเข้าถึงบริการปกป้องคุ้มครองเด็กของหน่วยงานภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชน จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7, 23 มี.ค 58

“ข้อมูลต้นทุนชีวิตเด็กจะดูภาพรวม บอกว่าเด็กต้องการให้ผู้ใหญ่ทำอะไรให้บ้าง เด็กทำแบบสอบถามสนุกเพราะเป็นความคิดเค้า คิดแล้วก็มีโอกาสได้ทำสิ่งที่เค้าคิดด้วย แต่ของCAGs ทำเฉพาะราย พอประมวลผลเป็นภาพรวมของชุมชนว่า เด็กคนหนึ่งเค้าอยู่ในภาวะเสี่ยงหรือไม่เสี่ยง ก็หาทางแก้ปัญหาเป็นรายๆไป”

การสำรวจข้อมูลความเสี่ยงรายบุคคลของเด็กช่วยสะท้อนสถานการณ์ความเสี่ยงที่เด็กกำลังเผชิญอยู่ได้อย่างชัดเจนจากข้อมูลที่ชุมชนจัดเก็บด้วยตนเอง และข้อมูลนั้นสามารถนำมา

กำหนดแผนการให้บริการ และการสร้างการเรียนรู้ให้กับเด็กและครอบครัวได้อย่างชัดเจน สอดคล้องกับสถานการณ์ที่ชุมชนกำลังเผชิญอยู่จริง

2.2 กิจกรรมส่งเสริมการสื่อสารเรื่องเพศในเด็กและวัยรุ่น เป็นกิจกรรมเกี่ยวกับการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจให้กับเด็กและวัยรุ่นในการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย และส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการคุมกำเนิดของผู้หญิงและผู้ชาย

ความเป็นมา การเรียนรู้เรื่องเพศศึกษาในสังคมไทยเป็นเรื่องยากในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ด้วยค่านิยมของคนไทยที่รู้สึกว่าการเป็นเรื่องส่วนตัวไม่ควรเปิดเผยในที่สาธารณะ แม้แต่คู่ครองของตนเองก็ยากที่จะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องเพศ แต่หลังจากสถานการณ์ผู้ติดเชื้อ HIV และผู้ป่วยเอดส์ทวีความรุนแรงมากขึ้น รวมถึงสถิติการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นเพิ่มมากขึ้น เรื่องเพศจึงมิใช่เรื่องส่วนตัวอีกต่อไป แต่การเรียนรู้ในครอบครัวซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้แรกของวัยรุ่นก็มีข้อจำกัด เพราะยังคงเก็บเรื่องเพศเป็นเรื่องส่วนตัวอยู่ การสอนบุตรหลานในครอบครัวเน้นการสร้างทัศนคติผู้หญิงต้องรักษานวลสงวนตัวไม่ควรมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ผู้หญิงต้องไม่ออกไปเที่ยวกลางคืน การครองเรือนผู้ชายต้องเป็นผู้นำ เลี้ยงดูครอบครัว ผู้หญิงเป็นผู้ตามคอยดูแลเอาใจใส่ผู้ชาย วัยรุ่นบางรายเลียนแบบพ่อแม่ของตนเอง เมื่อตนเองมีกลายเป็นแม่วัยรุ่นคิดว่าการมีลูกมีสามีแล้วไม่จำเป็นต้องดูแลตัวเอง เพราะคิดว่าแม่ของตนเองไม่แต่งตัวเพราะว่าพ่อไม่ชอบ แต่คู่ของเธอก็ได้เป็นเช่นนั้น การปล่อยสภาพตัวเองให้ทรุดโทรมจนเพื่อนที่เคยรู้จักจำเธอแทบไม่ได้นั้นทำให้เธอรู้สึกแยกับตนเอง ทำให้เธอได้เรียนรู้ชีวิตคู่จากประสบการณ์จริงของชีวิตเธอเอง จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2, 22 ธ ค. 57

“คิดว่าผู้ชายต้องเป็นผู้นำ ต้องตัดสินใจให้ได้มากกว่าเราเป็นที่พึ่งเราได้ หนูเลี้ยงลูกปล่อยตัวโทรมมาก ไม่ดูแลตัวเอง ก็หนูเห็นแม่หนูก็ไม่เห็นแต่งตัวเลย พ่อไม่ชอบให้แต่ง หนูคิดว่าเค้าก็น่าจะเหมือนกัน หนูไม่ได้ดูแลเค้าด้วย ผู้หญิงก็ต้องเลี้ยงลูก ดูแลเอาใจใส่สามี กลับจากทำงานก็ต้องดูแล ถ้าตอนนั้นคิดแบบนี้ก็จะยังอยู่เป็นคู่กัน แต่คนหนึ่งทำคนหนึ่งรอใช้มันก็จะไม่รอด ต้องช่วยกันทำมาหากินชีวิตคู่ก็จะไปรอด”

หากมีครอบครัวก็ต้องช่วยกันดูแลครอบครัวทั้งผู้หญิงผู้ชาย หากเป็นผู้หญิงต้องไม่ออกไปเที่ยวเตร่ในยามค่ำคืน และคิดว่าการสอนเรื่องเพศศึกษา อนามัยเจริญพันธุ์มีการสอนในโรงเรียนอยู่แล้ว เด็กต้องรู้จักเลือกที่จะนำมาปรับใช้ในชีวิตจริงของตนเอง จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4, 26 ธ.ค. 57

“ฉันก็จะสอนลูกมีครอบครัวก็ต้องช่วยกัน เป็นผู้ชายต้องดูแลครอบครัว เด็กผู้หญิงก็จะไม่ให้ออกไปกลางคืน เพราะกลัวจะไปมีอะไรกัน เรื่องเพศที่โรงเรียนเค้าก็น่าจะมีสอนเหมือนกันนะ แต่เด็กบางคนแยกแยะไม่ได้ว่าสิ่งที่สอนนั้นต้องการให้รู้เท่าทัน ไม่ได้ต้องการให้ลอง”

บางครอบครัวก็จะใช้วิธีการตำหนิด้วยถ้อยคำรุนแรงเมื่อบุตรหลานผู้หญิงเริ่มคบหากับผู้ชายเพื่อให้ยุติความสัมพันธ์มากกว่าการอธิบายทำความเข้าใจ เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย พ่อแม่ผู้ปกครองมิได้อธิบายสาเหตุของการเปลี่ยนแปลง และการดูแลร่างกายจะปล่อยให้เรียนรู้เองตามธรรมชาติ ส่วนความรู้ของวัยรุ่นยังมีความเข้าใจผิด เช่น การนับวันก่อนหลังมีประจำเดือน วิธีการกินยาคุมกำเนิดที่ไม่ถูกต้อง การเลือกวิธีการคุมกำเนิดด้วยการกินยาคุมมากกว่าการสวมถุงยางอนามัย เพราะวัยรุ่นจินตนาการว่าการสวมถุงยางอนามัยจะปิดกั้นความรู้สึกสุขสมของความสัมพันธ์ทางเพศที่มาจากกรณีเพศสัมพันธ์และจะทำให้ความหลุดพร้อลดน้อยลง เป็นต้น การเรียนรู้ในระบบการศึกษามีหลักสูตรขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 ความรู้เรื่องเพศศึกษาถูกบรรจุในหลักสูตรการเรียนการสอนอย่างชัดเจน เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้เท่าทัน แต่ยังมีข้อจำกัดเรื่องบุคลากรในการสร้างการเรียนรู้ จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2, 22 ธ ค.57

“หนูป้องกันด้วยกินยาอย่างเดียวเลย เมื่อก่อนคิดจะกินก็กิน แพนก็น่าจะรู้ว่าป้องกันยังไง เค้าเรียน ม.4 แล้วก็มีสอนอยู่นะ แต่ว่ามันเรียนผ่านๆว่าร่างกายเรามีอะไรบ้าง ตรงนี้เรียกว่าอะไร ยังไม่สอนเลยเป็นเมน(ประจำเดือน)ทำยังไงยังงั้นไม่รู้เลย ตอนนั้นหนูเรียนก็เจ็ดปีมาแล้ว(ปีพุทธศักราช 2550) หนูเป็นเมนตอน ป.4 มีเลือดไหลไม่หยุด ถามแม่หนูเป็นอะไร แม่บอกให้ซื้อผ้าอนามัยมาใส่ อ้าวแล้วหนูเป็นอะไรหละ ปวดท้องเมนเป็นยังไงยังงั้นไม่รู้เลย หนูคิดว่าเป็นมะเร็งปากมดลูก เพราะตอนนั้นในทีวีมะเร็งปากมดลูกดังมาก แล้วหนูก็มีปัญหาเรื่องมีตกขาวมาก พอซื้อผ้าอนามัยให้แล้วแม่ก็ซื้อเสื่อในให้ใส่ แต่ก็ไม่ได้บอกว่าหนูเป็นอะไร”

วัยรุ่นในชุมชนมีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศสูง บริเวณตำบลคนในชุมชน เช่น บริเวณสวนสุขภาพในชุมชน ภายในสวนจะมีห้องประชุมและห้องทำงานของชุมชนอยู่ในห้องเดียวกัน และมีบริเวณลานกว้างสำหรับออกกำลังกาย มีอุปกรณ์ออกกำลังกายกลางแจ้ง เก้าอี้ม้าหินอ่อนสำหรับนั่งเล่นสองถึงสามชุด บริเวณสวนสุขภาพมีรั้วโปร่งสูงประมาณ 50 เซนติเมตรมีประตูเปิดปิด ถึงแม้สวนสุขภาพปิดแล้วก็สามารถเข้าไปภายในสวนได้ เวลากลางวันสวนจะมีมืดเพราะไม่มีไฟฟ้าให้ความสว่าง จึงเป็นแหล่งรวมกลุ่มของวัยรุ่นทั้งหญิงและชายแห่งหนึ่งในชุมชน ซึ่งมีทั้งจับกลุ่มคุยกันหัวเราะเสียงดัง เสพยาเสพติด รวมทั้งมีเพศสัมพันธ์ จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7, 4 ม ค.58

“ไม่รู้จะทำยังไงปิดก็ป็นกันเข้ามา ไลก็ไม่ไปก็ไม่เชื่อ ลุงก็คอยปิดคอยบอกบางคนก็บอกได้ บางคนไม่ฟังเลยค่าเราอีก พวกนี้ชอบมาจับกลุ่มกินเหล้า เมายา มาเอากันก็มีมันไม่อายฟ้าอายดิน”

จากสถานการณ์ปัญหาดังกล่าวข้างต้น จึงเกิดกิจกรรมส่งเสริมอนามัยเจริญพันธุ์เพื่อส่งเสริมความรู้เรื่องอนามัยเจริญพันธุ์ให้ครอบครัว เด็ก วัยรุ่น และพัฒนาศักยภาพคณะทำงาน CAGS มีความรู้ความเข้าใจรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย จิตใจ และสังคม และปรับทัศนคติสร้างความรับผิดชอบร่วมกันระหว่างชายหญิงในการคุมกำเนิด จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3, 22 พ.ย 57

“ต้องเอาผู้ชายมาปรับทัศนคติ การคุมกำเนิดเป็นเรื่องของผู้หญิงกับผู้ชายต้องร่วมกันรับผิดชอบไม่ใช่ผลักภาระให้ผู้หญิงฝ่ายเดียว”

การส่งเสริมความรู้อนามัยเจริญพันธุ์สร้างการเรียนรู้ โดยผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ ดังนี้

2.3. กิจกรรมส่งเสริมความรู้อนามัยเจริญพันธุ์

วัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมความรู้การเปลี่ยนแปลงของร่างกาย จิตใจ สังคมของวัยรุ่น ให้มีความเข้าใจสรีระตนเอง รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงร่างกายของตน

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม หญิงและชายอายุระหว่าง 8-18 ปี

เนื้อหาการเรียนรู้

1. พัฒนาการทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม เพื่อเรียนรู้การเปลี่ยนแปลงตามธรรมชาติเมื่อเข้าสู่วัยรุ่น สามารถดูแลสุขอนามัยส่วนบุคคลได้ด้วยตนเอง
2. เรียนรู้ทักษะการป้องกันตนเองจากภัยทางเพศ

วิธีการดำเนินกิจกรรม

แบ่งผู้เข้าร่วมกลุ่มๆ ละ 5-6 คนแยกตามเพศกำเนิดชายหญิงจำนวนเท่าๆกัน เลือกเพื่อนที่ตัวเด็กที่สุดในกลุ่มให้นอนหงายหรือคว่ำหน้าบนกระดาษบรีฟ แล้วให้เพื่อนที่เหลือช่วยกันลากเส้นรอบตัวเพื่อนที่นอนบนกระดาษ เมื่อลากเส้นลงบนกระดาษตามร่างของเพื่อนที่นอนบนกระดาษบรีฟเสร็จแล้วจะได้ภาพคนและให้ช่วยกันตกแต่งภาพคนให้มีวัยวะต่างๆ ที่ดูเป็นคนมากที่สุดระดมความคิดเห็นคำถามว่า “ภาพคนที่เห็นในกระดาษบรีฟเมื่อเข้าสู่วัยรุ่นจะมีอะไรเปลี่ยนแปลงไปบ้าง ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ/อารมณ์ สิ่งที่เกิดกับวัยรุ่นสนใจมีอะไรบ้าง มีการดูแลร่างกายอย่างไรบ้าง ” และอีกคำถามเพื่อระดมความคิดเห็น คือ “การสัมผัสดีไม่ดีเป็นอย่างไรและรู้สึกอย่างไรต่อสัมผัสนั้น ร่างกายบริเวณใดบ้างไม่ควรให้คนอื่นสัมผัส หากตัวเองหรือเพื่อนเจอสัมผัสไม่ดีเราจะทำอย่างไร และจะหลีกเลี่ยงการสัมผัสไม่ดีได้อย่างไร” เมื่อระดมความคิดเห็นภายในกลุ่มย่อยแล้วนำเสนอให้กลุ่มอื่นรับฟัง และจบกิจกรรมด้วยการสรุปความเปลี่ยนแปลงของร่างกาย จิตใจและสังคม

ผลที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ร่วมกันผ่านกิจกรรมส่งเสริมความรู้อนามัยเจริญพันธุ์ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

- 1.เกิดความเข้าใจการเปลี่ยนแปลงเมื่อเข้าสู่วัยรุ่นทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจและสังคม
- 2.เกิดการเรียนรู้การป้องกันตนเองจากการสัมผัสที่สื่อเจตนาที่แสดงแนวโน้มในการล่วงละเมิดทางเพศ
- 3.เกิดความเข้าใจถึงเรื่องเพศเป็นเรื่องธรรมชาติ การเรียนรู้อย่างเท่าทันจะทำให้สามารถเข้าใจและมีความรู้เพียงพอในการจัดการตนเองและช่วยเหลือเพื่อนได้ในอนาคต
- 4.การส่งเสริมความรู้เรื่องอนามัยเจริญพันธุ์ให้กับผู้เข้าร่วมอายุแตกต่างกันทำให้เกิดการเรียนรู้หลายมิติและปรับทัศนคติจากเริ่มเรียนรู้ในช่วงแรกๆจะอายและรู้สึกว่าเด็กไม่ควรเรียนรู้เรื่องเพศ หลังจากที่ได้เข้าใจวัตถุประสงค์และเนื้อหาที่เรียนรู้เริ่มสนุกกับการเรียน แยกกันแสดงความคิดเห็นระหว่างกิจกรรมการเรียนรู้

บทเรียนที่ชุมชนได้รับการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมส่งเสริมความรู้อนามัยเจริญพันธุ์ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

- 1.การจัดการเรียนรู้อนามัยเจริญพันธุ์ให้กับเด็กและวัยรุ่นในชุมชน หลายคนไม่เห็นด้วยเพราะมีความเข้าใจว่าการเรียนรู้เรื่องอนามัยเจริญพันธุ์เป็นเรื่องของผู้ใหญ่ ไม่ควรสอนอย่างเปิดเผยแม้แต่ในครอบครัวก็ไม่มีการสอนเรื่องการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย จึงทำให้เด็กและวัยรุ่นเรียนรู้ด้วยตนเองจากสื่อต่างๆ ตามความสนใจ ซึ่งอาจจะเป็นความรู้ที่ไม่ครบถ้วนและไม่เหมาะสมกับวัย จึงส่งเสริมความรู้เรื่องอนามัยเจริญพันธุ์จึงต้องมีความถูกต้องชัดเจนเหมาะสมกับวัย จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5,4 ม.ค 58

“เด็กบางคนแก่แต่รู้มากกว่าที่สอน แต่รู้แบบผิดๆถูกๆ เค้าเรียนจากอินเทอร์เน็ตเราควบคุมไม่ได้เลย พวกผู้ใหญ่บางคนก็คิดว่าเรื่องเพศไม่ควรสอนให้เด็กเดี๋ยวจะเสียคนตั้งแต่เล็ก”

- 2.การส่งเสริมความรู้อนามัยเจริญพันธุ์ควรส่งเสริมให้กับผู้ใหญ่ในชุมชนด้วย เพื่อเสริมทักษะการสอนเรื่องเพศให้กับพ่อแม่ผู้ปกครอง

การส่งเสริมความรู้เรื่องอนามัยเจริญพันธุ์ให้เด็กและวัยรุ่นเข้าใจความเปลี่ยนแปลงของร่างกาย จิตใจและสังคมเป็นการส่งเสริมศักยภาพในการคิด ตัดสินใจด้วยตนเองได้อย่างถูกต้องและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของตนเอง

2.4. กิจกรรม Up to Meหรือ ชีวิตมีทางเลือก เป็นกิจกรรมเกี่ยวกับการสร้างทางเลือกในชีวิตวัยรุ่นให้กับตนเอง

วัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจ ตระหนักรู้ความสัมพันธ์ทางเพศ การ

ป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พร้อมในวัยรุ่น และเรียนรู้การปฏิเสธต่อรองกับเพศตรงข้าม

ผู้เข้าร่วมกิจกรรม หญิงและชายอายุระหว่าง 8-18 ปี

สถานที่จัดกิจกรรม คลินิกพ่อแม่วัยรุ่น หรือ ห้องประชุมชุมชน

สื่อการเรียนรู้

1. หนังสือเรื่อง “ทางเลือก” เป็นหนังสือเกี่ยวกับประสบการณ์ความรัก ความสัมพันธ์ของนักเรียนมัธยมเกินเลยไปถึงมีเพศสัมพันธ์และตั้งครรภ์ การเผชิญสถานการณ์นี้ทางเลือกของวัยรุ่นคืออะไรทำแท้งหรือเก็บเด็กไว้ จะหยุดเรียนถาวรหรือคลอดลูกแล้วกลับมาเรียนต่อเสนอเป็นทางเลือกที่เป็นไปได้หลายๆทางให้ตัดสินใจ

2. หนังสือเรื่อง “อยู่ด้วยกัน” จัดทำโดยเครือข่ายผู้ติดเชื้อเอชไอวี เอดส์ ประเทศไทย เป็นหนังสือสร้างจากเรื่องจริงของเด็กและเยาวชนที่ถูกตีตราและกีดกันจากสังคมและบางเรื่องรวบรวมจากประสบการณ์ของคนทำงาน เพื่อให้ความรู้ความเข้าใจการอยู่ร่วมกันในสังคมของผู้ติดเชื้อและไม่ติดเชื้อ

วิธีการดำเนินกิจกรรม

การสร้างการเรียนรู้เริ่มจากการเปิดหนังสือให้ชมทีละเรื่อง ตั้งคำถามโดยใช้เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในหนังสือตั้ง เปิดโอกาสให้ทุกคนแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ไม่มีใครตัดสินความคิดเห็นนั้นๆถูกหรือผิด หลังจากแสดงความคิดเห็นจากร่างหนังสือแล้ว จะให้ผู้เข้าร่วมวิเคราะห์ตนเองหากอยู่ในสถานการณ์เดียวกันกับตัวละครในหนังสือจะมีความรู้สึกอย่างไรและจะทำอย่างไร

ผลที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ร่วมกันผ่านกิจกรรม Up to Me หรือ ชีวิตมีทางเลือก โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. เกิดความเข้าใจ และตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนรู้เรื่องเพศอย่างถูกต้องจะนำไปสู่การตัดสินใจเลือกทางการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องได้
2. คณะทำงาน CAGS เกิดความรู้ทักษะในการจัดการเรียนรู้เรื่องเพศสำหรับเด็ก วัยรุ่น และครอบครัวผ่านสื่อหนังสือ ซึ่งทำให้เข้าถึงเด็กและวัยรุ่นได้ง่าย จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3, 22 พ ย.57

“กระบวนการสอนเรื่องเพศพวกเรา(คณะทำงานCAGS) ก็ไม่เคยทำหรอก องค์กรพัฒนาข้างนอก(องค์กรแพลนและมูลนิธิศูนย์คุ้มครองสิทธิด้านเอดส์)มาทำให้ก็เรียนรู้แล้วก็เอามาทำเอง สอนแบบนี้ใช้สื่อหนังสือมันได้ผลดีเข้าถึงเด็กได้ง่ายนะ แต่ถ้าให้ดูหนังสืออย่างเดียวไม่ได้ความรู้อะไร ต้องให้เค้าวิเคราะห์ด้วย ตั้งคำถามชวนคุย ให้เค้าเกิดทักษะชีวิต ให้เค้าคิดวิเคราะห์หาทางออก”

3. การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างดำเนินกิจกรรมสะท้อนให้เห็นทัศนคติของเด็ก

วัยรุ่นในชุมชน ผู้เข้าร่วมบางรายมีความรู้ที่ผิดเกี่ยวกับเรื่องเพศและกาตั้งครรรมีทางเลือกเพียงสองทางเท่านั้น คือ การเก็บเด็กไว้หรือเอาเด็กออก หากตั้งครรรมีการแต่งงานเป็นการยุติปัญหาโดยไม่คิดต่อว่าชีวิตจะดำเนินการอย่างไรต่อไปในอนาคต บางคนคิดว่าการมีเพศสัมพันธ์กับคูรักโดยไม่ใส่ถุงยางอนามัยเป็นการแสดงความไวใจและความจริงใจระหว่างคูรัก วัยรุ่นหญิงบางรายคิดว่าการยินยอมมีเพศสัมพันธ์กับคูรักจะสามารถผูกมัดให้คนรักอยู่กับตนเองได้ เด็กผู้ชายบางรายคิดว่า การคุมกำเนิดเป็นเรื่องของผู้หญิง

บทเรียนที่ชุมชนได้รับการเรียนรู้ผ่านกิจกรรม Up to Me หรือ ชีวิตมีทางเลือก โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. การใช้สื่อหนังสือเป็นเครื่องมือที่ดีสามารถเข้าถึงเด็ก วัยรุ่นได้โดยง่าย หนังสือที่เลือกฉายควรเหมาะสมกับผู้เรียน การศึกษาผู้เรียนก่อนจัดกระบวนการจะทำให้สามารถเลือกหนังสือที่มีเนื้อหาใกล้เคียงกับสถานการณ์ของผู้เรียนทำให้สามารถสร้างการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น

2. การจัดกิจกรรม Up To Me ควรเชิญชวนพ่อแม่ผู้ปกครองเข้าร่วมกิจกรรมด้วย เพื่อเพิ่มทักษะ ความรู้ความเข้าใจ และส่งเสริมทักษะการสอนเรื่องเพศในครอบครัวด้วยตนเอง

กิจกรรม Up to Me หรือ ชีวิตมีทางเลือกเป็นการเรียนรู้เรื่องเพศจากประสบการณ์ของผู้ที่มีวัยใกล้เคียงกันกับผู้เข้าร่วม หนังสือช่วยเป็นกระแจะกระตุ้นความคิดเห็นของวัยรุ่นในการเผชิญสถานการณ์การมีความสัมพันธ์กับเพื่อนต่างเพศ และเรียนรู้ทางเลือกในการตัดสินใจดำเนินชีวิต หลังเผชิญสถานการณ์ตั้งครรรในวัยเรียน และเรียนรู้การอยู่ร่วมกันกับผู้ติดเชื้อ

กิจกรรมการเรียนรู้ในชุมชน เน้นการจัดทำข้อมูลความเสี่ยงของเด็กรายบุคคล เพื่อวางแผนบริการและให้ความช่วยเหลือได้สอดคล้องกับสถานการณ์ความเสี่ยงที่เด็กกำลังเผชิญอยู่ และออกแบบกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ที่เหมาะสม ส่งเสริมการสื่อสารเรื่องเพศสำหรับเด็กและวัยรุ่น สร้างความเข้าใจเรื่องเพศที่ถูกต้องและเหมาะสมกับวัย ผ่านกิจกรรมส่งเสริมความรู้อนามัยเจริญพันธ์ เป็นการส่งเสริมความรู้ให้เด็ก วัยรุ่นและครอบครัวเข้าใจความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตามวัยทั้งด้านร่างกาย จิตใจและสังคม และกิจกรรม Up to Me หรือ ชีวิตมีทางเลือกเป็นการส่งเสริมทักษะชีวิตให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของตนเองและสามารถเผชิญวิกฤตชีวิตได้อย่างรู้เท่าทันสามารถเลือกและตัดสินใจจากข้อมูลและความรู้ที่เพียงพอและถูกต้อง

3. กิจกรรมการพัฒนาการบริหารจัดการทรัพยากรในชุมชน

ทรัพยากรในชุมชนเป็นต้นทุนในการสร้างการเรียนรู้ของชุมชนให้มีความต่อเนื่อง เช่น บุคคล กลุ่ม เงิน สถานที่ เป็นต้น ทรัพยากรด้านบุคคล เป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งในการขับเคลื่อนการเรียนรู้ของชุมชน คณะทำงานเด็กเป็นทรัพยากรของชุมชนมีจิตอาสาเข้ามาทำงานโดยไม่ได้รับ

ค่าตอบแทน มีศักยภาพ สามารถจัดการเรียนรู้ของชุมชนด้วยตนเองได้ และมีการพัฒนาศักยภาพ
 คนทำงาน ส่งเสริมให้เกิดคนทำงานด้านครอบครัวและเด็กในชุมชนอย่างต่อเนื่อง ทรัพยากรด้าน
 สถานที่ เอื้ออำนวยให้ชุมชนมีพื้นที่สร้างการเรียนรู้หลายจุดในชุมชน เช่น สวนสาธารณะ ห้องสมุด
 บริเวณพื้นที่ว่างในชุมชน ห้องประชุม เป็นต้น การสร้างการเรียนรู้ของชุมชนใช้พื้นที่แตกต่างกัน
 ออกไปตามรูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ ทรัพยากรด้านการเงิน ชุมชนมีแหล่งงบประมาณ
 จาก กรุงเทพมหานคร ซึ่งจะมียงบประมาณในการบริหารจัดการให้ทุกชุมชน จำนวนงบประมาณที่
 ได้ขึ้นอยู่กับขนาดของชุมชน โดยมีคณะกรรมการชุมชนบริหารจัดการงบประมาณ ซึ่งงบประมาณ
 ส่วนใหญ่จะใช้ในการขุดท่อลอกท่อเป็นหลัก ส่วนงบประมาณจากนิติบุคคล มาจากค่าส่วนกลาง
 รายเดือนที่เก็บจากผู้อยู่อาศัยในเคหะชุมชนร่วมเกล้า โดยมีนิติบุคคลเคหะชุมชนร่วมเกล้า เป็น
 ผู้บริหารจัดการงบประมาณ ซึ่งค่าส่วนกลางจะถูกใช้บำรุงรักษาอาคาร สถานที่ส่วนกลางของเคหะ
 ชุมชนร่วมเกล้า และจัดกิจกรรมวันสำคัญต่างๆเท่านั้น เช่น วันพ่อ วันแม่ วันเด็ก วันสิ่งแวดล้อม
 คณะทำงานเด็กมีสมาชิกที่มีตำแหน่งประธานนิติบุคคล ช่วยประสานคณะกรรมการนิติบุคคล
 เสนองบประมาณจัดกระบวนการเรียนรู้สำหรับเด็กและครอบครัวต่อนิติบุคคลเพื่อจัดการเรียนรู้
 ให้กับเด็กและครอบครัวในวันอื่นนอกเหนือจากวันสำคัญต่างๆ และได้รับการอนุมัติงบประมาณ
 แต่นิติบุคคลเคหะชุมชนร่วมเกล้า มีความเข้าใจคาดเคลื่อนคิดว่าต้องใช้จัดกิจกรรมในวันสำคัญ
 เท่านั้น ส่วนคณะทำงานเด็กเสนอเพื่อจัดกิจกรรมวันอื่นที่ไม่ใช่วันสำคัญๆ เนื่องจากในวันสำคัญ
 ต่างๆ มีหลายหน่วยงานจัดกิจกรรมในชุมชนอยู่แล้ว จึงทำให้คณะทำงานเด็กยังไม่สามารถใช้
 ทรัพยากรในส่วนนี้ได้เต็มที่ จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3,27 ธ.ค 57

“ถ้าจะให้ต่อเนื่องต้องใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน เรามีต้นทุนตรงนี้ ทรัพยากรบุคคลที่มีใจ
 อาสา มีความรู้ในการทำงาน รวมพลคนมีใจมาทำงานชุมชน ชุมชนมีทุนในรูปของตัวเงินด้วย แต่
 ละชุมชนจะได้งบประมาณจาก กทม. มากน้อยแล้วแต่ชุมชนใหญ่หรือเล็ก แต่เค้าใช้ขุดท่อลอกท่อ
 ส่วนนิติ (นิติบุคคลเคหะชุมชนร่วมเกล้า) ก็มีเหมือนกันที่ผ่านมาเค้าใช้จัดวันพ่อวันแม่ แต่เราอยาก
 จัดวันอื่นที่ไม่ใช่วันสำคัญ เพราะวันอื่นๆเค้าไม่มีกิจกรรมอะไรทำเลย ประธานนิติก็เข้ามาทำงาน
 (คณะทำงานเด็ก)ด้วยกัน เค้าเสนอแผนเด็กไปที่นิติ แต่นิติยังคิดเหมือนเดิม การบริหารจัดการ
 ทรัพยากรของชุมชนต้องมีความสัมพันธ์กับเด็ก การเริ่มต้นสร้างการเรียนรู้จากความต้องการของ
 เด็กจริงๆไม่ได้ใช้ทรัพยากรอะไรมาก”

ผลที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ร่วมกันผ่านกิจกรรมการพัฒนาการบริหารจัดการทรัพยากรใน
 ชุมชน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. คณะทำงานCAGs เกิดความตระหนักถึงต้นทุนในการส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีอยู่ใน
 ชุมชน

2. เกิดการจุดประกายการบริหารจัดการทรัพยากรชุมชนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด
3. เกิดบุคลากรที่มีจิตอาสา มีความรู้ความสามารถเข้ามาทำงานอย่างต่อเนื่อง
4. ชุมชนพัฒนาสถานที่ในชุมชนเป็นพื้นที่สร้างการเรียนรู้ สร้างพื้นที่สร้างสรรค์สำหรับเด็กและวัยรุ่นในชุมชน
5. เกิดการบริหารจัดการงบประมาณของชุมชนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง หากชุมชนสามารถบริหารทรัพยากรที่เป็นต้นทุนของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพส่งผลให้เกิดการสร้างการเรียนรู้ของชุมชนอย่างยั่งยืน

6. เกิดการจุดประกายการใช้งบประมาณของชุมชนเพื่อการสร้างการเรียนรู้เด็กและครอบครัวในรูปแบบอื่นๆ ได้อีกด้วย

บทเรียนที่ชุมชนได้รับการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมการพัฒนาการบริหารจัดการทรัพยากรในชุมชน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนถือเป็นต้นทุนพื้นฐานที่ทำให้ชุมชนสามารถสร้างการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง แต่ยิ่งขาดการบริหารจัดการที่ทำให้ทรัพยากรทั้งด้านบุคลากร สถานที่ งบประมาณ หน่วยงานรัฐในชุมชน ให้เกิดการนำมาใช้ประโยชน์สูงสุดในการสร้างการเรียนรู้ จึงเกิดการระดมตัวแทนจากทุกชุมชนและหน่วยงานรัฐในชุมชนเข้ามาร่วมเป็นคณะทำงานCAGs เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรชุมชนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. การทำงานชุมชนต้องทุ่มเททั้งแรงกายแรงใจในการทำงาน ใช้เวลาส่วนใหญ่ไปกับงานชุมชนโดยไม่มีค่าตอบแทน แต่ค่าใช้จ่ายในครอบครัวเกิดขึ้นทุกวัน จึงทำให้อาสาสมัครหลายคนต้องลาถอยไปด้วยข้อจำกัดนี้ การส่งเสริมการเรียนรู้ของชุมชนจากมีอาสาสมัครหมุนเวียนเข้ามาช่วยกันกระบวนกรตามความสะดวกของแต่ละบุคคล

3. การบริหารจัดการงบประมาณของชุมชนการมีตัวแทนคณะกรรมการชุมชนหรือนิติบุคคลเข้ามาเป็นคณะทำงานเด็กทำให้มีการเชื่อมประสานและนำเสนอแนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้ในรูปแบบใหม่ๆ ให้คณะกรรมการชุมชนหรือนิติบุคคลเข้าใจไปในทิศทางเดียวกัน

การสร้างการเรียนรู้ในระบบชุมชนเป็นการพัฒนาการส่งเสริมการเรียนรู้ของชุมชน ให้เกิดคนทำงานกับเด็กในภาวะเปราะบางและเผชิญความเสี่ยง และส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับเด็ก วัยรุ่น และพ่อแม่ผู้ปกครองให้เข้าใจพัฒนาการแต่ละช่วงวัยที่แตกต่างกันทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจและสังคมและการบริหารจัดการทรัพยากรชุมชนให้สามารถนำมาสนับสนุนการสร้างการเรียนรู้ของชุมชน การสร้างการเรียนรู้ในระบบชุมชนทำให้เข้าใจสถานการณ์ของเด็กในภาวะเปราะบางและ

การเผชิญความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นกับเด็กทั้งความเสี่ยงจากครอบครัว ชุมชน และสังคม การปกป้องคุ้มครองเด็กจะมีความละเอียดอ่อนแตกต่างกันไปตามความเสี่ยงที่เด็กกำลังเผชิญอยู่

2.ระบบปกป้องคุ้มครองเด็ก เป็นการทำงานต่อเนื่องจากระบบชุมชนจากข้อมูลสถานการณ์ความเสี่ยงที่เด็กในชุมชนกำลังเผชิญอยู่ และความต้องการบริการช่วยเหลือในการปกป้องคุ้มครองเด็กเหล่านั้น และเสริมสร้างความเข้มแข็งและประสิทธิภาพการทำงานของระบบปกป้องคุ้มครองผ่านกลไกคณะทำงานคุ้มครองเด็กจังหวัด โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.1 วัตถุประสงค์

1. เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งและประสิทธิภาพการทำงานของระบบปกป้องคุ้มครองเด็กผ่านกลไกคณะทำงานคุ้มครองเด็กจังหวัด

2. เพื่อส่งเสริมช่องทางการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับชุมชนในการปกป้องคุ้มครองเด็ก

2.2 แนวคิดการปกป้องคุ้มครองเด็กของชุมชน คือ การดูแลปกป้องคุ้มครองเด็กให้ได้รับความสุขและความปลอดภัย เป็นหน้าที่ของทุกคนในชุมชนต้องช่วยกัน ถือว่าเด็กในชุมชนคือลูกหลานของตนเอง ที่ชุมชนจะไม่รอรับความช่วยเหลือจากที่อื่นเพียงอย่างเดียวแต่จะจัดการช่วยเหลือให้เด็กได้รับความสุข ความปลอดภัยอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมบนฐานคิดสิทธิเด็ก 4 ด้าน คือ สิทธิในการมีชีวิตรอดและการอยู่รอด คือ การได้รับปัจจัยในการดำรงชีวิตครบถ้วน ได้แก่ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค สิทธิในการได้รับการปกป้องคุ้มครอง คือ มีความปลอดภัยจากการถูกระงับทำทารุณกรรม การถูกละเมิดปฏิบัติ การถูกแสวงหาผลประโยชน์ การเอารัดเอาเปรียบต่างๆ สิทธิในการพัฒนา คือ การได้รับการเรียนรู้ พัฒนาศักยภาพ การศึกษา และสิทธิในการมีส่วนร่วม คือ มีโอกาสหรือมีส่วนร่วมในการคิด การตัดสินใจ ซึ่งเด็กควรได้รับการปฏิบัติอย่างเคารพในตัวตนและศักดิ์ศรีของเด็ก แนวทางการปกป้องคุ้มครองเด็กที่ผ่านมาของชุมชน เป็นการดำเนินการเฉพาะราย เมื่อคณะทำงานเด็กพบกรณีปัญหา เช่น ไม่มีทุนการศึกษา เด็กโดนทำร้าย คณะทำงานเด็กจะส่งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือให้ความช่วยเหลือด้วยตนเองตามศักยภาพที่จะช่วยเหลือได้ เช่น การบริจาคทรัพย์สินของตนเองเพื่อเป็นทุนการศึกษาให้แก่เด็ก เป็นต้น การส่งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะใช้CAGsเป็นกลไกการประสานความร่วมมือส่งต่อความช่วยเหลือเด็กรายกรณี หรือใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวของคณะทำงานเด็กที่รู้จักกับเจ้าหน้าที่รัฐที่รับผิดชอบในเรื่องนั้นๆ แจ้งส่งต่อกรณี การเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาคูณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน ช่วยให้ชุมชนพัฒนาระบบปกป้องคุ้มครองเด็กของชุมชนให้เป็นระบบมากขึ้น จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3, 22 พ.ย.57

“ชุมชนทำเรื่องปกป้องคุ้มครองเด็กมาก่อนโครงการนี้(กิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน)จะมาก็ใช้แนวคิดสิทธิเด็กปกป้องคุ้มครองเด็กนั้นแหละ ตอนนั้นทำเรื่องการส่งต่อ แต่ยังไม่มีการทำงานกับกลไกปกป้องคุ้มครองเด็กจังหวัด ส่งต่อกันเองแบบความสัมพันธ์ส่วนตัว โครงการนี้ก็ช่วยให้ทำเป็นระบบมากขึ้นรู้จักคนมากขึ้น”

2.3 การพัฒนาระบบปกป้องคุ้มครองเด็กของชุมชน เป็นการสร้างการเรียนรู้รูปแบบหนึ่งของชุมชนที่ให้ความช่วยเหลือ 2 รูปแบบ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

รูปแบบที่ 1 เป็นการให้ความช่วยเหลือโดยชุมชน หากกรณีนั้นไม่ได้ต้องการผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน หรือ ใช้งบประมาณสูงมากนักในการให้ความช่วยเหลือคณะกรรมการจัดกระบวนการช่วยเหลือเอง เช่น ให้คำปรึกษาพ่อแม่ผู้เลี้ยง ญาติความรุนแรงของเด็กในชุมชน เป็นต้น

รูปแบบที่ 2 การให้ความช่วยเหลือโดยการส่งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ช่วยเหลือรายกรณีสำหรับกรณีที่มีความซับซ้อนและต้องการความช่วยเหลือเฉพาะด้านที่เป็นความเชี่ยวชาญพิเศษ ต้องการความร่วมมือหลายฝ่าย เช่น เด็กพิการและต้องการเข้าเรียนที่โรงเรียนพิเศษ เด็กยากจน เป็นต้น จะต้องส่งต่อระบบปกป้องคุ้มครองเด็ก ก่อนชุมชนจะส่งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คณะทำงาน CAGs ในส่วนของชุมชนจะเยี่ยมบ้านเด็กและวัยรุ่นที่กำลังเผชิญกับความเครียดและความยากลำบากเพื่อทำความเข้าใจและเก็บข้อมูลเพิ่มเติม เสนอความช่วยเหลือผ่านคณะทำงาน CAGs เพื่อส่งต่อองค์กรที่เกี่ยวข้อง จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3, 22 พ.ย.57

“การเก็บรวบรวมข้อมูลแล้วเอาไปประมวลผลทำให้เห็นเด็กในพื้นที่ชัดเจน แล้วก็ให้ความช่วยเหลือ เข้ากระบวนการปกป้องคุ้มครองเด็ก คือเด็กบางคนมีความเสี่ยง เช่น การทุพพิกการทำร้ายร่างกายเราจะทำอย่างไร จะต้องทำยังไง เรื่องเด็กอยู่ในภาวะยากจน จะทำยังไงให้เข้าระบบสงเคราะห์ เรื่องการศึกษา จะไปจุดไหน แคกก็ทำให้เรามีองค์กรเข้ามาช่วย เจอที่เกี่ยวกับองค์กรไหนก็ส่งต่อองค์กรนั้น บางกรณีเราก็ช่วยเองรอไม่ทันเวลา”

หากกรณีที่เกิดขึ้นสร้างความเสียหายกับเด็กและครอบครัวจะจัดการกันเองในวงแคบ เฉพาะผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงเท่านั้น บางกรณีส่งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง บางกรณีคณะทำงาน CAGs จะช่วยกันหาทางออกร่วมกับเด็กและครอบครัว จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3, 22 มี.ค. 58

“เค้ามีหน่วยงานตรงนี้มา อย่างกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชนเนี่ยเค้ากำหนดมาเลย หน่วยงานแบบนี้ก็ดีขึ้นนะ ทำให้การเชื่อมต่อหน่วยงานกับชุมชนดีขึ้น ง่ายขึ้น แล้วก็แต่ถ้าใช้เวทีประชุมมันช้า มันก็ดีตรงที่ว่าไปรายคนเนี่ยมันดี เห็นผลไปเลยอย่าง สำนักงานเขต ฝ่ายพัฒนา เค้าก็ส่งคนมาประจำในเรื่องของการปกป้องคุ้มครองด้วยนะ เราก็ต้องสนใจดูว่าเด็กคนนี้เค้าต้องการอะไร สมมุติ บ้าไปเจอเด็กคนหนึ่ง พิกการทางสายตา แล้วตอนนี้อายุแปดเก้าขวบแล้ว

เค้ายังไม่ได้เรียนหนังสือเลย ป้าก็จะคุยกับกรรมการของโซนนั้นและแจ้งไปที่หน่วยงานเพื่อให้ช่วยเหลือ”

ผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาระบบการปกป้องคุ้มครองเด็กของชุมชน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ชุมชนมีความเข้าใจระบบการปกป้องคุ้มครองเด็กชัดเจนมากขึ้น เข้าใจบทบาทการทำงานของแต่ละหน่วยงาน ทำให้เกิดการสร้างช่องทางการส่งต่อให้ความช่วยเหลือมากขึ้นทั้งหน่วยงานรัฐและหน่วยงานเอกชน

2. เกิดข้อมูลการเผชิญความเสี่ยงของเด็กและวัยรุ่นในชุมชนที่ชัดเจนตรงกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงและเกิดการมีส่วนร่วมในการวางแผนในการปกป้องคุ้มครองเด็กร่วมกับเด็กและครอบครัวที่กำลังเผชิญความเสี่ยง

3. เกิดการนำผลของข้อมูลความเสี่ยงของเด็กในชุมชนมาวางแผนในการปกป้องคุ้มครองเด็ก ผลข้อมูลการเผชิญความเสี่ยงของเด็กและวัยรุ่นในชุมชนอายุระหว่าง 0-25 ปี อ้างอิงจากรายงานการดำเนินงานกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน.2557 พบว่า เด็กและวัยรุ่นกำลังเผชิญภาวะยากลำบากและความเสี่ยงหลายด้าน เช่น เด็กหลายรายอยู่กับผู้ปกครองที่เป็นญาติ เช่น ยาย ปู่ ป้า ฯลฯ ที่อยู่อาศัยอยู่ในสภาพดีแต่ไม่มีรายได้และมีปัญหาสุขภาพ กลุ่มเด็กที่อยู่ในพื้นที่เสี่ยงภัยยาเสพติด ทำให้เริ่มมีการทดลองเสพยาเสพติดมากขึ้น จำนวนผู้ติดยาเสพติดรุ่นใหม่อายุน้อยลง เด็กบางคนพ่อหรือแม่ถูกคุมขังด้วยข้อหาเสพยาเสพติดและเด็กอยู่ตามลำพัง กลุ่มเด็กเสี่ยงต่อการถูกล่วงละเมิดจากสมาชิกในครอบครัวและคนอื่น แต่พ่อแม่ ผู้ปกครองไม่ตระหนักถึงความเสี่ยงนั้น เพราะความเคยชินอยู่ในชีวิตประจำวัน และไม่ต้องการความช่วยเหลือ เช่น บางครอบครัวพ่อเลี้ยงลูกเลี้ยงอยู่กันตามลำพัง บางครอบครัวพี่ชายต่างพ่ออยู่กับน้องสาวสองคน พ่อแม่ไปทำงานต่างจังหวัด นานๆกลับบ้านสักครั้ง และพี่ชายมักพาเพื่อนมาเที่ยวบ้านบ่อยครั้ง เป็นต้น กลุ่มพ่อแม่วัยรุ่นมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น แม่วัยรุ่นอายุน้อยที่สุดอายุ 13 ขวบ เด็กบางคนไม่ได้เรียนตามช่วงวัยหยุดเรียนกลางคัน เป็นต้น ข้อมูลที่ได้สะท้อนความเสี่ยงที่เด็กกำลังเผชิญทั้งในครอบครัวและในชุมชน

4. ชุมชนมิได้ผลักภาระการปกป้องคุ้มครองเด็กให้เป็นความรับผิดชอบของหน่วยงานภาครัฐหรือหน่วยงานภาคเอกชนเพียงอย่างเดียว ชุมชนตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนาและปกป้องคุ้มครองเด็ก

5. ชุมชนให้ความช่วยเหลือตามศักยภาพของชุมชน เมื่อพบเห็นเด็กและวัยรุ่นต้องการความช่วยเหลือเฉพาะราย คณะทำงานเด็กจะรับฟังข้อมูลจากเด็กและวัยรุ่นโดยตรง และหาข้อมูล

เพิ่มเติมจากครอบครัวและสังคมรอบตัว ด้วยความที่คณะทำงานเด็กเป็นคนที่อยู่ในชุมชนจึงทำให้รู้จักครอบครัวและสภาพแวดล้อมของเด็กและวัยรุ่นในชุมชนเป็นอย่างดี การสำรวจข้อมูลเพิ่มเติมจึงเป็นการยืนยันปัญหา สถานการณ์ที่เด็กและวัยรุ่นนั้นๆกำลังเผชิญอยู่จริง เมื่อได้ข้อมูลครบถ้วนจะให้ความช่วยเหลือทั้งจากการระดมทุนของตนเองและครอบครัว หรือนำเรื่องส่งต่อCAGsเพื่อส่งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความช่วยเหลือต่อไป ตัวอย่างการให้ความช่วยเหลือรายกรณีของชุมชน ดังนี้

“ภูมิคุ้มกันแม่วัยรุ่น”

น้องแมว(นามสมมุติ)เด็กสาววัย 21 ปีตั้งเลขอยู่นานก่อนจะตัดสินใจไม่ยกเลิคนัดสัมภาษณ์ชีวิตในวัยรุ่นของเธอ ในที่สุดก็มาตามนัดด้วยความหวังว่าประสบการณ์ชีวิตของเธอจะเป็นอุทาหรณ์ให้คนอื่นต่อไป ถึงแม้จะมีความรู้สึกหลากหลายก่อนแล้วเรื่องราวประสบการณ์ชีวิตของตนเอง จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2, 22 ธ.ค 57

“ตอนที่นัดสัมภาษณ์หนูนะกังวลมากเลย ไม่รู้พี่จะถามอะไร เราจะตอบได้ไหม เราจะเจออะไรบ้าง พี่จะคิดยังไง หนูคิดหลายอย่าง หนูอยากบอกยกเล็กเลยแหละ แต่มาคิดดูเผื่อว่าชีวิตเราจะเป็นอุทาหรณ์ให้คนอื่น”

น้องแมวมียี่น้องสามคน พี่สาวคนโตไปทำงานต่างจังหวัด ตนเองเป็นลูกคนกลาง และน้องชายคนเล็กปัจจุบันเรียนจบและทำงานต่างจังหวัด ครอบครัวอาศัยอยู่ที่เคหะชุมชนร่มเกล้า พ่อเข้มงวดมากไม่ชอบให้ออกไปไหน หลังเลิกเรียนต้องโทรรายงานตัวกับพ่อและใช้ตู้โทรศัพท์สาธารณะที่หน้าห้องพักเท่านั้นเพื่อแสดงว่ากลับถึงบ้านแล้ว น้องแมวชอบคบเพื่อนผู้ชายมากกว่าไม่ชอบคบเพื่อนผู้หญิง เพราะเพื่อนผู้หญิงชอบพูดดูถูก ทำให้ตนเองรู้สึกด้อยค่า ว่างเวลาภายนอกน้องแมวดูว่าแจ่มใส พูดจาฉะฉาน แต่ภายในเก็บซ่อนความรู้สึกไม่มั่นใจ เจ็บเหงา หวาดกลัว อยู่ลึกๆในดวงใจน้อยๆของเด็กสาวคนนี้ จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2, 22 ธ.ค 57

“หนูไม่ค่อยได้ออกไปไหน พ่อหวงหนูมาก เลิกเรียนต้องโทรศัพท์จากตู้หน้าบ้าน(ห้องพักที่เคหะ) โทรหาเค้าจะได้รู้ว่าถึงบ้านแล้ว ถ้าผิดเวลางานเข้าเลยแหละ เพื่อนหนูส่วนใหญ่เป็นผู้ชาย เพราะอยู่กับผู้หญิงหนูรู้สึกด้อย รู้สึกตัวเองโง่ เค้าชอบพูดให้เราารู้สึกด้อย แต่ให้คิดเป็นงานเป็นการ หนูก็คิดได้นะ หนูเป็นคนโง่งมงายก็จริง แต่จริงๆแล้วซี้กั๊ว ซี้แฉ่ด้วย”

การเข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนทำให้รู้สึกสนุกและมีความมั่นใจในตัวเองมากขึ้น มีเพื่อนมากขึ้นทั้งเพื่อนผู้หญิงและเพื่อนผู้ชาย กลุ่มเพื่อนที่ร่วมกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนให้การยอมรับ จากเด็กหญิงที่รู้สึกด้อยค่า ว่างเวลาเมื่ออยู่ในกลุ่มเพื่อนผู้หญิงด้วยกันก่อนเข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน แต่รู้สึกมีอำนาจและมั่นใจในตัวเองมากขึ้น เมื่อยืนต่อหน้าเด็กๆเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมสนุกสนาน จัดห้องสมุดสัจจกร เล่นเกมส์กับเด็กอย่างสนุกสนาน เด็กเชื่อฟังทำตาม

คำสั่ง ทั้งชุมชนและโรงเรียนมักจะคัดเลือกให้เป็นตัวแทนการแสดง พ่อจ๋า ตัวแทนเข้าร่วมประชุม เพื่อนำเสนอผลงานการมีส่วนร่วมกับชุมชน ทำกิจกรรมหลายอย่าง ได้รับการยอมรับ ได้รับคำชมเชยจากผู้ใหญ่ มีคนรู้จักมากขึ้น การเข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องทำให้น้องแมวมมีความมั่นใจในตนเองมากขึ้น ค้นพบว่า การพูด การแสดงออกเป็นความชอบของตนเอง แต่ครอบครัวไม่สนับสนุนการเข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน เพราะคิดว่าเสียเวลาและจะทำให้ไม่สนใจการเรียน เก่งกว่าบุตรสาวจะประกอบอาชีพการแสดง ด้วยความเชื่อของพ่อแม่ที่คิดว่า “การเดินกินรำกินไม่ดี” บ่อยครั้งที่น้องแมวมเข้าร่วมกิจกรรมชุมชนพร้อมกับบรอยฟกซำที่แขนและขา เมื่อสอบถามก็จะตอบด้วยดวงตาเศร้าสร้อยว่า “หนูหกล้มคะ” วันหนึ่งคณะทำงานCAGsไปเยี่ยมที่บ้านและพูดคุยกับแม่ของน้องแมวมให้เข้าใจถึงความสำคัญของการสร้างการเรียนรู้ต่อเด็กและวัยรุ่นในชุมชนทำให้ครอบครัวเริ่มเข้าใจมากขึ้น จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2, 22 ธ.ค 57

“พ่อค้าหวงหนูมากเลี้ยงแบบผู้ชาย ไม่ตีนะแต่เตะเลย แล้วก็ไม่ให้ไปไหน ให้อยู่แต่บ้าน ชอบร่วมกิจกรรมของชุมชนเพราะสนุก ชอบด้วย ได้เจอเพื่อน ถ้าอยู่บ้านหนูก็อยู่คนเดียว เราอยู่กับเด็กเรามีอำนาจ ชอบทำกิจกรรมกับเด็กมาก เพราะหนูสั่งเค้าได้เค้าเชื่อเรา เรามีความรักให้เค้า ทำทั้งกิจกรรมที่โรงเรียนที่ชุมชน เป็นคนจัดกิจกรรมให้น้องๆ ไปช่วยเค้าจัดห้องสมุดสัจจกรกระบวนการทำกิจกรรม รำถวายพระพร คนก็ชมว่ารำสวย เวลานำเสนอนหน้าห้องได้คะแนนเต็มสิบ อย่างเนี่ย นำเสนองานในที่ประชุมใหญ่ๆมีคนฟังเยอะ คนชมเราเยอะมาก ชมว่าเก่ง รู้สึกดี คิดว่าเราชอบแล้วหละ คนในชุมชนก็ยอมรับนะบ้าอ้อย(หนึ่งในคณะทำงานเด็ก)แต่งกลอนให้หนู หนูประทับใจมาก ไปไหนมาไหนคนรู้จัก พอทำกิจกรรมเราก็รู้สึกว่า เราก็เก่งนะ พวกนั้นไม่เห็นมีอะไรเลย เราก็หาตัวเองเจอด้วย ตอนแรกคิดว่าตัวเองไม่ชอบแสดงการพูดหรือ คิดว่าชอบศิลป์ แต่แม่บอกว่า เดินกินรำกินมันไม่ดี พ่อแม่ไม่สนับสนุน ขนาดไปกับบ้าอ้อยยังไม่ไว้ใจเลย บ้าอ้อยก็ไปพูดก็ดีขึ้น แต่บางครั้งก็ไม่ให้ไป”

ถึงแม้ครอบครัวจะไม่เห็นด้วยร้อยเปอร์เซ็นต์ก็ไว้ใจให้น้องแมวมเข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน ทำให้ได้เรียนรู้เรื่องราวใหม่ๆในชีวิตมากมาย โดยเฉพาะเรื่องเพศ ซึ่งโรงเรียนมิได้สอนในสิ่งที่ยังหาคำตอบไม่ได้ ในครอบครัวไม่มีการพูดถึง การเปลี่ยนแปลงของร่างกายเมื่อน้องแมวมเริ่มเติบโตขึ้น การมีประจำเดือนครั้งแรกของเด็กหญิงเป็นเรื่องใหญ่ในชีวิตมาก เพราะไม่รู้ว่าจะประจำเดือนคืออะไร คิดว่าตนเองเป็นมะเร็งปากมดลูก เนื่องจากมีการรณรงค์ทางสื่อต่างๆเกี่ยวกับ มะเร็งปากมดลูก เมื่อบอกแม่ถึงการมีประจำเดือนแม่เพียงบอก “ไปซื้อผ้าอนามัยมาใส่” โดยมีได้ไขข้อข้องใจ ความสงสัยและความหวาดกลัวเพราะความไม่รู้ยังคงค้างคาใจ เก็บเงียบไว้เพียงผู้เดียว

ไม่กล้าบอกใคร จนกระทั่งเพื่อนที่โรงเรียนช่วยไขข้อข้องใจเพราะมีอาการเดียวกัน จึงเข้าใจว่าประจำเดือนเป็นเรื่องธรรมชาติของผู้หญิง จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2, 22 ธ.ค 57

“ตอนเป็นเม้นท์ครั้งแรกคิดว่า เป็นมะเร็งปากมดลูก ก็ตอนนั้นในทีวี วิทยุเค้าพูดกันเยอะมาก หนูคิดว่าหนูเป็น ถ้ามแม่ก็ไม่บอก บอกแต่ให้ไปซื้อผ้าอนามัยมาใช้ แต่ไม่อธิบายอะไร หนูรู้จากเพื่อนที่โรงเรียน เป็นเม้นท์ครั้งแรกพ่อเป็นคนซื้อผ้าอนามัยให้ด้วยนะ”

เมื่อน้องแมวเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นปีที่ 3 เริ่มมีความรักครั้งแรกกับรุ่นพี่ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายปีที่ 4 โรงเรียนเดียวกัน รักแรกที่เต็มไปด้วยความรัก ความหวังอันหวานชื่น ถึงครอบครัวพร้อมหน้าพ่อแม่ลูก น้องแมวพาคนรักไปแนะนำให้พ่อแม่ตนเองรู้จัก พ่อไม่เห็นด้วยที่จะมีแฟนในวัยเรียน แต่น้องแมวก็นิ่งแอบคบหากับเพื่อนชายต่อไปอย่างเงียบๆ จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2, 22 ธ.ค 57

“ตอนมีแฟนก็จะพาไปแนะนำให้รู้จัก พ่อเค้าไปแล้ว เค้าเป็นคนพูดตรงๆ อย่างสอนเรื่องเพศเค้าก็จะว่า “ล้างใต้นั้นยังไม่เกลี้ยงเลยจะมีผัว” แฟนคนแรกรักเค้ามาก ปลื้มเค้ามากคิดว่าเรารักกัน”

ด้วยความรัก ความหวังเต็มเปี่ยมเต็มหัวใจ คิดว่าผู้ชายคนนี้เป็นคู่ชีวิตที่จะอยู่ร่วมกัน จนแก่เฒ่า จึงมอบความสาวให้กับชายหนุ่ม ทุกครั้งที่มีความสัมพันธ์จะป้องกันโดยรับประทานยาคุมกำเนิด โดยไม่ได้มีความรู้วิธีการใช้ยาคุมกำเนิด คิดว่าจะรับประทานเมื่อไหร่ก็ได้หรือจะรับประทานเฉพาะเมื่อมีเพศสัมพันธ์ก็ได้เช่นกัน บางครั้งใช้ถุงยางอนามัยโดยฝ่ายชายจะเป็นคนจัดหาทั้งยาคุมกำเนิดและถุงยางอนามัย น้องแมวรู้สึกอายที่จะซื้อยาคุมกำเนิดหรือถุงยางอนามัยด้วยตนเอง จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2, 22 ธ.ค 57

“กินทุกครั้งที่ทำกัน แต่ก็กินมั่วไปนั่นแหละ ไม่รู้ทำไงก็กินๆมันไป คิดว่าช่วยป้องกันท้องอย่างเดียว อยากกินก็กิน หนูคุมด้วยวิธีกินยาอย่างเดียว เรื่องคุมก็ปรึกษาร้านขายยา แต่คิดว่าแฟนหนูคิดว่าเค้าน่าจะรู้แหละ เค้าเรียน ม.5 แล้วก็น่าจะรู้แหละ ตอนซื้อถุงยางอนามัยเค้าก็ไปซื้อ ไม่กล้าไปซื้อเอง อายเค้า”

เมื่อประจำเดือนขาดไปสองเดือนเริ่มกังวล น้องแมวหาอุปกรณ์ตรวจครรภ์มาตรวจด้วยตนเอง ตรวจหลายครั้งเพราะไม่อยากจะเชื่อว่าตนเองตั้งครรภ์ เพราะคิดว่าได้ป้องกันทุกครั้งที่มีเพศสัมพันธ์ เมื่อรู้ว่าตนเองตั้งครรภ์ทั้งคู่ทำได้เพียงเก็บไว้เป็นความลับให้ได้นานที่สุด ไม่คิดอยากทำแท้งเพราะไม่มีเงินจ่ายค่าทำแท้ง จึงพยายามหาทางป้องกันไม่ให้แพ้ท้องเพื่อไม่ให้ใครล่วงรู้ความลับ ทารกในครรภ์เริ่มเติบโตขึ้นเป็นบางครั้งแต่น้องแมวไม่เข้าใจถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ครรภ์เริ่มโตขึ้นเรื่อยๆ จนเกรงว่าสักวันความลับจะถูกเปิดเผย จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2, 22 ธ.ค 57

“ตอนท้องหนูอยู่ ม.4เค้าอยู่ ม.5 ตอนที่ตรวจท้อง ตรวจที่ไรท์สองขีด ตรวจสองสามอันก็คุยกับแฟน “ช่วยแล้ว” เก็บเรื่องเงียบกันอยู่สองคน เครียดมาก หาวิธีกินยาไม่ให้แพ้ ไม่เอาออก เพราะไม่รู้จะเอาเงินมาจากไหน เราก็เริ่มห่างกัน หนูเรียนสองที่ทั้งพาณิชยแล้วก็เทคนิคด้วย วันนั้นเข้าแถวหน้าเสาธง รู้สึกเหมือนถูกจี้ก็ก็หันไปมองข้างหลังคิดว่าเพื่อนแกล้งแต่จริงๆแล้วลูกดิ้น(เอามือจับท้องตัวเอง) เพื่อนบางคนก็รู้เพราะบอกเค้า ครูก็รู้เพราะเห็นกินเบียร์มากก็สงสัย ก็เลยเล่าให้ครูฟัง เค้าก็ให้เรียนต่อนะ เราก็คิดแหละว่าจะไหวไหม ไปเรียนเทคนิคไปที่ไรค์กระที่บกกันทุกที่ มันเป็นเรื่องธรรมดาของเค้า ก็เลยหยุดเรียนไป”

น้องแมวเริ่มหาที่ปรึกษา เล่าเรื่องราวให้เพื่อนสนิทฟัง ก็กลัวว่าจะบอกครอบครัวอย่างไร เพื่อนแนะนำให้เล่าเรื่องราวทั้งหมดให้พ่อแม่ฟังเพื่อหาทางแก้ปัญหา แต่ด้วยความกลัวถูกทำโทษกลัวพ่อแม่เสียใจจึงไม่กล้าบอกเรื่องราวที่เกิดขึ้น และไม่รู้จะเริ่มบอกอย่างไร บอกแล้วจะเกิดอะไรขึ้น แต่คิดว่าความลับไม่เป็นความลับอีกต่อไปจึงตัดสินใจบอกพ่อแม่ และปรึกษาครูซึ่งครูให้คำแนะนำเป็นอย่างดีพูดคุยให้คิดวิเคราะห์ด้วยตนเอง น้องแมวตัดสินใจออกจากโรงเรียนเพราะความลำบากที่ต้องอุ้มท้องเดินทางไปเรียน และอาจถูกลูกหลงจากการทะเลาะวิวาทของนักเรียนเทคนิคที่ตนเองกำลังศึกษาอยู่ จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2, 22 ธ.ค 57

“ปรึกษาเพื่อนไม่รู้จะบอกพ่อแม่ยังไง เครียดมาก ครูก็รู้แหละ ครูก็ถามว่าจะเรียนต่อไหวไหม หรือจะคลอดแล้วค่อยมาเรียน ตอนนั้นสับสนและเครียด เลยปรึกษาพี่สาวที่ต่างจังหวัดที่เค้าก็บอกให้บอกพ่อแม่ เลยบอกแม่ก่อน แม่ก็เสียใจ พอบอกพ่อพ่อก็เสียใจไม่พูดอะไรเลย บอกจะไปเอาเรื่องกับผู้ชายที่ทำหนูท้อง”

และจากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6,4 ม.ค 58

“เพื่อนมาบอกว่าท้อง เครียดมากไม่รู้จะบอกพ่อแม่ยังไง กลัว ก็เลยไปถามป้าอุ้ม (คนทำงานCAGs) เพื่อนถามอะไรมาถ้าไม่รู้ก็จะไปถามป้าอุ้ม ป้าแนะนำให้บอกพ่อแม่ ให้ค่อยๆบอก ทำในสิ่งที่ไม่เคยทำ เข้าไปกอดเค้าจะได้สงสัย บางครั้งก็ถามพ่อหนู พ่อก็แนะนำบอกให้เพื่อนไปบอกพ่อแม่เหมือนกัน”

เมื่อครอบครัวน้องแมวทราบพ่อแม่คิดว่าผู้ชายต้องรับผิดชอบ ทั้งคู่ต้องแต่งงานกันเพื่อไม่ให้ครอบครัวอับอายและยุติคำครหาของชาวบ้าน ส่วนครอบครัวฝ่ายชายเกรงว่าลูกชายจะถูกจับข้อหาพรากผู้เยาว์และไม่ได้เรียนต่อจึงยอมทำตามคำเรียกร้องทุกประการ ถึงแม้จะไม่ได้แต่งงานแต่งงานแต่ก็รับฝ่ายหญิงเป็นลูกสะใภ้และให้เลี้ยงหลานอยู่บ้าน ส่วนลูกชายให้เรียนตามปกติ ถึงแม้จะย้ายออกจากบ้านฝ่ายชายไปอาศัยอยู่กับครอบครัวน้องแมว ครอบครัวฝ่ายชายยังส่งเงินมาให้แต่เฉพาะค่าเล่าเรียนของฝ่ายชายเท่านั้น ไม่เพียงพอใช้จ่ายในครอบครัว เมื่อฝ่ายชายเข้าไปอยู่ในครอบครัวน้องแมวนั้นในฐานะลูกเขย ทำให้ครอบครัวมีความคาดหวังว่าจะเลี้ยงดูให้ลูกสาว

ตนเองสบาย แต่กลับเป็นการเพิ่มภาระเพราะยังเรียนไม่จบไม่ได้ทำงาน จึงเกิดความเครียดทั้งครอบครัวของน้องแมว น้องแมวและสามีจึงย้ายไปเช่าห้องพักใกล้ๆกับครอบครัวน้องแมว จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6,4 ม ค.58

“พอรู้พ่อหนูก็ไม่เอาเรื่องเค้าเลย พ่อบอกถ้าไม่รับผิดชอบจะแจ้งตำรวจจับจับฐานพรากผู้เยาว์ พ่อแม่เค้ายอมทุกอย่างให้อยู่ด้วยกันเพราะเค้ากลัวลูกเค้าถูกจับ เค้าให้อยู่ด้วยกันแล้วเค้าก็ส่งเงินมาให้ลูกเค้าแต่พอไปโรงเรียน ทางบ้านเค้าอยากให้เค้าเรียนต่อ ส่วนหนูมีลูกจะเรียนต่ออย่างไรใครจะเลี้ยงลูกให้ เอาเงินที่ไหนเรียน ผู้ชายพ่อแม่เค้าส่ง แล้วก็ให้เงินมาที่หนึ่งห้าร้อย ช่วงแรกอยู่ด้วยกันที่บ้านพ่อแม่หนู หนูไม่ได้เรียนอยู่บ้านเลี้ยงลูก มันไม่ยุติธรรมเลย รู้สึกน้อยใจมาก แฟนเค้าก็อดอดเลยแยกมาเช่าห้องอยู่ใกล้ๆกันนั่นแหละ”

ช่วงตั้งครรภลูกคนแรกต้องเผชิญกับความรู้สึกหลากหลาย สับสนในตัวเอง รู้สึกตัวเองทำผิด ทำให้พ่อแม่เสียใจ คนรอบข้างใช้ถ้อยคำดูถูกถากถางต่างๆนานา ช่วงนั้นเริ่มติดต่อกับป้าอุ้ม และมีป้าอุ้มคอยให้กำลังใจ พาไปหาที่พ่อนคลายอารมณ์ ฝากครรภ์ครั้งแรกเมื่ออายุครรภ์ได้ 6 เดือน รู้สึกแย่กับชีวิตตนเองอยู่แล้ว เจอพยาบาลมองหัวจรดเท้าทำให้ไม่อยากไปใช้บริการแต่ก็ต้องไป เมื่อคลอดลูกคนแรกก็จัดการเรื่องประกันสังคมด้วยตนเอง หลังคลอดลูกเริ่มทำงานปกผลไม้ที่สนามบิน รายได้ 200-300 บาทแล้วแต่ทำได้มากบ้างน้อยบ้าง บางวันสามีโดดเรียนไปช่วยงาน แต่ทำงานได้ไม่นานเงินทางร้านหายพนักงานจึงถูกไล่ออกรวมทั้งน้องแมวด้วย ถึงแม้จะไม่มีส่วนรู้เห็นในการขโมยครั้งนั้น จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2, 22 ธ ค.57

“ช่วงที่ท้องอยากอยู่เงียบๆไม่อยากเจอคน เบื่อ ป้าอุ้มก็พาไปเสถียรธรรมสถาน ไปเดินดูไปบ้านเอดส์ มันก็ทำให้สบายใจขึ้น ท้องคนแรกไปฝากท้องตอนหกเดือนหละ เค้ามองหัวจรดเท้าเลย หนูก็เฉยๆ รู้สึกอายนะ แต่ทำไงได้หละ หนูไปคนเดียวนะ เดินเรื่องเองเลย หนูไปประกันสังคมก่อนอันดับแรกเลย พ่อแม่หนูถามว่ารู้ได้ไง หนูรู้ตอนทำกิจกรรมกับป้าอุ้ม หนูจัดการเรื่องของตัวเองมาตลอด หนูไม่ค่อยได้คุยกับใคร ไม่ค่อยไปเจอป้าอุ้ม กับพ่อแม่ก็ไม่ได้คุย รู้สึกแย่ที่พยาบาลทำแบบนั้น เค้าไม่น่าทำแบบนั้นเลย คนในชุมชนก็ว่า เรียนก็ไม่จบ พุดจาถากถางเรารู้สึกแย่มาก แต่แม่บอกว่าไม่ต้องไปแคร์เค้าหรอก เราไม่ได้แต่งแต่ลูกเค้ายิ่งกว่าเราอีก แต่งงานเด็กกว่าเราอีก พอคลอดลูกหนูก็ไปทำงานตั้งแต่อายุ 15 ปี แต่เค้าไม่ใช่คนย่อท้อนะ บางวันเค้าก็โดดเรียนไปช่วยหนูทำงาน ตอนนั้นทำงานปกผลไม้ที่สนามบิน ได้เงินวันละ 200-300 เงินหายเค้าโกงกันเอง เราชวยก็เลยต้องออก ตอนนั้นลำบากมาก”

ชีวิตเปลี่ยนไปหลังมีสามีและลูก สามีติดเกมส์มากช่วงที่เรียนหนังสือบางวันอยู่ร้านเกมส์ทั้งวันทั้งคืน น้องแมวพาถูกไปเลี้ยงในร้านเกมส์ เพราะไม่อยากอยู่ห้องพักเพียงลำพัง เลี้ยงลูกที่ร้านเกมส์จนกระทั่งลูกคนแรกเริ่มหัดเดิน ชีวิตลำบากมาก รู้สึกเบื่อหน่ายความทุกข์ยาก ความ

ลำบาก ปล่อยเนื้อปล่อยตัวให้ทรุดโทรมไม่ดูแลตัวเอง ไม่ดูแลห้องพักปล่อยยให้ห้องรก สามิเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายปีที่ 6 เริ่มทำงานรับจ้างแต่รายได้ไม่พอเลี้ยงครอบครัว น้องแม่วางตั้งครุฑ ลูกคนที่สองทั้งๆที่คิดว่าป้องกันดีแล้ว การตั้งครุฑครั้งนี้ความกังวลเปลี่ยนไป เริ่มคิดว่าจะเลี้ยงลูกอย่างไร เพราะมีลูกคนเดียวยังแทบไม่ไหว จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2, 22 ธ ค.57

“ชีวิตเปลี่ยนไปมากหลังจากมีลูก หนูเป็นคนที่ย้อบมากเมื่อก่อน ไม่รู้ว่าหลงตัวเองรีป่าว ชีวิตเปลี่ยนไปพอมมาเลี้ยงลูกอยู่บ้าน เหมือนหน้ามือเป็นหลังมือเลย ไม่มีใครรู้จำเราได้ คนรู้จักเจอเค้าก็จำเราไม่ได้ หนูปล่อยตัวโทรมมากหน้าไม่แต่ง ใส่เสื้อเก่าๆ ตื่นมาหัวฟูไม่หวีผม ก็พ่อกับแม่เค้ายังไม่ชอบให้แม่แต่งตัวเลย หนูก็เลยคิดว่าไม่ต้องแต่ง พ่อของลูกติดเกมส์มาก หนูก็เอาลูกไปเลี้ยงที่ร้านเกมส์ จนลูกคนโตเนี่ยโตเลย เค้าก็ยังเรียนอยู่ หนูเลี้ยงลูกก็เอาไปเลี้ยงที่ร้านเกมส์กับเค้านั่นแหละ รู้สึกแย่มากแต่ยังดีที่เอาลูกไปเลี้ยงได้ พ่อคนแรกออกก็กะว่าจะคุมคนที่สองหละ เราก็กินๆหยุดๆ ยังซื้อผ้าอนามัยมารอไว้แล้วกะว่าสิ้นเดือนจะกินยา พอไม่มาก็รออีกอาทิตย์ หนูรู้ว่าท้องเพราะเมนที่ไม่มานี้แหละ ตอนนั้นซื้อที่ตรวจมา หนูซื้อที่ตรวจดีๆมาเลยหกอัน ตรวจเห็นขึ้นรางๆ ไปหาหมอ หมอบอกว่าท้อง ก็กินยาแล้วนะทำไมยังท้องอีก”

สามิเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายปีที่ 6 เข้าทำงานที่ร้านอาหารสนามบิน ที่ร้านจะแจกอาหารให้พนักงานจึงนำอาหารกลับมาฝากน้องแม่วและลูกเสมอ ทำให้น้องแม่วรู้สึกว่ามีรักตนมาก การมีลูกคนที่สองทำให้ชีวิตลำบากมากขึ้นอีก รายจ่ายเพิ่มมากขึ้น สามิหารรายได้เพียงคนเดียว ชีวิตที่ลำบากในที่สุดชีวิตก็จบลง น้องแม่วเดินร้องไห้ตามวมไปหาแม่ที่ห้องพักและบอกว่าสามิทิ้งไปแล้ว เสียใจร้องไห้อยู่หลายวัน ทั้งไม่อยากเชื่อว่าจะเลิกกัน คิดมาตลอดว่าเค้ารักตนเองมาก ความหวังในชีวิตพังทลายไม่รู้จะทำอะไร หลังจากนั้นเริ่มทำงาน หลังเลิกงานก็จะกลับมาอนร้องไห้ พ่อกับแม่เป็นห่วงมาก ห่วงเวลาแห่งความทุกข์ที่คิดว่าตนเองไม่มีใครรัก เผอิญปัญหาอยู่คนเดียว น้องแม่วมีพ่อแม่ที่คอยให้กำลังใจและอยู่เคียงข้าง จากที่ไม่ค่อยได้คุยกับแม่ก็เริ่มสนิทกันแม่มากขึ้น เริ่มเข้าใจแม่มากขึ้นและเห็นถึงความรักความห่วงใยของพ่อแม่ที่มีต่อตนเอง จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2, 22 ธ ค.57

“พ่อของลูกเค้าเรียนจบ ม.6 ทำงานร้านอาหารที่สนามบิน อาศัยว่าเค้าแจกข้าว ถ้าใครไม่กินเค้าก็จะเอากลับมาให้หนูกิน เค้ารักเรามาก แต่ก็ยังว่าเค้าอยู่กับเราก็ไม่มีอะไร จุดที่ทำให้เค้าไปน่าจะเพราะความลำบากนะ พ่อแม่เราอยู่ใกล้ก็จริง แต่พอไปกินข้าวที่บ้านเค้าก็กระนะกระแหน เค้าไปพูดให้คนอื่นฟังเรารู้สึกแย่นะ เหนื่อยกับชีวิตที่ผ่านมา มาก เงินก็ไม่มี อยู่ๆก็ร้องไห้จะเป็นจะตาย พ่อเด็กคงทิ้งไปเพราะทนลำบากไม่ไหวหละมั้ง”

เมื่อเผชิญปัญหาด้วยตนเองจึงตระหนักว่าครอบครัวเป็นภูมิคุ้มกันที่ดีที่ทำให้อยากมี

ชีวิตอยู่ต่อไป ความรักความห่วงใยที่พ่อแม่มีต่อตนเอง คำสั่งสอนของพ่อที่สอนให้เป็นคนเข้มแข็ง พึ่งตัวเองให้ได้ เคยคิดจะฆ่าตัวตายเพื่อจบปัญหา แต่คิดถึงความรู้สึกของพ่อแม่ ลูกชายอีกสองคน ทำให้เปลี่ยนใจและรู้สึกว่าจะต้องอยู่เพื่อลูก ไม่อยากให้พ่อแม่เสียใจ จึงเริ่มต้นชีวิตใหม่ ทำงานหาเลี้ยงลูกและย้ายไปอยู่ใกล้ที่ทำงานกลับมาเยี่ยมลูกเป็นครั้งคราวเธอเลี้ยงลูกเหมือนเพื่อนพยายามสอนให้พี่น้องรักกัน ถึงแม้จะมีสามีใหม่แล้วแต่ก็ยังกลับมาเยี่ยมลูกอย่างสม่ำเสมอ จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2, 22 ธ ค.57

“ลูกก็มีส่วนทำให้หนูอยู่ได้ทุกวันนี้นะถ้าหนูตายเค้าจะอยู่ยังไง หนูเหนื่อยกับชีวิตแต่พอเห็นหน้าเค้าแล้วมีความสุข อย่างน้อยก็มีผู้ชาย(ลูก)คนนี้ มีพ่อแม่หนูอีกนะ ความรู้สึกของเรา บางครั้งอยากฆ่าตัวตาย ตายไปก็จบ แต่ที่ว่าอ้าวจะทิ้งพ่อแม่อย่างนี้นะหรือ ตอนนี้ตายไม่ได้มีลูกอยากให้พ่อแม่มีความสุข มีความรู้สึกผิดที่เราไปสร้างภาระให้เค้า ถ้าเราไม่มีสองคนนั้นมาเค้าก็คงจะสบายกว่านี้ ก็เลยพยายามดิ้นรน แต่หนูก็ดูแลพวกเค้า(พ่อแม่และลูกชาย)ไม่เต็มที่หรอก พ่อเค้าบอกให้ดูแลครอบครัวตัวเองเถอะไม่ต้องเป็นห่วงเค้า

จากประสบการณ์ที่ผ่านมา การรักสนุกเพียงช่วงเวลาไม่กี่เดือนทำให้ชีวิตเปลี่ยนไปโดยสิ้นเชิง ประสบการณ์นี้ก็คงจะเก็บไว้เป็นอุทาหรณ์สอนลูกจากชีวิตจริงของตนเอง สอนให้ลูกรู้จักป้องกัน มีความรอบคอบในการมีความรัก การสร้างครอบครัว ใช้ความรักความเข้าใจในการสอนให้ลูกเข้าใจมากกว่าการดุ่าเพียงอย่างเดียว เหมือนที่เธอเคยประสบในวัยเยาว์ จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2, 22 ธ ค.57

“จากประสบการณ์ที่เจอมา ถ้าจะรักสนุกก็โอเคนะ เพราะจะสอนลูกชายหนูให้พกถุงยางอนามัยนะ จะเล่าเรื่องจริงให้เค้าฟัง เพราะหนูเจอมาแล้ว บ้านฝ่ายชายนะพาไปฉีดยาคุม ถ้าคิดจะคบกันก็ต้องป้องกัน ถ้าผู้ใหญ่จะให้เลิกกันมันยาก ถ้าเด็กก็จะวิ่งหนีไปเรื่อยๆ ก็ต้องสอนให้เค้าป้องกันเพราะการมีลูกคนหนึ่งไม่ใช่เรื่องง่าย”

บทเรียน ที่เกิดจากการพัฒนาระบบการปกป้องคุ้มครองเด็ก โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. กลไกการให้ความช่วยเหลือ การทำงานด้านครอบครัวและเด็กที่ผ่านมาชุมชนพบสถานการณ์ความเสี่ยงมากมายของเด็กและวัยรุ่นในชุมชน แต่ชุมชนมีข้อจำกัดในการให้ความช่วยเหลือ ด้วยการให้ความช่วยเหลือเด็กคนหนึ่งต้องใช้ทรัพยากรสูงทั้งงบประมาณ บุคลากร ความรู้ นอกจากนี้ชุมชนยังขาดกลไกการประสานงานส่งต่อเมื่อเกิดความเสี่ยงกับเด็กและวัยรุ่นในชุมชน การทำงานร่วมกันระหว่างชุมชนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการปกป้องคุ้มครองเด็กที่มีองค์ประกอบทั้งหน่วยงานภาครัฐและชุมชน ทำให้การส่งต่อเฉพาะรายมีช่องทางหลากหลายมากขึ้น ตัวแทนจากหน่วยงานรัฐและเอกชนที่เป็นคณะทำงานCAGs มีบทบาทหลักในการประสาน

ความร่วมมือระหว่างชุมชนกับหน่วยงานต้นสังกัดของตนเองให้ความช่วยเหลือรายกรณีตาม ภารกิจขององค์กร และมีคณะทำงานCAGsของชุมชนเป็นกลไกหลักในการรวบรวมข้อมูล วางแผน ส่งต่อการให้ความช่วยเหลือ และติดตามให้เกิดการช่วยเหลืออย่างต่อเนื่อง การช่วยเหลือรายกรณี จะให้เกิดการสร้างการเรียนรู้และจัดการรายกรณีไปพร้อมกันควรมีเวทีประชุมร่วมกันของ คณะทำงานCAGs เป็นและนำแต่ละกรณีมาวิเคราะห์ความเสี่ยงและแนวทางการจัดการร่วมกัน จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3,22 พ.ย 57

“การช่วยเหลือรายกรณี จะให้ดี CAGs ต้องทำเป็น Case conference (ประชุมแก้ปัญหา รายกรณี) เลย เอาข้อมูลเด็กแต่ละกรณีมาแลกเปลี่ยนกันแล้วหาทางแก้ไขร่วมกัน แต่ละหน่วยที่ เข้ามาเกี่ยวกับกรณีไหนCAGsแต่ละฝ่ายก็รับไปทำเลยก็จะเร็วขึ้น”

2.การติดตามเฉพาะรายข้อมูลพื้นฐานของชุมชนที่ชี้ให้เห็นความเสี่ยงและความ ยากลำบากของเด็กและวัยรุ่น คณะทำงานเด็กต้องเก็บข้อมูลเพิ่มเติมและวางแผนให้ความ ช่วยเหลือ แต่การให้ความช่วยเหลือเฉพาะราย บางรายต้องการความช่วยเหลือระยะยาว ต้องการ การติดตามอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง แต่คณะทำงานเด็กหนึ่งคนรับผิดชอบงานหลายงาน บางคน มีตำแหน่งหลายตำแหน่งในชุมชน ทั้งกรรมการชุมชน กรรมการคณะทำงานCAGs อาสาสมัคร สาธารณะสุข และอีกหลายตำแหน่ง จึงทำให้มีข้อจำกัดด้านเวลาที่ใช้ติดตามการให้ความ ช่วยเหลือเฉพาะราย ส่งผลให้เด็กและวัยรุ่นที่ต้องการความช่วยเหลือต่อเนื่องเสียโอกาสในการเข้า สู่กระบวนการให้ความช่วยเหลือของหน่วยงานภาครัฐ บางหน่วยงานจะกำหนดเวลาไว้อย่าง ชัดเจนตายตัวหากไม่ทันในรอบนี้ต้องรอรอบถัดไป

ระบบปกป้องคุ้มครองเด็กเป็นการส่งเสริมให้เกิดการสร้างช่องทางการปกป้องคุ้มครองเด็ก ของชุมชน ทำให้เกิดการพัฒนาศักยภาพในการวิเคราะห์ข้อมูลสถานการณ์ความเสี่ยงที่เด็กกำลัง เผชิญอยู่ในชุมชน นำข้อมูลมาใช้กำหนดแนวทางการปกป้องคุ้มครองเด็กอย่างมีส่วนร่วมทั้งเด็ก และครอบครัว นอกจากนี้ปกป้องคุ้มครองเด็กจากภาวะความเสี่ยงที่เด็กเผชิญแล้วการเข้าถึงบริการ สุขภาพอย่างทั่วถึงและการบริการอย่างเป็นมิตรเป็นอีกระบบหนึ่งที่มีความสำคัญ

3.ระบบสุขภาพ เป็นการรณรงค์การการจัดการรายบุคคลกับการส่งเสริมการเรียนรู้ สุขภาพชุมชนก่อนการดำเนินกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน ผู้การดูแลหญิงตั้งครรภ์ เด็ก ที่ติดเชื้อ HIV และเด็กที่ได้รับผลกระทบจากเอดส์ เพื่อพัฒนาคุณภาพบริการให้ครอบคลุม ด้านร่างกาย พัฒนาการ จิตใจ และสังคม

3.1 วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ทักษะชีวิตสำหรับเด็กและวัยรุ่น
2. เพื่อส่งเสริมบูรณาการการดูแลสุขภาพชุมชนกับการจัดการรายบุคคล

3.2 การสร้างกระบวนการเรียนรู้ในระบบสุขภาพ เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างคณะทำงานCAGs ร่วมกับคณะทำงานสุขภาพชุมชน โดยการสร้างการเรียนรู้ด้านสุขภาพของชุมชนที่มีการดำเนินการในช่วงก่อนเริ่มดำเนินการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน เช่น กระบวนการสร้างการเรียนรู้ของคลินิกพ่อแม่วัยรุ่น และการรณรงค์แจกถุงยางอนามัย ยังคงดำเนินต่อไปอย่างต่อเนื่องในชุมชน เมื่อเริ่มดำเนินการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน ทำให้การเรียนรู้ของคลินิกพ่อแม่วัยรุ่นมีการเรียนรู้ด้านทักษะชีวิตพ่อแม่วัยรุ่นเพิ่มมากขึ้น เน้นการสร้าง ความเข้มแข็งทางจิตใจในการเผชิญชีวิต เรียนรู้ตนเอง เรียนรู้สังคม เห็นคุณค่าของตนเอง คุณค่าของชีวิตใหม่ที่กำลังจะกำเนิดขึ้นมา และมีเสริมศักยภาพพ่อแม่วัยรุ่นในการคิดตัดสินใจดำเนินชีวิตตนเองต่อไปในอนาคต

วิธีการสร้างการเรียนรู้ การส่งเสริมทักษะชีวิตพ่อแม่วัยรุ่นจะมีคณะทำงานCAGs ร่วมกับคณะทำงานสุขภาพชุมชน สร้างการเรียนรู้และให้คำปรึกษากับพ่อแม่วัยรุ่น ส่วนคณะทำงานสุขภาพที่มีความเชี่ยวชาญด้านสุขภาพอนามัยจะเน้นการให้บริการสุขภาพแม่และเด็ก เพื่อไม่ให้พ่อแม่วัยรุ่นต้องเล่าเรื่องเดิมซ้ำแล้วซ้ำอีก การส่งเสริมทักษะชีวิตผ่านกิจกรรมหลายรูปแบบขึ้นอยู่กับกลุ่มพ่อแม่วัยรุ่นที่เข้ามาใช้บริการสุขภาพที่คลินิกพ่อแม่วัยรุ่น เช่น การวาดภาพระบายสี การเล่านิทาน เป็นต้น จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8,20 มี.ค 58

“บ๊ายบ๊ายเค้าได้คุยกับเด็กเป็นรายบุคคลเลย ฉะนั้นเรื่องเชิงคุณภาพอะไรแบบนี้เค้าน่าจะ พิจารณาจะมอบหมายให้เค้าเลยแหละ เพราะที่ไม่อยากคุยอะไรหลายรอบ เพราะถ้าบ๊ายบ๊ายเค้าแล้วที่ไปคุยอีกมันก็จะเป็นการตอกย้ำปัญหาซ้ำเข้าไปอีก พี่ถือว่าทีมของบ๊ายบ๊ายเค้าก็คือส่วนหนึ่งทีม”

กิจกรรมการเรียนรู้จะเน้นการเรียนรู้คุณค่าของตนเองและการมีชีวิตอยู่เพื่อคนอื่น อย่างน้อยก็สามารถดำรงชีวิตได้อย่างเข้มแข็งเพื่อลูกน้อยที่กำลังจะลืมตาดูโลก การวาดภาพระบายสีเป็นวิธีการหนึ่งในการเข้าถึงแม่วัยรุ่นให้เปิดใจเล่าเรื่องราวชีวิต ประสบการณ์ของตนเอง ผ่านการตั้งคำถามให้แสดงความคิดเห็น ทบทวนตนเอง ซึ่งการได้รับฟังเรื่องราวของพ่อแม่วัยรุ่นจะช่วยให้เข้าใจความคิด พฤติกรรม สถานการณ์ที่กำลังเผชิญอยู่ และสามารถวางแผนการให้ความช่วยเหลือได้อย่างรอบด้านทั้งด้านร่างกาย และด้านจิตใจ นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมสร้างการเรียนรู้ให้พ่อแม่วัยรุ่นได้บอกเล่าเรื่องราวชีวิตประสบการณ์ และคิดทบทวนตนเองอีกหลายกิจกรรม เช่น การอ่านหนังสือและการเล่านิทานให้ลูกน้อยฟัง การทำหนังสือทำมือ

3.3 ผลที่เกิดขึ้น จากการสร้างการเรียนรู้ในระบบสุขภาพ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. เกิดการส่งเสริมการเรียนรู้หลากหลายของคลินิกพ่อแม่วัยรุ่น ทั้งการเรียนรู้ด้านสุขภาพอนามัยแม่และเด็ก และการเรียนรู้ทักษะชีวิตของพ่อแม่วัยรุ่นไปพร้อมๆกัน ผ่านการเรียนรู้ในห้องเรียนพ่อแม่วัยรุ่น

2. เกิดที่สามารถเปิดใจพ่อแม่วัยรุ่นสู่การเรียนรู้คุณค่าของตนเองและผู้อื่น ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้หลากหลาย

3. เกิดความเข้าใจสถานการณ์พ่อแม่วัยรุ่นของชุมชนชัดเจนยิ่งขึ้น ทำให้สามารถวางแผนสร้างการเรียนรู้ในครั้งต่อไปได้อย่างต่อเนื่อง จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3, 22 พ.ย.57

“พอทำกิจกรรมกับเค้าทำให้รู้ว่า เด็กวัยรุ่นเป็นแม่ไม่เป็น แล้วยิ่งเด็กที่ถูกแม่ทิ้งตั้งแต่เล็กๆ ยิ่งไม่รู้ใหญ่ว่าการเป็นแม่เป็นแบบไหน เค้าก็เลยไม่ดูแลตัวเอง เราก็จะรู้ว่าเค้าจะทำยังไงกับเค้าต่อไป”

3.4 บทเรียนที่ชุมชนได้รับจากการสร้างการเรียนรู้ในระบบสุขภาพ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ข้อจำกัดในการจัดการเรียนรู้สำหรับพ่อแม่วัยรุ่นยังคงเป็นข้อจำกัดอยู่ เพราะต้องทำงานหาเลี้ยงครอบครัว การสร้างการเรียนรู้ในระบบสุขภาพจึงดำเนินการกับแม่วัยรุ่น และจัดการเรียนรู้ทักษะชีวิตที่เหมาะสมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่นเมื่อการฝากครรภ์ครั้งแรกและการเตรียมความพร้อมก่อนคลอด

2. การจัดการเรียนรู้ทักษะชีวิตเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มีผลกระทบต่อจิตใจ การรู้ข้อมูลพื้นฐานของผู้เข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้ก่อนเป็นสิ่งสำคัญในการออกแบบกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสม

3. การจัดการเรียนรู้ทักษะชีวิตเป็นการสร้างการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง หากพ่อแม่วัยรุ่นเข้าร่วมกระบวนการอย่างต่อเนื่องจะทำให้เห็นพัฒนาการการเปลี่ยนแปลงทั้งความรู้สึก ความคิด พฤติกรรม แต่การส่งเสริมการเรียนรู้ทักษะชีวิตต้องใช้ทักษะ ประสบการณ์ในการสร้างความไว้วางใจ การให้คำแนะนำอย่างเป็นมิตร ซึ่งมีเพียงไม่กี่คนที่มีศักยภาพในการสร้างการเรียนรู้นี้ได้ จึงริเริ่มการสร้างความร่วมมือคนในชุมชนให้เป็นกลไกการติดตามพ่อแม่วัยรุ่นในชุมชน

การสร้างการเรียนรู้ในระบบสุขภาพ เป็นการหนุนเสริมการเรียนรู้สุขภาพอนามัยแม่และเด็กที่มีอยู่เดิมให้รอบด้านมากขึ้น ทั้งการเรียนรู้ด้านสุขภาพอนามัยและการส่งเสริมทักษะชีวิตผ่านการเรียนรู้ของคลินิกพ่อแม่วัยรุ่น

การสร้างการเรียนรู้ระหว่างดำเนินกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน แนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชน 3 ระบบ คือ ระบบชุมชน ระบบสุขภาพ และระบบปกป้องคุ้มครองเด็ก ถูก

กำหนดมาจากส่วนกลางก่อนจะเริ่มดำเนินการในชุมชนคลองสองต้นนุ่น แต่ด้วยชุมชนมีการส่งเสริมการเรียนรู้ของตนเองอย่างต่อเนื่องอยู่แล้วการเริ่มดำเนินกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กในชุมชนจึงเป็นการต่อยอดการส่งเสริมการเรียนรู้ของชุมชนที่มีอยู่เดิมให้มีความเข้มข้นมากขึ้น และเพิ่มช่องทางการปกป้องคุ้มครองเด็กของชุมชนร่วมกับหน่วยงานรัฐที่มีบทบาทในการปกป้องคุ้มครองเด็ก

2.3 การสร้างการเรียนรู้หลังสิ้นสุดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน

ในปีพุทธศักราช 2557 สิ้นสุดการดำเนินกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชนที่ชุมชนคลองสองต้นนุ่น แต่การสร้างการเรียนรู้ของชุมชนมิได้สิ้นสุดลงไปด้วย แต่ทำให้ชุมชนได้ส่งสมประสพการณ์เพิ่มขึ้น จากการสร้างการเรียนรู้ชุมชนผ่านกระบวนการพัฒนาต้นทุนชีวิตเด็ก 5 ด้าน คือ ด้านตนเอง ด้านครอบครัว ด้านเพื่อนและกิจกรรม ด้านปัญญา ด้านชุมชน ผู้การพัฒนากลไกปกป้องคุ้มครองเด็กผ่านกระบวนการพัฒนาระบบการเรียนรู้ 3 ระบบ คือ ระบบชุมชน ระบบการปกป้องคุ้มครองเด็ก และระบบสุขภาพในช่วงระหว่างที่กิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยชุมชนสิ้นสุดลง การสร้างการเรียนรู้ของชุมชนมีรายละเอียด ดังนี้

1. คณะทำงานCAGs การจัดตั้งคณะทำงานจากตัวแทน 5 ฝ่าย คือ ฝ่ายชุมชน ฝ่ายปกครอง ฝ่ายสุขภาพฝ่ายส่งเสริมปกป้องคุ้มครองเด็กในชุมชน ฝ่ายการศึกษา เมื่อกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยชุมชนสิ้นสุดลงคณะทำงานCAGs ส่วนที่มาจากชุมชนยังคงรวมกลุ่มทำงานเด็กของชุมชนอยู่เช่นเดิมและยังคงเรียกตนเองว่า “คณะทำงานCAGs”เช่นเดิมและผลักดันให้เกิดการสร้างการเรียนรู้ของชุมชนอย่างต่อเนื่อง ถึงแม้คณะทำงานCAGs จะไม่ได้อยู่กันพร้อมหน้าเหมือนเดิมบางท่านติดภารกิจไม่สามารถเข้าร่วมได้ แต่ก็มิได้เพิกเฉยหรือละเลย หากพบเห็นเด็กและวัยรุ่นอยู่ในภาวะความเสี่ยงก็ยังประสานกับคณะทำงานCAGs ดำเนินการช่วยเหลือ ส่วนฝ่ายปกครอง ฝ่ายส่งเสริมปกป้องคุ้มครองเด็กในชุมชน ฝ่ายการศึกษาได้ปรับบทบาทจากเป็นคณะทำงานCAGs ผลักดันการส่งเสริมการเรียนรู้ในชุมชนไปเป็นกลไกการให้ความช่วยเหลือหรือรายงานกรณีเมื่อคณะทำงานCAGs ส่งต่อรายงานกรณีจากชุมชนตามความรับผิดชอบของแต่ละหน่วยงาน ส่วนฝ่ายสุขภาพยังคงสร้างการเรียนรู้คลินิกพ่อแม่วัยรุ่นร่วมกับชุมชนอย่างต่อเนื่อง และคณะทำงานCAGs อยู่ระหว่างดำเนินการขอจดทะเบียนเป็นองค์กรสาธารณะประโยชน์ ซึ่งเป็นการรับรองการมีสถานะของคณะทำงานCAGs ซึ่งถือว่าเป็นองค์กรที่มีการรวมกลุ่มทำงานเพื่อสังคมและการจดทะเบียนจะเป็นการสร้างโอกาสเข้าถึงการสนับสนุนจากกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้มากขึ้น ซึ่งชุมชนมีความพร้อมในการจดทะเบียนองค์กร เนื่องจากมีความเข้าใจกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชนเป็นอย่างดี สามารถระดมทรัพยากรมาใช้ส่งเสริม

การเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง มีองค์ประกอบในพื้นที่ให้การสนับสนุน มีระบบการบริหารจัดการงบประมาณโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 13, 22 เม.ย 58

“คลองสองต้นนุ่นเค้ามีความพร้อมที่จะจัดทำเป็นเป็นองค์การสาธารณะประโยชน์ เพราะว่ามีภาคีในพื้นที่หนุนเสริม บริหารงบประมาณโปร่งใส ตรวจสอบได้ มีการใช้ทรัพยากรของชุมชนในการทำงานด้วย ซึ่งถึงแม้กิจกรรมนี้จะจบลงคณะทำงานCAGsชุดนี้ก็ยังคงอยู่สร้างการเรียนรู้ของเค้าต่อ”

2. กระบวนการสร้างการเรียนรู้ของชุมชน เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ชุมชนตามศักยภาพของชุมชน กิจกรรมการเรียนรู้ที่ยังคงดำเนินการอยู่อย่างต่อเนื่อง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.1 กิจกรรมส่งเสริมการอ่านร่วมกับห้องสมุดสีเขียว เป็นการส่งเสริมการรักการอ่านให้กับเด็กและวัยรุ่นในห้องสมุดสีเขียว

2.2 กิจกรรมห้องสมุดเคลื่อนที่ร่วมกับชุมชน เป็นการส่งเสริมการรักการอ่านร่วมในชุมชนด้วยรถเข็นห้องสมุดเคลื่อนที่

2.3 กิจกรรมคลินิกพ่อแม่วัยรุ่น เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้สุขภาพอนามัยแม่และเด็ก และการส่งเสริมการเรียนรู้ทักษะชีวิตให้กับพ่อแม่วัยรุ่น

2.4 กิจกรรมรณรงค์แจกถุงยางอนามัย เป็นการส่งเสริมให้เด็กและวัยรุ่นในชุมชนเข้าใจ ตระหนักถึงความสำคัญของการป้องกันโรคติดต่อทางเพศ และสร้างความรับผิดชอบร่วมกันทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิงในการคุมกำเนิด

2.5 การช่วยเหลือรายกรณี เป็นการให้ความช่วยเหลือเด็กและวัยรุ่นที่ตกอยู่ในภาวะความเสี่ยง ทั้งการให้ความช่วยเหลือโดยชุมชนเองและการส่งต่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความช่วยเหลือเด็กและวัยรุ่นตามสถานการณ์ความเสี่ยงที่เผชิญอยู่

ชุมชนสร้างการเรียนรู้ตามศักยภาพและโอกาสจะเอื้ออำนวยให้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งกระบวนการเรียนรู้ที่ยังคงมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องจะเป็นกิจกรรมที่ไม่ใช้งบประมาณมากนัก ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนรู้ หรือดำเนินการกิจกรรมนั้นร่วมกับหน่วยงานในพื้นที่

การสร้างการเรียนรู้หลังสิ้นสุดการดำเนินกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน มิได้ทำให้การสร้างการเรียนรู้ของชุมชนยุติลงไปด้วย ชุมชนยังคงมีคณะทำงานCAGs ผลักดันให้เกิดการสร้างการเรียนรู้ของชุมชนอย่างต่อเนื่องและเป็นกลไกปกป้องคุ้มครองเด็กให้ความช่วยเหลือในการเผชิญภาวะความเสี่ยงของเด็กและวัยรุ่นในชุมชน

3. การสร้างการเรียนรู้สู่การสร้างภูมิคุ้มกันพ่อแม่วัยรุ่น

การสร้างการเรียนรู้ชุมชนผ่านการพัฒนากลไกการเรียนรู้ชุมชนอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ก่อนเริ่มดำเนินกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชนระหว่างดำเนินกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชนและสิ้นสุดการดำเนินกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชนสะท้อนให้เห็นภูมิคุ้มกันพ่อแม่วัยรุ่นในชุมชนได้ชัดเจนมากขึ้น กระบวนการเรียนรู้ทั้ง 3 ช่วงมิได้จำกัดเพียงกลุ่มพ่อแม่วัยรุ่นเท่านั้น การสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมให้กับพ่อแม่วัยรุ่นนั้นเป็นการทำควบคู่กันไปทั้งพ่อแม่วัยรุ่นครอบครัวและชุมชน เพื่อสร้างต้นทุนชีวิตให้เข้มแข็งเป็นภูมิคุ้มกันทางสังคมให้กับพ่อแม่วัยรุ่น จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3,22 ธ.ค 57

“นี่ถ้าเราทำเรื่องต้นทุนชีวิต แค่นี้ก็น่าอ่านหนังสือเราก็มีความสุขแล้ว แต่ถามว่าเค้าจะไปห้องใหม่ก็ไปนะ เพราะต้นทุนเค้ายังไม่ได้พัฒนาอะไรบางอย่าง ยังอ่อนแออยู่ ไปไม่เป็น ยังควบคุมอารมณ์ตัวเองยังไม่อยู่ ยังยอมแพ้ต่อสถานการณ์ การสร้างต้นทุนชีวิตก็เหมือนกับการสร้างภูมิคุ้มกันให้เค้านั่นแหละ”

ภูมิคุ้มกันทางสังคมของพ่อแม่วัยรุ่นเป็นการเสริมศักยภาพในการเผชิญปัญหาและสามารถนำพาตนเองให้ผ่านพ้นวิกฤติในชีวิตไปได้ด้วยดี ประกอบด้วย

1. ครอบครัว ซึ่งใกล้ชิดพ่อแม่วัยรุ่นที่สุด ความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวเป็นภูมิคุ้มกันทางสังคมที่สำคัญ การส่งเสริมพัฒนาแต่ละช่วงวัยที่เหมาะสม ช่วยสร้างความเข้มแข็งให้เด็กเติบโตพร้อมกับภูมิคุ้มกันทางสังคม ส่งเสริมประสบการณ์ชีวิตรู้จักใช้ประสบการณ์ชีวิตเป็นบทเรียนในการก้าวผ่านแต่ละช่วงของชีวิต จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8 , 20 มี.ค 58

“ภูมิคุ้มกัน ครอบครัว สัมพันธภาพในครอบครัว สำคัญที่สุด ดังนั้น เด็กจะภูมิแข็งหรือภูมิอ่อนแอ อยู่ที่การเลี้ยงดู ตั้งแต่อยู่ในท้องเลยแหละ แล้วเกิดมาแต่ละช่วงวัยต้องสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับพ่อแม่แต่ละช่วงวัยแต่ละคนแต่ละครอบครัวนะ ช่องว่างเยอะขึ้น ด้วยวิถีชีวิตทำให้ไม่ค่อยได้มีเวลาตรงนี้ เพราะแต่ละช่วงวัยต่างกัน การ approach ก็ต่างกันของพัฒนาการแต่ละช่วงวัย เด็กเค้าจะผ่านแต่ละช่วงวัยไปได้เนี่ย ต้องมันคง”

ถึงแม้เมื่อการเผชิญปัญหาในชีวิตครอบครัวของวัยรุ่น ครอบครัวจะมีสิ่งที่พึงพิงแรกที่วัยรุ่นคำนึงถึง แต่ครอบครัวมักเป็นแหล่งพักพิงสุดท้ายเมื่อเกิดความยุ่งยากเกินแก้ไข พ่อแม่วัยรุ่นหลายคู่ในชุมชน สามารถฝ่าฟันปัญหาอุปสรรคไปได้ด้วยดีส่วนหนึ่งมาจากการยอมรับและสนับสนุนของครอบครัวให้ฝ่าวิกฤติในชีวิตได้ และใช้เป็นบทเรียนสร้างการเรียนรู้ให้กับพ่อแม่วัยรุ่นให้มีการคิดอย่างรอบคอบในการดำเนินชีวิตของตนเองต่อไป แต่ยังมีบางครอบครัวที่ไม่เข้าใจ ไม่ยอมรับและผู้ปกครองโทษแก่กับการสั่งสอนลูกหลาน ส่งผลให้ครอบครัวมีภูมิคุ้มกันน้อย ขาดการ

สร้างการเรียนรู้ในครอบครัว การแก้ปัญหาของพ่อแม่วัยรุ่นขนาดการยั้งคิด ตกอยู่ในภาวะซึมเศร้า เครียด พ่อแม่วัยรุ่นบางคนมีลูกคนต่อไปทันทีโดยขาดการวางแผนครอบครัวอย่างรอบคอบ บางครอบครัวเกิดการผลิตซ้ำการเป็นพ่อแม่วัยรุ่นต่อไปในครอบครัว จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2 , 4 ธ.ค 57

“หนูจะสนิทกับพ่อมากกว่า ไม่ค่อยได้คุยกับแม่ พ่อต้องเครียดมาก ปรีกษาเพื่อนก่อนไม่กล้าบอกพ่อเพราะกลัวพ่อโกรธ แต่พ่อเงียบเค้าเสียใจ พ่อก็มีลูกคนที่สองชีวิตเปลี่ยนไปเลย คิดว่าตัวเองเก่งเข้าใจชีวิตมากกว่าคนอื่น พ่อเลิกกันกับพ่อของลูก หนูไม่มีใคร พ่อแม่เป็นคนที่อยู่ข้างเรา มาตลอด เข้าใจเรามากที่สุด และคอยช่วยเหลือเรา ตอนนี้นู้นสนิทกับแม่มากขึ้น คุยกันมากขึ้น รู้สึกว่าพ่อแม่รักเรามากเค้าเป็นห่วงเรามาก”

การมีพ่อแม่หรือสมาชิกในครอบครัวเป็นตัวอย่งที่ดี สร้างทัศนคติเชิงบวกในครอบครัว เสริมสร้างกำลังใจให้เข้มแข็ง ฟังตนเองคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6 , 4 ม.ค 58

“หนูมีพ่อเป็นไอดอล เพราะพ่อจะสอนให้ช่วยตัวเอง เราต้องลิขิตชีวิตตัวเองไม่ใช่ให้คนอื่นมา กำหนดให้ ต้องคุยกับเค้าใช้หลักจิตวิทยาเป็นเพื่อนเค้า การสร้างการเรียนรู้ที่สำคัญมาจากครอบครัวก่อนเพราะเด็กจะอยู่กับครอบครัวก่อน แล้วจึงจะมาเรียนที่โรงเรียนซึ่งโรงเรียนก็ต้องเข้าใจเด็กด้วย”

2. พ่อแม่วัยรุ่น ซึ่งเป็นบุคคลที่เผชิญสถานการณ์โดยตรง การสร้างพลังจากภายใน ให้พ่อแม่วัยรุ่นมีความมั่นใจ สร้างความเชื่อมั่นในตนเอง มีข้อมูล ความรู้ที่ถูกต้องในการตัดสินใจ ดำเนินชีวิต รู้เท่าทันตนเอง รู้เท่าทันคนอื่น

3. ชุมชนซึ่งเป็นแหล่งพักพิงอีกแหล่งหนึ่งสำหรับพ่อแม่วัยรุ่นที่ต้องหยุดเรียกลางคัน การอยู่ร่วมกันอย่างพึ่งพาอาศัยกันของชุมชนทำให้ชุมชนเปรียบเสมือนครอบครัวใหญ่อีกครอบครัวหนึ่ง ที่คอยสอดส่องดูแลความประพฤติของสมาชิกในชุมชนรวมทั้งความประพฤติของวัยรุ่นในชุมชนด้วยเช่นกัน ถือว่าดูแลลูกหลานคนอื่นเหมือนลูกหลานตนเอง จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4 ,26 ธ.ค 57

“เด็กเริ่มโตเป็นสาวแล้วติดเพื่อน คนในชุมชนช่วยกันดูแล คอยดูแล ถ้าเราดูแลเค้าฝึกเค้าตั้งแต่เด็ก จะทำอะไรก็ยังไม่เกรงใจ ไปเล่นไปเที่ยวยังมีสติหยุดนึกถึงคำเตือนคำดูของเรา มีคนมาชวนก็ว่าพอแหละไม่ไปละเดี๋ยวยายบ่น ลูกหลานคนอื่นฉันก็ดูทั้งนั้นแหละ”

4. กระบวนการเรียนรู้ ซึ่งมีทั้งการเรียนรู้ในระบบผ่านสถานศึกษาต่างๆ สร้างความมั่นใจตั้งแต่การส่งเสริมเด็กก่อนวัยเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ส่งเสริมการเรียนรู้พัฒนาการตามวัยที่เหมาะสม ส่งเสริมการเรียนรู้เข้าใจตนเอง เข้าใจสังคม ไม่เน้นการแข่งขันชิงดีชิงเด่น บุคคลากร

ในสถานศึกษาสามารถให้คำปรึกษาเมื่อนักเรียนเผชิญกับปัญหา สามารถส่งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาให้ความช่วยเหลือที่เหมาะสมได้ จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8, 20 มี.ค 58

“ต้องเฟรมตั้งแต่ระบบการศึกษา ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน เป็นจุดเริ่มต้นการเรียนรู้ในระบบการศึกษา ครูต้องดูแลเด็ก เข้าใจ การศึกษาต้องไม่เน้นการแข่งขันเพียงอย่างเดียวแต่เสริมการเรียนรู้ด้านอื่นด้วย เมื่อเด็กมีปัญหาครูสามารถให้คำปรึกษา ส่งต่อไปหน่วยงานที่ช่วยครูโทรเลยนะสายด่วนทีมต้องลงไป ถ้าแก้ตั้งแต่ต้นพี่ว่าเด็กมันเปลี่ยนได้ ปรับได้ถ้าเราไม่ทำอะไรเลยปล่อยให้ปัญหามันเกิดขึ้นแบบนี้ไปเรื่อยๆ เด็กก็จะเข้าสู่วงจรพ่อแม่วัยรุ่นไม่มีภูมิคุ้มกันตัวเองเลย”

การเรียนรู้มีได้จำกัดเพียงในสถานศึกษาเท่านั้นแต่ครอบคลุมไปถึงการเรียนรู้ในครอบครัว ตั้งแต่เกิดครอบครัวเป็นห้องเรียนแรกของชีวิตเมื่อลืมตาดูโลก การส่งเสริมพัฒนาจากแรกเกิดจนถึงวัยเข้าสู่การเรียนรู้ในระบบการศึกษา ครอบครัวและชุมชนมีบทบาทหลักในการจัดการเรียนรู้การสร้างการเรียนรู้ที่หลากหลายของชุมชนช่วยสร้างภูมิคุ้มกันให้เด็กและวัยรุ่น พ่อแม่วัยรุ่นมีศักยภาพในการเผชิญปัญหา รับมือกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นรอบๆตัวได้อย่างรู้เท่าทันสามารถนำตนเองผ่านพ้นวิกฤตการณ์ไปได้

การสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม ให้พ่อแม่วัยรุ่นทั้ง 4 ด้าน คือ ครอบครัว พ่อแม่วัยรุ่น ชุมชน การเรียนรู้ เกื้อหนุนไปในทิศทางเดียวกันเพื่อนำพาพ่อแม่วัยรุ่นผ่านพ้นวิกฤตชีวิตไปได้ สามารถสร้างการเรียนรู้ใหม่จากประสบการณ์ชีวิตที่เผชิญมาเป็นบทเรียนในการพัฒนาชีวิตในอนาคตของตนเองได้ การสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของพ่อแม่วัยรุ่นเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันภายใน สร้างกำลังใจในการเผชิญปัญหาและเสริมศักยภาพการแก้ปัญหา ส่วนการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมจากภายนอก คือ ครอบครัวและชุมชน เป็นการเรียนรู้ทางเลือกใหม่ในการแก้ปัญหาของวัยรุ่น จากการเรียนรู้ประสบการณ์ผู้อื่น เปิดโลกทัศน์กว้างมากขึ้นเพิ่มทางเลือกที่หลากหลายในการแก้ปัญหา นอกจากนี้ การสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมในระบบการศึกษาเป็นกำลังเสริมที่ชุมชนเห็นความสำคัญ และคาดหวังให้สถาบันการศึกษาเป็นแหล่งแสวงหาความรู้และสร้างโอกาสทางสังคมให้แก่วัยรุ่นให้มีอนาคตที่สดใส แต่ยังมีพ่อแม่วัยรุ่นบางคนถึงแม้จะเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ของชุมชนอย่างต่อเนื่องตั้งแต่วัยเยาว์ แต่ไม่สามารถสร้างภูมิคุ้มกันชีวิตตนเอง เมื่อตั้งครวัภในวัยรุ่นกลับหาทางออกให้กับชีวิตตนเองไม่ได้ปล่อยชีวิตดำเนินเกือบฆ่าตัวตาย แต่ด้วยความรักความห่วงใยของครอบครัว กับความรู้ที่ได้จากการเข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้ชุมชน จึงสามารถพลิกวิกฤตเป็นโอกาส นำประสบการณ์ชีวิตที่ผ่านมาเป็นบทเรียนในการดำเนินชีวิตต่อไป จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2, 22 ธ.ค 57

“หนูทำกิจกรรมมาตั้งแต่เด็กนะ ทำมาตลอดนะ คนรู้จักเยอะมากไปที่ไหนก็มีแต่คนรู้จัก มีแต่คนชม หนูชอบมาก จากที่ไม่ค่อยมั่นใจคิดว่าตัวเองโง่ พอทำกิจกรรมกับชุมชนหนูมีความมั่นใจ

มากขึ้นเลย แต่หนูก็ท้องตั้งแต่เรียนม.4 ชีวิตแย่มากชีวิตเปลี่ยนไปเลย ไม่มีใครจำได้ โทรม เกือบฆ่าตัวตาย จะได้จบกันไป แต่พอนึกถึงพ่อแม่ คิดถึงลูกถ้าเราตายเค้าจะอยู่ยังไง เค้าจะเสียใจมากแค่ไหน แล้วก็นึกถึงตอนเราทำกิจกรรมกับเด็กสอนเด็กให้มั่นใจในตัวเอง แล้วเราหละ ก็เอาประสบการณ์จากที่ทำกิจกรรมมาใช้ละ อย่างตอนท้องหนูก็ดำเนินเรื่องหลักประกันสุขภาพเอง แล้วหนูคิดว่าความผิดพลาดนี้เป็นบทเรียนหนูจะเอาไปสอนลูกชายหนู บอกความจริงแก่นั่นแหละว่าเกิดอะไรขึ้น เค้าต้องระมัดระวังกับความรัก จริงใจ คิดให้เยอะๆเรื่องมีครอบครัว”

สรุปบทเรียนการสร้างกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น

การสร้างการเรียนรู้ของชุมชนเกิดจากการเรียนรู้ปัญหาใกล้ตัว เข้าใจสถานการณ์ เกิดความคิดริเริ่มแก้ปัญหาด้วยตนเอง เริ่มศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง นำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้กับสถานการณ์ชุมชน เพื่อให้คนในชุมชนเกิดความรู้ ความเข้าใจตระหนักถึงความสำคัญในการสร้างการเรียนรู้ให้กับเด็กและวัยรุ่นในชุมชน เกิดการปรับทัศนคติ และเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรือปฏิบัติการในการแก้ปัญหาแตกต่างไปจากที่เป็นอยู่เดิม บทเรียนการสร้างการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันสำหรับพ่อแม่วัยรุ่นผ่านกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

4.1 บทเรียนก่อนเริ่มดำเนินกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชนเป็นบทเรียน ที่เกิดจากเริ่มเผชิญสถานการณ์เด็กและวัยรุ่นในชุมชน ตระหนักถึงสถานการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อ การดำเนินชีวิตของชุมชน แสวงหาความรู้ ประสบการณ์เพื่อจัดการสถานการณ์ปัญหานั้นให้ทุเลาเบาบางลง เกิดการสร้างการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น กิจกรรมห้องเรียนพ่อแม่ กิจกรรมรักการอ่าน คลินิกพ่อแม่วัยรุ่น เป็นต้น การสังสมประสบการณ์อย่างต่อเนื่องเกิดเป็น บทเรียนที่นำไปพัฒนาการสร้างกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนสู่การสร้างภูมิคุ้มกันชุมชน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

4.1.1. ชุมชนมีการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กและวัยรุ่นทุกปี เช่น กิจกรรมวันเด็ก กิจกรรมวันแม่ แต่สถานการณ์ปัญหาเด็กและวัยรุ่นมิได้ลดลง ขนาดความรุนแรงของปัญหาขยายตัวเพิ่มขึ้น จากเด็กเป็อเรียน เริ่มโดดเรียนถึงขั้นเลิกหยุดเรียน การติดยาเสพติดเพิ่มจำนวนมากขึ้นและผู้ติดยาเสพติดอายุน้อยลง เกิดพ่อแม่วัยรุ่นขึ้นในชุมชนจนทำให้คนในชุมชนเกิดความเคยชิน กระทั่งเกิดวงจรพ่อแม่วัยรุ่นขึ้นในหลายครอบครัว จึงเกิดการทบทวนประสบการณ์การสร้างการเรียนรู้ของชุมชน สะท้อนให้เห็นการจัดกิจกรรมการเรียนอย่างต่อเนื่องควรมีความถี่ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เด็กและวัยรุ่น และได้มีส่วนร่วมในการกำหนดการสร้างการเรียนรู้ของชุมชนด้วยตนเอง

4.1.2. การสร้างการเรียนรู้สำหรับเด็กและวัยรุ่นด้วยทัศนคติที่คิดว่าเด็กคือตัวปัญหา ทำให้การสร้างการเรียนรู้มุ่งไปที่การแก้ปัญหาที่ตัวเด็กเป็นสำคัญขาดความรอบด้านในการคิดวิเคราะห์ปัญหา สาเหตุที่เด็กและวัยรุ่นกำลังเผชิญอยู่ ชุมชนจึงกำหนดแนวคิดการสร้างการเรียนรู้สำหรับเด็กเป็น 2 แนวคิดหลัก คือ การสร้างการเรียนรู้เชิงบวกของชุมชน คือ ไม่เน้นการแก้ปัญหาแต่เน้นการสร้างกิจกรรมการเรียนรู้หลากหลายเหมาะสมกับวัยสอดคล้องกับความสนใจของเด็กและวัยรุ่นในขณะนั้น และอีกแนวคิดหนึ่งคือ ต้นทุนชีวิตเด็ก ที่เน้นการสร้างต้นทุนชีวิต 5 พลัง คือ พลังตนเอง พลังครอบครัว พลังปัญญา พลังเพื่อนและกิจกรรม และพลังชุมชน

4.1.3. กระบวนการสร้างต้นทุนชีวิตเด็กเป็นกระบวนการสร้างการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมของชุมชน ทำให้คนในชุมชนสามารถวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาเด็กและวัยรุ่นในชุมชนได้อย่างรอบด้านจากข้อมูลต้นทุนชีวิตเด็ก 5 ด้าน คือ ด้านตนเอง ด้านครอบครัว ด้านปัญญา ด้านเพื่อน และกิจกรรม และด้านชุมชน ที่ชุมชนเก็บข้อมูลด้วยตนเอง สะท้อนให้เห็นความอ่อนแอของแต่ละด้านอย่างชัดเจน และชุมชนได้มีส่วนร่วมในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมในต้นทุนชีวิตเด็กด้านที่อ่อนแอที่สุดก่อน ด้วยกระบวนการสร้างต้นทุนชีวิตเด็กที่ส่งผลให้เกิดการสร้างการเรียนรู้ที่นำไปสู่การสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับเด็กและวัยรุ่นในชุมชนได้ คณะทำงานเด็กจึงใช้แนวคิดและกระบวนการสร้างต้นทุนชีวิตเด็กในการพัฒนาศักยภาพคณะทำงานเด็ก ขยายแนวคิดการสร้างต้นทุนชีวิตเด็กสู่ชุมชน และนำแนวคิดและกระบวนการสร้างต้นทุนชีวิตเด็กบูรณาการกับกิจกรรมการสร้างการเรียนรู้อื่นๆที่เข้ามาในชุมชน

4.1.4 บทเรียนห้องเรียนพ่อแม่วัยรุ่น พ่อแม่วัยรุ่นมีศักยภาพในการเผชิญสถานการณ์แตกต่างกันมีความเปราะบางทางอารมณ์ การจัดการเรียนรู้ควรมีความเฉพาะเจาะจง สามารถเสริมสร้างพลังใจ สร้างคุณค่าในตนเองและผู้อื่น พัฒนาสุขภาพจิตใจ เสริมสร้างความรู้สุขภาพอนามัยแม่และเด็ก ทักษะชีวิต การวางแผนชีวิต

4.2 บทเรียนระหว่างดำเนินกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน เป็นบทเรียนที่เกิดจากการดำเนินกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายเกิดการผสมผสานแนวคิดการสร้างการเรียนรู้เชิงบวกของชุมชน และต้นทุนชีวิตเด็กผสมผสานกับแนวคิดการปกป้องคุ้มครองเด็กโดยมีสิทธิเด็กเป็นพื้นฐาน ทำให้เกิดบทเรียนการสร้างการเรียนรู้ผ่านกลไกการเรียนรู้ 3 ระบบ คือ ระบบชุมชน ระบบสุขภาพ ระบบปกป้องคุ้มครองเด็กโดยมีรายละเอียด ดังนี้

4.2.1. กิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน ได้รับการสนับสนุนจากกองทุนโลกเพื่อต่อสู้โรคเอดส์ วัณโรค และมาเลเรีย (The Global Fund to fight AIDS, Tuberculosis and

Malaria:GFATM) เพื่อสร้างการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและชุมชน จัดทำบันทึกความเข้าใจ(Memorandum of Understanding: MOU)ระหว่าง GFATM ร่วมกับกระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข และกระทรวงการศึกษา ในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กในชุมชนร่วมกัน ให้กระทรวงมอบหมายให้หน่วยงานท้องถิ่นเข้าร่วมเป็นคณะทำงานภายใต้ชื่อ CAG: Child Action Group จึงทำให้เกิดความร่วมมือการบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ดำเนินกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชนกับชุมชนเป็นอย่างดี

4.2.2.ชุมชนมีทุนเดิมในการสร้างการเรียนรู้ของชุมชน คือ ทุนชีวิตเป็นแนวคิดหลักในการสร้างการเรียนรู้ภาพรวมของชุมชน ด้วยการส่งเสริมพลังครอบครัว พลังตัวตน พลังเพื่อนและกิจกรรม พลังสติปัญญา และพลังชุมชนและคลินิกพ่อแม่วัยรุ่น ที่มีวัตถุประสงค์ในการส่งเสริมการเรียนรู้พ่อแม่วัยรุ่นและตัดวงจรพ่อแม่วัยรุ่น ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายจากการมีส่วนร่วมของชุมชน และคณะทำงานเด็กที่มีศักยภาพในการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านครอบครัวและเด็ก เมื่อกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชนเริ่มดำเนินการในชุมชนคลองสองต้นนุ่น ซึ่งกำหนดกระบวนการดำเนินงานจากส่วนกลางทั้งหมดตั้งแต่สัดส่วนคณะทำงานในชุมชน กิจกรรมที่ต้องดำเนินการ ทำให้ชุมชนมีข้อจำกัดในการบูรณาการทุนเดิมกับทุนใหม่ที่กำลังจะเริ่มดำเนินการภายใต้กิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน ซึ่งมีแนวคิดการสร้างการเรียนรู้ในการแก้ปัญหาเฉพาะราย บนฐานคิดสิทธิเด็ก 4 ด้าน คือ สิทธิการอยู่รอด สิทธิการพัฒนา สิทธิการปกป้องคุ้มครอง สิทธิการมีส่วนร่วม ด้วยการวิเคราะห์ความเสี่ยงที่เด็กเผชิญรายกรณีเพื่อกำหนดการให้ความช่วยเหลือเฉพาะราย และพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก 3 ระบบคือ ระบบสุขภาพ ระบบปกป้องคุ้มครองเด็ก และระบบชุมชน ถือเป็นทุนใหม่ในการสร้างการเรียนรู้ของชุมชน การทำความเข้าใจระหว่างคณะทำงานเด็กกับพี่เลี้ยงที่มีบทบาทหลักในการสนับสนุนกระบวนการดำเนินกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชนที่ชุมชนคลองสองต้นนุ่น ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันและบูรณาการทุนเดิมของชุมชนกับทุนใหม่เข้าด้วยกัน จึงเกิดการสร้างการเรียนรู้ใหม่ของชุมชนรอบด้านมากขึ้นมีทั้งการสร้างการเรียนรู้เฉพาะราย และสร้างการเรียนรู้ภาพรวมของชุมชน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. บทเรียนพ่อแม่วัยรุ่น

1.1.การสร้างกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนมีจำกัดเพียงกลุ่มพ่อแม่วัยรุ่นเท่านั้น แต่ยังคงครอบคลุมไปถึงเด็กและวัยรุ่นที่ยังไม่เป็นพ่อแม่วัยรุ่นด้วย เด็กและวัยรุ่นที่เข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนอย่างต่อเนื่อง และสร้างการเรียนรู้อย่างเป็นมิตรทำให้เด็กและวัยรุ่นต้องการมีส่วนร่วม

ร่วมในการสร้างการเรียนรู้ของชุมชน ซึ่งทำให้ความรู้ของเด็กและวัยรุ่นที่เข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเปลี่ยนไป บางคนรู้สึกว่าเรื่องเพศเป็นเรื่องน่าอาย ไม่ใช่เรื่องของเด็กที่ควรรู้ แต่เมื่อได้เข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนทำให้เด็กและวัยรุ่นเข้าใจเกี่ยวกับเพศศึกษา อนามัยเจริญพันธุ์ ทำให้เข้าใจการเปลี่ยนแปลงของร่างกายตนเองมากขึ้น เช่น การมีประจำเดือน การคุมกำเนิด ฯลฯ

1.2 การสร้างการเรียนรู้ของชุมชนสำหรับเด็กและวัยรุ่นสามารถทำได้หลายรูปแบบทั้งเป็นการสร้างการเรียนรู้อย่างเป็นทางการ เช่น ค่ายเด็ก กิจกรรม อบรม ฯลฯ การสร้างการเรียนรู้ที่กลมกลืนกับชีวิตประจำวัน เช่น การแจกถุงยางอนามัยที่บ้านคณะทำงานเด็กพร้อมกับให้ความรู้ผู้มารับถุงยางอนามัยไปพร้อมกันด้วย เป็นการสร้างการเรียนรู้ของชุมชนเช่นกัน เป็นต้น เด็กและวัยรุ่นที่เข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเกิดการปรับพฤติกรรม จากเดิมไม่ตระหนักถึงการใช้อย่างอนามัยในการคุมกำเนิดและป้องกันโรคเริ่มตระหนักมากขึ้น โดยดูจากจำนวนวันรุ่นที่มาขอถุงยางอนามัยมีจำนวนมากขึ้น และบอกต่อกับเพื่อนคนอื่นๆ ให้ตระหนักถึงการคุมกำเนิดและการป้องกันโรคด้วยถุงยางอนามัย

การสร้างการเรียนรู้ของเด็กและวัยรุ่นบางคนเกิดจากประสบการณ์จริงในชีวิตของตนเอง แล้วได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนพูดคุยหาทางออกในชีวิตจากเพื่อนที่เป็นกัลยาณมิตร ให้คำแนะนำที่ดี ไม่ซ้ำเติม คอยช่วยเหลือให้กำลังใจให้ผ่านพ้นวิกฤติในชีวิตไปได้ด้วยดี รวมถึงผู้ใหญ่ในชุมชนที่ให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษาอย่างเป็นมิตรพร้อมกับสร้างการเรียนรู้ให้กับพ่อแม่วัยรุ่นจากประสบการณ์ของพ่อแม่วัยรุ่นเอง แล้วนำประสบการณ์ชีวิตมาเป็นบทเรียนในการดำเนินชีวิตต่อไป

จะเห็นได้ว่าการมีความรู้ที่ถูกต้องชัดเจน สร้างความตระหนักในการดำเนินชีวิตปรับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตให้แตกต่างไปจากเดิมโดยเฉพาะพฤติกรรมทางเพศที่เสี่ยงต่อการตั้งครรภ์และป้องกันโรค ยังมีการนำศักยภาพของตนเองที่ผ่านการเรียนรู้ของชุมชนมาใช้ประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น เช่น การที่วัยรุ่นในชุมชนเข้าร่วมกระบวนการห้องสมุดเคลื่อนที่ เข้าใจวิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้ของห้องสมุดเคลื่อนที่ สามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ได้ด้วยตนเองกับเด็กและวัยรุ่นในชุมชน

2. บทเรียนครอบครัว

การเรียนรู้ของเด็กและวัยรุ่นเริ่มจากครอบครัวเป็นแหล่งการเรียนรู้แห่งแรกของชีวิตก่อนเติบโตเริ่มมีเพื่อนที่นอกเหนือจากสมาชิกในครอบครัว การส่งเสริมการเรียนรู้ของครอบครัวส่งผลถึงการดำเนินชีวิตของเด็กและวัยรุ่นในอนาคต การสร้างการเรียนรู้ของชุมชนต่อครอบครัวเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันด้านหนึ่งในต้นทุนชีวิตของเด็กและวัยรุ่นให้เข้มแข็ง สามารถเป็นที่พึ่งพิงเมื่อเผชิญวิกฤติชีวิต ปกป้องคุ้มครองจากความเสี่ยงและอันตราย และสร้างความรู้สึกลดภัยเมื่อเด็กและ

วัยรุ่นรู้สึกถึงอันตรายที่กำลังคุกคามเข้ามา แต่ครอบครัวของชุมชนยังอ่อนแอ การสร้างการเรียนรู้ในครอบครัวยังมีน้อย บางครอบครัวไม่เล่นนิทานให้ลูกหลานฟัง เพราะคิดว่านิทานเป็นเรื่องไร้สาระ ไม่สร้างการเรียนรู้ การสื่อสารในครอบครัวมักสื่อสารในทางลบ การสร้างการเรียนรู้ร่วมกันของสมาชิกในครอบครัวทั้งพ่อแม่ ผู้ปกครองและเด็ก ทำให้ทั้งสองฝ่ายเข้าใจความคิด ความรู้สึก ความคาดหวังของแต่ละฝ่าย เกิดการพูดคุยกันมากขึ้นในครอบครัว พ่อแม่ผู้ปกครองมีทักษะการสื่อสารต่อลูก หลานมากขึ้น

3. บทเรียนชุมชน

3.1. การสร้างการเรียนรู้ใหม่ of ชุมชน การสร้างการเรียนรู้ของชุมชนเริ่มจากการเผชิญปัญหาใกล้ตัวที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของครอบครัวและชุมชน ขนาดความรุนแรงของปัญหาเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ชุมชนขยายตัวอย่างรวดเร็วจำนวนประชากรเพิ่มขึ้น สถานศึกษาและครูผู้สอนมีจำนวนเท่าเดิม แต่จำนวนนักเรียนเพิ่มมากขึ้น ทำให้คุณภาพการเรียนการสอนลดลงครูดูแลนักเรียนได้ไม่ทั่วถึง นักเรียนที่เคยเรียนดีกลับการเรียนตกลงไปเรื่อยๆ นักเรียนเบื่อการเรียนและหนีเรียนเป็นจำนวนมาก ติดเกมส์ รวมกลุ่มเสพยาเสพติด จึงเกิดผู้นำชุมชนรวมกลุ่มคนที่ตระหนักถึงสถานการณ์ปัญหาที่กำลังคุกคามชุมชนพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น วิเคราะห์สถานการณ์ปัญหา สาเหตุ สรุปบทเรียนการพัฒนาชุมชนที่กำลังแก้ปัญหา เศรษฐกิจส่งเสริมอาชีพคนในชุมชนให้เกิดรายได้เสริมด้วยหวังว่าครอบครัวมีเศรษฐกิจดีขึ้นคุณภาพชีวิตของเด็กก็จะดีขึ้นด้วย แต่ผลกลับตรงกันข้ามครอบครัวมีรายได้เสริมแต่ปัญหาเด็กหนีเรียน ยาเสพติด ยังคงขยายความรุนแรงออกไปเรื่อยๆ ความเชื่อและทัศนคติของชุมชนต่อเด็กและวัยรุ่นคิดว่าเด็กและวัยรุ่นเป็นคนก่อปัญหาต้องแก้ปัญหาที่ตัวเด็กและวัยรุ่นเป็นหลัก จึงเกิดกระบวนการเรียนรู้หลายรูปแบบในการแก้ปัญหาเด็กและวัยรุ่น เช่น รณรงค์สิ่งแวดล้อม จัดงานประกวด วันเด็ก ค่ายคุณธรรม เป็นต้น แต่สถานการณ์เด็กและวัยรุ่นยังไม่ดีขึ้น ผู้นำชุมชนจึงเริ่มแสวงหาความรู้ใหม่ในการจัดการสถานการณ์เด็กและวัยรุ่นในชุมชน กระทั่งได้เรียนรู้การสร้างการเรียนรู้ห้องเรียนพ่อแม่ร่วมกับมูลนิธิเครือข่ายครอบครัว และเรียนรู้การสร้างต้นทุนชีวิตจากทีมเด็กพลัส ทำให้ผู้นำชุมชนค้นพบว่า เด็กและวัยรุ่นไม่ใช่ต้นเหตุของปัญหา แต่สถานการณ์เด็กและวัยรุ่นที่เกิดขึ้นในชุมชนมีความสัมพันธ์กันทั้งครอบครัวและชุมชน การแก้ปัญหาเด็กและวัยรุ่นจึงไม่สามารถมุ่งแก้ปัญหาที่เด็กเพียงอย่างเดียวแต่เป็นการสร้างการเรียนรู้ร่วมกันทั้งครอบครัว ชุมชน เด็กและวัยรุ่นไปพร้อมๆกัน จึงเกิด “คณะทำงานเด็ก” ขึ้นในชุมชน ไม่ว่าจะรวมกลุ่มนั้นจะเรียกตนเองว่าอย่างไรก็ตาม แต่ก็เป็นการรวมกลุ่มเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันสำหรับเด็กและวัยรุ่นผ่านการสร้างการเรียนรู้ของชุมชน

จะเห็นได้ว่า คณะทำงานเด็กเป็นกลไกผลักดันให้เกิดการแสวงหาความรู้ใหม่ๆ และสร้างการเรียนรู้ของชุมชนหลายรูปแบบอย่างต่อเนื่อง เกิดแนวทางการสร้างต้นทุนชีวิตเป็นแนวคิดหลัก ค้นหาต้นทุนชีวิตเด็กของชุมชน กำหนดแนวทางการสร้างการเรียนรู้ภาพรวมของชุมชนให้เกิดการเสริมสร้างพลังครอบครัว พลังตัวตน พลังเพื่อนและกิจกรรม พลังสติปัญญา และพลังชุมชน และการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชนบนฐานคิดสิทธิเด็ก ค้นหาความเสี่ยงของเด็กและวัยรุ่นเฉพาะราย เพื่อกำหนดแนวทางการแก้ปัญหาและให้ความช่วยเหลือเฉพาะราย เกิดการผสมผสานประสบการณ์ ความรู้ในการสร้างการเรียนรู้ 3 ระบบคือ ระบบสุขภาพ วัตถุประสงค์ สร้างการเรียนรู้ภาพรวมสำหรับครอบครัวและเด็กในชุมชน ระบบปกป้องคุ้มครองเด็ก วัตถุประสงค์ วิเคราะห์ความเสี่ยงเฉพาะรายกรณีและกำหนดแนวทางการแก้ปัญหาหรือช่วยเหลือเฉพาะราย และระบบชุมชน วัตถุประสงค์ ตัดวงจรพ่อแม่วัยรุ่น สร้างภูมิคุ้มกันพ่อแม่วัยรุ่นให้มีความรู้ ความเข้าใจ มีศักยภาพนำพาชีวิตตนเองหลุดพ้นวิกฤตชีวิตไปได้ ซึ่งการสร้างการเรียนรู้ทั้ง 3 ระบบเป็นการสร้างการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องจากการสร้างการเรียนรู้เดิมที่ชุมชนมีอยู่ให้มีความชัดเจนมากขึ้น และสร้างความร่วมมือทั้งหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน

3.2. ภาควิชาความร่วมมือชุมชนมิได้สร้างการเรียนรู้เพียงลำพัง แต่เป็นการสร้างความร่วมมือกับครอบครัว สมาชิกในชุมชน กลุ่ม องค์กร เครือข่ายทั้งภายในและภายนอกชุมชน รวมถึงหน่วยงานรัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงานในชุมชน การสร้างความร่วมมือระหว่างชุมชนกับภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชน ในส่วนการสร้างความร่วมมือกับองค์กรพัฒนาเอกชน ชุมชนจะมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น วิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนและกระบวนการเรียนรู้ที่หน่วยงานภายนอกจะนำเข้ามาในชุมชนก่อนเริ่มดำเนินการสร้างการเรียนรู้ ซึ่งมีทั้งที่ชุมชนร่วมกับองค์กรพัฒนาเอกชนกำหนดทิศทางการสร้างการเรียนรู้ของชุมชนและส่งเสริมความรู้คนทำงาน คือ มูลนิธิเครือข่ายครอบครัว ทีมเด็กพลัส และการร่วมมือกับองค์กรพัฒนาเอกชนในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชนที่กำหนดกระบวนการดำเนินการจากส่วนกลาง ชุมชนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับองค์กรพัฒนาเอกชนอย่างชัดเจนถึงแนวคิดการทำงาน และแนวทางการผสมผสานการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับศักยภาพและบริบทของชุมชน

3.3. การปรับทัศนคติชุมชนสถานการณ์เด็กและวัยรุ่นที่ปรากฏในชุมชนเพิ่มขนาดความรุนแรงอย่างเห็นได้ชัด เช่น เด็กติดยาเสพติด ติดเกมส์ ติดโทรศัพท์ พ่อแม่วัยรุ่น เป็นต้น แต่สถานการณ์เด็กและวัยรุ่นที่เกิดขึ้นนั้นมีคนบางส่วนในชุมชนพยายามค้นหาปัญหา สาเหตุ แนวทางการแก้ปัญหา และยังมีอีกบางส่วนที่การกล่าวโทษว่าเด็กและเป็นคนสร้างปัญหา การปรับทัศนคติของคนในชุมชนค่อยเป็นค่อยไปผ่านการสร้างการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องในรูปแบบต่างๆ ทำ

ให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ สร้างความตระหนัก โดยการเสริมความรู้อย่างต่อเนื่องให้สามารถวิเคราะห์สถานการณ์เด็กได้อย่างรอบด้านทั้งปัญหาสาเหตุ ทำความเข้าใจวัตถุประสงค์ กระบวนการสร้างการเรียนรู้อย่างชัดเจน สร้างการมีส่วนร่วมในการสร้างการเรียนรู้จัดวางบทบาทการทำงานร่วมกันอย่างชัดเจน และสรุปผลความคืบหน้าการแก้ปัญหาให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรม เช่น การแจกถุงยางอนามัยในช่วงแรกเป็นเรื่องที่ชุมชนไม่เห็นด้วยเพราะคิดว่าเป็นการส่งเสริมให้เด็กมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร จึงมีการจัดตั้งคณะทำงานและทำความเข้าใจกับคณะทำงานถึงวัตถุประสงค์ของการแจกถุงยางอนามัย พร้อมสรุปผลของการแจกถุงยางอนามัยทำให้เกิดการใช้ถุงยางอนามัยมากขึ้นในกลุ่มวัยรุ่น คนในชุมชนเริ่มเข้าใจแนวคิดการแจกถุงยางอนามัย และรับรู้พฤติกรรมความเสี่ยงทางเพศของวัยรุ่นช่วยให้กำหนดแนวทางการสร้างการเรียนรู้เด็กและวัยรุ่นได้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง

4.3 บทเรียนเมื่อสิ้นสุดการดำเนินกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน เป็นบทเรียนที่เกิดหลังจากการดำเนินกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน โดยมีรายละเอียดดังนี้

4.3.1. การสร้างการเรียนรู้ของชุมชนเป็นการผสมผสานความรู้ที่เป็นทุนเดิมของชุมชนกับทุนใหม่ที่มาพร้อมกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชนทำให้การสร้างการเรียนรู้ของชุมชนมีสิ้นสุดไปพร้อมกับกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน การสร้างการเรียนรู้ในระบบชุมชนและระบบปกป้องคุ้มครองเด็กยังคงดำเนินการโดยชุมชน ชุมชนมีช่องทางการประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐในการปกป้องคุ้มครองเด็กและการส่งต่อให้ความช่วยเหลือรายกรณีชัดเจนมากขึ้น เมื่อเกิดการเผชิญความเสี่ยงของเด็กและวัยรุ่นในชุมชน ส่วนระบบสุขภาพ ชุมชนดำเนินการร่วมกับศูนย์ 45 เพื่อตัดวงจรพ่อแม่วัยรุ่นในชุมชนอย่างต่อเนื่อง

4.3.2. การสร้างการเรียนรู้ของชุมชนอย่างต่อเนื่องมิได้สิ้นสุดไปพร้อมกับการสิ้นสุดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชนที่ดำเนินการในชุมชนคลองสองต้นนุ่น มาจากชุมชนสร้างการเรียนรู้ตามศักยภาพของตนเอง และเป็นกิจกรรมที่ไม่ได้ใช้ทรัพยากรมาก เช่น กิจกรรมห้องสมุดเคลื่อนที่ นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมการเรียนรู้ที่มาจากความร่วมมือกับหน่วยงานรัฐและเอกชนในชุมชน เช่น การจัดกิจกรรมรักการอ่านร่วมกับห้องสมุดสีเขียว การจัดการเรียนรู้ของคลินิกพ่อแม่วัยรุ่นร่วมกับศูนย์ 45 เป็นต้น

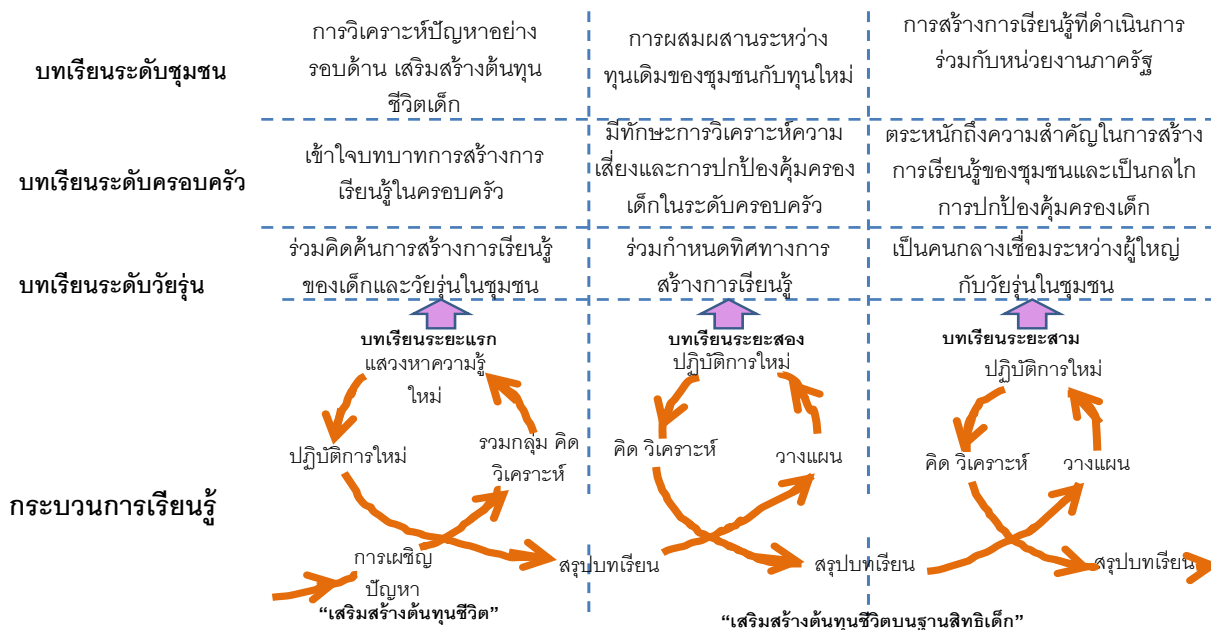
บทเรียนกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่นจากกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน ชุมชนได้รับการเรียนรู้ผ่านการเผชิญสถานการณ์ปัญหาใกล้ตัวที่ทวีความรุนแรงมากขึ้น แต่ชุมชนไม่สามารถยุติหรือบรรเทาสถานการณ์ปัญหาที่

เกิดขึ้นให้ทุเลาเบาบางลงได้ ด้วยสถานการณ์ที่รุนแรงอย่างต่อเนื่องและทวีความรุนแรงมากขึ้นเป็นลำดับทำให้ชุมชนเริ่มแสวงหาประสบการณ์ความรู้เข้ามาจัดการสถานการณ์ปัญหาเหล่านั้น ผ่านการสร้างการเรียนรู้ที่หลากหลายของชุมชนผ่านการสร้างการเรียนรู้ 3 ระยะ คือ

1. การสร้างการเรียนรู้ระยะก่อนดำเนินกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน เป็นการสร้างการเรียนรู้ด้วยการลองผิดลองถูกอย่างต่อเนื่อง จนเกิดเป็นแนวคิดการสร้างการเรียนรู้ของชุมชน คือ แนวคิดการสร้างการเรียนรู้เชิงบวก และการสร้างความเข้มแข็งต้นทุนชีวิตเด็ก 5 ด้าน คือ ด้านตนเอง ด้านครอบครัว ด้านปัญญา ด้านเพื่อนและกิจกรรม และด้านชุมชน เพื่อให้เป็นภูมิคุ้มกันสำหรับเด็กและวัยรุ่น

2. การสร้างการเรียนรู้ระยะระหว่างดำเนินกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชนเป็นการบูรณาการแนวคิดการสร้างการเรียนรู้เชิงบวกและต้นทุนชีวิตเด็กกับแนวคิดการปกป้องคุ้มครองเด็กโดยมีสิทธิเด็กเป็นพื้นฐานผ่านกลไกการเรียนรู้ 3 ระบบ คือ ระบบชุมชน เน้นการสร้างการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมหลากหลายของชุมชน ระบบสุขภาพ เน้นการสร้างการเรียนรู้ด้านสุขภาพอนามัยแม่และเด็ก อนามัยเจริญพันธ์ และการส่งเสริมทักษะชีวิต ผ่านการเรียนรู้ในคลินิกพ่อแม่ วัยรุ่น และระบบปกป้องคุ้มครองเด็ก เน้นการช่วยเหลือส่งต่ออย่างมีส่วนร่วมระหว่างชุมชนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับระบบการปกป้องคุ้มครองเด็ก

3. การสร้างการเรียนรู้ระยะสิ้นสุดการดำเนินกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน เน้นการสร้างการเรียนรู้ตามศักยภาพของคณะทำงานเด็กให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องในชุมชน ผ่านการสร้างการเรียนรู้ร่วมกับห้องสมุดสีเขียว และศูนย์ 45 พร้อมกับเปิดรับการสนับสนุนการสร้างการเรียนรู้จากหน่วยงานรัฐและหน่วยงานเอกชนที่จะสนับสนุนสร้างการเรียนรู้ของชุมชน

แผนภูมิที่ 2 บทเรียนการสร้างการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น

ตอนที่ 2 ปัจจัยและเงื่อนไขที่ส่งผลต่อกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนที่สร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น

การสร้างการเรียนรู้ของชุมชนที่ส่งผลให้เกิดการสร้างภูมิคุ้มกันสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น มีปัจจัยเงื่อนไข โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. การปรับกระบวนการทัศนคติทางความคิดของชุมชน จากการตัดสินใจพ่อแม่วัยรุ่นจากความเชื่อเดิม เช่น ผู้หญิงต้องรักษาวลสงวนตัว เด็กใจแตก ฯลฯ ชุมชนปรับทัศนคติเกี่ยวกับพ่อแม่วัยรุ่น โดยเริ่มค้นหาสาเหตุที่ผลักดันให้วัยรุ่นกลายเป็นพ่อแม่วัยรุ่น และออกแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับปัญหา สาเหตุที่พ่อแม่วัยรุ่นกำลังเผชิญอยู่ การสื่อสารอย่างเป็นมิตรสร้างความไว้วางใจและสร้างกำลังใจแก่พ่อแม่วัยรุ่นให้ผ่านพ้นวิกฤตชีวิตไปได้จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3, 22 พ.ย 57

“เมื่อก่อนทำเฉพาะกับเด็กไม่ทำกับครอบครัวพ่อแม่สื่อสารกับลูกไม่เป็น ไม่สอนดีๆแต่ด่า ห้ามเน้นห้ามนี้ ไม่คุยกัน คุยกันที่ไรทะเลาะกันเพราะไม่เข้าใจ ใช้ห้องเรียนพ่อแม่นี้แหละทำให้เขาใจกัน แต่พอเข้าใจแล้วก็เริ่มคุยกันมากขึ้น บางครอบครัวไม่เคยกอด ไม่เคยบอกรักกันเลย พอได้บอกรักได้กอดกันก็รู้สึกดีขึ้น”

2. การสร้างการเรียนรู้ของชุมชน เป็นการลงมือปฏิบัติแบบลองผิดลองถูกซ้ำแล้วซ้ำอีกอย่างต่อเนื่อง ทำให้ชุมชนปรับกระบวนการสร้างการเรียนรู้ของชุมชนสำหรับเด็กและวัยรุ่น จาก

เดิมจะเน้นการแก้ปัญหาที่ตัวเด็กและวัยรุ่น โดยไม่คำนึงถึงครอบครัว ชุมชน การสร้างการเรียนรู้จะเป็นผู้ใหญ่คิดกิจกรรมให้เด็กและวัยรุ่นเป็นผู้เข้าร่วมกิจกรรม ชุมชนปรับเปลี่ยนการสร้างกระบวนการเรียนใหม่ เน้นการสร้าง “ต้นทุนชีวิต” 5 พลัง คือ พลังตนเอง พลังครอบครัว พลังปัญญา พลังเพื่อนและกิจกรรม และพลังชุมชน จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3, 22 พ.ย 57

“เมื่อก่อนกับเด็กจะเน้นแก้ปัญหาที่ตัวเด็ก แต่พอทำห้องเรียนพ่อแม่แล้วเห็นเลยว่าปัญหาไม่ได้อยู่ที่เด็กอย่างเดียว ต้องแก้ที่ผู้ใหญ่ด้วย ต้องสร้างต้นทุนชีวิตทุกด้าน ต้นทุนเค้าอ่อนแอก็ไปไม่รอด ต้นทุนชีวิตสร้างได้ด้วยกิจกรรมสร้างการเรียนรู้”

นอกจากเสริมสร้างต้นทุนชีวิตแล้วยังการส่งเสริมทักษะชีวิตเพื่อตัดวงจรพ่อแม่วัยรุ่น ให้มีความเข้าใจตนเอง เข้าใจผู้อื่น ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเจริณพันธุที่ถูกต้อง ให้ข้อมูลรอบด้านในการตัดสินใจมีลูกคนต่อไป สามารถวางแผนชีวิตได้ด้วยตนเอง สร้างความตระหนักในความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง สร้างความรักความผูกพันในครอบครัว จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8 , 20 มี.ค 58

“การเลี้ยงเด็กสักคนให้มีคุณภาพจะต้องเลี้ยงอย่างไรบ้าง แล้วเค้าก็ต้องค่อยๆเสริมมีส่วนร่วมตรงนี้มาตลอดแล้วเค้าจะรู้เองแหละว่า อย่างน้อยมีความรักความผูกพัน มีความรู้ที่ถูกต้อง ให้เค้ามีข้อมูลเค้าก็จะตัดสินใจเองแหละ ว่าถ้าเค้าจะมีอีกคนเค้าควรจะมีเมื่อไหร่ดี ไม่ห้ามเลยถ้าจะมีลูกติดๆกันนะ การให้ข้อมูลให้เกิดทักษะ แล้วให้เค้าเป็นคนตัดสินใจเองว่าเค้าจะตัดสินใจอย่างไรมากกว่า”

3. การบูรณาการการสร้างการเรียนรู้เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น เป็นการประสานความร่วมมือกันสร้างกลไกการเรียนรู้จากตัวพ่อแม่วัยรุ่น ครอบครัวของพ่อแม่วัยรุ่น ชุมชน หน่วยงานรัฐในชุมชน และกลุ่ม องค์กรทั้งภายใน และภายนอกชุมชน ร่วมกันผลักดันให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8 , 20 มี.ค 58

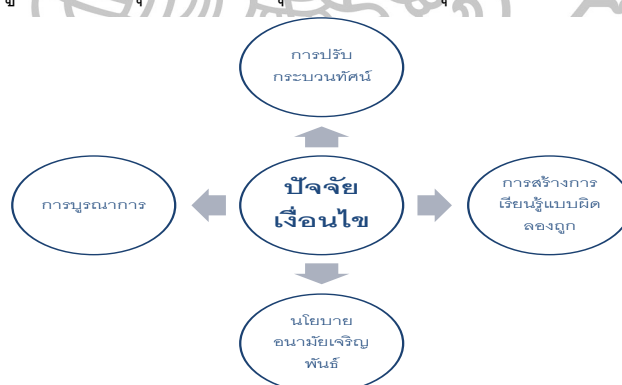
“ปัจจัยความสำเร็จของคลินิก คือ ทีมทำงานที่เข้าใจ มีทัศนคติที่ดีต่อกัน จึงทำให้ขับเคลื่อนงานต่อไปได้พยายาม ถ้าเราได้คนที่ทำงานแบบนี้ คือไม่ว่าจะเป็นปัญหาอะไรเราก็ไปกันได้ ทีมทำงานคือ พวกพี่ มีทั้งแพทย์ พยาบาล น้องช่วยงานต่างๆด้วย ภาคประชาชนก็จะมีแกนนำต่างๆ รวมทั้งเครือข่าย อสส. ทุกคนที่ร่วมกัน ก็จะไปสู่ชุมชน ทั้งแกนนำที่เราสร้างไว้ด้วยที่ทำเรื่องเอดส์ เจ้าหน้าที่กับทีมป่าอู่ม (ประธานคณะทำงานเด็ก) การสร้างทีมสำคัญที่สุด ทำจนกระ

ทั้งเข้ารูปเข้ารอย เหมือนกับว่าแรกๆเราทำกันเตาะเตาะเตาะเตาะอยู่ตอนนี้ก็ดีขึ้นแล้วละ ได้รับ การยอมรับมากขึ้น บ้าอู่มมีเทคนิคการสื่อสารแบบห่วงใย แม่ห่วง”

4. นโยบายอนามัยเจริญพันธุ์เป็นทั้งข้อจำกัดและส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับพ่อแม่วัยรุ่นการที่ นโยบายกำหนดให้หญิงตั้งครรภ์อายุต่ำกว่า 20 ปีต้องฝากครรภ์ที่โรงพยาบาล ทำให้คลินิกพ่อแม่ ไม่สามารถรับฝากครรภ์แม่วัยรุ่นได้ ทำให้แม่วัยรุ่นหลายรายไม่ไปโรงพยาบาลอีกจนกระทั่งคลอด ลูก ด้วยข้อจำกัดนี้จึงทำให้คลินิกพ่อแม่วัยรุ่น ไม่รับฝากครรภ์แม่วัยรุ่นแต่ให้แม่วัยรุ่นทุกคนฝาก ครรภ์ที่โรงพยาบาล และแจ้งความจำนงค์ต่อโรงพยาบาลในการเข้ารับบริการครั้งต่อไปที่คลินิกพ่อแม่ วรูด ในกรณีแม่วัยรุ่นไม่มีความเสี่ยง จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8 , 20 มี.ค 58

“นโยบายไม่ให้เรารับฝากท้องเด็กอายุต่ำกว่า 20 ปี เราก็ใช้วิธีกลางๆให้เค้าตรวจที่ โรงพยาบาล แล้วก็ให้หมอบันทึกให้ว่าตรวจต่อใกล้บ้านได้”

สรุปปัจจัยและเงื่อนไขที่ส่งผลต่อกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนที่สร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม สำหรับพ่อแม่วัยรุ่น ประกอบด้วย ปัจจัยที่ส่งผลต่อการกลายเป็นพ่อแม่วัยรุ่น ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับ หลายปัจจัย คือ สังคมวงกว้าง ชุมชน ครอบครัว โรงเรียน พ่อแม่วัยรุ่น ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ เกิดจากผู้นำเข้าใจและเป็นกลไกการจัดการเรียนรู้ โดยมีผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง กำหนดเนื้อหา และ รูปแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสม และการปรับกระบวนการเรียนรู้จากสร้างการเรียนรู้เฉพาะวัยรุ่น เปลี่ยนเป็นสร้างการเรียนรู้ทั้งเด็ก วัยรุ่น พ่อแม่วัยรุ่น ครอบครัว ชุมชน

แผนภูมิที่ 3 ปัจจัยและเงื่อนไขที่ส่งผลต่อกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนที่สร้างภูมิคุ้มกัน ทางสังคมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น

ตอนที่ 3 แนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนในการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม สำหรับพ่อแม่วัยรุ่น

จากการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า แนวทางในการพัฒนาระบบการเรียนรู้ชุมชนในการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่นมีดังนี้

1. พัฒนาเนื้อหาการเรียนรู้สำหรับพ่อแม่วัยรุ่น และวัยรุ่นทั่วไปในชุมชน ให้มีการเรียนรู้อย่างรอบด้านเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม และสอดแทรกเนื้อหาเรื่องเพศศึกษาเข้าไปในหลักสูตรของโรงเรียน เช่น ส่งเสริมความรู้อนามัยเจริญเพศไปพร้อมกับการป้องกันโรคติดต่อและการดำเนินชีวิตของวัยรุ่น ยกตัวอย่างผลกระทบจากการตั้งครรภ์ในวัยเรียน ความรับผิดชอบร่วมกันในการตั้งครรภ์ทั้งผู้หญิงและผู้ชาย เป็นต้น จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6 , 4 ม.ค 58

“มีการทำงานกับโรงเรียนให้สอดแทรกเนื้อหาเรื่องเพศที่ถูกต้องในหลักสูตรของโรงเรียน เวลาสอนเรื่องเพศต้องยกตัวอย่างให้เห็นว่า เมื่อท้องแล้วจะต้องเผชิญกับอะไรบ้าง มีความลำบากอย่างไรบ้าง ปัญหาที่ตามมาคืออะไรบ้าง จะเสียโอกาสอะไรบ้าง เพราะเด็กที่ท้องส่วนใหญ่ก็จะไม่ได้เรียนต่อ และที่สำคัญครอบครัวต้องมีส่วนในการแก้ปัญหาด้วย”

และจากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3 , 4 ธ.ค 57

“ต้องเพิ่มเนื้อหาใน Up To Me เพราะสอนเรื่องเพศ การคุมกำเนิด แต่ไม่ได้สอนเรื่องการป้องกันโรค”

2. พัฒนาพี่เลี้ยงในระบบชุมชน แต่ละชุมชนมีผู้ใหญ่ใจดีที่เห็นความสำคัญและให้การสนับสนุนการส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก วัยรุ่นในชุมชน การพัฒนาพี่เลี้ยงในระบบชุมชนนำผู้ใหญ่ใจดีเข้ากระบวนการพัฒนาศักยภาพให้เป็นพี่เลี้ยงที่มีความรู้ ความเข้าใจพัฒนาการเด็ก วัยรุ่น มีทักษะการให้คำปรึกษาและทักษะการทำงานกับเด็ก เยาวชน สามารถสร้างความไว้วางใจกับเด็ก วัยรุ่น ครอบครัว และมีบทบาทหลักให้ความช่วยเหลือเด็ก ให้คำปรึกษาอย่างเป็นมิตรเด็ก วัยรุ่น เข้าถึงได้ง่าย จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6 , 4 ม.ค 58

“ผู้ใหญ่ที่น่าจะเป็นที่ปรึกษาเป็นพี่เลี้ยงให้กับเด็ก ทำให้เด็กกล้าเข้ามาหาเข้าไปพูดคุยด้วย”

และจากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3 , 4 ธ.ค 57

“ชุมชนต้องพัฒนาพี่เลี้ยงจริงๆ พี่เลี้ยงที่มีใจรักเด็กเป็นทุน เข้าใจเด็ก คิดว่าปัญหาเด็ก เยาวชนเป็นธุระของเรา ไม่ต้องรอหน่วยงานมาแคะนะ พี่เลี้ยงต้องเป็นคนเฝ้าทำและเฝ้ารู้ควบคู่กันไป”

3. พัฒนาพี่เลี้ยงในระบบสุขภาพ ซึ่งทุกชุมชนมีอาสาสมัครสาธารณสุข(อสม.)ในชุมชน ที่มีกระจัดกระจายอยู่ในทุกชุมชน ซึ่งอาจเป็นคนเดียวกับพี่เลี้ยงในระบบชุมชนหรือคนอื่นๆที่สนใจก็ได้เช่นกัน ปรับทัศนคติพี่เลี้ยงที่มีต่อพ่อแม่วัยรุ่นให้เข้าใจ ไม่ตัดสินหรือกล่าวโทษ และพัฒนาศักยภาพพี่เลี้ยงให้เป็นกลไกติดตามเยี่ยมบ้านระหว่างตั้งครรภ์และหลังคลอด จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8, 20 มี.ค 58

“พัฒนาพีเลียงสมัยใหม่ให้เข้าใจ ไม่ใช่เจอพ่อแม่วัยรุ่นแล้วว่าเค้า ไม่รักนวลสงวนตัว จบเลย ก็มองอยู่กับจังหวะไม่ใช่ไปกล่าวโทษเค้า ไม่ได้มองเบื้องหลังที่ทำให้เค้าเป็นแบบนี้ น่าจะปรับทัศนคติเรื่องนี้ การเยี่ยมหลังคลอดก็เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่ อยากให้เกิด ดึง อสม. ในชุมชนให้เข้ามาช่วย และแกนนำชุมชนเข้ามาช่วยเรื่องเยี่ยมบ้านทั้งระหว่างคลอดและหลังคลอด”

4. พัฒนาห้องสมุดเคลื่อนที่ให้เป็นแหล่งข้อมูลในชุมชน มีข้อมูล ความรู้หลากหลายเหมาะกับเด็ก วัยรุ่น สามารถเข้าถึงง่าย มีการจัดห้องสมุดเคลื่อนที่อย่างต่อเนื่อง

5. สร้างพื้นที่การแสดงออกให้กับเด็ก วัยรุ่น ด้วยการเปิดโอกาสให้เด็ก วัยรุ่นได้แสดงศักยภาพตนเองอย่างต่อเนื่อง เช่น กลุ่มวัยรุ่นในชุมชน จัดกิจกรรมตลาดนัดด้วยตนเองโดยมีผู้ใหญ่ให้การสนับสนุน หรือวัยรุ่นในชุมชนจัดกิจกรรมห้องสมุดเคลื่อนที่โดยการนำรถเข็นดัดแปลงเป็นห้องสมุดจัดกิจกรรมรักการอ่านในชุมชน จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8, 20 มี.ค 58

“เรื่องการสร้างพื้นที่ให้กับเด็ก การป้องกันที่ดีที่สุดครอบครัวต้องอบรม ครอบครัวต้องเข้าใจ รวมทั้งเด็กต้องมีพื้นที่ที่จะแสดงออก ถ้าเราไม่สร้างพื้นที่ตรงนี้เลยเด็กก็จะไปวนเวียนอยู่กับปัญหาเดิม”

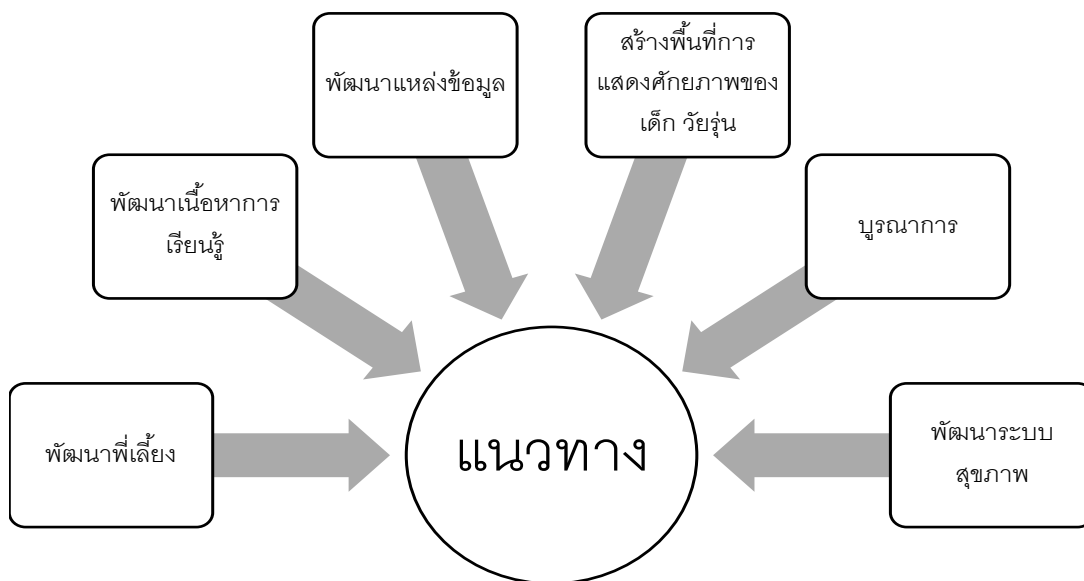
6. พัฒนาระบบบริการสุขภาพสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น มีหลักสูตรเฉพาะสำหรับพ่อแม่วัยรุ่นที่ได้มาตรฐาน ประกอบด้วยวิทยากรที่สนใจและนโยบายที่มุ่งไปสู่บริการสุขภาพและอนามัยการเจริญพันธุ์ที่เป็นมิตรและมีคุณภาพที่มีความชัดเจนสำหรับวัยรุ่นและเยาวชน มีคณะทำงาน/คณะกรรมการเฉพาะมีทัศนคติที่ดีต่อพ่อแม่วัยรุ่น รับผิดชอบผลักดันให้เกิดการจัดบริการสุขภาพและอนามัยเจริญพันธุ์สำหรับวัยรุ่นและเยาวชน มีแผนปฏิบัติงานการจัดกระบวนการเรียนรู้เฉพาะสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น ที่ชัดเจน สภาพแวดล้อมเป็นมิตร มีระบบข้อมูลสารสนเทศและการจัดการความรู้ มีการสื่อสารภายในองค์กร มีการสนับสนุนทรัพยากร และกลไกการติดตามและประเมินผลพ่อแม่วัยรุ่นในชุมชน เมื่อเกิดปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพระหว่างตั้งครรภ์ หรือหลังคลอดแจ้งไปที่ศูนย์บริการสาธารณสุข 45 ร่มเกล้า ลาดกระบัง เพื่อให้ได้รับการช่วยเหลือทันที เช่น สุขภาพแม่และเด็กระหว่างตั้งครรภ์ การให้นมแม่ที่ถูกต้อง ทำให้น้ำนมไม่เพียงพอให้เด็กดื่ม เป็นต้น จากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8, 20 มี.ค 58

“สร้างระบบอะไรดีที่จะช่วยเด็ก สามารถมีทางออกได้ด้วยส่วนในเรื่องการจัดระบบบริการจะต้องมีระบบบริการที่เป็นมิตรกับกลุ่มพ่อแม่วัยรุ่น ต้องสร้างทีมที่มีทัศนคติที่ดีก่อนนะ ต้องมีสภาพแวดล้อมที่เอื้อ ต้องมีมาตรฐานการดูแล คำว่ามาตรฐานตามกระทรวงสาธารณสุขเราก็ต้องมีการจัดการความรู้ สรุบบทเรียนการประเมินผล ระบบบริการตรงนี้ แล้วก็ดึงภาคีเครือข่ายเข้ามามีส่วนร่วมด้วย เพราะถ้าเราทำคนเดียวมันก็จะแย่ ต้องเปิดกว้างให้ใครเค้าจะมาช่วยเราได้ จึงจะช่วยเราแก้ปัญหาได้”

7. หน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนควรประสานความร่วมมือกันและบูรณาการสร้าง การเรียนรู้ในชุมชน เน้นการสร้างความเป็นเจ้าของของชุมชนด้วยการเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วม และสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของในการออกแบบการสร้างการเรียนรู้ของชุมชนด้วยตนเอง จะทำให้ การสร้างการเรียนรู้ของชุมชนยั่งยืน ส่วนหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน นักวิชาการมีบทบาท ในการสนับสนุนตามความต้องการของชุมชนทำงานร่วมกันเป็นเครือข่าย จากบทสัมภาษณ์ของ ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8, 20 มี.ค 58

“ชุมชนมีอะไรทำเยอะ แต่อย่าลงไปทำที่เดียวนะ ชุมชนเค้าจะเบื่อ ฉะนั้นเวลาจะทำเราก็ ทำพร้อมกันไปเลย ลงไปเป็นpacket ชุมชนเค้ามีใจอยู่แล้ว เค้าอยู่กับปัญหาอยู่แล้ว เราแค่คืน ข้อมูลสุขภาพให้เค้า มันเป็นวิธีการแก้ปัญหาที่ดีโดยตัวเค้าเอง ส่วนพวกเราเองถ้าเค้าต้องการ ความช่วยเหลือก็ร้องขอไป เราก็ต้องพร้อมถ้าชุมชนเค้าร้องขอไปเราช่วยเค้าได้ตรงนี้นะ มันก็จะ เป็นรูปธรรมต้องเน้นชุมชนเป็นเจ้าของจะยั่งยืนกว่า ส่วนนักวิชาการคิดมันต้องลงมาสู่ชุมชน การ ลงมาสู่ชุมชนมันได้หลายรูปแบบ สร้างแกนนำ แล้วติดอาวุธให้เค้า เค้าใช้อาวุธนั้นได้ทุกที่ทุกเวลา ทุกโอกาส”

สรุปแนวทางการพัฒนาระบบบริการเรียนรู้ของชุมชนในการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม สำหรับพ่อแม่วัยรุ่น เน้นการพัฒนาระบบบริการสุขภาพสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น พัฒนาหลักสูตรให้ได้ มาตรฐาน รวมทั้งการพัฒนาพี่เลี้ยงในชุมชนให้เป็นกลไกผลักดันให้เกิดการสร้างการเรียนรู้สำหรับ พ่อแม่วัยรุ่น จัดทำหลักสูตรสร้างการเรียนรู้สำหรับพ่อแม่วัยรุ่นโดยเฉพาะ สอดแทรกเนื้อหาเรื่อง เพศศึกษาเข้าไปในหลักสูตรของโรงเรียน สร้างพื้นที่สร้างสรรค์ให้เด็กและวัยรุ่นในชุมชนได้แสดง ศักยภาพของตนเองและแหล่งข้อมูลในชุมชนที่เข้าถึงง่าย พัฒนาการเรียนรู้ชุมชน ทั้งแนวคิด กระบวนการ และเสริมศักยภาพพี่เลี้ยงให้เป็นกลไกสร้างการเรียนรู้ในชุมชนอย่างต่อเนื่อง และ การบูรณาการการสร้างการเรียนรู้ร่วมกันประสานความร่วมมือชุมชน หน่วยงานภาครัฐและ หน่วยงานภาคเอกชนร่วมกันกำหนดแนวทางการสร้างการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน ทางสังคมสำหรับเด็กและวัยรุ่น และเสริมศักยภาพครอบครัวให้มีศักยภาพในการจัดการ สถานการณ์ปัญหาได้ด้วยตนเอง นอกจากนี้ หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่ทำงานร่วมกับชุมชนมี ความเข้าใจสถานการณ์ บทบาทของชุมชนในการจัดการสถานการณ์ปัญหาของชุมชนได้อย่าง ชัดเจนมากขึ้น ทำให้หน่วยงานรัฐและเอกชนวางแผนในการสนับสนุนการสร้างการเรียนรู้ของ ชุมชนได้อย่างสอดคล้องกับศักยภาพชุมชน และยังช่วยให้เข้าใจแนวทางการบูรณาการในการ สนับสนุนการสร้างการเรียนรู้ของชุมชนอย่างเหมาะสมและต่อเนื่อง

แผนภูมิที่ 4 แนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนในการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

การทบทวนประสบการณ์ สรุปเหตุการณ์ เงื่อนไขและปัจจัย ที่นำไปสู่การสร้างการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่นในอดีตถึงปัจจุบัน สะท้อนบทเรียนของชุมชนที่นำไปสู่การพัฒนาและปรับปรุงการเรียนรู้ของชุมชนให้สอดคล้องและเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายที่ชุมชนต้องการสร้างการเรียนรู้ ดังนั้น การศึกษาบทเรียนการสร้างกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น จากกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน กรณีศึกษาคลองสองต้นนุ่น มีได้มุ่งศึกษาผลการดำเนินกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน หากแต่ศึกษากิจกรรมของชุมชนที่นำไปสู่การสร้างการเรียนรู้ เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1. ศึกษาบทเรียนกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น จากกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน 2. ศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขที่ส่งผลต่อกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนที่สร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่นและ 3. ศึกษาแนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนโดยชุมชนในการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมให้กับพ่อแม่วัยรุ่น

วิธีดำเนินการวิจัย ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. วิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) เกี่ยวกับ สถานการณ์พ่อแม่วัยรุ่น แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ชุมชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น นโยบายเกี่ยวกับอนามัยเจริญพันธ์ คู่มือการดำเนินกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต และรายงานผลการดำเนินกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต

2. สังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) โดยสังเกตการณ์ผู้นำชุมชนในขณะที่ดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ของชุมชน

3. สังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) โดยผู้วิจัยเป็นวิทยากรกระบวนการดำเนินการประชุมสรุปบทเรียนการดำเนินกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ชุมชน และให้ผู้นำชุมชนกำหนดกำหนดผู้ให้ข้อมูลหลักสำหรับการวิจัยครั้งนี้

4. สนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยแยกกลุ่มสนทนาเป็น 2 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่หนึ่ง ผู้ให้ข้อมูลหลักที่มาจากชุมชน กลุ่มที่สอง ผู้ให้ข้อมูลหลักที่มาจากเจ้าหน้าที่รัฐและเจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชน การสนทนากลุ่มใช้แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured interview) ซึ่งกำหนดเป็นแนวคำถามที่สามารถปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ สถานการณ์เฉพาะหน้าหรือเพิ่มคำถามตามประเด็น (follow-up Question) และสังเกตผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีความเข้าใจการเรียนรู้ของชุมชนและมีส่วนร่วมสร้างการเรียนรู้ของชุมชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ต่อไป

5. พลังการเล่าเรื่อง (Storytelling) ใช้ในการเก็บข้อมูลผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นวัยรุ่น ซึ่งมีทั้งแม่วัยรุ่นและวัยรุ่นทั่วไป โดยการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ระหว่างการเล่าประสบการณ์ แสดงความคิดเห็น ด้วยการสรุปเรื่องเล่าจากผู้ให้ข้อมูลหลักทีละประเด็นอย่างชัดเจนระหว่างเล่าเรื่อง คือ สาเหตุที่ผลักดันให้ตกอยู่ในภาวะการเป็นพ่อแม่วัยรุ่น ความรู้พื้นฐานที่วัยรุ่นต้องการ ผลกระทบเมื่อกลายเป็นพ่อแม่วัยรุ่น

6. สัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) โดยการสัมภาษณ์รายบุคคลในรายละเอียดเพิ่มเติมตามวัตถุประสงค์การวิจัย

7. ตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) โดยการสอบถามข้อมูลในคำถามเดียวกันกับผู้ให้ข้อมูลหลักหลายคน และประชุมกับผู้ให้ข้อมูลหลักเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล และเพิ่มเติมข้อมูลให้ครบถ้วนตามวัตถุประสงค์การวิจัยและเข้าใจข้อเท็จจริงของปรากฏการณ์อย่างชัดเจน

8. วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการประมวลสรุปข้อมูลที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลหลักจัดเป็นหมวดหมู่ และข้อมูลทุติยภูมิ สกัดเป็นกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง บทเรียนการสร้างกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น จากกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน กรณีศึกษาคลองสองต้นนุ่น ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์โดยแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 บทเรียนกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น จากกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน พบว่า ชุมชนมีการสร้างการเรียนรู้ 3 ระยะ คือ

ระยะแรก ก่อนดำเนินกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน พบว่า การเรียนรู้ของชุมชน เริ่มจากการรวมกลุ่มคนที่เข้าใจสถานการณ์พ่อแม่วัยรุ่นในชุมชนเป็นผู้นำในการสร้างการเรียนรู้ของชุมชน ร่วมกันวิเคราะห์ปัญหา สาเหตุ และสรุปบทเรียน วิเคราะห์ศักยภาพของชุมชน ทบทวนวิธีสร้างการเรียนรู้ที่ผ่านมา พบว่า บทเรียนระดับตัวตนของเด็กและวัยรุ่น ที่ผ่านมาเป็นผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่ผู้ใหญ่จัดขึ้น เปลี่ยนเป็นมีส่วนร่วมในการกำหนดกิจกรรมตามความสนใจและดำเนินกิจกรรมด้วยตนเอง ทำให้เด็กและวัยรุ่นมีความมั่นใจในตนเองมากขึ้น และสามารถให้คำปรึกษาเพื่อนที่กำลังเผชิญสถานการณ์พ่อแม่วัยรุ่นให้ผ่านพ้นวิกฤตของชีวิตไปได้ด้วยดี บทเรียนระดับครอบครัว ซึ่งถือว่าเป็นแหล่งเรียนรู้แห่งแรกและเป็นที่ยึดเหนี่ยว เมื่อเด็กและวัยรุ่นเผชิญวิกฤตในชีวิต แต่ครอบครัวขาดทักษะการสื่อสาร ขาดความเข้าใจพัฒนาการตามวัยของเด็ก วัยรุ่น ทำให้ครอบครัวไม่สามารถเป็นที่พึ่งของวัยรุ่นเมื่อเผชิญกับสถานการณ์ที่ไม่สามารถรับมือด้วยตนเองได้ การที่ครอบครัวรับรู้ถึงบทบาทตนเอง ในการเสริมสร้างต้นทุนชีวิตที่อ่อนแอ กระตุ้นให้ครอบครัวมีการสร้างการเรียนรู้ในครอบครัวมากขึ้น โดยการใช้เวลาดูโทรทัศน์พร้อมกันและพูดคุยกันเกี่ยวกับสื่อที่ได้รับ และชักชวนบุตรหลานเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชน บทเรียนระดับชุมชน การสร้างการเรียนรู้ของชุมชนเปลี่ยนจากการคิดว่าเด็ก วัยรุ่นเป็นต้นเหตุของปัญหา จึงทำให้การวิเคราะห์สถานการณ์เด็ก วัยรุ่นไม่รอบด้าน เน้นส่งเสริมการเรียนรู้ที่เด็กและวัยรุ่นเป็นหลัก ค้นหาต้นทุนชีวิตที่อ่อนแอและสร้างการมีส่วนร่วมของเด็ก วัยรุ่น ครอบครัว และชุมชนร่วมกันสร้างต้นทุนชีวิตให้เข้มแข็งมากขึ้น

ระยะที่สอง ระหว่างดำเนินกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน การเรียนรู้ของชุมชน เน้นการสร้างกลไกปกป้องคุ้มครองเด็กขึ้นในชุมชนร่วมกับหน่วยงานภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชน เริ่มจากการสรุปบทเรียน วิเคราะห์ศักยภาพที่มีอยู่ของชุมชน กำหนดแนวทางการดำเนินกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชนเชื่อมกับการส่งเสริมต้นเหตุชีวิตเด็กที่ชุมชนดำเนินการอยู่ก่อนแล้ว โดยสร้างการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพแม่และเด็ก ผ่านกิจกรรมส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับ อนามัยเจริญพันธ์ สิทธิเด็กและการปกป้องคุ้มครองเด็ก กิจกรรมการส่งต่อรายการณี กิจกรรมส่งเสริมทักษะชีวิตพ่อแม่วัยรุ่น กิจกรรมครอบครัวสัมพันธ์ พบว่า บทเรียนระดับตัวตนของเด็กและวัยรุ่น การยกระดับการเรียนรู้ของวัยรุ่นจากผู้ดำเนินกิจกรรม เป็นคณะทำงานเด็กร่วมดำเนินกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชนร่วมกับผู้ใหญ่ในชุมชน ทำให้วัยรุ่นกล้าแสดงความคิดเห็นร่วมกับผู้ใหญ่ในชุมชน มีส่วนร่วมกำหนดทิศทางการสร้างการเรียนรู้ บทเรียนระดับครอบครัว การวิเคราะห์ความเสี่ยงในครอบครัวซึ่งเป็นสิ่งที่ครอบครัวคาดไม่ถึง ขาดความตระหนักถึงตนเองมีส่วนในการสร้างความเสี่ยงต่อเด็ก วัยรุ่น ด้วยการใช้จ่ายรุนแรง ทำร้าย

ร่างกาย จิตใจ ความไม่เข้าใจพัฒนาการตามวัย การปล่อยปละละเลย ถือเป็น การสร้างความเสี่ยง อย่างหนึ่งในครอบครัว การเรียนรู้เกี่ยวกับการปกป้องคุ้มครองเด็ก และเป็นการพัฒนากลไกการ ปกป้องคุ้มครองเด็กในระดับครอบครัว ที่เริ่มจากการวิเคราะห์ความเสี่ยงในครอบครัวตนเอง หาก พบความเสี่ยงในครอบครัวตนเองหรือครอบครัวเพื่อนบ้านและสามารถส่งต่อคณะทำงานเพื่อ ค้นหาความต้องการในการรับความช่วยเหลือได้ บทเรียนระดับชุมชน การสรุปบทเรียนเพื่อค้นหา ทุนเดิมของชุมชน คือ การสร้างต้นทุนชีวิตเด็กก่อนเริ่มกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน ซึ่งถือว่าเป็นทุนใหม่ที่เข้ามาในชุมชน ทำให้การสร้างการเรียนรู้ชุมชนมีความต่อเนื่องระหว่าง ทุนเดิมกับทุนใหม่ ด้วยการเสริมสร้างต้นทุนชีวิตเด็กโดยบนฐานของสิทธิเด็ก และทำให้ชุมชนมี ช่องทางการส่งต่อรายการณี่เพื่อการปกป้องคุ้มครองเด็ก

ระยะที่สาม สิ้นสุดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน พบว่า บทเรียนระดับเด็ก และวัยรุ่น การเป็นตัวแทนวัยรุ่นเข้าร่วมกับคณะทำงานเด็ก ทำให้การสร้างการเรียนรู้ของชุมชนมี คนกลางเชื่อมความเข้าใจระหว่างวัยรุ่นในชุมชนที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมชุมชนกับคณะทำงานเด็กที่ เป็นผู้ใหญ่ และมีวัยรุ่นในชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมมากขึ้น บทเรียนระดับครอบครัว ครอบครัวเข้าใจ ตระหนักถึงความสำคัญในการสร้างการเรียนรู้ของชุมชน จึงมีการชักชวนสมาชิกครอบครัวเข้าร่วม กิจกรรมชุมชน อย่างต่อเนื่อง และเป็นกลไกการปกป้องคุ้มครองเด็กในระดับครอบครัว บทเรียน ระดับชุมชน การสร้างการเรียนรู้ที่ชุมชนสามารถดำเนินการได้ด้วยตนเองโดยไม่ใช้งบประมาณสูง มากนักยังคงดำเนินการต่อไป และการเรียนรู้ที่ดำเนินการร่วมกับหน่วยงานภาครัฐในชุมชนยังคง เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ผ่านกิจกรรมส่งเสริมการอ่านร่วมกับห้องสมุดสีเขียว กิจกรรมห้องเรียนพ่อแม่ ร่วมกับศูนย์บริการสาธารณสุข 45 ร่มเกล้า ลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร และชุมชนยังคงปกป้อง คุ้มครองเด็กด้วยการลดความเสี่ยงรายการณี่อย่างต่อเนื่อง โดยคณะทำงานเด็กรับเรื่องร้องเรียน รายการณี่ที่มีความเสี่ยงในในชุมชน พร้อมทั้งให้คำปรึกษาและส่งต่อหน่วยงานรัฐหรือหน่วยงาน เอกชนที่เกี่ยวข้องให้ความช่วยเหลือต่อไป

สรุปบทเรียนการสร้างการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น เริ่มจาก การเผชิญปัญหาใกล้ตัว รวมกลุ่มวิเคราะห์ปัญหา ศักยภาพของชุมชน แสวงหาความรู้เพิ่มเติม ลง มือปฏิบัติด้วยการสร้างการเรียนรู้ สรุปบทเรียน ทำให้เกิดบทเรียนที่แตกต่างกัน 3 ระยะ คือ ระยะแรก ก่อนเริ่มกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน พบว่า บทเรียนระดับเด็กและวัยรุ่น ในการมีส่วนร่วมคิดค้นการสร้างการเรียนรู้ของเด็กและวัยรุ่นในชุมชน บทเรียนครอบครัว เข้าใจ บทบาทการสร้างการเรียนรู้ในครอบครัว บทเรียนระดับชุมชน การวิเคราะห์ปัญหาอย่างรอบด้าน เสริมสร้างต้นทุนชีวิตเด็ก เป็นแนวทางการสร้างการเรียนรู้รูปแบบหนึ่งของชุมชน ระยะที่สอง

ระหว่างดำเนินกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน พบว่า บทเรียนระดับเด็กและวัยรุ่น การร่วมเป็นคณะทำงานเด็กเป็นการสร้างการมีส่วนร่วมกำหนดทิศทางการสร้างการเรียนรู้ของชุมชนได้อย่างสอดคล้องกับบริบทของเด็กและวัยรุ่นในชุมชน บทเรียนระดับครอบครัว การสร้างความเข้าใจ เสริมศักยภาพการวิเคราะห์ความเสี่ยงในครอบครัว และเป็นกลไกการปกป้องคุ้มครองเด็กในระดับครอบครัว บทเรียนระดับชุมชน การผสมผสานระหว่างทุนเดิมของชุมชนกับทุนใหม่ทำให้เกิดความต่อเนื่องในการสร้างการเรียนรู้ของชุมชน ภายใต้แนวทางเสริมสร้างต้นทุนชีวิตเด็กโดยบนฐานของสิทธิเด็ก และทำให้ชุมชนมีช่องทางการส่งต่อรายกรณีเพื่อการปกป้องคุ้มครองเด็ก

ระยะที่สาม สิ้นสุดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน พบว่า บทเรียนระดับเด็กและวัยรุ่น เกิดการเชื่อมความเข้าใจระหว่างวัยรุ่นในชุมชนที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมชุมชนกับคณะทำงานเด็กที่เป็นผู้ใหญ่ บทเรียนระดับครอบครัว ครอบครัวเข้าใจตระหนักถึงความสำคัญในการสร้างการเรียนรู้ของชุมชน และเป็นกลไกการปกป้องคุ้มครองเด็กในระดับครอบครัว บทเรียนระดับชุมชน การสร้างการเรียนรู้ที่ดำเนินการร่วมกับหน่วยงานภาครัฐในชุมชนทำให้เกิดความต่อเนื่อง

2 ปัจจัยและเงื่อนไขที่ส่งผลต่อกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนที่สร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น พบว่า ปัจจัยและเงื่อนไขที่กระตุ้นให้คนในชุมชนเกิดกระบวนการเรียนรู้ในการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น มีรายละเอียด ดังนี้

2.1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการกลายเป็นพ่อแม่วัยรุ่นของชุมชน ซึ่งเป็นสาเหตุที่ผลักดันให้เกิดสถานการณ์พ่อแม่วัยรุ่นในชุมชนที่ทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อยๆ มาจากปัจจัยหลายด้าน ดังนี้

2.1.1 ด้านสังคมในวงกว้าง สถานการณ์พ่อแม่วัยรุ่นมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นในสังคมไทยและกำลังเป็นประเด็นใหญ่ระดับโลก ถึงแม้จะมีความพยายามแก้ปัญหา แต่ยังคงขาดความชัดเจนเกี่ยวกับนโยบายอนามัยเจริญพันธุ์และระบบบริการที่เป็นมิตรสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น นอกจากนี้ ยังมีข้อจำกัดการให้ความช่วยเหลือรายกรณีที่ไม่ทั่วถึงของหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องกับการปกป้องคุ้มครองเด็ก

2.1.2 ด้านชุมชน สถานการณ์พ่อแม่วัยรุ่นในชุมชนกำลังทวีความรุนแรงขึ้น คนในชุมชนมีทัศนคติเชิงลบ คิดว่า พ่อแม่วัยรุ่นเป็นเด็กใจแตก ขาดความรับผิดชอบ สร้างปัญหาโดยไม่สืบค้นหาสาเหตุ และยังไม่เห็นความสำคัญของปัญหานี้ ขาดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับพ่อแม่วัยรุ่น

2.1.3 ด้านครอบครัว ความรักความเข้าใจในครอบครัวเป็นภูมิคุ้มกันสำหรับเด็ก

และวัยรุ่นให้หลุดพ้นจากวิกฤตในชีวิต แต่ครอบครัวขาดทักษะการสื่อสารเชิงบวก ขาดความเข้าใจ พัฒนาการตามวัย ทำให้ครอบครัวไม่สามารถเป็นที่พึ่งให้เด็กและวัยรุ่นได้ เด็กบางรายที่เกิดจาก พ่อแม่วัยรุ่น เมื่อเติบโตขึ้นกลายเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในวัยเดียวกันกับพ่อแม่ของตน จนเกิดเป็นวงจร พ่อแม่วัยรุ่นในครอบครัว

2.1.4 ด้านพ่อแม่วัยรุ่น ซึ่งรวมถึงเด็กและวัยรุ่นที่ยังไม่เข้าสู่การเป็นพ่อแม่วัยรุ่น ขาดความเข้าใจ พัฒนาการตามวัย ไม่รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของตนเอง ขาดข้อมูล ความรู้เรื่อง อนามัยเจริญพันธุ์อย่างถูกต้อง ขาดทักษะการเลี้ยงดู และการตัดสินใจมีลูกคนต่อไปยังขาดการ คิดไตร่ตรองให้รอบด้านถึงการดำเนินชีวิตในอนาคต

2.1.5 ด้านโรงเรียนและเพื่อน หลักสูตรวิชาเพศศึกษาในโรงเรียนยังมีข้อจำกัดใน บุคคลากรผู้ให้ความรู้และให้คำปรึกษา ถึงแม้นโยบายโรงเรียนจะเปิดโอกาสให้โรงเรียนรับวัยรุ่น หญิงที่ตั้งครรภ์ไม่พร้อมเรียนต่อได้ แต่ทัศนคติของผู้บริหารและสังคมรอบข้างก็ยังคงเป็นอุปสรรค ส่วนเพื่อนเป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลต่อการคิดการตัดสินใจของวัยรุ่น

2.2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของชุมชนในการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่ วัยรุ่น เริ่มจากผู้นำรับรู้ข่าวสารสถานการณ์ปัญหา มีความเข้าใจในปัญหา ตระหนักถึง ความสำคัญของการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ผ่านกระบวนการสร้างการเรียนรู้ชุมชนจากการ วิเคราะห์ปัญหาหารือร่วมกัน ทำความเข้าใจปัญหา สาเหตุ วางแผน ลงมือปฏิบัติ สรุปบทเรียน และ พัฒนาการเรียนรู้ชุมชนให้สอดคล้องกับบริบทชุมชน

2.3 เงื่อนไขที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ของชุมชนเกิดขึ้นจากเวลาที่เหมาะสม ในช่วงเวลานั้น จำนวนพ่อแม่วัยรุ่นในชุมชนเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จนเกิดเป็นวงจรพ่อแม่วัยรุ่นในครอบครัวทำให้คนส่วนใหญ่ในชุมชนเริ่มตระหนักถึงความรุนแรงของปัญหาที่คนในชุมชนควรลุกขึ้นมาจัดการแก้ปัญหา ด้วยตนเอง จากการปรับทัศนคติ แนวคิด วิธีการจัดการเรียนรู้แบบใหม่ที่แตกต่างจากเดิม สร้างการ เรียนรู้ที่เหมาะสมและมีความต่อเนื่อง ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่สร้างภูมิคุ้มกันสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น

สรุปปัจจัยและเงื่อนไขที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนที่สร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม สำหรับพ่อแม่วัยรุ่นประกอบด้วย ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อกลายเป็นพ่อแม่วัยรุ่นของชุมชน คือ ด้าน สังคมวงกว้าง ด้านชุมชน ด้านครอบครัว ด้านพ่อแม่วัยรุ่น ด้านกิจกรรมและเพื่อน ปัจจัยสนับสนุน ให้เกิดการเรียนรู้ของชุมชนมีหลายด้าน และเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ของชุมชน ซึ่งจะเกิดขึ้น ภายใต้อายุที่เหมาะสมแนวคิด การจัดการปัญหา สร้างการเรียนรู้ที่เหมาะสมและต่อเนื่อง

ตอนที่ 3 แนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนในการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น พบว่า แนวทางที่จะพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนในการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น ดังนี้

3.1.การพัฒนาาระบบบริการสุขภาพสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น ควรพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ในห้องเรียนพ่อแม่วัยรุ่นร่วมกับชุมชนที่ได้มาตรฐานและมีอาสาสมัครสุขภาพชุมชนเป็นกลไกการติดตามระหว่างตั้งครรภ์และหลังคลอดสำหรับพ่อแม่วัยรุ่นในชุมชน

3.2.การพัฒนาการเรียนรู้ชุมชน โดยใช้แนวคิดต้นทุนชีวิตเด็กและวัยรุ่นโดยมีสิทธิเด็กเป็นพื้นฐานอย่างต่อเนื่อง สார்วจข้อมูลต้นทุนชีวิตเด็กและความเสี่ยงรายการนี้ให้ข้อมูลทันสมัยตลอดเวลาเพื่อเปรียบเทียบความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นก่อนและหลังสร้างการเรียนรู้ นอกจากนี้การทำงานร่วมกับโรงเรียนบริเวณใกล้เคียง เพื่อสอดแทรกเนื้อหาวิชาเพศศึกษาในหลักสูตรของโรงเรียน และพัฒนาศักยภาพผู้ใหญ่ในชุมชนให้เป็นพี่เลี้ยงสำหรับส่งเสริมการเรียนรู้ในชุมชนให้มากขึ้น

3.3 การบูรณาการการสร้างการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชนและหน่วยงานรัฐและองค์กรเอกชน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานและลดความซ้ำซ้อนของการดำเนินงานลักษณะคล้ายคลึงกันของหน่วยงานต่างๆ ในชุมชน ทำให้ชุมชนต้องทำกิจกรรมเหมือนเดิมซ้ำแล้วซ้ำอีกจากหน่วยงานต่างๆที่เขาทำงานในชุมชน ส่งผลให้คนในชุมชนเกิดความเบื่อหน่ายไม่ต้องการเข้าร่วมกิจกรรม ดังนั้น การประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานรัฐที่ทำงานในชุมชนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ชุมชน มีเวทีประชุมร่วมกันของทุกหน่วยงานที่เข้ามาทำงานในชุมชนเพื่อบูรณาการงานร่วมกันจะช่วยลดความซ้ำซ้อนในการดำเนินงานในชุมชนได้

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง บทเรียนการสร้างกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น จากกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน กรณีศึกษาชุมชนคลองสองต้นนุ่น เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยนำมาอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ ดังนี้

ตอนที่ 1 บทเรียนกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น

จากการวิจัย พบว่า การเรียนรู้ของชุมชนเกิดขึ้นก่อนกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชนจะเข้ามาดำเนินการในชุมชน บทเรียนการสร้างการเรียนรู้ของชุมชนสอดคล้องกับแนวคิด

วงจรชีวิตโครงการ ของ ชูเกียรติ ลีสุวรรณ (2554:121) ที่กล่าวว่า วงจรชีวิตโครงการแบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะแรก การเรียนรู้เริ่มเมื่อเริ่มต้นโครงการ (Learn Before Doing) เป็นการเรียนรู้ก่อนที่จะเกิดปฏิบัติการที่เป็นรูปธรรม จึงเป็นการเรียนรู้ระหว่างเพื่อนร่วมงาน (Learning from your Peers) หรือแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้รู้ ระยะที่สอง การเรียนรู้ระหว่างโครงการ (Learning during Doing) เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ได้ลงมือปฏิบัติจริง ทบทวน พัฒนาการดำเนินการ กิจกรรมต่อไปดียิ่งขึ้น ระยะที่สาม การเรียนรู้หลังสิ้นสุดโครงการ (Learning After Doing) เป็นการเรียนรู้จากการทบทวนการดำเนินโครงการตั้งแต่ต้นจนกระทั่งสิ้นสุดโครงการเพื่อพัฒนางานเพื่อให้งานดีขึ้น หากต้องมีการดำเนินการซ้ำอีกครั้ง ซึ่งการสร้างการเรียนรู้แต่ละระยะนั้นใช้กิจกรรมการเรียนรู้หลากหลายแตกต่างกันออกไปตามสถานการณ์ที่ชุมชนกำลังเผชิญอยู่ เกิดบทเรียนการเรียนรู้ ดังนี้

ระยะแรก บทเรียนการเรียนรู้ชุมชนก่อนดำเนินกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชนพบว่า การเรียนรู้ชุมชนเริ่มจากการเผชิญสถานการณ์ปัญหาที่ทวีความรุนแรงมากขึ้น ทำให้ชุมชนไม่สามารถรับมือได้ด้วยตนเอง ส่งผลกระทบต่อชีวิตประจำวัน กระตุ้นให้คนในชุมชนรวมกลุ่มสร้างการเรียนรู้ สอดคล้องกับ แนวคิดการสร้างการเรียนรู้ของชุมชน ของ ลีลาภรณ์ นาครทรรพ (2538:38-48) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้ของชุมชน คือ การรวมกลุ่มคน แลกเปลี่ยนเรียนรู้สถานการณ์ปัญหา สร้างการเรียนรู้ทั้งที่เรียนรู้เองโดยธรรมชาติ และเรียนรู้จากการจัดกระบวนการเรียนรู้ทั้งในสถานบันการศึกษาและการเรียนรู้ของชุมชน ซึ่งการเรียนรู้ของชุมชนมีชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ คนในชุมชนทั้งเด็กผู้ใหญ่เป็นผู้เรียน ส่วนผู้สอน เป็นวิทยากรท้องถิ่น, ปรชาษฐ์ ชาวบ้าน วิธีการจัดการเรียนการสอน ไม่มีชั้นเรียน ไม่แบ่งกลุ่มผู้เรียนดีหรือเรียนไม่ดี เนื้อหาการเรียนรู้มาจากสถานการณ์ปัญหาของชุมชนเป็นตัวตั้ง และวัดผลด้วยตนเองจากการแก้ปัญหา การเรียนรู้ของชุมชนไม่มีขอบเขตของระยะเวลาแน่นอนการเรียนรู้ไม่สิ้นสุด ผู้วิจัยพบว่า การเรียนรู้ชุมชนก่อนดำเนินกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชนเกิดบทเรียนในการปรับทัศนคติ แนวคิดการสร้างการเรียนรู้สำหรับเด็กและวัยรุ่นในชุมชน จากความคิดเดิมที่ว่า เด็กและวัยรุ่นเป็นตัวก่อปัญหา ไม่มีความรู้ ไม่มีประสบการณ์ เริ่มแสวงหาความรู้ที่สามารถแก้ปัญหาที่ชุมชนกำลังเผชิญอยู่ได้ แตกต่างไปจากเดิม ทำให้เกิดแนวคิดว่าสร้างการเรียนรู้เชิงบวก และแนวคิดว่าสร้างต้นทุนชีวิตเด็ก สอดคล้องกับแนวคิดว่าสร้างการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง (transformative learning) ของ มาซิโร (2003:58) เมื่อมนุษย์ประสบปัญหาแล้วพบว่าความรู้ที่มีอยู่เดิม (formative knowledge) ไม่เพียงพอต่อการจัดการปัญหานั้นๆ ได้ จึงจำเป็นต้องวิเคราะห์สถานการณ์ที่เกิดขึ้นกับฐานคิดที่มีอยู่เดิม คือ ความรู้สึกนึกคิด ทัศนคติ ความเข้าใจต่อสถานการณ์นั้นๆ มนุษย์เปลี่ยนฐานคิดและให้

ความหมายใหม่ เกิดการปรับกระบวนการสร้างการเรียนรู้ชุมชน ผ่านการสรุปทเรียน ทบทวน ประสบการณ์การสร้างการเรียนรู้ของชุมชน ที่ผ่านมาชุมชนจัดกิจกรรมสำหรับเด็กและวัยรุ่น โดยผู้ใหญ่กำหนดกิจกรรมตามทัศนคติประสบการณ์ของผู้จัดกิจกรรม เปลี่ยนเป็นสร้างการเรียนรู้ อย่างมีส่วนร่วมด้วยการใช้ข้อมูลชุมชนกำหนดแนวทางการสร้างการเรียนรู้ของชุมชนอย่างรอบ ด้าน ไม่เน้นที่เด็กและวัยรุ่นเพียงกลุ่มเดียว แต่ครอบคลุมไปถึงครอบครัว และชุมชน เพื่อเสริมสร้าง ภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับเด็กและวัยรุ่นให้มีศักยภาพในการนำพาตนเองให้หลุดพ้นจากความ เสี่ยงและวิกฤตในชีวิตได้ สอดคล้องกับแนวคิดการสร้างต้นทุนชีวิตเด็ก ของ สุรียเดว ทรีปาตี (2554:11-16) ที่กล่าวว่า การสร้างต้นทุนชีวิตเด็ก ประกอบด้วย การสร้างพลังตนเอง ส่งเสริมให้ เด็กและวัยรุ่นเรียนรู้ตนเอง เห็นคุณค่าของตนเอง เชื่อมั่นศักยภาพของตนเอง การสร้างพลัง ครอบครัวยุคที่สามารถเป็นเกราะป้องกันความปลอดภัย สร้างความรักความอบอุ่นในครอบครัว การ สร้างพลังสติปัญญา ให้รู้เท่าทันตนเอง รู้เท่าทันปัญหา ได้รับการสนับสนุนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และเหมาะสม การสร้างพลังเพื่อนและกิจกรรม การเรียนรู้เข้าใจผู้อื่น เรียนรู้สังคม สร้าง ความสัมพันธ์ในกลุ่มเพื่อน ปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ใช้ช่วงเวลายังชีวิตตามวัยอย่างมีประโยชน์ทั้งต่อ ตนเองและสังคม และการสร้างพลังชุมชน สร้างสิ่งแวดล้อมที่เป็นมิตรต่อครอบครัวและเด็กใน ชุมชน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดภูมิคุ้มกันทางสังคม ของ อภิชัย พันธเสน (2551:10) ที่ กล่าวว่าภูมิคุ้มกันทางสังคม เป็นเครื่องมือป้องกันตนเองไม่ให้ตกอยู่ในภาวะความเสี่ยง ความไม่ มั่นคง หรือการไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ในภาวะที่สังคมมีการเปลี่ยนแปลง

ระยะสอง บทเรียนการเรียนรู้ชุมชนระหว่างดำเนินกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดย ชุมชน พบว่า การเรียนรู้ของชุมชนมีการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ กระบวนการสร้าง การเรียนรู้ กลไกการดำเนินงานอย่างชัดเจนก่อนเริ่มกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน ทำให้เกิดการผสมผสานการสร้างต้นทุนชีวิตซึ่งเป็นทุนเดิมกับกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตซึ่งเป็นทุน ใหม่ของชุมชน เกิดเป็นแนวทางการสร้างต้นทุนชีวิตบนฐานจิตสิทธิเด็กและการปกป้องคุ้มครอง เด็ก ผ่านกลไกการเรียนรู้ 3 ระบบ คือ ระบบชุมชน ระบบปกป้องคุ้มครองเด็ก และระบบสุขภาพ การเรียนรู้แต่ละระบบเชื่อมโยงไปในทิศทางเดียวกัน สอดคล้องกับแนวคิดการดำเนินกิจกรรม พัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก(Childlife) ของ แสงจันทร์ เมฆาตระกูล และคณะ(2556:3-89) ที่กล่าวว่า การดำเนินกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก(Childlife) มีการสร้างการเรียนรู้ 3 ระบบ คือระบบ ชุมชน เน้นการสร้างกลไกการประสานเชื่อมโยงระหว่างชุมชนกับหน่วยงานภาครัฐที่ทำหน้าที่ดูแล และช่วยเหลือเด็กทั้งด้านสุขภาพการปกป้องคุ้มครองทางสังคม เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กให้พ้น จากความเสี่ยง แต่ละกลุ่มจะได้รับการพัฒนาตามสภาพปัญหาที่ตนเองกำลังเผชิญ ระบบสุขภาพ

เน้นการบูรณาการระบบการจัดการรายบุคคล สู่ระบบการดูแลหญิงตั้งครรภ์ เด็กติดเชื้อ HIV และเด็กที่ได้รับผลกระทบจากเอดส์ เพื่อพัฒนาคุณภาพบริการให้ครอบคลุมด้านร่างกาย พัฒนาการจิตใจ และสังคม และระบบปกป้องคุ้มครองเด็ก เน้นเสริมสร้างความเข้มแข็งและประสิทธิภาพการทำงานขอระบบปกป้องคุ้มครองผ่านกลไกคณะทำงานคุ้มครองเด็กจังหวัด

ระยะที่สาม สิ้นสุดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน การสร้างการเรียนรู้ของชุมชนมิได้สิ้นสุดไปพร้อมกับกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน ชุมชนยังสร้างการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตามศักยภาพที่ชุมชนมีอยู่ การเรียนรู้จะเน้นกิจกรรมที่สามารถดำเนินการได้ด้วยตนเองไม่พึ่งงบประมาณในการดำเนินการและการเรียนรู้ที่ดำเนินการร่วมกับหน่วยงานรัฐในชุมชนยังคงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และชุมชนยังคงปกป้องคุ้มครองเด็กด้วยการลดความเสี่ยงรายกรณีทั้งด้วยการส่งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกรณีที่ชุมชนไม่สามารถให้ความช่วยเหลือได้ และชุมชนให้ความช่วยเหลือตามศักยภาพที่ชุมชนมีอยู่อย่างต่อเนื่อง

สรุปบทเรียนการสร้างการเรียนรู้ชุมชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น ครอบครัวเป็นจุดเริ่มต้นการเรียนรู้ของชีวิตเป็นรากฐานในการสร้างทัศนคติ ความคิด ความเชื่อของบุคคลเมื่อเติบโตขึ้นชุมชนเป็นอีกสังคมหนึ่งที่ใกล้ชิดที่สุด การสร้างการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อเป็นกลไกการป้องกันตัวของชุมชน เมื่อชุมชนไม่สามารถรับมือกับสถานการณ์ปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่ได้ เกิดการรวมกลุ่มแลกเปลี่ยนความคิดเห็น แสวงหาความรู้ใหม่ในการแก้ปัญหาเมื่อชุมชนตระหนักว่าการสร้างการเรียนรู้แบบเดิมไม่สามารถทำให้ปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่นั้นทุเลาเบาบางลงได้ การแสวงหาความรู้ใหม่ที่ช่วยให้ชุมชนสามารถสร้างการเรียนรู้แตกต่างไปจากเดิมได้ การนำความรู้ใหม่มาสร้างการเรียนรู้ของชุมชน ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายสามารถพัฒนาศักยภาพของพ่อแม่วัยรุ่น ครอบครัว ชุมชนให้เผชิญปัญหาและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้อย่างรู้เท่าทันสอดคล้องกับแนวคิดภูมิคุ้มกันทางสังคม ของ วิจารย์ พาดิษ (2557:21-24) ที่กล่าวว่า ภูมิคุ้มกันทางสังคม คือ การสร้างความเข้มแข็งการเรียนรู้ของทุกคนตั้งแต่เกิดถึงเชิงตะกอน หากกระบวนการเรียนรู้อ่อนแอ สังคมจะอ่อนแอต่อสู่ปัญหาและความเปลี่ยนแปลงผันผวนไม่ได้ นอกจากนี้การเรียนรู้ที่สามารถสร้างภูมิคุ้มกันสำหรับพ่อแม่วัยรุ่นได้นั้น มิได้จำกัดเพียงการสร้างการเรียนรู้ให้แก่พ่อแม่วัยรุ่นเท่านั้น แต่การสร้างเรียนรู้ให้ครอบครัว ชุมชนให้มีความเข้าใจพ่อแม่วัยรุ่น สามารถวิเคราะห์ปัญหา สาเหตุของการกลายเป็นพ่อแม่วัยรุ่นได้อย่างรอบด้านจะนำไปสู่การสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมตักตวงจรรยาพ่อแม่วัยรุ่นที่กำลังก่อตัวขึ้นในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับแนวคิดภูมิคุ้มกันทางสังคม ของ ประเวศ วะสี(2542:30-32) ที่กล่าวว่า ภูมิคุ้มกันทางสังคม คือ การสร้างครอบครัวอบอุ่นและชุมชนเข้มแข็ง จะทำให้โรคต่างๆทางสังคมทำอันตราย

ไม่ได้ ทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคประชาชน และภาคเอกชนกำลังพยายามแก้ปัญหาสังคมด้วยวิธีต่างๆมากมายแต่ก็ไม่สำเร็จ ควรหันมาส่งเสริมให้ครอบครัวเป็นปึกแผ่นและชุมชนเข้มแข็ง

ตอนที่ 2. ปัจจัยและเงื่อนไขที่ส่งผลต่อกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนที่สร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น พบว่า

2.1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการกลายเป็นพ่อแม่วัยรุ่นของชุมชน สถานการณ์พ่อแม่วัยรุ่นของชุมชนมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงหลายมิติส่งผลกระทบต่อทั้งทางตรงและทางอ้อม มิได้เป็นเรื่องส่วนตัวหรือเรื่องภายในครอบครัวเท่านั้น การเกิดพ่อแม่วัยรุ่นถูกถ่ายทอดจากรุ่นพ่อแม่สู่รุ่นลูกเกิดเป็นวงจรพ่อแม่วัยรุ่นในครอบครัว ซึ่งปัจจัยที่ส่งผลให้สถานการณ์พ่อแม่วัยรุ่นของชุมชนทวีความรุนแรงมากขึ้น ดังนี้

2.1.1. ปัจจัยด้านสังคมในวงกว้าง การเข้ารับบริการในสถานบริการด้านสาธารณสุขบางแห่ง แม่วัยรุ่นได้รับการบริการที่ไม่เป็นมิตร ด้วยการแสดงกิริยาของผู้ให้บริการที่มองหัวจรดเท้า ใช้คำพูดส่อเสียดต่อแม่วัยรุ่นที่เข้าไปรับบริการ ทำให้แม่วัยรุ่นไม่ต้องการกลับไปใช้บริการอีก จึงขาดโอกาสที่จะได้รับข้อมูล ความรู้ที่ถูกต้องเพียงพอในการดูแลสุขภาพแม่และเด็ก ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัย ของ ศศินาภรณ์ ชูดำ (2555:45-60) ได้วิจัยเรื่อง ทักษะการตั้งครรภในวัยรุ่น และพฤติกรรมการพยาบาลต่อมารดาวัยรุ่นของพยาบาลสูติกรรมในสถานพยาบาลของรัฐในสามจังหวัดชายแดนใต้ พบว่า การให้บริการที่ไม่เป็นมิตรมาจากทัศนคติของผู้ให้บริการ เนื่องจากทางสูติศาสตร์มองว่า การตั้งครรภในวัยรุ่นเป็นภาวะเสี่ยงที่อาจเกิดภาวะแทรกซ้อนต่อมารดาและทารกในครรภ์ แพทย์และพยาบาลทางสูติกรรมจึงไม่สนับสนุนให้เกิดการตั้งครรภในวัยรุ่น

นอกจากนี้ การที่ชุมชนไม่มีกลไกการปกป้องคุ้มครองเด็กทำให้มีข้อจำกัดในการให้ความช่วยเหลือเด็กและวัยรุ่นที่เผชิญความเสี่ยงได้ไม่ทั่วถึง ชุมชนจึงมีการส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจ เนื่องจากตระหนักถึงความเสี่ยงในชีวิตเด็กและวัยรุ่นที่สามารถเกิดขึ้นได้ทั้งภายในครอบครัวและภายนอก แต่ขาดข้อมูลการส่งต่อเด็กและวัยรุ่นต่อกลไกการปกป้องคุ้มครองเด็กระดับจังหวัด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ แสงจันทร์ เมฆาตระกูล และคณะ (2556:3-89) ที่กล่าวว่า กลไกการปกป้องคุ้มครองเด็กมี 2 ระดับ ได้แก่ ระดับชาติ และระดับจังหวัด ซึ่งเป็นกลไกหนึ่งในการแก้ปัญหาพ่อแม่วัยรุ่นและให้ความช่วยเหลือเด็กและวัยรุ่นให้หลุดพ้นจากสถานการณ์ความเสี่ยงที่กำลังเผชิญอยู่และได้รับความช่วยเหลือที่สอดคล้องกับความต้องการของพ่อแม่วัยรุ่น

2.1.2. ปัจจัยด้านชุมชน คนในชุมชนมีทัศนคติเชิงลบต่อพ่อแม่วัยรุ่น ตัดสินว่าเป็นคนไม่ดี ใจแตก ขาดความรับผิดชอบ มีพฤติกรรมและทัศนคติที่ไม่เหมาะสมในการดำเนินชีวิต

ส่วนวัยรุ่นชายที่กลายเป็นพ่อจะได้รับผลกระทบจากทัศนคติของสังคมน้อยกว่าวัยรุ่นหญิง ด้วยทัศนคติที่คิดว่าวัยรุ่นเป็นคนสร้างปัญหาด้วยตนเองจึงทำให้ชุมชนไม่เห็นความสำคัญในการสร้างการเรียนรู้ให้กับพ่อแม่วัยรุ่น จนกระทั่งเกิดพ่อแม่วัยรุ่นจำนวนมากขึ้น และรุ่นลูกของพ่อแม่วัยรุ่นกลายเป็นพ่อแม่วัยรุ่นต่อไปเป็นวงจรพ่อแม่วัยรุ่นที่ส่งต่อกันรุ่นต่อรุ่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Marco Francesconi(2007:17-26) ได้วิจัยเรื่อง ผลการศึกษาเด็กที่เกิดจากแม่วัยรุ่น พบว่าผลกระทบต่อเด็กที่มีแม่วัยรุ่น คือ เด็กที่เกิดจากแม่วัยรุ่นมีโอกาสสำเร็จการศึกษาน้อยกว่า มีความเสี่ยงที่จะกลายเป็นแม่วัยรุ่น ความเป็นไปได้ที่น้อยมากที่จะมีรายได้สูง การส่งผ่านปัญหาของแม่วัยรุ่นสู่บุตรเป็นผลกระทบต่อโครงสร้างครอบครัวในวัยเด็กของบุตร การแก้ปัญหาแม่วัยรุ่นโดยการลดการให้กำเนิดบุตรในวัยรุ่นไม่ได้ขจัดปัญหาความด้อยโอกาสของเด็ก

2.1.3 ปัจจัยด้านโรงเรียนและเพื่อน มีหลักสูตรเรื่องอนามัยเจริญพันธุ์ แต่มีข้อจำกัดในการสอนตามหลักสูตร เนื่องจากบุคลากรมีจำนวนน้อยกว่านักเรียน ทำให้ไม่สามารถให้คำปรึกษาวัยรุ่นที่กำลังเผชิญสถานการณ์พ่อแม่วัยรุ่นได้อย่างทั่วถึง นักเรียนส่วนใหญ่ที่ตั้งครรภ์จะหยุดเรียนเมื่อคลอดแล้วกลับมาเรียนใหม่อีกครั้ง หรือบางรายออกเรียนกลางคันแล้วไม่กลับเข้าเรียนอีก เนื่องจากต้องทำงานหาเลี้ยงลูกเพียงลำพัง และไม่มีกำลังใจที่จะกลับไปเรียนต่อ สอดคล้องกับงานวิจัยของ เฉลิมศรี อานก่าบั้ง(2552:111-126) ได้วิจัยเรื่อง แม่วัยรุ่นของโรงเรียนมัธยมศึกษาในอำเภอหนึ่งของจังหวัดนครราชสีมา พบว่า เด็กนักเรียนส่วนใหญ่ออกเรียนกลางคันไปแต่งงานเนื่องจากการตั้งครรภ์

2.1.4 ปัจจัยด้านครอบครัว การอบรมเลี้ยงดูของครอบครัวมีอิทธิพลต่อความคิด ความเชื่อ พฤติกรรม รวมถึงทักษะชีวิตและการแก้ปัญหาของเด็กและวัยรุ่น ภาวะความกดดันทางเศรษฐกิจส่งผลกับความสัมพันธ์ในครอบครัว ครอบครัวยังขาดทักษะการสื่อสารเชิงบวกและการสื่อสารเรื่องเพศ หากเกิดพ่อแม่วัยรุ่นในครอบครัวโดยเฉพาะครอบครัวฝ่ายหญิงต้องการให้แต่งงานเพื่อยุติปัญหาและความอับอาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เฉลิมศรี อานก่าบั้ง(2552:111-126) ได้วิจัยเรื่อง แม่วัยรุ่นของโรงเรียนมัธยมศึกษาในอำเภอหนึ่งของจังหวัดนครราชสีมา พบว่า ลักษณะครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์ ครอบครัวแตกแยกทำให้วัยรุ่นขาดความอบอุ่น ผู้ปกครองไม่มีทักษะการเลี้ยงดูวัยรุ่น เมื่อลูกหลานเผชิญการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นจึงไม่สามารถแก้ปัญหาได้

2.1.5 ปัจจัยด้านพ่อแม่วัยรุ่น การเจริญเติบโตเข้าสู่วัยรุ่นเจริญพันธุ์ของวัยรุ่นแต่ขาดความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องในเรื่องเพศและพัฒนาการการเปลี่ยนแปลงของตนเอง ทัศนคติในการคาดหวังการมีชีวิตคู่ และต้องการมอบความสาวให้กับชายที่ตนรัก วัยรุ่นหญิงหวังได้ผู้ชายดีๆ เลี้ยง

ดูให้ชีวิตสุขสบาย ผู้ชายหวังจะได้ผู้หญิงที่เป็นแม่ศรีเรือน เป็นผู้ตามที่ดี ดูแลสามีเลี้ยงดูลูก มีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ เมื่อตั้งครรรภ์โดยไม่พร้อม ความรู้สึกผิดต่อพ่อแม่ผู้ปกครอง ต้องการเก็บเป็นความลับเนิ่นนานวันหาทางจัดการไม่ได้เกิดความกดดัน เครียด ซึมเศร้า ไม่เห็นทางออกขาดการวางแผนชีวิต หลังคลอดขาดทักษะความรู้ในการดูแลอนามัยแม่และเด็กและการเลี้ยงดูลูกให้เจริญเติบโตตามวัย ขาดทักษะการเลี้ยงลูก ลูกของพ่อแม่วัยรุ่นบางรายกลายเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในวัยเดียวกันกับพ่อแม่ของตนเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของ วัลยา ธรรมพินิจวัฒน์ (2553:5-9) วิจัยเรื่อง ความต้องการในการเรียนรู้เรื่องเพศศึกษาของวัยรุ่นไทยในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อค่านิยมและพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่น คือ บทบาททางสังคมที่คลุมเครือซึ่งนำไปสู่การรับรู้เอกลักษณ์ที่สับสน มีความอยากรู้อยากเห็นและการรับรู้ทางเพศที่สูงขึ้น ขาดความรู้และทักษะชีวิต (life skills) ที่จำเป็น บิดามารดาไม่ค่อยมีส่วนร่วม และขาดการควบคุมตนเองและขอความช่วยเหลือและขาดทักษะชีวิตที่จะช่วยให้สามารถจัดการกับความต้องการทางเพศของตนเองหรือเจรจาต่อรองในสถานการณ์ที่อาจถูกบังคับให้มีเพศสัมพันธ์โดยไม่เต็มใจ

นอกจากนี้ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการกลายเป็นพ่อแม่วัยรุ่นยังสอดคล้องกับแนวคิดปัจจัยที่ส่งผลต่อการตั้งครรรภ์ในวัยรุ่น ของ UNEFPA (2014) ที่กล่าวว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการตั้งครรรภ์ในวัยรุ่นประกอบด้วย ปัจจัยด้านสังคมในวงกว้าง ปัจจัยด้านชุมชน ท้องถิ่น ปัจจัยด้านโรงเรียนและเพื่อน ปัจจัยด้านครอบครัว และปัจจัยด้านวัยรุ่น และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ

มาลีวัล เลิศสาครศิริ (2557:90-98) วิจัยเรื่อง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตั้งครรรภ์ไม่พึงประสงค์ของสตรีวัยรุ่นตามการรับรู้ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยเซนต์หลุยส์ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการตั้งครรรภ์ไม่พึงประสงค์ประกอบด้วย ปัจจัยภายใน ได้แก่ ทักษะการตัดสินใจ เพศสัมพันธ์ พฤติกรรมของวัยรุ่น ความรู้การคุมกำเนิด ลักษณะครอบครัว และปัจจัยภายนอก ได้แก่ สังคม สิ่งแวดล้อม สื่อ และวัฒนธรรม ค่านิยมมีความสัมพันธ์ต่อการตั้งครรรภ์ไม่พึงประสงค์ของสตรีวัยรุ่น ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญของการตั้งครรรภ์ของสตรีวัยรุ่น

2.2 ปัจจัยส่งผลต่อกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน ประกอบด้วย ผู้นำชุมชนที่มีความเข้าใจสถานการณ์พ่อแม่วัยรุ่นที่กำลังเพิ่มจำนวนมากขึ้นในชุมชน กระตุ้นให้เกิดการรวมกลุ่มคิดวิเคราะห์ สรุปบทเรียนบทพทวนศัภษาของชุมชน แสวงหาความรู้เพิ่มเติม ทั้งการรับข้อมูลข่าวสาร เข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้ จำจดประสบการณ์ ทักษะ ความรู้นั้นได้ไปประยุกต์สร้างการเรียนรู้ของชุมชนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่ชุมชนกำลังเผชิญ การกำหนดเนื้อหาการเรียนรู้ถูกปรับเปลี่ยนตามกลุ่มเป้าหมายที่ชุมชนต้องการสร้างการเรียนรู้ การจัดวางบทบาทการสร้างการเรียนรู้ของแต่ละคนอย่างชัดเจน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความรู้ ความคิด พฤติกรรม ให้มี

ศักยภาพในการรับมือกับสถานการณ์เดิมได้แตกต่างไปจากเดิม สอดคล้องกับแนวคิดปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้ ของ Theresa Mackey and other(2010:12-19) ที่กล่าวว่า ปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้ 6 ปัจจัย ดังนี้ การรับข้อมูลข่าวสาร การจดจำ นำไปใช้ และความเข้าใจ การทำตามหน้าที่ การเปลี่ยนแปลงของบุคคล กระบวนการเรียนรู้ และศักยภาพของสังคมที่มีผลกระทบต่อการเรียนรู้จากผู้อื่น และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ มณีรัตน์ ประกัน (2550:158) วิจัยเรื่องกระบวนการเรียนรู้ของบุคคลในการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน ศึกษากรณีสมาชิกศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเครือข่ายป่า พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ ประกอบด้วย ปัจจัยด้านผู้นำการเรียนรู้ ที่มีความรู้ในการจัดการเรียนรู้ มีทักษะในการถ่ายทอดความรู้ การกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ โดยมีผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ปัจจัยด้านเนื้อหาการเรียนรู้ ซึ่งกำหนดจากเรื่องใกล้ตัวและกำลังเป็นความทุกข์ร้อนที่กำลังเผชิญอยู่ รู้สึกถึงทางตันหาทางออกไม่ได้ ปัจจัยด้านรูปแบบหรือวิธีการเรียนรู้ มีความหลากหลายเน้นการมีส่วนร่วม มีความต่อเนื่องของการเรียนรู้ และมีรูปแบบอย่างไม่เป็นทางการมีความสัมพันธ์เชิงสังคม ปัจจัยด้านความสุขทางจิตวิญญาณของผู้เรียน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของณรงค์ฤทธิ์ นิละโยธิน(2555:127-129) วิจัยเรื่อง ตัวแบบความสำเร็จในอาชีพวิทยากรกระบวนการในการจัดการเรียนรู้ชุมชนของนักวิชาการพัฒนาชุมชน พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้ชุมชน ประกอบด้วย ปัจจัยด้านบุคคล การสร้างการมีส่วนร่วมและความสัมพันธ์ที่ดี การออกแบบกิจกรรมที่เหมาะสม การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ อย่างมีส่วนร่วม ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ ประกอบด้วย เครือข่าย และการยอมรับนวัตกรรม ปัจจัยด้านการรับรู้ความสามารถแห่งตน เป็นการรับรู้ความสามารถแห่งตนในการเรียนรู้ และปัจจัยด้านความมุ่งมั่น สู่ความสำเร็จด้านการทำงาน การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความสำเร็จด้านการเงิน

2.3 เงื่อนไขที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ของชุมชน ประกอบด้วย เงื่อนไขเวลาที่เหมาะสม การเริ่มต้นกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยชุมชนเข้ามาในชุมชนในช่วงเวลาที่เหมาะสม ชุมชนได้พัฒนาแนวคิดการสร้างต้นทุนชีวิตของชุมชน ประกอบกับสถานการณ์พ่อแม่วัยรุ่นที่กำลังทวีความรุนแรงในชุมชนมากขึ้นชุมชนกำลังต้องการทักษะ ความรู้ใหม่ๆ ในการตัดวงจรพ่อแม่วัยรุ่นที่กำลังเกิดขึ้นในชุมชน ทำให้เกิดการสร้างการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องของชุมชน เงื่อนไขของแนวคิด ความรู้ ความเข้าใจสถานการณ์พ่อแม่วัยรุ่นที่กำลังเกิดขึ้นเป็นวงจรพ่อแม่วัยรุ่นในชุมชนขึ้น ชุมชนตระหนักถึงศักยภาพของชุมชนในการสร้างการเรียนรู้เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น เงื่อนไขการจัดการเรียนรู้ ที่มีกรอบแบบการสร้างการเรียนรู้จากข้อมูลของชุมชนทั้งข้อมูลเฉพาะรายและข้อมูลภาพรวม กำหนดทิศทางการสร้างการเรียนรู้ของชุมชนให้สอดคล้องกับ

สถานการณ์ สร้างกลไกผลักดันให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ผลิตซ้ำทางความคิดรุ่นต่อรุ่น และ
 เงื่อนไขของกลไกการเรียนรู้ คณะทำงานเด็กเข้าใจบทบาทหน้าที่ในการส่งเสริมการเรียนรู้ กำหนด
 เนื้อหาการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับพ่อแม่ผู้รู้ ซึ่งเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ของชุมชนสอดคล้อง
 กับแนวคิดเงื่อนไขการเรียนรู้ของ อรศรี งามวิทยาพงศ์(2549 : 109-121)ที่กล่าวว่า เงื่อนไขการ
 เรียนรู้ที่ทำให้เกิดศักยภาพและความสามารถในทางสร้างสรรค์มีเงื่อนไขอย่างน้อย 4 ประการ คือ

1. เงื่อนไขของเวลาที่พอเพียงและต่อเนื่อง เพื่อสร้างการเรียนรู้ใหม่ให้เกิดการ
 ประจักษ์แจ้ง เกิดความหยั่งรู้และสำนึกที่องงามจากภายใน

2. เงื่อนไขของกระบวนการที่ ชัดความเชื่อพื้นฐานที่มนุษย์ใช้ในการทำความเข้าใจ
 ชีวิต โลกหรือสรรพสิ่งที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดระบบคุณค่า ทัศนคติ ความเชื่อและการจัดการของ
 บุคคลต่อสิ่งต่างๆและเชื่อมั่น กระบวนการที่เอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้คือเชื่อว่ามีศักยภาพและ
 ความสามารถการเรียนรู้ของมนุษย์ที่สูงกว่าสัตว์โลกทั่วไป จึงให้ความสำคัญกับการจัด
 สภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้

3. เงื่อนไขของการจัดการเรียนรู้ เพื่อเพิ่มคุณภาพการเรียนรู้ มีการกำหนด
 เป้าหมาย วางแผน กำหนดกลไก กระบวนการที่จะทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ที่สืบเนื่อง เกิดเป็น
 วัฒนธรรมการเรียนรู้

4. เงื่อนไขของกลไกการเรียนรู้ เป็นการส่งผ่านเนื้อหาการเรียนรู้ ผลักดันขับ
 เคลื่อนกระบวนการให้ต่อเนื่อง โดยอาศัยแหล่งเรียนรู้และช่องทางการเรียนรู้ กลไกของการเรียนรู้
 มีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับเนื้อหาการเรียนรู้ บริบทการเรียนรู้ เช่น ครอบครัว โรงเรียน รัฐ
 สื่อมวลชน สถาบันสังคม ฯลฯ

สรุปปัจจัยและเงื่อนไขที่ส่งผลต่อกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนที่สร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม
 สำหรับพ่อแม่ผู้รู้ ประกอบด้วย ปัจจัยที่ส่งผลต่อการกลายเป็นพ่อแม่ผู้รู้ของชุมชน ซึ่งเป็น
 ปัจจัยที่ผลักดันให้สถานการณ์พ่อแม่ผู้รู้ของชุมชนที่วิวัฒนาการมากขึ้นมีหลายด้าน ประกอบด้วย ด้านสังคมในวงกว้าง ด้านชุมชน ด้านโรงเรียนและเพื่อน ด้านครอบครัว และด้านพ่อแม่ผู้รู้
 ปัจจัยสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ของชุมชน ประกอบด้วย ผู้นำการเรียนรู้ เนื้อหาการเรียน รูปแบบ
 การเรียนรู้ผ่านกิจกรรมหลากหลาย โดยมีผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการเรียนรู้
 ของชุมชนจะเกิดขึ้นภายใต้ เงื่อนไขของเวลาที่เหมาะสม เงื่อนไขทัศนคติ ความเชื่อที่เปลี่ยนไป
 เงื่อนไขการจัดการเรียนรู้ และเงื่อนไขของกลไกในการส่งผ่านการเรียนรู้ของชุมชน

ตอนที่ 3 แนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนในการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น

จากผลการวิจัยทำให้ผู้วิจัยได้ค้นพบว่า แนวทางการสร้างการเรียนรู้ของชุมชนในการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่นนั้น มีดังนี้

1. การพัฒนาระบบบริการสุขภาพสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น มีการให้บริการที่เป็นมิตร ไม่มีท่าทีดูถูกหรือตัดสิน ไม่ตีตราและไม่เลือกปฏิบัติเมื่อพ่อแม่วัยรุ่นเข้ามาใช้บริการ ข้อมูลของแม่วัยรุ่นจะถูกบันทึกไว้ที่คลินิกและเป็นข้อมูลความลับที่ไม่เปิดเผยต่อสาธารณะสำหรับพ่อแม่วัยรุ่นที่เข้ารับบริการที่คลินิกพ่อแม่เป็นส่วนหนึ่งของระบบบริการสุขภาพที่คลินิกพ่อแม่ดำเนินการได้เป็นอย่างดีในส่วนที่ควรปรับปรุง คือ

1.1 หลักสูตรการเรียนรู้สำหรับพ่อแม่วัยรุ่นที่ได้มาตรฐาน การสร้างการเรียนรู้ผ่านห้องเรียนพ่อแม่ในคลินิกพ่อแม่วัยรุ่น มีการสร้างการเรียนรู้ด้านสุขภาพแม่และเด็ก และการเรียนรู้ทักษะชีวิตให้กับพ่อแม่ที่เข้ามาใช้บริการเหมือนกันทุกคน แต่พ่อแม่วัยรุ่นที่เข้ามาใช้บริการมีความอ่อนไหวและอยู่ในภาวะเปราะบาง ต้องการการบริการพิเศษในการส่งเสริมทักษะชีวิตและการฟื้นฟูจิตใจ ซึ่งการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับพ่อแม่วัยรุ่นรวมกับพ่อแม่ทั่วไปทำให้เข้าถึงพ่อแม่วัยรุ่นได้ยากและไม่สามารถจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับสถานการณ์ที่พ่อแม่วัยรุ่นกำลังเผชิญอยู่ได้อย่างทัน่วงที ดังนั้น หลักสูตรที่ได้มาตรฐาน สำหรับพ่อแม่วัยรุ่นจะทำให้มีการสร้างการเรียนรู้ที่เข้าถึงพ่อแม่วัยรุ่นได้มากขึ้น อ้างอิงจากหลักสูตรมาตรฐาน ของ สำนักงานอนามัยเจริญพันธ์ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2552:1-17 กล่าวถึง หลักสูตรมาตรฐาน ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ พันธกิจ และนโยบายที่มุ่งไปสู่บริการสุขภาพและอนามัยการเจริญพันธ์ที่เป็นมิตรและมีคุณภาพที่มีความชัดเจนสำหรับวัยรุ่นและเยาวชน มีคณะทำงาน/คณะกรรมการเฉพาะมีทัศนคติที่ดีต่อพ่อแม่วัยรุ่น รับผิดชอบผลักดันให้เกิดการจัดบริการสุขภาพและอนามัยเจริญพันธ์ มีแผนปฏิบัติการจัดกระบวนการเรียนรู้เฉพาะสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น ที่ชัดเจน สภาพแวดล้อมเป็นมิตร มีระบบข้อมูลสารสนเทศ และการจัดการความรู้ มีการสื่อสารภายในองค์กร มีการสนับสนุนทรัพยากร และกลไกการติดตาม และประเมินผลพ่อแม่วัยรุ่นในชุมชน

1.2 กลไกการติดตามระหว่างตั้งครรภ์และหลังคลอดในชุมชน วัยรุ่นตั้งครรภ์ในชุมชน บางรายไม่ฝากครรภ์จนกระทั่งคลอด ซึ่งทำให้มีความเสี่ยงด้านสุขภาพแม่และเด็ก บางรายมีความเสี่ยงหลังคลอดซึ่งหากมีการติดตามหลังคลอดทันทีจะทำให้ลดความเสี่ยงลงได้ซึ่งการติดตามแม่ระหว่างตั้งครรภ์และหลังคลอดเป็นความรับผิดชอบโดยตรงของคลินิกพ่อแม่ แต่ด้วยบุคคลากรที่มีจำนวนจำกัดทำให้การให้บริการไม่ทั่วถึง และไม่ทันเวลากรณีที่แม่และเด็กที่มีความเสี่ยง ดังนั้น การสร้างกลไกการติดตามระหว่างตั้งครรภ์และหลังคลอดในชุมชนจะสามารถช่วยลดความเสี่ยงได้

ด้วยการ สรรหาอาสาสมัครเพื่อเป็นพี่เลี้ยงด้านสุขภาพ ส่งเสริมพี่เลี้ยงให้มีความเข้าใจและมีทัศนคติที่ดีต่อพ่อแม่วัยรุ่นไม่ตัดสินหรือกล่าวโทษ และส่งเสริมศักยภาพให้สามารถติดตามเยี่ยมบ้านระหว่างตั้งครรภ์และหลังคลอด สามารถให้ความช่วยเหลือด้านสุขภาพแม่และเด็กเบื้องต้น มีทักษะการส่งต่อข้อมูลการตั้งครรภ์วัยรุ่นในชุมชนต่อคลินิกพ่อแม่เพื่อให้ได้รับการบริการอย่างทั่วถึงและทันสถานการณ์

ข้อเสนอแนะในการพัฒนาระบบบริการสุขภาพสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Morag McArthur Erin Barry(2013:23-72) ได้ทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการเรื่อง แม่วัยรุ่นกับการตีตราและการสนับสนุนพบว่า ข้อเสนอแนะในการพัฒนาระบบการบริการสนับสนุนสำหรับแม่วัยรุ่น ควรหาทางที่จะพัฒนา ดังนี้

1.ลดการตีตราและการเลือกปฏิบัติตระหนักถึงความสำคัญของการดูแลบุตรของแม่วัยรุ่น นโยบายและการบริการควรระมัดระวังที่จะตีตราแม่วัยรุ่นที่มาใช้บริการ เจ้าหน้าที่ให้บริการควรมีความรู้ความเข้าใจ

2.การบริการด้านสุขภาพและคุณภาพชีวิตของเด็กไปถึงพ่อแม่วัยรุ่น ซึ่งพ่อแม่วัยรุ่นจะเข้ารับบริการหากมีความเข้าใจอย่างชัดเจนในบริการนั้นๆ เกี่ยวกับสุขภาพของบุตร และคุณภาพชีวิต

3.ทำให้สถานบริการสุขภาพสามารถเข้าถึงง่ายสำหรับพ่อแม่วัยรุ่นผ่านการประชาสัมพันธ์

4.จัดลำดับความสำคัญสัมพันธ์กับการช่วยเหลือพ่อแม่วัยรุ่น ส่วนใหญ่ไม่ได้วางแผนในการมีบุตรและความสัมพันธ์ที่เปราะบางระหว่างพ่อแม่วัยรุ่น

5. สนับสนุนการวางแผนอนาคตรายบุคคล

2.การสร้างการเรียนรู้ชุมชน ซึ่งเป็นกลไกการแก้ปัญหาของชุมชนที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนได้เรียนรู้ปัญหา สถานการณ์ที่ชุมชนกำลังเผชิญอยู่และร่วมกันค้นหาแนวทางการแก้ปัญหานั้นๆ ได้ทันสถานการณ์ ผู้วิจัยเสนอแนวทางการพัฒนาการสร้างการเรียนรู้ชุมชน ดังนี้

2.1.ชุมชนส่งเสริมแนวคิดการสร้างต้นทุนชีวิตเด็กและวัยรุ่นโดยมีสิทธิเด็กเป็นพื้นฐานอย่างต่อเนื่อง ชุมชนสร้างการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ที่ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองซ้ำแล้วซ้ำอีกอย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งชุมชน พบว่า การส่งเสริมการเรียนรู้โดยมีแนวคิดการสร้างต้นทุนชีวิตเด็กและวัยรุ่นโดยมีสิทธิเด็กเป็นพื้นฐาน เป็นแนวคิดที่สามารถใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและวัยรุ่นในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ชุมชนสามารถค้นหาสาเหตุที่ทำให้ต้นทุนชีวิตเด็กและวัยรุ่น

อ่อนแอ และความเสียหายที่เด็กกำลังเผชิญอยู่และกำหนดแนวทางการแก้ปัญหา สร้างความเข้มแข็งให้กับต้นทุนชีวิตเด็กและวัยรุ่นอย่างรอบด้าน พร้อมกับลดความเสี่ยงที่เด็กกำลังเผชิญอยู่ สอดคล้องกับสถานการณ์จริงที่กำลังเผชิญอยู่ ซึ่งการที่จะทำให้แนวคิดการสร้างการเรียนรู้ของชุมชนสามารถนำไปสู่การแก้ปัญหาและลดความเสี่ยงของเด็กและวัยรุ่นได้นั้น ควรมีการสำรวจข้อมูลชุมชนโดยคนในชุมชนอย่างน้อยปีละครั้ง เพื่อให้ข้อมูลทันสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชน สามารถนำข้อมูลชุมชนที่ได้ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างสอดคล้องกับสถานการณ์ สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กในชุมชน ของ สุริยเดว ทรีปาตี (2554:11-16) ที่กล่าวว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กเป็นการช่วยให้เด็กเพิ่มต้นทุนชีวิตในแต่ละช่วงวัยทั้งก่อนวัยเรียน วัยประถม วัยรุ่นต่างก็มีความต้องการพัฒนาและสร้างรากฐานคุณภาพชีวิตที่ต่างกันการเพิ่มความเข้มแข็งของต้นทุนชีวิต มีองค์ประกอบ 5 พลัง คือ การสร้างต้นทุนภายใน คือ พลังตนเอง และการสร้างต้นทุนภายนอก คือ พลังครอบครัว พลังปัญญา พลังเพื่อนและกิจกรรม และพลังชุมชนพลังภายนอกมีความเชื่อมโยงกันเสริมสร้างพลังภายในของเด็กให้เข้มแข็ง รู้สึกถึงคุณค่าของตนเอง มีความภูมิใจในตนเอง มีความรู้สึกมั่นคงปลอดภัยมีทักษะการจัดการปัญหาของตนเอง และมีระบบการสนับสนุนช่วยเหลือเด็กจากคนรอบข้าง

2.2. การพัฒนาระบบการเรียนรู้สำหรับพ่อแม่วัยรุ่นครอบครัวและชุมชน ให้มีการเรียนรู้อย่างรอบด้าน เนื่องจากชุมชนมีการสร้างการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของต้นทุนชีวิตเด็กและวัยรุ่น เมื่อวัยรุ่นกลายเป็นพ่อแม่จะไม่เข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน เนื่องจากบางรายหยุดเรียนกลางคันต้องทำงานหาเลี้ยงครอบครัว บางรายรู้สึกอายไม่กล้าเข้าร่วมกิจกรรมชุมชน บางรายอยู่ในสภาวะเปราะบาง อ่อนไหวง่ายไม่ต้องการเผชิญหน้ากับสังคม ดังนั้น เนื้อหาและวิธีการสร้างการเรียนรู้สำหรับพ่อแม่วัยรุ่นที่สามารถเสริมสร้างความเข้มแข็งทั้งทางด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิต และเสริมทักษะอาชีพและทักษะชีวิตไปพร้อมๆกัน และควรจัดลำดับความสำคัญในการสร้างการเรียนรู้หรือให้ความช่วยเหลือพ่อแม่วัยรุ่นอย่างเหมาะสม นอกจากนี้ ยังสามารถนำบทเรียนมาสังเคราะห์เป็นคู่มือ สื่อการเรียนรู้ เรื่องการสร้างการเรียนรู้ชุมชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น สอดคล้องกับแนวคิดการถอดบทเรียน ของ ประภาพรพรณ อุณอบ(2552:42) ที่กล่าวว่า การถอดบทเรียน เป็นวิธีการจัดการความรู้รูปแบบหนึ่งที่เน้นการสร้างการเรียนรู้ในกลุ่ม เพื่อสกัดความรู้ในตัวบุคคลและองค์ความรู้ท้องถิ่นออกมาเป็นบทเรียนที่สามารถนำไปสังเคราะห์เป็นชุดความรู้ คู่มือ สื่อการเรียนรู้รูปแบบต่างๆ นอกจากนี้ผู้เข้าร่วมกระบวนการถอดบทเรียนจะต้องเกิดการเรียนรู้ร่วมกันนำไปสู่การปรับวิถีคิด และวิธีการทำงานที่สร้างสรรค์ และมีคุณภาพยิ่งขึ้น

2.3 ชุมชนพัฒนาเนื้อหาการเรียนรู้อำหรับพ่อแม่ผู้ปกครองร่วมกับโรงเรียน สอดแทรกในวิชา
 เพศศึกษา ซึ่งเป็นหลักสูตรของโรงเรียน ด้วยการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ
 ป้องกันโรคติดต่อและการดำเนินชีวิตของวัยรุ่น โดยใช้เรื่องใกล้ตัวเป็นตัวอย่างสะท้อนให้เห็น
 ผลกระทบจากการตั้งครุฑในวัยเรียน สร้างการเรียนรู้หลายรูปแบบที่น่าสนใจ และสร้างสำนึก
 ความรับผิดชอบร่วมกันในการตั้งครุฑทั้งผู้หญิงและผู้ชาย สอดคล้องกับงานวิจัยของ มณีรัตน์
 ประกัน (2550:158) ได้วิจัยเรื่องกระบวนการเรียนรู้ของบุคคลในการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน
 ศึกษากรณีสมาชิกศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเครือข่ายป่าตะวันออก พบว่า การสร้างการเรียนรู้ของ
 ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายด้าน ดังนี้ ปัจจัยด้านผู้นำการเรียนรู้ ที่มีความรู้ในการจัดการเรียนรู้กระตุ้นให้
 เกิดการเรียนรู้โดยมีผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ปัจจัยด้านเนื้อหาการเรียนรู้ กำหนดจากเรื่องใกล้ตัวและ
 หาทางออกไม่ได้ ปัจจัยด้านวิธีการเรียนรู้ มีความหลากหลายเน้นการมีส่วนร่วม มีความต่อเนื่อง
 ของการเรียนรู้ และมีรูปแบบอย่างไม่เป็นทางการ

2.4 การพัฒนาพี่เลี้ยงชุมชนให้เป็นกลไกการทำงานเด็กและครอบครัวของชุมชน ซึ่งแต่ละ
 ชุมชนมีผู้ใหญ่อยุ่ที่เห็นความสำคัญและให้การสนับสนุนส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กและวัยรุ่น
 รวมถึงพ่อแม่ผู้ปกครองในชุมชนแต่คนที่ม่ี่ประสบการณ์ มีความรู้ความเข้าใจ และมีความสนใจในการ
 ทำงานเด็กและครอบครัวมีน้อย และขาดกระบวนการสร้างพี่เลี้ยงชุมชนรุ่นใหม่ ทำให้การสร้างการ
 เรียนรู้ของชุมชนสำหรับเด็กและครอบครัวไม่สามารถทำได้อย่างทั่วถึงขาดความต่อเนื่อง แนว
 ทิศทางการพัฒนาพี่เลี้ยงชุมชนในชุมชนสามารถเริ่มจากคนกลุ่มเล็กๆที่สนใจ รวมกลุ่มแลกเปลี่ยน
 ประสบการณ์การทำงานด้านเด็กและครอบครัวกับพี่เลี้ยงในชุมชนที่มีความรู้ มีประสบการณ์และ
 ทำงานเด็กและครอบครัวอย่างต่อเนื่อง และส่งเสริมความรู้พื้นฐานเรื่อง ต้นทุนชีวิตและสิทธิเด็ก
 ซึ่งเป็นแนวคิดหลักในการสร้างการเรียนรู้ของชุมชน และส่งเสริมศักยภาพการจัดการกระบวนการ
 เรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ เช่น การให้คำปรึกษา การออกแบบกิจกรรมจากข้อมูลชุมชน เป็นต้น

3. ส่งเสริมการบูรณาการร่วมกันระหว่างชุมชนและหน่วยงานรัฐและองค์กรเอกชน ชุมชนมี
 ทั้งหน่วยงานรัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนเข้ามาสร้างการเรียนรู้ในชุมชน จัดตั้งคณะทำงานชุมชน
 ให้เป็นกลไกการทำงานร่วมกับหน่วยงานนั้นๆ ผู้นำชุมชนบางคนเป็นคณะทำงานของหลาย
 หน่วยงานทำให้มีงานมาก ไม่มีเวลาว่าง งานซ้ำซ้อนสับสน ดังนั้น การสร้างการมีส่วนร่วมระหว่าง
 ชุมชนและหน่วยงานรัฐและองค์กรเอกชนในการกำหนดแนวทิศทางการสร้างการเรียนรู้ในชุมชน
 ร่วมกันจะช่วยลดความซ้ำซ้อนและสับสนของงานและสามารถใช้ทรัพยากรของแต่ละหน่วยงานได้
 อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ กรอบแนวคิดการดำเนินกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดย
 ชุมชน ของ แสงจันทร์ เมฆาตระกูล และคณะ(2556:5-6) ที่กล่าวว่า การส่งเสริมการลดความเหลื่อม

รายการนี้และการปกป้องคุ้มครองเด็กในชุมชน เน้นการบูรณาการงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานรัฐกับชุมชน

จากผลการวิจัย บทเรียนการสร้างกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น จากกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต กรณีศึกษาคลองสองต้นนุ่น พบว่า บทเรียนกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น ปัจจัยและเงื่อนไขที่ส่งผลต่อกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนที่สร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น และแนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนในการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น สามารถนำไปเผยแพร่ในวงกว้างสำหรับผู้ที่ไม่ได้เข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อให้เกิดการกระตุ้นให้ตื่นตัวต่อสถานการณ์พ่อแม่วัยรุ่นที่กำลังเกิดขึ้นในชุมชน และเข้าใจบทบาทของชุมชนในการสร้างภูมิคุ้มกันสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น และนอกจากนี้ ยังสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนให้มีความชัดเจนมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัย พบว่า กระบวนการสร้างการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องของชุมชน สะท้อนให้เห็นว่า ชุมชนใช้แนวคิดเสริมสร้างต้นทุนชีวิตโดยมีสิทธิเด็กเป็นพื้นฐาน ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้หลากหลาย โดยกำหนดเนื้อหาการเรียนรู้และรูปแบบการเรียนรู้จากผู้เรียนเป็นสำคัญ แต่การสร้างการเรียนรู้ของชุมชนยังไม่เคยถูกนำไปเผยแพร่อย่างเป็นระบบในวงกว้าง ตั้งแต่การเผยแพร่ภายในชุมชน เพื่อกระตุ้นให้สมาชิกในชุมชนที่ไม่ได้เข้าร่วมกระบวนการเรียนรู้ตระหนักถึงสถานการณ์พ่อแม่วัยรุ่นที่ทวีความรุนแรงมากขึ้น ครอบครัวและชุมชนมีบทบาทสำคัญในการแก้ปัญหาพ่อแม่วัยรุ่นในชุมชน และหน่วยงานรัฐและหน่วยงานเอกชนที่ให้การสนับสนุนการเรียนรู้ของชุมชน เข้าใจทุนเดิมของชุมชนและให้การสนับสนุนชุมชนจากทุนเดิมที่ชุมชนมีอยู่ จึงมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ ดังนี้

1.1 ควรนำผลการวิจัยสกัดเป็น “คู่มือการสร้างการเรียนรู้ชุมชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น” และผลิตสื่อเผยแพร่ เนื่องจาก ชุมชนต้องการพัฒนาที่เลี้ยงชุมชนให้มีจำนวนมากขึ้น แต่ยังขาดการประมวลประสบการณ์การสร้างการเรียนรู้ชุมชนอย่างเป็นระบบ เพื่อเป็นแนวทางการทำงานของพี่เลี้ยงชุมชนรุ่นต่อไป และเผยแพร่กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนในวงกว้างทั้งภายในชุมชนและหน่วยงานรัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนที่ให้การสนับสนุนชุมชน สอดคล้องกับแนวคิดการถอดบทเรียน ของ ประภาพรพรณ อุณอบ(2552:42) ที่กล่าวว่า การถอดบทเรียน เป็นวิธีการจัดการความรู้รูปแบบหนึ่งที่เน้นการสร้างการเรียนรู้ในกลุ่ม เพื่อสกัดความรู้ในตัวบุคคลและ

องค์ความรู้ท้องถิ่นออกมาเป็นบทเรียนที่สามารถนำไปสังเคราะห์เป็นชุดความรู้ คู่มือ สื่อการเรียนรู้ รูปแบบต่างๆ

1.2 ผู้นำการเรียนรู้ของชุมชน ควรนำผลการวิจัยเผยแพร่ในวงกว้างเพื่อสร้างความเข้าใจสถานการณ์พ่อแม่วัยรุ่นในชุมชน และยืนยันกระบวนการสร้างการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น ภายใต้แนวคิดเสริมสร้างต้นทุนชีวิตโดยมีสิทธิเด็กเป็นฐาน โดยเน้นการส่งเสริมความเข้มแข็งของเด็กและวัยรุ่น รวมทั้งพ่อแม่วัยรุ่น ครอบครัว ชุมชน เนื่องจากผู้นำชุมชนยังไม่เห็นความสำคัญของแผนการพัฒนาด้านเด็ก เน้นการแก้ปัญหาที่เด็กและวัยรุ่นมากกว่าการสร้างการเรียนรู้สำหรับพ่อแม่วัยรุ่น ครอบครัว ชุมชน หลังจากที่ชุมชนลองผิดลองถูกอย่างต่อเนื่อง เกิดเป็นแนวทางการสร้างการเรียนรู้ที่เน้นการเสริมสร้างต้นทุนชีวิตโดยมีสิทธิเด็กเป็นฐาน บทเรียนที่เกิดขึ้นชุมชนยังไม่ได้นำไปเผยแพร่อย่างเป็นระบบในวงกว้าง ผู้นำชุมชนและสมาชิกชุมชนที่ไม่ได้เข้าร่วมกระบวนการเสริมสร้างต้นทุนชีวิตและหน่วยงานรัฐ องค์การพัฒนาเอกชนที่เข้ามาทำงานในชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวลัย เมื่องเจริญ(2554:183-185) ได้วิจัยเรื่อง บริบททางวัฒนธรรมกับการพัฒนาชุมชนโดยมีเด็กเป็นศูนย์กลางพื้นที่ตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย:การวิเคราะห์เชิงนโยบายชุมชน พบว่า การจัดทำแผนพัฒนาเด็กโดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของเด็ก ให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่มีต่อเด็ก ไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะการแก้ปัญหา แต่เน้นการส่งเสริมพัฒนาการเด็กและการปกป้องคุ้มครองเด็กในพหุวัฒนธรรมตามสิทธิเด็ก เป็นแนวทางการพัฒนาแผนท้องถิ่นด้านเด็ก

1.3 ควรนำบทเรียนการสร้างการเรียนรู้ชุมชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันสำหรับพ่อแม่วัยรุ่นที่ได้จากผลการวิจัยครั้งนี้เป็นแนวทางการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับ ชุมชน หน่วยงานรัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนที่จะสนับสนุนการเรียนรู้ของชุมชน เนื่องจาก การสนับสนุนของหน่วยงานรัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนทำงานแบบต่างคนต่างทำขาดการประสานความร่วมมือและการบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงาน ทำให้ชุมชนต้องทำกิจกรรมเดิมซ้ำหลายครั้ง เมื่อเกิดขึ้นบ่อยครั้งทำให้ชุมชนความเบื่อหน่ายไม่ต้องการเข้าร่วมกิจกรรม ในขณะที่ชุมชนพยายามสร้างกลไกการปกป้องคุ้มครองเด็กในชุมชนแต่ยังขาดระบบการส่งต่อรายการจากชุมชนสู่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ความช่วยเหลือ สอดคล้องกับแนวคิดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน ของ แสงจันทร์ เมฆาตระกูล และคณะ(2556:3-89) ที่กล่าวว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กให้พ้นจากความเสี่ยงแต่ละกลุ่มจะได้รับการพัฒนาตามสภาพปัญหาที่ตนเองกำลังเผชิญ เน้นการยกระดับการบูรณาการระบบการจัดการรายการกรณีสู่ระบบการดูแลเชิงตั้งครรรภ์ และบูรณาการการทำงานร่วมกันของหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องกับการปกป้องคุ้มครองเด็ก ให้เกิดการสร้างกลไกการประสาน

เชื่อมโยงระหว่างชุมชนกับหน่วยงานภาครัฐที่ทำหน้าที่ดูแลและช่วยเหลือเด็กทั้งด้านสุขภาพและการปกป้องคุ้มครองทางสังคม

1.4 ควรพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้สำหรับพ่อแม่วัยรุ่นให้ได้มาตรฐาน โดยชุมชนพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ร่วมกับนักวิชาการ โดยยึดมาตรฐานสำนักงานอนามัยเจริญพันธ์ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุขเป็นแนวทางการพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้สำหรับพ่อแม่วัยรุ่น เนื่องจาก ห้องเรียนพ่อแม่เป็นห้องเรียนสำหรับหญิงที่เข้ารับบริการฝากครรภ์ทุกวัยในศูนย์บริการสาธารณสุข 45 ร่มเกล้า ลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร แต่พ่อแม่วัยรุ่นต้องการการเรียนรู้ที่จำเพาะเจาะจงทั้งด้านความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพอนามัยแม่และเด็ก และทักษะชีวิตเพื่อใช้ในการตัดสินใจกำหนดทิศทางการดำเนินชีวิตต่อไปในอนาคต สอดคล้องกับแนวคิดหลักสูตรมาตรฐานของ สำนักงานอนามัยเจริญพันธ์ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข (2552:1-17) ที่กล่าวว่า หลักสูตรมาตรฐาน ประกอบด้วย แนวคิด เนื้อหา และรูปแบบการเรียนรู้ที่ชัดเจนสอดคล้องกับผู้เรียน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาการสร้างกระบวนการเรียนรู้ชุมชนในการจัดการปัญหาด้วยตนเอง ในรูปแบบการวิจัยและการพัฒนา (Research and Development) เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ของชุมชนที่สอดคล้องกับสถานการณ์ที่ชุมชนกำลังเผชิญอยู่ได้อย่างทันท่วงที

2.2. ควรศึกษาการปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ของการสร้างการเรียนรู้สำหรับพ่อแม่วัยรุ่นในคลินิกพ่อแม่ของสถานบริการสุขภาพ

2.3. ควรศึกษาการกระบวนการพัฒนาศักยภาพคนทำงานเด็กและวัยรุ่นของชุมชน ในรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research :PAR) โดยให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินการวิจัย เพื่อทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสร้างความตระหนักถึงศักยภาพการสร้างการเรียนรู้โดยชุมชน

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติ.(2557). **แม่วัยใส ความท้าทายการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น**. พิมพ์ครั้งที่ 2.กรุงเทพฯ: บริษัทแอดวานส์ปรีนติ้ง จำกัด
- กิติพัฒน์ นนทปัทมะดุลย์.(2546:43-50).**การวิจัยเชิงคุณภาพในสวัสดิการสังคม แนวคิดและวิธีวิจัย**. พิมพ์ครั้งที่ 1.กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ควรชิต พุทธโกษา.(2554:1-4).**คู่มือการพัฒนาชุมชนแก่การเรียนรู้ฉบับสมบูรณ์ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ**.พิมพ์ครั้งที่ 1.กรุงเทพฯ :สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
- เฉลิมศรี อานกำปัง.(2552).**“แม่วัยรุ่นของโรงเรียนมัธยมศึกษาในอำเภอหนึ่ง ของจังหวัดนครราชสีมา.”** วิทยานิพนธ์ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการพัฒนาศุขภาพชุมชน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- จิตรา วสุวานิช.(2531:70).**จิตวิทยาการศึกษา**.พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- ชาย โปธิสิตา.(2554).**ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ**.พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: อมรินทร์ พริ้นติ้งฯ.
- ชูเกียรติ ลีสุวรรณ.(2554).**การวางแผนและบริหารโครงการ**. พิมพ์ครั้งที่ 1. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- ชัชฎา ทรรณลักษณ์.(2556). **“การออกแบบการจัดการเรียนรู้แบบนำตนเอง(Self-directed Learning) เพื่อพัฒนาผู้เรียนในรายวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ 3 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัยนนทบุรี”** วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยาบัณฑิต ศึกษา ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาธุรกิจและคอมพิวเตอร์ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- ชญาดา คล่องการ.(2556). **“ประสิทธิผลโปรแกรมสุขศึกษาในการประยุกต์ใช้การสร้างเสริมทักษะชีวิตร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคมเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นในโรงเรียนแห่งหนึ่ง อำเภอห้วยแถลง จังหวัดนครราชสีมา”** วิทยานิพนธ์ปริญญาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- นันทา อ่วมกุล.(2555). **การถอดบทเรียนประสบการณ์ การจัดการและดูแลการศึกษาให้กับนักเรียนหญิงที่ตั้งครรภ์**. พิมพ์ครั้งที่ 2.

- นิวัตร สุวรรณพัฒนา และกาญจนา แกลงกิจ. (2555). **ถ้อยงานอนามัยกับการดำเนินชีวิตทางเพศในสังคมไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เด็อนตุลา
- นิตา ชูโต. (2548:25-35). **การวิจัยเชิงคุณภาพ**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: บริษัทพรินโพร จำกัด
- บุญฤทธิ์ สุจริตน์. (2557). **การตั้งครรภ์ในวัยรุ่น: นโยบาย แนวทางการดำเนินงานและติดตามประเมินผล**. พิมพ์ครั้งที่ 1. นนทบุรี: สำนักงานอนามัยเจริญพันธ์ กรมอนามัย.
- เบญจพร ปัญญาขง. (2553) **การทบทวนความรู้: การตั้งครรภ์ในวัยรุ่น**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กลุ่มที่
 ปรึกษากรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข
- ประดินันท์ อูปรมย์. (2540:121). **ชุดวิชาพื้นฐานการศึกษา มนุษย์กับการเรียนรู้**: พิมพ์ครั้งที่
 15. นนทบุรี.
- ประพนธ์ ผาสุขยัด. (2547:48). **การจัดการความรู้ฉบับมือใหม่หัดขับ**. กรุงเทพฯ : โยโหม
- ประภาพรรณ อุ่นอบ. (2552:42). **วิทยากรกระบวนการเงื่อนไขสำคัญของการถอดบทเรียนแบบวิเคราะห์หลังการปฏิบัติ กรมสุขภาพจิต**
- พีระยุทธ สานุกุล, เพียงจิตต์ ธารไพโรสาณท์. (2551) **ผลการตั้งครรภ์และการคลอดของวัยรุ่นในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ศูนย์อนามัยที่ 6. Thai Pharm Health Sci J ; 3(1): 97-102.**
- เยี่ยม ศรีทอง (2542:5) **พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนา**. กรุงเทพฯ : เอ็ดเวิร์ดเอด์เคชัน
- วัลยา ธรรมพนิชวัฒน์. (2553:5-9). **“ความต้องการในการเรียนรู้เรื่องเพศศึกษาของวัยรุ่นไทยในจังหวัดเชียงใหม่”** วารสารสภาการพยาบาล ปีที่ 25 ฉบับที่ 4 (ตุลาคม-ธันวาคม)
- วาทีนีย์ วิชัยยา. (2555). **“แม่วัยรุ่น ประสบการณ์ชีวิตเพศภาวะ”** วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยมหิดล สาขาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์
- วิจารณ์ พานิช. (2548:163). **การจัดการความรู้ฉบับนักปฏิบัติ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ตถาตาพับลิเคชัน จำกัด
- วีระ นิจไตรรัตน์. (2551:10). **คู่มือถอดความรู้ด้วยเทคนิคการเล่าเรื่อง**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: รวมทวีผลการพิมพ์
- ศศิณาภรณ์ ชูดำ. (2555). **“ทัศนคติการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น และพฤติกรรมการพยาบาลต่อมารดาวัยรุ่นของพยาบาลสุติกรรมในสถานพยาบาลของรัฐในสามจังหวัดชายแดนใต้”** วิทยานิพนธ์ผดุงครรภ์ชั้นสูง มหาวิทยาลัยมหิดล สาขาการผดุงครรภ์ชั้นสูง บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา
- ณรงค์ฤทธิ์ นีละโยธิน. (2555). **“ตัวแบบความสำเร็จในอาชีพวิทยากรกระบวนการ**

ในการจัดการเรียนรู้ชุมชนของนักวิชาการพัฒนาชุมชน” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต(อาชีวศึกษา) สาขาชีวศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

มนีรัตน์ ประกัน(2550). **“กระบวนการเรียนรู้ของบุคคลในการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืนศึกษากรณีสมาชิกศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเครือข่ายป่าตะวันออก”** วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต(ชนบทศึกษาและการพัฒนา) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ธัญยาภรณ์ โพธิกาวิณ(2553). **“กระบวนการเรียนรู้และการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านดนตรีประเภทขลุ่ยและแคน เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี”** วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

สุวลัย เมืองเจริญ(2554). **“บริบททางวัฒนธรรมกับการพัฒนาชุมชนโดยมีเด็กเป็นศูนย์กลางพื้นที่ตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย:การวิเคราะห์เชิงนโยบายชุมชน”** วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวัฒนธรรมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

พัฒนชิตา โยคะนิตย์.(2553). **“ถอดบทเรียนการเรียนรู้สุขภาพชุมชน ตำบลหนองสาหร่าย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี”** วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

สงวน สุทธิเลิศอรุณ (2543:5). **พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาคน**. กรุงเทพฯ:อักษรพิพัฒน์
สถิต วงศ์สุวรรณ.(2529 :61). **จิตวิทยาสังคม**.พิมพ์ครั้งที่ 1.กรุงเทพฯ:ห้างหุ้นส่วนจำกัดบำรุงสาส์น
สวิง ต้นอูด.(2549). **คู่มือการถอดองค์ความรู้สู่การจัดการทางสังคม**.พิมพ์ครั้งที่ 2.

สำนักงานอนามัยเจริญพันธ์ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข.(2554 :274-281)**การให้บริการอนามัยเจริญพันธ์คู่มือสำหรับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ:

สำนักงานอนามัยเจริญพันธ์ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข.(2552:1).**มาตรฐานบริการสุขภาพเป็นมิตรสำหรับวัยรุ่นและเยาวชน และระบบประเมินตนเอง**.พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ:

สำนักงานอนามัยเจริญพันธ์ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข.(2554).**รายงานการเฝ้าระวังการทำแท้งในประเทศไทย ปี 2554** พิมพ์ครั้งที่ 1.กรุงเทพฯ

สุพิธา เริงจิต.(2555).**แม่วัยรุ่น:ชีวิตเลือกได้** .พิมพ์ครั้งที่ 1.กรุงเทพฯ:สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ(สช.)

- สุริยเดว ทรีปาตี และสุชีรา เจริญธรรม.(2554). **รู้จักเด็ก ทั้งตัวและหัวใจ เคล็ดลับการเป็นพี่เลี้ยงคู่ใจ**. พิมพ์ครั้งที่ 1.
- สุริยเดว ทรีปาตี.(2554). **ต้นทุนชีวิตและเยาวชนไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 5.กรุงเทพฯ:ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด
- สุริยเดว ทรีปาตี.(2556). **คุณภาพชีวิตเด็ก** .พิมพ์ครั้งที่ 1.กรุงเทพฯ
- สุพัตรา ซาติปัญญาชัย.(2548:99). **กระบวนการเรียนรู้ แนวคิด ความหมาย และบทเรียนในสังคมไทย โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข** .กรุงเทพฯ:พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต
- แสงจันทร์ เมฆาตระกูล ไสภิตา สุวรรณโสภิต.(2556:3-89). **ปฏิบัติการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก แนวทางปฏิบัติการเพื่อให้การดูแลช่วยเหลือเด็กการระดมทรัพยากรและความร่วมมือในการทำงานช่วยเหลือเด็กในชุมชน** . พิมพ์ครั้งที่ 1.กรุงเทพฯ
- องค์กรแพธ(PATH).(2554). **คู่มือ Up To Me ชีวิตมีทางเลือก** .พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ
- อรศรี งามวิทยาพงศ์. (2549:109-121). **กระบวนการเรียนรู้ในสังคมไทยและการเปลี่ยนแปลงจากยุคชุมชนถึงยุคพัฒนาความทันสมัย**.พิมพ์ครั้งที่1.วิทยาลัยการ จัดการทางสังคม
- Marion Lundy Dobbert.(2537).**การวิจัยเชิงคุณภาพทฤษฎีและการประยุกต์ใช้ในการศึกษา และสังคมสมัยใหม่**. พิมพ์ครั้งที่ 1. แปลโดย อูษา ดวงสา
- นภาพรณี หะวานนท์.(2550:7). **การสร้างความรู้ภายใต้กระบวนการที่ค้นสร้างสรรค์สังคม**. กรุงเทพฯ
- ดุจเดือน พันธมนาวิน และงามตา วรินทร์.(2551).**การวิจัยเพื่อพัฒนาเครื่องมือวัดทางจิต แบบพหุมิติด้านการมีภูมิคุ้มกันตน**.กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
- อภิชัย พันธเสน.(2551:10). **“การวิจัยและพัฒนาเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง”** เอกสารประกอบการประชุมสัมมนาวิชาการทางพฤติกรรมศาสตร์เพื่อพัฒนาบุคคลและสังคม. ในโอกาสครบรอบ 53 ปี สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 25 สิงหาคม 2551.
- สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.(2546). **เอกสารประกอบการพัฒนาระบบคุ้มครองเด็กพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546**
- สีลาภรณ์ นาคทรพ.(2557).**“ระบบการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน กรณีศึกษาชุมชนอีสานใต้”**. วารสารสุขโขทัยธรรมมาธิราช ปีที่ 4,ฉบับที่ 8 (ตุลาคม) :38-48

ภาษาอังกฤษ

Elizabeth McDermott, Hilary Graham, Val Hamilton. (2004:25-39). "Experiences of Being a Teenage Mother in the UK: A Report of a Systematic Review of Qualitative Studies"

Bloom and Others (1972:17-20) Taxonomy of Educational Domain New York: Long Man Green

Plan International Pakistan. (2013:19-40) A Research Study on Child Marriage

Celeste A. Lemay, Suzanne B. Cashman, Dianne S. Eifenbein, and Marianne E. Felice. (2010:221-231). A Research Study on Quality of Education in meaning of fatherhood within adolescent father in town.

Ken Plummer, Ph.D. (2006:145-151). Volume 1: Historical, Conceptual and Theoretical Issues.

J Med Assoc Thai. Isaranurug S, Mo-suwan L, Choprapawon C. Differences in socio-economic status, service, utilization, and pregnancy outcomes between teenage and adult mother Watcharasseranee N, Pinchantra P, Piyawan S. The incidence and complications of teenage pregnancy at Chonburi hospital. J Med Assoc Thai. 2006; 89(supple 4): s118-233.

Koravisarach E, Chairaj S, Tosang K, et al. Outcome of teenage pregnancy in Rajavithi hospital J Med Assoc Thai. 2010; 93(1): 1-8.

World Health Organization. 2011. WHO guidelines on preventing early pregnancy and poor reproductive health outcomes among adolescents in developing countries เอกสาร PDF

Marnoch Prasitlumkum MD "Risk of Low Birth Weight and Adverse Pregnancy Outcomes in Adolescent Pregnancies at Chainat Hospital" Thai Journal of Obstetrics and Gynaecology 2009, Vol. 17 (April): 93-97

Jorge Lyra. (1997). "Fatherhood in adolescence: the construction of political agenda" document represent in conference "The role of men and boys in achieving gender equality" 21 to 24 October 2003 Brasilia, Brazil

Morag McArthur Erin Barry. (2013: 23-72). Research to Practice Series Younger Mothers: Stigma and Support.

Marco Francesconi (2007:221-231) **Adult Outcomes for Children of Teenage Mothers.**

Celeste A. Lemay, Suzanne B.Cashman, Dianne S. Eifenbein, and Marianne E.

Felice.(2010). "A Qualitative Study of the Meaning of Fatherhood Among Young Urban

Fathers Public "Health Nursing Vol. 27 No. 3 May/June,2007

Cynthia Clay and Ray Olitt(1955:11-12) **Peer Power Transforming Workplace**

Relationships

UNEFPA,(2014) "Platform for Positive Sexuality of Young People" เอกสารการสัมมนาเรื่อง

การถ่ายทอดพลังความร่วมมือของพันธมิตรลดการตั้งครรภ์วัยรุ่นในประเทศไทย เสนอที่
โรงแรมสุโกศล กรุงเทพฯ,3 กรกฎาคม.

Theresa Mackey, EdD, ATC, Cindra Kamphoff, PhD,* Joseph Armstrong, PhD.(2010)

**Perceptions of Participants Involved in Peer Assisted Learning in a Professional
Athletic Training Education Program**

Dixon, N.M.(1998) **Action learning: More than just a task force.** Performance

Improvement Quarterly 11(1): 44-58.

Jack Mezirow.(2003:58) **Perspective transformation.**John Wiley & Sons

Dallard and Miller(1941:11-12) **Social Learning and limitation.**New Haven:Yale

University Press.

ข้อมูลออนไลน์

กองวางแผนครอบครัวและประชาชน กรมอนามัย."พัฒนาการทางเพศ". เข้าถึงเมื่อ 1 มกราคม
2557. เข้าได้จาก http://rh.anamai.moph.go.th/brochure-cd_P.html

World Health Organization.(2004).**Adolescent Pregnancy (Issues in Adolescent health
and Development).** เข้าถึงเมื่อ 1 มกราคม 2557. เข้าได้จาก

whqlibdoc.who.int/publications/2004/9241591455_eng.pdf

Douglas Fuchs Lynn S.Fuchs, Patricia G Mathes and Deborah C. Simmons Am Educ

Res J .(1997).**American Educational Research Journal: Peer- Assisted Learning
Strategies: Making Classrooms More Responsive to Diversity**

.เข้าถึงเมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2557. เข้าถึงได้จาก <http://aera.net>

ปีเตอร์ แมคอินไทร์(Peter McIntyre).(2551).**Pregnant adolescent: delivering on global**

promise of hope. เข้าถึงเมื่อ 1 มกราคม 2557. เข้าได้จาก

www.who.int/child_adolescent_health/documents/9241593784/en/

Susan McKay.(2010).Community-Based Reintegration of War-Affected Young Mothers:Participatory Action Research (PAR) in Liberia, Sierra Leone and Northern Uganda .เข้าถึงเมื่อ 30 มิถุนายน 2557. เข้าได้จาก www.pargirlmothers.com.

ประเวศ วะสี.(2542:30-32).”**ภูมิคุ้มกันทางสังคม**” หมอชาวบ้าน 246, ตุลาคม 2542. เข้าถึงเมื่อ 5 กรกฎาคม 2557. เข้าได้จาก www.doctor.go.lth

วิจารณ์ พาณิช.(2557:21-24).**ภูมิคุ้มกันทางสังคม** .เข้าถึงเมื่อ 29 กรกฎาคม 2557. เข้าได้จาก <http://www.gotoknow.org/posts/432752>

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2558).เข้าถึงเมื่อ 29 กรกฎาคม 2557. เข้าได้จาก <http://natthawut7840.blogspot.com/2013/02/1-11.htm>

มูลนิธิเครือข่ายครอบครัว .เข้าถึงเมื่อ 12 มิถุนายน 2558. เข้าได้จาก <http://www.familynetwork.or.th/works>

มาลีวัล เลิศสาครศิริ.(2557:90-98).“**ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ของสตรีวัยรุ่นตามการรับรู้ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยเซนต์หลุยส์**”. วารสารพยาบาลทหารบก ปีที่ 15 ฉบับที่ 1 (ม.ค-เม.ย) 2557.เข้าถึงเมื่อ 25 กรกฎาคม 2557.เข้าถึงได้จาก http://www.kmutt.ac.th/jif/public_html/article_detail.php?ArticleID=138373

มาลีวัล เลิศสาครศิริ.(2557).“**ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ของสตรีวัยรุ่นตามการรับรู้ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยเซนต์หลุยส์**”.วารสารพยาบาลทหารบก ปีที่ 15 ฉบับที่ 1 (ม.ค-เม.ย): 90-98.เข้าถึงเมื่อ 25 กรกฎาคม 2557.เข้าถึงได้จาก http://www.kmutt.ac.th/jif/public_html/article_detail.php?ArticleID=138373

องค์การแพธ(PATH)หนังสือเรื่อง“**ทางเลือก**”. เข้าถึงเมื่อ 12 มิถุนายน 2558 .เข้าถึงได้จาก <https://www.youtube.com/watch?v=HZ2Je4kEVGg>

กระทรวงสาธารณสุข(2557).“**ไม่ติด ไม่ตาย ไม่ตีตรา ร่วมยุติปัญหาเอดส์ และเพศสัมพันธ์**”. บทความสำนักงานนิเทศ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข (พ.ย). เข้าถึงเมื่อ 24 มกราคม 2558. เข้าถึงได้จาก http://pr.moph.go.th/iprg/include/admin_hotnew/show_hotnew.php?idHot_new=6

Mezirow.(2003:58).“**Theories of Transformational Learning**”. เข้าถึงเมื่อ 24 มกราคม 2558. เข้าถึงได้จาก

<http://www.lifecircles-inc.com/Learningtheories/humanist/mezirow.html>

ทวีศักดิ์ สิริรัตน์เรขา.(2549:1-3).“**ภูมิคุ้มกันทางใจ**”. เข้าถึงเมื่อ 5 ตุลาคม 2558 เข้าถึงได้จาก

<http://www.happyhomeclinic.com/a21-RQ.htm>

สุวรรณณี คำมั่น.(2557:28) “**บทความภูมิคุ้มกันทางสังคม**”.เข้าถึงเมื่อ 15 ตุลาคม 2558. เข้าถึงได้

www.opp.go.th/040857_4.pdf

พิเชษฐ บัญญัติ “**บทความภาวะภูมิคุ้มกันทางสังคมบกพร่อง:วิกฤติสังคมไทย**”.(2547).

หนังสือพิมพ์มติชน รายวัน (5 ตุลาคม 2547): 7 .เข้าถึงเมื่อ 15 ตุลาคม

2558. เข้าถึงได้จาก <https://www.gotoknow.org/posts/3802>

กระทรวงสาธารณสุข.(2553-2557).“**นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนามาัยการเจริญ**

พันธุ์แห่งชาติ” ฉบับที่ 1 พ.ศ 2553-2557 .เข้าถึงเมื่อ 15 ตุลาคม 2558. เข้าถึงได้จาก

http://rh.anamai.moph.go.th/download/all_file/brochure/Evaluation%20of%20the%20First%20National%20Policy%20and%20Strategie%20on%20rh%202010-2014.pdf

สำนักงานเขตลาดกระบัง.(2557) .“**ข้อมูลทั่วไปเขตลาดกระบัง**” เข้าถึงเมื่อ 10 ตุลาคม 2558.

เข้าถึงได้จาก <http://www.bangkok.go.th/ladkrabang/>

ภาคผนวก

แนวคำถาม (Interview guide)

กลุ่มที่ 1 :คณะทำงานเด็กในชุมชน

ใช้สำหรับเป็นแนวทางการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลในพื้นที่ศึกษา เกี่ยวกับการสร้างกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น ชุมชนคลองสองต้นนุ่น เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของพื้นที่วิจัย

- 1.1. เรื่องราวดีๆ ของวัยรุ่นในชุมชนมีอะไรบ้าง เพราะเหตุใดจึงเกิดเรื่องราวดีๆ แบบนี้
- 1.2. อายุที่เหมาะสมในการเป็นพ่อแม่ควรอายุเท่าไร เพราะเหตุใด
- 1.3. สถานการณ์พ่อแม่วัยรุ่นในชุมชนเป็นอย่างไร
- 1.4. อายุน้อยที่สุดในการตั้งครอบครัวในชุมชนอายุเท่าไร เพราะเหตุใดจึงตั้งครอบครัว
- 1.5. สาเหตุที่ทำให้เกิดพ่อแม่วัยรุ่นในชุมชน
- 1.6. คนในชุมชนปฏิบัติอย่างไรต่อพ่อแม่วัยรุ่น เพราะเหตุใด
- 1.7. พ่อแม่วัยรุ่นในชุมชนมีจำนวนมากขึ้นหรือลดลง หากเปรียบเทียบกันที่ผ่านมา

เพราะเหตุใด

ส่วนที่ 2 ข้อมูลกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น

- 2.1 เพราะเหตุใดจึงริเริ่มสร้างการเรียนรู้สำหรับเด็กและวัยรุ่นในชุมชน
- 2.2 วิธีการสร้างการเรียนรู้สำหรับเด็กและวัยรุ่นในชุมชน
- 2.3 ใครมีส่วนเกี่ยวข้องและมีบทบาทอย่างไรกับการสร้างการเรียนรู้ของชุมชนให้กับพ่อแม่วัยรุ่นในชุมชน
- 2.4 ผลที่เกิดขึ้นจากการสร้างการเรียนรู้ของชุมชนเป็นอย่างไร เพราะเหตุใด
- 2.5 ภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับวัยรุ่นคืออะไร
- 2.6 ชุมชนมีวิธีการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่นอย่างไร
- 2.7 ปัญหาอุปสรรคในการสร้างการเรียนรู้ของชุมชน และแนวทางแก้ไข

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะการสร้างการเรียนรู้ชุมชนในการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมให้กับพ่อแม่วัยรุ่น

แนวคำถาม (Interview guide)

กลุ่มที่ 2: คณะทำงานกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน และเจ้าหน้าที่รัฐ และเจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชน

ใช้สำหรับเป็นแนวทางการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลในพื้นที่ศึกษา เกี่ยวกับการสร้างกระบวนการ เรียนรู้ของชุมชน เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับวัยรุ่นผ่านกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน ชุมชนคลองสองต้นนุ่น เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของพื้นที่วิจัย

- 1.1 เรื่องราวดีๆ ของวัยรุ่นในชุมชนมีอะไรบ้าง เพราะเหตุใดจึงเกิดเรื่องราวดีๆ แบบนี้
- 1.2 อายุที่เหมาะสมในการเป็นพ่อแม่ควรอายุเท่าไร เพราะเหตุใด
- 1.3 สถานการณ์พ่อแม่วัยรุ่นในชุมชนเป็นอย่างไร
- 1.4 อายุน้อยที่สุดในการตั้งครรภ์ในชุมชนอายุเท่าไร เพราะเหตุใดจึงตั้งครรภ์
- 1.5 สาเหตุที่ทำให้เกิดพ่อแม่วัยรุ่นในชุมชน
- 1.6 คนในชุมชนปฏิบัติอย่างไรต่อพ่อแม่วัยรุ่น เพราะเหตุใด
- 1.7 พ่อแม่วัยรุ่นในชุมชนมีจำนวนมากขึ้นหรือลดลง เพราะเหตุใด

ส่วนที่ 2 ข้อมูลกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมพ่อแม่วัยรุ่น ผ่านกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน

2.1 สาเหตุที่เลือกชุมชนคลองสองต้นนุ่น เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร เป็นพื้นที่ดำเนินกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน

2.2 ความสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชนเพราะเหตุใดจึงสำเร็จ

2.3 สิ่งที่คาดหวังจากกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน

2.4 สิ่งที่เกิดขึ้นจริงคืออะไร เพราะเหตุใดสิ่งที่เกิดขึ้นจริงจึงแตกต่างจากสิ่งที่คาดหวัง

2.5 วิธีการสร้างการเรียนรู้ของชุมชนให้กับพ่อแม่วัยรุ่นในชุมชนทำอย่างไร

2.6 ใครมีส่วนเกี่ยวข้องและมีบทบาทอย่างไรกับการสร้างการเรียนรู้ของชุมชนให้กับพ่อแม่วัยรุ่นในชุมชน

2.7 กิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชนสร้างความเปลี่ยนแปลงต่อพ่อแม่วัยรุ่น ครอบครัว ชุมชนอย่างไร

2.8 ภูมิคุ้มกันทางสังคมของวัยรุ่นคืออะไร

2.9 ชุมชนมีวิธีสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมให้กับพ่อแม่วัยรุ่นอย่างไร

2.10 ปัญหาอุปสรรคในการสร้างการเรียนรู้ของชุมชน และแนวทางแก้ไข

2.11 หากมีการดำเนินกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชนครั้งต่อไป

คิดว่าจะทำสิ่งใดให้ดีขึ้น หรือแตกต่างไปจากเดิม

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะการสร้างการเรียนรู้ชุมชนในการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมทางสังคมให้กับพ่อแม่วัยรุ่น

แนวคำถาม (Interview guide)

กลุ่มที่ 3: แม่วัยรุ่น วัยรุ่นที่มีเพื่อนเป็นพ่อแม่วัยรุ่น และผู้ปกครองที่มีลูกหลานเป็นพ่อแม่วัยรุ่น

ใช้สำหรับเป็นแนวทางการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลในพื้นที่ศึกษา เกี่ยวกับความรู้สึก ทักษะ พฤติกรรม ความสัมพันธ์ของพ่อแม่วัยรุ่นต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และปัจจัย เงื่อนไข

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

- 1.1 ชื่อ นามสกุล อายุ และสถานภาพของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
- 1.2 มีลูกคนแรกเมื่ออายุเท่าไร จำนวนกี่คน แต่ละคนอายุเท่าไรกำลังศึกษาอยู่
ชั้นอะไร
- 1.3 ประกอบอาชีพอะไร มีรายได้เท่าไรต่อเดือน เพียงพอต่อการเลี้ยงดูลูก
หรือไม่ อย่างไร
- 1.4 ปัจจุบันใครเป็นคนเลี้ยงดู

ส่วนที่ 2 ข้อมูลทัศนคติ พฤติกรรมทางเพศ ความรู้อนามัยเจริญพันธ์

- 2.1 ความประทับใจในวัยเด็ก เพราะเหตุใดจึงประทับใจ
- 2.2 ค่านิยม และพฤติกรรมเรื่องเพศในกลุ่มเพื่อน
- 2.3 บทบาทชายหญิงในครอบครัว
- 2.4 ความสัมพันธ์ของครอบครัว ชุมชนต่อพ่อแม่วัยรุ่น
- 2.5 อายุที่เหมาะสมในการเป็นพ่อแม่ควรอายุเท่าไร เพราะเหตุใด
- 2.6 คนในครอบครัว ชุมชน สังคม แสดงออกต่อพ่อแม่วัยรุ่นอย่างไร
- 2.7 พ่อแม่วัยรุ่นรู้สึกอย่างไรต่อการแสดงออกของคนรอบข้าง
และทำอย่างไรต่อการแสดงออกเช่นนั้นของคนรอบข้าง
- 2.8 ได้รับบริการอย่างไรเมื่อไปฝากครรภ์คลอดที่สถานพยาบาล คิดว่าเป็นเพราะ
เหตุใด
- 2.9 วัยที่มีความพร้อมในการเป็นพ่อแม่ เพราะเหตุใด
- 2.10 เมื่อรู้ว่าตนเองจะกลายเป็นพ่อ แม่ รู้สึกอย่างไร และจัดการอย่างไร
- 2.11 พ่อแม่วัยรุ่นดูแลครอบครัวอย่างไร
- 2.12 การเลี้ยงดูลูกหลานผู้หญิงกับผู้ชายเพศไหนเลี้ยงง่ายกว่ากัน เพราะเหตุ
ใด

ส่วนที่ 3 ข้อมูลวิธีการเรียนรู้การสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของพ่อแม่วัยรุ่น

3.1 การเรียนรู้เรื่องเพศ อนามัยเจริญพันธุ์ของวัยรุ่นมีการเรียนรู้อย่างไร

3.2 มีการสอนเรื่อง เพศ อนามัยเจริญพันธุ์ในครอบครัวอย่างไร

3.3 หากมีพ่อแม่วัยรุ่นเกิดขึ้นในกลุ่มหรือครอบครัวของเราจะมีข้อเสนอแนะ
อย่างไร

3.4 การเรียนรู้ในการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น

3.5 เพราะเหตุใดจึงเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน
มีบทบาทอย่างไรต่อการดำเนินกิจกรรม

3.6 เปรียบเทียบความเปลี่ยนแปลงของตัวเองระหว่างก่อนและหลังเข้าร่วม
กิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน

3.7 จะสอนลูกอย่างไรเกี่ยวกับเรื่องเพศ และจะสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมให้ลูก
อย่างไร

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะการสร้างการเรียนรู้ชุมชนในการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่
วัยรุ่น

รายชื่อผู้ให้ข้อมูลหลัก

กลุ่มที่ 1 คณะทำงานเด็กในชุมชน

1. นางปราณี รัตนาไกรศรี	ตำแหน่ง ประธานคณะทำงานเด็ก
2. นางกชนันท์ ศรีสองเมือง	ตำแหน่ง กรรมการคณะทำงานเด็ก
3. นางสาวครหา เรือนพุด	ตำแหน่ง อาสาสมัครสาธารณสุขชุมชน
4. นางกฤตินันท์ กระแสร์ฉาย	ตำแหน่ง อาสาสมัครสาธารณสุขชุมชน
5. นายธงชัย กระแสร์ฉาย	ตำแหน่ง อธิบดีประธานสภาองค์กรชุมชน

กลุ่มที่ 2: คณะทำงานกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน และเจ้าหน้าที่รัฐ และเจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชน

รายชื่อคณะทำงานกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน

1.นางปราณี รัตนาไกรศรี	ตำแหน่ง ประธานคณะทำงานเด็ก
2.นางขวัญนรินทร์ พิษพันธ์	ตำแหน่ง กรรมการคณะทำงานเด็ก
3.นายสุรสิทธิ์ อาสา	ตำแหน่ง กรรมการคณะทำงานเด็ก
4.นางกชนันท์ ศรีสองเมือง	ตำแหน่ง กรรมการคณะทำงานเด็ก

รายชื่อเจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชน

1.นางสาวลลารวรรณ วิชัยเลิศ	ผู้ประสานงาน องค์กรแพลนอินเตอร์เนชั่นแนล ประเทศไทย
2.ภริญา ลูตินนทชัย	ผู้ประสานงาน องค์กรแพลนอินเตอร์เนชั่นแนล ประเทศไทย
3.นางสุภาวดี กกรัมย์	ผู้จัดการโครงการ องค์กรแพลนอินเตอร์เนชั่นแนล ประเทศไทย
4.นางสาวสิริโรจน์ ภูระหงษ์	ผู้ติดตามประเมินผล องค์กรแพลนอินเตอร์เนชั่นแนล ประเทศไทย

รายชื่อเจ้าหน้าที่รัฐ

1.นางจินตนา ลีवलักษณ์	เจ้าหน้าที่ศูนย์ฯ45

กลุ่มที่ 3: แม่วัยรุ่น วัยรุ่นที่มีเพื่อนเป็นพ่อแม่วัยรุ่น และผู้ปกครองที่มีลูกหลานเป็นพ่อแม่วัยรุ่น

- 1.นางสาว กมลชนก ประทุมแยม เยาวชนในชุมชน
- 2.นางนฤพรธน์ ทัดราคม เยาวชนในชุมชน
- 3.นางขวัญนรินทร์ พิษพันธ์ สมาชิกชุมชน
- 4.นางสาคร หาเรือนพุด ตำแหน่ง อาสาสมัครสาธารณสุขชุมชน
- 5.นางกฤตินันท์ กระแสร์ฉาย ตำแหน่ง อาสาสมัครสาธารณสุขชุมชน
- 6.นางสาว กมลชนก ประทุมแยม เยาวชนในชุมชน

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	นางสาววัฒนา พองโนนสูง
ที่อยู่	วีเจนท์โฮม 12 ตึก C ชั้น 8 ห้อง 139/129 ถนนลาดพร้าว 41 ซอยภาวนา แขวงสามเสนนอก เขตห้วยขวาง กรุงเทพฯ
สถานที่ทำงาน	ศูนย์ฝึกอบรมวนศาสตร์ชุมชน ประเทศไทย
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2537	สำเร็จการศึกษาบริหารธุรกิจ สาขาการตลาด มหาวิทยาลัย รามคำแหง กรุงเทพฯ
พ.ศ. 2555	ศึกษาระดับปริญญาโท สาขาพัฒนศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดราชบุรี
ประวัติการทำงาน	
พ.ศ. 2555	ผู้จัดการโครงการนำท่อมและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ องค์การแพลนอินเตอร์เนชันแนล ประเทศไทย
พ.ศ. 2555-2558	ผู้จัดการฝ่ายพัฒนาศักยภาพองค์กรชุมชน องค์การแพลน อินเตอร์เนชันแนล ประเทศไทย
พ.ศ. 2558-ปัจจุบัน	ผู้ประสานงานการฝึกอบรม ศูนย์ฝึกอบรมวนศาสตร์ชุมชน ประเทศไทย